

AHMED GÜNBAY
YILDIZ

Üç Deniz Ötesi

ÜÇ DENİZ ÖTESİ

AHMET GÜNBAY YILDIZ

TİMAŞ

Ahmet Günbay Yıldız

1941 yılında Tokat'ın Reşadiye kazasına bağlı Kızılcaören köyünde doğdu. Annesi Saniye Hanım, babası Haydar Beydir. Öğrenimine köyünde başladı ve on yaşına kadar orada sürdürdü. Daha sonra babasının işi dolayısıyla Ankara'ya yerleşen ailenin bir ferdi olarak, Hüseyin Güllüoğlu Ortaokulu ve Yeni Mahalle Lisesinde öğrenimine devam etti. Bu arada edebiyata ilgi duydu ve şiirler yazdı. İlk zamanlarda şiir bir tutku haline gelmişken, zamanla edebiyatın diğer dallarına da ilgi duymaya başladı. Hikâyeleri ve makaleleri muhtelif dergi ve gazetelerde yayınlandı.

Ahmed Günbay Yıldız, asıl yükselişini romanla yaptı, romanda karar kıldı. "Çiçekler Susayınca", "Yanık Buğdaylar" ve "Figan" romanları muhtelif gazetelerde tefrika edildi ve daha sonra kitap haline getirildi. Bunu diğer romanları takip etti. Yazar, eserlerinde Türk toplumunun her kesimini ele aldı ve işledi. İyi ve kötü yönleri ile insan ve toplum arasındaki etkileşimin ötesindeki sebepleri tespit ederek gözler önüne serdi. Ayrıca çözüme yönelik ipuçları da verdi. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Yayımlanmış eserleri:

Çiçekler Susayınca
Yanık Buğdaylar
Boşluk
Sitem
Figan
Benim Çiçeklerim Ateşte Açar
Aynada Batan Güneş
Dallar Meyveye Durdu
Bir Dünya Yıkıldı
Üç Deniz Ötesi
Sevdalar Sözde Kaldı
Sahibini Arayan Mektuplar
Hayata Dair Notlar (deneme)
Gün Solar Akşamın Mateminden
Afedersin Hayat
Gelirim (şiir)
Sokağa Açılan Kapı Gurbeti
Ben Yaşadım
Sular Durulursa
Ekinler Yeşerdikçe
Mavi Gözyaşı
Azat Kuşları
Gönül Yarası
Aşka Uyanmak
Bahçemde Hazan (şiir)
Al Yüreğim Senin Olsun (şiir)
Ülkemin Açmayan Çiçekleri
Siyah Güller
Hülyalar Hüzün Açtı (şiir)
Güneşe Matem Düştü
Leyl Işıkları
Yürekte Büyümek

Hayat, aşkı gönlümde, eli boğazımdadır
Bir hayat yaşarım ki yüreğim ağzımdadır.

Suratını kaplayan karmaşa bulutları panik halindeydi. Çatık kaşlarının arasında adeta bütün dünya insanının acılarını sıkıştırmış, bırakamıyordu. Ruhunun aynadarlığını yapan gözlerinde derin bir ürperti vardı. Yaya geçidinin kıyısında, yaprakları solmaya yüz tutmuş ağaca omuzunu yaslayıp hüzünlü bir eda içinde, Çirçik nehrini seyre koyuldu. Nehrin sularından yansıyan pırıltılar, göz kamaştıran kıvılcımlarını artırıyor, Taşkent, kavurucu bir sıcağın kucağından, akşamın serinlik vaat eden davetine hazırlanıyordu. Gökleri ve yeri kucaklayan gözleri, sabırsız bekleyişte olduğunu ele vermekteydi. Tepesinde velvele koparark döneleyen bir kuş sürüsü, şamatayla süzülüp, Çirçik nehrinin sularına çekildi.

Tıp fakültesinde talebeydi. Bulunduğu okulda, belki de dikkatleri üzerine çekebilen en cazip delikanlı oydu. Üzerinde buluşan esrarlı bakışların büyülü pırıltıları kişiliğini yüceltir, onu ulaşılmazlığa yükselterek, gözlerde devleştirirdi. Saçları kuzguni siyahtı, lüle lüle kıvrımlarla ahengini bulur, alnının üzerine fön çektirmişçesine iner, gül goncasının katmerleşmesi gibi son

çizgisine ulaşırdı. İçine kapalı bir insandı, kolaylıkla erişilmezdi yüreğine... Haset dolu gözlerin sahipleri, heveslerinin çağlayanlarında, arzularını azgın şelalelerin uçurumlarına terk ederlerdi. Son sınıftaydı, okullar açılalı on ya da on beş gün ancak olmuştu.

Günün solmaya başlayan ışıkları, yeryüzünde bilmem kaçıncı veda seremonisini hazırlamakla meşgulken, Enes Taşkent'ten uzaklarda bulunan babasını, çilekeş anasını düşünmekteydi... Sonra, henüz lise çağlarındaki Mansur doldurdu hülyalarını. Yağız çehresindeki karagülmezlik, zeytin rengindeki gözlerinden yayılan sitem, tütsü tütsü yaladı düştüğü yerleri. Baba, pamuk tarlasında ezgindi. Ana çalışmakta olduğu dokuma fabrikasında keder yumaklarını açar, makinalar nakış nakış, desen desen efkâr dokurdu.

Şu an, kızıl bir rüzgârın kasırgasına kapılmıştı duyguları. Kara bir yazgının çemberinde sıkışmışçasına darlandı soluğu. Bir muşta yarası, bir yenilmez bahtın ezici gücü çöktü omuzlarına. Gözyaşları her vakit dış âlemlere yansımaz, içe dönük akan yaşlar da vardır. Enes, o gözlerin kıskanarak ufkunda tuttuğu delikanlı, omuz verip yaslandığı ağacın dibinde, sessiz iç âlemine akan görünmez yaşlarla ağlıyordu. Çekemediği ıstırabın belirtileri kirpiklerin kapılarını aralamadan, içindeki kıvrımların dipsiz engellerini aşıp, sinesine akmaya başlamıştı. Görünüşte hiç bir derdi yoktu... Bütün bunlara rağmen, alıp verdiği her nefeste omuzlarını çökerten sinsi bir esaretin, kahredici belirtileri hâkimdi yüreğinin başında... Arzularına tercüman olamayışı, çaresizliğin her gün biraz daha dünyasını sıkıştıran çemberi, açısını daralttıkça değişik bir acı burkardı yüreğini. Nefsinin, şehveti körükleyen arzularına tutsak olmadan yaşıyordu.

Sınıfta okulun bahçesinde, laboratuvarda, peşinde gölgesi gibi gezen kızlardan birisinin değişik baktığını fehmetse, göğsünü tırmalayan bir ürpertiyle irkilirdi. Her şeyden evvel sinesinin

başında varlığını hissettiren bir korku vardı. Köleliğin içe dönük çilesini çekerek yaşıyordu. Duyguları, tavırlarındaki hep bu yüzden körelip törpülenmişti.

Aslında gözyaşlarını hiç mi hiç sevmezdi. Bu yüzden olmalı ki, hep iç âleminde ağlardı. Hareket ve davranışlarından, ortaya donuk bir manzara çıkardı.

Duygularının körelmiş, hissiyatının çürüyüp gençliğinden silinmiş görünümünde oluşu elbette sebepsiz olamazdı. Soğuk yüzlü, donuk bakışlı içten pazarlıklı cemiyetle iç içe yaşayışı onu yadırganır bir manzaraya çevirmişti. Bütün çabalarına ve iradesinin katılığına rağmen, son sınıfında okuduğu fakültenin sıralarına, ince, üzülmüş, hafif bir esintinin bile darbesine mukavemeti zayıf pamuk ipliği ile bağlı gibiydi.

Basit bir sürtüşme, kin, kapris yahut adi bir iftira bütün emeklerini; kızıl esintili, hoyrat bir rüzgârının önüne katıp, Sibirya'nın nefes kesen dondurucu soğuklarına kadar sürükleyebilirdi.

Kim bilir, belki de sırf bu yüzden gönül işlerine yüz çevirmekteydi. Kendisini bir nefes kadar yakından takip eden kızdan bile habersiz, ezik, körelmiş duygularla, uzaklara anlamsız bakmaktaydı.

Daha bugün okulun bahçesinde, bütün hissiyatının allak bullak olduğu dakikaları ürpertiyle yaşamıştı. Sarı, briyantin yemişçesine parlak saçları bukle bukle dalgalanan kız, yosun yeşili gözlerini ufkunda geriyor, bütün hissiyatını dudaklarının pervanesine verip ilanı aşk ediyor:

— Duygularıma bütün kalbinle karşılık verdiğin gün beni mutlu edeceksin.

Enes oturduğu kanepenin üzerinden hışımla doğruluyor, deryasında zıpkın yemiş balık gibi, tedirgin tavrıyla geri geri

çekiliyor, bozulmayan bir sükûtla, genç kızın gözlerinin içine baka baka uzaklaşmaya çabalıyor... Apayrı bir kaçış, değişik bir dalgalanış içinde çırpınıyor, Sonya'nın duygularına esir olan yüreği, hissiyatını açığa vuramayışın sıkıntısı içinde bunalıyor...

Şu an, üç beş adım gerisinde bekleyen yine aynı kızdı. Sonya Kalpaçova...

Hazin bir ses hülyalarını bölüyor, soluğunu derinleştiriyor, ürkek, esaretten yılgın bakışlarını sesin sahibine çevirip, sonra tereddüt dolu gözlerini, Çirçik nehrine uzatıyor, umursamaz bir tavırla devam eden serzenişi dinliyordu...

Sonya burnunun dibine kadar sokulup:

— Enes, diye sürdürüyor konuşmasını. Neden kaçıyorsun insanlardan?

Bu ses, bu soru hissiyatını alt üst ediyor Enes'in. İçinde tuğyan vaktini yaşayan duygularına aldırış bile etmeden, kısık, inadına titrek bir sesle:

— Bilmem, diyor. Hiç düşünmedim şimdiye kadar.

Sonya:

— Çocukluk yıllarımdan beri hiç kimseyle gönül alış verişim olmadı. Yanlış anlamanı istemem. Sadece sen hâkim oldun duygularıma.

Kaçamak bakışlarıyla Sonya'yı mitralyöz gibi tarayıp geçiyor, sıkıntısından çehresine gün görmedik bozartılar düşüyordu. Titrek dudaklarının arasından mırıltı halinde cevabı sunmaya çalıştı:

— Zaten arkadaş değil miydik? Bahçede, laboratuvarda selamlaşmıyor muyduk?

Genç kız, bir nefes kadar Enes'e yaklaşıyor, gözlerindeki oynak esrarlı pırıltılarla, caddenin kenarından gelip geçenlere kısa bakışlar uzatıyor, hazin, yalvarmaklı, nazik, saygılı bir ses:

— Öylesi değil, diye serzenişe geçiyor. Gözlerinin içine büyülü bir eda ile bakıyor. Zayıf düşürmeye çabalıyor Enes'i.

— Öylesi değil.

Bu sözler altın kadehlerden dudaklara kavuşan, kavuşup çöl susuzluğunu gideren, berrak, yürek ferahlatan sular gibi Enes'in gönlünün kapılarını aralıyor, sükûtla verilmiş en duygulu cevabı sunuyor bakışları?..

— Sonya, ben doğduğum yerlerde bırakmışım yüreğimi. Demek istiyor... Ana, baba, kardeş sevgisinden başka sevgi tanımadım; diyecek oluyor, gözbebeklerinde duygusallığın sihirleri çözülüyor sanki. Sonra ayaklarının ucuna yıkıyor sır veren gözlerini. Kim bilir belki de sırf bu yüzden, mühür yemiş sükûtunu bozmak istemiyor...

Gün batmaya başlıyor ufuklardan, uzaktan kesik kesik ötüşen kuş sesleri yetişiyor kulağına... Batan günle beraber Taşkent'in semalarında solgun ışıklar can veriyor. Mor bir tül çekiyor perdesini günün yüzüne, Çirçik nehrinin suları ninni söylüyor vahaya... Sokaklardaki insan seli çekilip kayboluyor birden, yalnız hissediyorlar kendilerini Taşkent'in kucağında...

* * *

Hiç bir ölçü tanımayan saçları, omuzlarının üzerine sere serpe dökülmüştü. Bugün sınıftan birlikte çıktılar. Kıskanç hasetli bakışların sağanağından, yine birlikte uzaklaşıp gözlerden kaybolmaya çalıştılar. Sonya, Enes'in dikkat kesildiği hiç bir şeye aldırış etmiyor, her an biraz daha çekicilik kazanan gözleriyle Enes'in dünyasına nüfuz etmeyi çabuklaştırmaya bakıyordu.

Fakültenin sıralarında ikisinin de son yıllarıydı. Sonya Kalpaçova sırf bu yüzden, zamanı değerlendirmek istiyor, Enes'i sıcak duygularının mahmurluğunda eğlemeye çalışıyordu...

— Yoruluncaya kadar dolaşalım bugün.

Tavırlarında hâlâ sıkılganlık ve kararsızlık vardı. Artık ne söylense itirazı beceremiyordu. Sonya, Enes'in davranışlarında buruk çekingenlik hissediyordu... İçine kapalı dünyasından dışa açılmanın güçlüğünü seziyor, fakat olup bitenlere ne müdahale etmek istiyor ne de müdahalesiz durabiliyordu. Elinde bulundurduğu zamanın son fırsatlar olduğunu düşünüp, kazanmak istiyor Enes'i.

Önce Sonya'nın gözlerinin içine olumsuz bir cevap hissiyatıyla bakmak istiyor, sonunda göz göze gelmekten bile utanıp bakışlarına başka istikametler vermeye çalışıyor... İlgisizliğini kısa bir müddet sürdürebilmesine rağmen, ufkunda ısrar eden bakışlarda, hiç bir çekimserlik görmeyişi, kendisine cesaret veriyor. Kısık bir ses, olumlu yönde bir cevap ulaştırıyor genç kıza:

— Nasıl istersen...

* * *

Koğuştaki ranzasının üzerine uzanmış, yüzünü pencereden yana çevirmişti. Gökyüzü geceye rağmen aydınlıktı. Ay, billur bir zembil gibi gökyüzüne asılmış, dünyayı loş bir ışıkla aydınlatmaya çalışıyordu.

Pencerenin puslu görüntüsünden dışarıya yansıyan bakışları, kısa bir müddet sonra donuk pırıltılar halindeydi... Kirpiklerini aralayan görüntünün, fersiz huzmeleri beyinle beraberliğini sürdürüyor olamazdı. Dışarıdaki manzara başka, kafasındaki düşünceler daha başkaydı.

Vakit oldukça ilerlemiş, koğuşta artık herkes uyumuştu. Gecenin bu koyulaşmış anlarında, içinde bir rahatsızlık, duygularında yakıcı bir depreşme vardı.

Dün, o yaprakları sararmaya yüz tutmuş ağacın altında, bugün, gezip dolaştığı yollarda, hayatının akışını değiştiren bir şeyler olmuştu.

Sonya yıllardır törpülediği, görünmez gemler vurarak susturduğu duygularını deşifre etmişti. Çaplı bir inkılap olmuştu hayatında. Belki de bu inkılapla birlikte, henüz adını koyamadığı bir çilenin öldürücü ıstıraplarına talipti.

Her meselesini iç ürpertisiyle düşündüğü yatağında, yüreği kasırgaya tutulmuş çaresiz bir ağacın titreyen dalları, yaprakları kadar sıkıntıdaydı...

— Sonya hayatına giren bir casus muydu?

Garip laflar etmiş, oldukça yürekli konuşmuştu. Okulun bahçesinde, kendisinden bir nefes bile ayrılmaksızın, gölgesi gibi gezişi, bir gönül hikâyesi olmayabilirdi. Üstelik, bu tip hadiselerin, yaşamakta olduğu toplum içinde akıl almaz çeşitlerine defalarca şahit olmuştu. Yoksa «Sonya Kalpaçova» bir muhbir miydi?...

Beynine bir muşta gibi çakılan sorular, titrek yüreğinin başında çöreklenip Enes'i vehme sürükledi...

Zaman zaman kaçamak bakışlarının görüntüsüne düşen kıza, şimdi arkadaşlık, yârenlik sözü vermişti.

İç huzursuzluğunun geniş boyutlara ulaştığı yatağında, sağa sola dönüyor, ruhunu bunaltan düşüncelerini hassas bir terazinin kefelerine koyup tartmaya çalışıyor, sonunda ortaya kaskatı bir pişmanlık çıkıyordu.

Sonya Komünist partisine kayıtlı bir kızdı. Okulun içinde rejimin daha şimdiden güven duyduğu, umut beslediği simalardan birisi...

Ona gönül penceresinden küçük bir gedik açıp hissiyatından kırıntılar sunmuştu. Sonya'nın kendisini ezberlemiş gibi konuşması küçük, önemsenmeyecek bir hadise olamazdı.

— Hayata zayıf bir iplikle bağlısın, demişti. Sürekli insanlardan kaçıyorsun. Hele son günlerde, kahredici bir düşüncenin

kozasını kıramayışını hayretler içinde seyretmekteyim. Şahıs ayırmadan bütün insanlara karşı itimatsız, şüpheci bir tavır içindesin.

Yıllardır aynı sıralarda talebeyiz. Selamlaştığın iki üç kişiyi aşmaz. Seni bunlar için kınamıyorum. Doğrusu bende senin gibi sadık bir dost, candan bir arkadaş bulamamanın acılarını hissederek yaşadım. Karşıma çıkanların göz bebeklerinde şehvet ve menfaat arzularının raks ettiğini gördüm. Beraber olmak isteyişlerinde, sadece menfaatin çığlıkları vardı. Bunları sezdiğim için, yakınlık peyda etmek isteyenlerden nefretle kaçtım. Hep bu yüzden, duygularım peşin bir hükümle vuslata galebe çaldı...

Beni yanlış anlamam istemem. Dünyamda açıklığa kavuşmamış bir sır, bitmeyen merak gibisin. Anlattıklarım sana boş, anlamsız bir takım saçmalıklar gibi gelebilir. Özel bir arzu, garip bir hisle adeta sende ihtisas yaparak insan denilen meçhulü incelemeye çalışıyorum... Sana bir nefes kadar yakın olmak, seni deşifre etmek, kitaplaştırmak istiyorum. Dış dünyaya gönlünün kapılarını açıp seni çözmeye çalışacağım. Daha doğrusu seni karamsarlıktan kurtarıp yeni, berrak bir dünyaya çekerek, rahatlatmak istiyorum. Bana güven duymalısın. Her insanın ılık bir arkadaşlığa ihtiyacı vardır.

Sonya bir çırpıda Enes'i hayrete düşüren sözler söylemişti. Kesif bir sis dağının perdelerini aralayan düşünceleri, yüreğinde köpük köpük kabaran bir heyecana dönüştü. İçinde nihayetsiz uçurumlar açan bir soruyu boğuk bir sesle Sonya'ya ulaştırabildi:

— Milliyetimizin ayrılığı seni bir nebze olsun düşündürdü mü?

Sonya zeki bir kızdı. İnsanı tahlil gücü kuvvetli, sezgilerinde az yanılmış birisiydi.

— Hepimiz insan değil miyiz? Irk, renk, dil bile bir yerde sükût edebilir. Üstelik ikimiz de Sovyet Sosyalist Cumhuriyet

Birliği'nin çocukları değil miyiz? Ben Komünist partisine hayran ve kayıtlı bir vatandaşım. Sanırım, siz de aynı fikirdesiniz. Hem şu an konuşacağımız şeyler değil bunlar.

Enes Sonya'nın gözlerinin içine ezik bir hissiyatla bakıp yutkundu. Cevap yerine sükûtu tercih ediyordu. Düşünceleri bile azap olan beraberliğin hülasasını yapıyor, gerçekle, meyleden gönlünün arasındaki tenakuzları yakaladıkça bunalıyor, soğuk soğuk terliyordu.

Artık sabah yakındı. Kanı beyninde dibek döven düşüncelerle sokurdarken, gözlerini süzen uyku, onu sıkıntıların kollarından sıyırıp alıyor, sihirli bir rahatlığın kucağına bırakıyordu... Toprağın sinesinden kopup boy veren ne varsa bozartı düştü. Artık sararan yapraklar, titrek gönüllü dallarından birer birer düşmekte, sonbahar ortalıkta hazin bir manzara sergilemekteydi. Tabiat Taşkent'te renk değiştirdi. Havalar geceleri insanın iliklerine işlercesine soğuktu.

* * *

Enes, son günlerde kendisini kontrol etmeye çalışmaktadır artık. Utanç gözlerini çevresinde fazla gezindiremiyor. Sonya hayatına mühür gibi çökmüş, zaman ne onunla, ne de onsuz oluyor...

* * *

Sınıfta birbirlerine duydukları yakın alâkadan artık herkes haberdardı. Peter hırçın mizaçlı, kızıl yüzlü delikanlı; Sonya'yı kaybetmek üzere olduğunu seziyor, onu adım adım takip ediyordu. İhtiras pırıltılarıyla kıvılcımlaşan gözleri Sonya'nın benliğinde otoritesini kurmak istiyor, varamadığı sonuç sadece Enes'e karşı olan kinini artırmaya yarıyordu.

Bazen el yordamıyla gözlerinin önüne kadar düşen kızıl şansı saçlarını parmaklarını taraklaştırarak geriye alıyor, duy-

gularını, Sonya'nın kaçamak bakışlarında ima yoluyla vurgulamaya çalışıyordu... Aslında Enes de Sonya da zor durumdaydı... Enes Rus asıllı talebelerle Türk asıllı talebelerin bakışlarındaki manayı sindiremiyor, zaman zaman kararsızlık içinde çırpınıyordu...

Kahredici tavırların, kinayi bakışların ufkunda bekledikçe sükût omuzlarına bir kâbus gibi çöküp kalıyordu. Görünmez bir kamçı saklıyor körpe duygularının üzerine; hislerini insafsızca kanatıyor. Gönlündeki ılık, samimi bir arkadaşlığın üzerine kezzap döküp parçalıyor, her şey anında silinip kayboluyordu buharlaşan gözlerinde.

* * *

Uzun bir aradan sonra bulutlar Taşkent'in üzerine sağanak halinde yağmurlarını bıraktı. Şimdi caddelerin kenarlarındaki ağaçlar uğulduyor, hırçın rüzgârın dudağında ıslıklaşıp kulaklarda dehşet verici çığlıklarla patlıyordu. Yüzlere şamar şamar inen hınçlı bir yağmur, süratini gitgide artırdı...

İyice ıslanmışlardı. Sokak lambalarından yayılan fersiz ışıklar, puslu havanın dumanlarını güçlükle aralıyor, yürürlerken yağmurların biriktirdiği gölcüklerin farkına varamadan, batıp çıkarak ilerliyorlardı... Bütün bunlara rağmen, sokaktalardı. Enes sırılsıklam oluşun verdiği rahatsızlığı açık etmek istemiyordu.

Sonya, Enes gibi yatılı okuyan bir talebe değildi. Evleri dolaştıkları caddeye yakındı. Anne, baba ve kendisinden başka bir kardeşi daha vardı.

Enes'in vereceği cevap için sıkıştırıyor, sık sık:

— Kararın, diye ısrar ediyordu.

Hava sert ve rüzgârlıydı. Yağmur birkaç dakika önce dinmiş, sokaklar çamur çepel içinde yüzmekteydi. Fırtınaya

dönüşen rüzgâr esrarlı helezonlar çizerek kuytularda biriken suların üzerinde halkasını genişletiyordu...

Enes'e evlilik teklifinde bulunmuştu. Caddenin içlere ürperti veren korkunç çehresi, ıslak kaldırımlar boyunca sürüp gitti.

Enes;

— Babam bilir, dedi. Ona sormadan cevap vermem olmaz. Bizlerde adettir bu Sonya, ata «evet» demeden olmaz böyle şey.

Sonya'nın çehresi birden değişiyor, ıslanmışlığını, o iliklerine kadar işleyen soğuğu umursamadan, kırık bir gönülle:

— Yaz, diye mırıldanıyor. Sensiz olamayacağımı bile bile yazmalısın. Atandan mektup gelince bana hayatının en kutsal muştusunu getirip yüzümü güldürmelisin.

Enes, heyecan yüklü çehrenin sahibine kırpık gözlerle bakıyor, rüzgârın uğultusunu açan bir sesle Sonya'ya sesleniyor:

— Ya sen, sen müsaade aldın mı?

Sonya cüretli bir sesle cevaplıyor Enes'i:

— Sadece bir Türk'le evlenmek istediğimi söyledim onlara. Bizde kararı evlenmek isteyenler verirler.

* * *

Gök süt mavisinde, tabiatın rengi solgun... Yakmadan ısıtan bir güneş Taşkent'i muhabbet pırıltılarıyla kuşatmakta.

Günlerden pazar, vakit on dört sularındaydı. Sonya cadde boyunca uzanan binaların vitrinlerini seyretmekte, sık sık sabırsız bir gönülle kolundaki saatin akrep ve yelkovanını takip etmekteydi. Kaldırımları mitralyöz gibi tarayan bakışları, kalabalıkların arasında bir şeyler arıyor, bazen bulduğunu sanıp,

gülümsüyor, beklediğini bulamayınca, neşesi sönüp yüzüne koyu bir kederin gölgeleri düşüyordu.

Umutla umutsuzluğun arasında çırpınmaktaydı gönlü. Yeniden irdeliyor kalabalığı, aşinası olduğu bir yüzü arayıp açığa çıkartmak istercesine keskin bakıyor istikametine... Sonra Enes düşüyor birden görüntüye. Kalabalığı yaran iri adımlarla kapanıyor mesafeler... Heyecanlı, hatta ölçüsüz bir ses dalgalanıp yayılıyor meydanlıkta. Herkes garip çehrelerle bakışıyor Sonya'ya:

— Eneeees!..

Hülyaları parça bölük, hayalleri yarıda kalan delikanlı, ismini haykıran sesin azametiyle irkilip, sahibini arıyor kalabalığın arasında... Nefesi daralıyor birden, soluğu göğüs kafesini zorluyor, nihayet karşısında bütün ihtişamıyla bekleyen genç kıza bakıp, çivilenmiş gibi duruyor kaldırımın ortasında. Gözlerinin derinliklerinde bir şeyler arıyor önce.

— Beklettim mi yoksa? diye çatallaşıyor sesi...

— Zararı yok, diyen cevap rahatlatıyor gönlünü. Birlikte kalabalığın arasından savuşup tenha sokaklara doğru yürüyorlar.

Sonya, sorular tazeliyor Enes'e... Güneş bir kilisenin üzerini yaldızlıyor, sonra uzaklarda bir minarenin metaline çarpıp kırılıyor ışıkları... Ve kıvılcımlar yayılıyor Taşkent'in ufuklarına sedef sedef. Sonya mahmur gözlerini, son ziyareti olan minarenin tepesinden indirip, Enes'e canın derinliklerinden sökülen pırıltılarla bakıyor... Mahcup, hatta hassasiyet taşıyan bir sesle hitap ediyor:

— Enes, şu önünde durduğumuz kiliseyi, uzaklardan güneş çarptıkça parıldayan minarenin burcunu görebiliyor musun?

Enes, önce Sonya'yı garip bakışlarla tahlile çalışıyor, sonra gözlerinin içine kurşunlanmış bir insanın acılı mimikleriyle bakıyor. Buruk bir hissiyat, korkak, ürpertili bir çehrenin üzerinde

budak deliği gibi duran gözler anlamını yitirmiş, mat, donuk bir hale gelmiştir artık. Neşesi sönen dudaklarında titrek bir ses cevap vermeye çalışıyor:

— Evet, derken adeta inlemekteydi... Görmekteyim?...

Sonra Enes'i deşeliyor, üzeri küllenmiş duyguların açılmasını istiyor... Enes şüpheci bir tavırla, muhatabını süzüp saf bir hitapla sadece:

— Görmekteyim, diye bitiriyor. Sözün kapanması için başka yerleri, başka manzaraları gözetliyor...

Fakat Sonya ısrarını sürdürüyor:

— Sence neyi ifade etmektedir gördüklerin?

Bu soru, bu ısrar Enes'in hissiyatını karıştırmaya kâfidir. İçinde söndürmeye çalıştığı vehim, yeniden horluyor vicdanında. Soğuk bir ter basıyor bedenini. Sonya Enes'in alnında tomurcuklanan sıkıntı terlerine bakıyor, sorusunun cevabını bekliyor merakla...

Kilitli ağızların açılışı, fikir hürriyetinin ilanı mı diye bakıyor Sonya'nın gözlerinin içine. Enes'in, ürkek bakışlarından serpilen puslu pırıltılarından bir şeyler anlamak istiyor Sonya. Buruk bir acıyla derinleştiriyor nefesini:

— Cevap vermeyebilirsin, diye mırıldanıyor...

Lakin kırıldığını sezdiriyor davranışları...

Enes, oldukça zor durumdadır artık... Her zamanki gibi fikirlerini yutkunup, üzerine rejimin alternatif tanımayan kelepçelerini vuruyor. Bir cevap şekli arıyor yorgun beyni... Ne zevahire dokunacak ne de yüreğinin başında zehirli hançer gibi durabilecek... Aslında iyi bilmektedir rejimin oyunlarını. Onun için hep kuralına göre oynamak taraflısıdır. Açık vermeden...

Ağızdan çıkan her söz, namlusunu terk eden kurşun gibidir. Geri dönemez yuvasına... Komünist partisine üye bir kızla

arkadaşlık ettiğinin farkındadır artık, ölçüsüz sarf edilen sözlerin, sahibini ölüme götürdüğünü çok görmüştü Enes. Bunları düşündükçe rengi soluyor, buharlaşan gözlerinde ürkek kıvılcımlar kaynaşıyor ve nihayet Sonya'yı hoşnut etmeyen bir soru cümleleşiyor dudaklarının arasında:

— Bu gibi şeyleri konuşmasak olmaz mı?

Genç kız, ezik kahrolmuş duygularla bakmaktadır Enes'in gözlerine. Fikirlerinde yanılmamış oluşu incitiyor daralan ruhunu. Biliyor şüphe ve korkunun tedirgin ettiği yüreğin kolayca teslim olamayacağını.

— İki yabancı gibi diye mırıldanıyor. Tıpkı yalnızlıklarını gidermeye çalışan iki yabancı gibi... Ben sevmem öylesi arkadaşlığı. Dünyamızda bütün yasakların zincirleri kırılmalı. Bütün insanlık esaret altında yaşasalar bile biz hür yaşamalıyız. Vehmini ve sırlarını içinde saklayanlar bir bütün değillerdir. Nasıl hoşumuza giden dünyamızı aydınlatan bir olay karşısında birlikte haz alıyor, birlikte seviniyorsak, acılar da sevinçler gibi müşterek olmalı. Derdimizi birbirimizden saklıyorsak, sence ne anlamı var bütünleşmenin? Bana dilediğini sorabilirsin. Sırlarımın sende kalabileceğine ümit varım.

Keder buruyor çehresini, dolukan gözleriyle içli içli bakıyor Enes'e. Titrek bir nefes, ihtar notalı bir ses yayıyor kısa mesafelere:

— Söylesene Enes, neyi ifade etmekte o gördüm dediğin yerler? Sadece taştan, tuğladan yapılmış birer abide mi? Yoksa geçmişte bir gayeye matuf olarak yapılmış, şimdi sadece soluk bir manzara, bir anıt, tarihi bir kalıntı yahut bir müze midir gördüklerin?

Kiliselerin çatısında eskiden çanlar çalarmış, minarelerin tepesinde yayılan Ezan sesleri gök kubbeyi inletirmiş... Bir ihtiyar, korkak bir itirafta bulunduğu için öğrendim bunları...

Büyüdüğüm çatının altında ikisinin de mensubu yoktu. Belki de öğrenmek için sormaktayım sana...

Şimdi camilerin avlusunda dolaşan bir kaç ihtiyarın yorgun gölgesi, kilisenin etrafını ürpertili gözlerle araştırıp içeriye giren soluk umutlu insanlara rastlamaktayım. Sana bütün samimiyetimle sormaktayım Enes, sahipsiz kalmış bu garip manzaraların hiç ilgini çektiği oldu mu? Yahut zaman zaman düşüncelerinde yer ayırıp kendine dert edindiğin bir yanı var mı?

Enes, soluk bir benizle bakıyor Sonya'ya, en kutsal varlığını bir nefes öncesi yitirmişçesine hissiyatı hançer yemiş... Titremekte olan şehadet parmağını hararetten kuruyan dudaklarının üzerine götürüp:

— Sus, diyen bir fısıltıyla inliyor... Konuşulmaz bunlar, başka şeyler düşün, başka şeyler sor bana.

Sonya'nın yüreği susmaktan yana değil. Enes, davranışlarıyla göz bebeklerindeki ürkek bakışlarla, rahatsızlığını koyuyor ortaya:

— Hiç bir malumatım yok bu konuda.

— Ben Hristiyan'ım diye mırıldanıyor Sonya. Saklıyor muyum senden? Ya sen... Sen Müslüman değil misin?

Bu sözler, içindeki şüpheyi kudurtan, düşüncelerini vesveseye salan davranışlar olarak devleşiyor gözlerinin önünde. Karşılıklı bir oyun içinde konuşuyorlar adeta:

— İtimatsızlığın rahatsız etmektedir beni... Israra ne gerek var? Sordukların hakkında malumat sahibi değilim dedim sana. Hem başka şeyler yok mudur konuşacak? Bu iki sorunun mahiyeti midir bizleri yakınlaştıran?.. Dilersen ben sormaya başlayayım bu defa.

Sonya usanç verici bir çehreyle bakmaktadır Enes'e, kırık gönlünün neşesizliği, solan gün gibi Enes'in ufkuna gerilmekte, yüzündeki bütün hatlar isyanını haykırmaktadır...

— Bunlar bir aczin itirafı mı? Der gibi manidar huzmeler yansıtmakta, bir mana araştırır gibi, ısrarlı beklemektedir Enes'in gözlerinin içinde...

Enes zor durumun adamıdır artık:

— Güzelsin diye mırıldanır, öyle olur olmaz şeylere takma kafanı. Bu güzellik yaşamaya değer...

Sonya acı bir tebessümle bakıyor Enes'in gözlerinin içine. Buruk bir ses karmaşık davranışlara cevap vermeye çabalıyor:

— Aklım erdi ereli bu tür iltifatlardan hep nefret etmişimdir. Keşke senden bu sözleri hiç duymamış olsaydım. Bu tür yaklaşımların varmak istediği sonu bilmekteyim. İnsanlar, sadece nefsin buyruğu olan arzularıyla değil, bilinmeyenleri de deşeleyip gizlilikleri çözmekten haz alarak yaşamayı bilmeli. Şehvet dolu arzuların varabileceği başka bir son yoktur. Kozmopolit düşüncelere hayatımda yer vermemeye gayret etmişimdir.

Ağlamaklı baktı Enes'e. Gözlerinde keder pırıltıları kaynaştı:

— Güzelsin. Sırf bunun için beraberliği arzulamak, çok basit bir istek bence. Acılarımız sevinçlerimiz kıvançlarımız isyan eder buna. Fikir ve duyguların beraberliği, daha önemlisi inanç beraberliği renklendirmeli hayatımızı. Bütünleşmek işte budur bence...

İnsanın başka şeyler konuşmaya, araştırmaya hatta çok şeyleri bulmaya, kaybetmeye bile ihtiyacı vardır. Bak, biraz önce sorduklarımı düşünmeye çalış. Bunlar yitirilmiş birer hayat bile olsalar, onları düşünmek, araştırmak geçmişi konuşup münakaşa etmek dahi bahtiyar kılar insanı.

Susmak, bütün gerçekler karşısında susmak aczin bir ifadesidir. Komünist Partisine üyeyim. O benim sadece dış dünyam. Bir de ayrıca iç dünyam vardır. Orada yasaklara ve devletlerin koyduğu bütün kurallara kafa tutar isyan ederim. İnsanın içinde biriken, taşmak isteyen bu sırlar var ya, beraberlik, bütünleşmek ve hayatı bölüşmek denilen arzu, daha çok bunun için olmalı. Dertlere bir sır ortağı, sonra da nefsin haz duyduğu arzular gelmeli peşinden...

Seni kendime arkadaş olarak seçişim fakültenin en yakışıklı siması olduğun için değildi. Suskun, vakur tenezzülsüz görünümünle bir muamma halinde oluşun, tıpkı bir mıknatıs gibi beni peşinden sürükledi.

Dehşet verici bir sırdın dünyamda. Seni çözebilmek, o sır dolu dünyana girip deşifre etmek, sonra sıkışan yüreğimin gizlilerini sana açarak rahatlamak istemiştim...

Karşılıklı bir alış veriş, ikili bir sıkıntıyı birlemek, dışa yansıtmaktan çekindiğimiz âlemleri deşelemek, paslanmış prangaları kırıp mana âlemini gezmek, onları hayatımı bölüşeceğim insanla konuşabilmek istiyorum. Ben bir Hristiyan'ın çocuğuyum. Babam zaman zaman İncil'i de anlatır bize. Türkleri Müslüman diye duyarım. Din, hayatında tesirini kaybetmiş bir mazi mi? Yoksa korkudan sinmiş, küflenmiş bir arzu mudur yüreğinde. Sadece bunun için mi konuşmak isteyişindeki ısrar. Enes, susturulan Ezan seslerini duyamayışın çekilmeyecek kadar güçlü bir acı mı yüreğinin başında! Yoksa Allah'a yönelmek istiyor, engelleri aşamıyorsun da bu yüzden mi kırgınsın insanlara? Ben bunları konuşmak istiyorum seninle...

Enes'in yüzünde acılı gamzeler filizlendi:

— Çelişkili konuştuğunun farkında mısın? Biraz öncesi yaşadığın evde dinsel meselelerin konuşulmadığından yakınmıştın. Şimdi babanın İncil'den kesitler anlattığını söylemektesin.

Mahcubiyet pırıltıları oynaştı gözlerinde. Sonya Enes'in tereddütlerinin sebebini kavrar gibi oluyor; ılık, hassas, inandırıcı konuşmaya başlıyor birden:

— Affedersiniz, yanlış bir anlaşılma olmuş orada. Hata benim, açıklığa kavuşturamamışım demek. Bir şeyden bahsedip geçmek ona mensup olmak yahut gereken değeri vermek değildir elbet. Gerçeğe ne kadar yakın olduğu bilinmeyen mübalağalı konuşmalardan yakınmışımdır.

Ben bunları konuşarak öze yaklaşmak istiyorum. Sana nasıl yasak tanımadan düşüncelerimi açmışsam, senden de aynı şeyleri beklemekteyim. En azından bir şeyler söylemelisin, inandırmalısın beni...

Hem bu gibi şeyleri konuşmak bir eylem değildir anlıyor musun? Gerçekleri bilmemek, doğup büyüyerek toprağın derinliklerine karışmak... Bunlar sebebi araştırılması gereken en tabi unsurlar olarak diri durmakta kafamda. Babam bilinçsiz olarak sık sık aynı cümleyi tekrarlayıp durur:

«İnsan sebepsiz olarak yaratılmadı...»

— Yeryüzü, gökler, bütün mahlûkat ve insan... Her biri dev bir muamma kafamda. İlim yorulmayan bir ısrarla sebepleri araştırmakta sonra akıllara durgunluk veren her şey mantıksızca, gülünç bir ifade ile tesadüflerin kucağına bırakılıp orada uykusuna terkedilmekte...

Bunda rejimleri rahatsız edici bazı meseleler olduğu kanaati uyanmakta bende. Mana... Müstakil düşünme yeteneğine kavuştuğum günden beri, hep bu gayenin merkezini araştırmaya başlamışımdır.

Ölenler, ölümün eşiğinden dönenler, hastane köşelerinde inleyenler, bu içlere ürperti veren hadiseler sana hiç bir şey anlatmıyorlar mı? Yaşadığımız asırda ciddi rahatsızlıkların çoğu-

nu gideremeyen tıbbın, yoğun vakalar karşısında acze düştüğünü gördükçe, beynimde hep aynı düşünceler dirilmekte. Bizim tedavi edemediğimiz organları yaratan harika ne kadar kuvvetli...

Anlatırken heyecandan gözleri yalım yalım yanmakta, nefesi göğüs kafesini zorlamaktadır. Daha keskin, daha anlamlı bakıyor Enes'in gözlerinin içine, onu tesiri altına alabilmek, düşüncelerinin ufkunu açmak için çırpınıyor...

— Dilersen düşünce ufkunu biraz daha açmaya çalışalım.

O kaşlarının altında duran, dünyaya açılan gözlerin hakkında hiç bir fikrin yok mu? Güzeli çirkini seçen, iyiyi kötüden ayıran tercihlerinde sana yardımcı olan, maddenin satın almaya gücü yetmeyen gözlerini. Bir et ve sinir parçasının akıllara durgunluk veren görebilme olayını. Düşünen, seven, nefret eden, duygulanan, ağlatan, güldüren beyni. Böbreği, ciğerleri ve kalbi. Bütün bunları gerilerde bırakarak mikroskopun merceğine milyonlar kere büyütülerek düşürülebilen mikropları ve hücreyi. Bunların vücudumuzda irademiz dışı aldıkları emirler doğrultusunda sistemli çalıştıklarını düşündün mü hiç?

Bütün bunlar bana Kâinatın sahibinin olduğunu anlatmakta. Bu hadiselerin peşinden tesadüf, Tabiatçılık felsefesi idrakimden silinip, ruhum eseri olduğum yaratıcıyı aramaya koyulmaktadır. O gizliler âleminin kapısı dibinde beklemekteyim. Bu kapıyı birlikte açıp Kâinat kitabını beraberce okuyalım istedim.

Otları, böcekleri bütün hayvanatı, irdeleyip Ay'ı, Güneş'i, toprağı araştırıp ufkumuzu genişleterek, gerçek sahibimize açalım el değmedik sırlarımızı.

Yaşamak sadece millet olmak, yeryüzünü fesada boğup kan dökmek olmamalı. Hele yaratılanların hayatına son verebilmek için ilim yapmak... Atomu Hidrojeni, insanlığın ve bütün mahlûkatın mahvı için icat etmek. Var oluşu akıllara durgunluk

verecek harikaları, yahut, tedavisinde bile acze düştüğümüz organların yaratılışını bir tesadüfe bağlamak. Benim merakımda bunlar tütmekteyken, sen halâ gözlerimin içine kahreden bir şüpheyle bakmaktasın...

Seni Enes olduğun için de seviyorum, ancak gaipleri kurcalayan tefekkürlerini devam ettirmeni, bana yardımcı olmanı istiyorum.

* * *

Bugün, hiç derslerine çalışmadı. Beyin kabında binlerce sorunun dirilişi, haleti ruhiyesini allak bullak etmeye kâfi geldi.

Kaldığı yurttaki ranzasının üzerine sere serpe uzanmış, perişan bir haldeydi. İki katlı olan ranzanın üst bölümünde yatmaktaydı. Yüzünü sönük ışıkların yansıdığı cama çevirmiş, pencereden dışarıları seyrederken, kafasında yoğun düşünceler kaynaşmaktaydı.

Sonya esrarengiz bir kızdı. Bir sürü itiraflarda bulunarak kendisinden bir şeyler öğrenmek mi istemişti?..

Damarlarında hücuma geçen kan, beyninde dibek dövmeye başladı. Kafası fokurdayan bir ağrıyla mustaripti. Bazen Sonya'nın bütün itiraflarını benimsemiş gibi görünüp ferahlıyor, onunla bütünleşip hissiyatına, ıstıraplarına ortakçı olmak geliyor içinden, sonra Komünist partisine üyeliği düşüyor aklına. Nefrete dönüşüyor sevgisi. Bütün ilişkilerini kesmenin yollarını arıyor tedirgin kalbi. Sonra Sonya'nın hayali düşüyor göz bebeklerine. O telaşeli, ısrar dolu tavırlarına usanç veren gönülle bakıyor. Sonya'nın kirpikleri ıslak... Buharlaşan gözlerin ummanında boğulur gibi oluyor. Belki de kendisini aldatmak istiyor. Hatta şekillenmemiş, muğlak bir düşüncenin, basit çizgisine katıp kudurmuş düşüncelerini geçiştirmek istiyor.

«Sonya hayatıma giren bir muhbir olamaz,» diye ayıplamak istiyor kendisini...

* * *

Mevsim sonbaharı ortaladı. Artık geceleri soğuk bir hava, hissedilir biçimde etkisi altına almaya başladı. Gündüzleri gecelere rağmen oldukça sıcaktı. Geceyle gündüz arasındaki hava dengesizlikleri, insan vücudunda rahatsızlıklara yol açmaktaydı.

Kardeşi de Taşkent'te okumasına rağmen, ders dönemi başlayandan bu yana, bir defa bile olsun görüşmemişlerdi.

Bir ihmallik, müşküllerin mazeretine dayanan görüşememezlik değil, sadece Enes'te büyüyüp aşılmaz olan vehmin neticesinden gelen istememezlikti.

Mansur kendisinden iki yaş küçüktü. Onu Buhara dönüşünde sıkı sıkı tembihlemişti.

— Sakın çok acil durumlar olmadıkça beni arama. Hele okula hiç bir zaman uğramamalısın. Ben de sana uğramam. Bunu bir vurdum duymazlık, istememezlik olarak değerlendirmemelisin...

Bunları söylerken kardeşinin gözlerinin içine utangaç çehreyle, mahcup pırıltılarla bakmıştı. Kafasında dönüp duran bir sürü hesapları, boğucu endişeleri vardı. Düşüncelerini bir çırpıda anlatabilmesi oldukça zor şeylerdi, özet olarak yapılması gerekenleri sıraladı.

— Sakın bana darılmayasın bala! Bizleri sevk ve idare eden rejim dostumuz değil. Amansız bir gölge gibi peşimizden iz sürmekte. Güvendiremezsek emeklerimiz boşa çıkar. Diploma bile vermez.

Acı acı gülümsedi:

— Hiç vermez de laf mı? Kömür ocakları taş ocakları, Sibirya'nın aman vermez soğukları gözükür istikbalde... Duydun mu beni bala?.. Bu kahpe rejim, avucunun içine sığdıramadığı insana hayat hakkı tanımaz. Yazılı o kara yasanın dışına çıkan insanın sezilişi bile yeter. Maddelerin katılığı boğar insanı. Tıpkı bir alın yazısı gibi. Ne istemişse onun olmasını sağlar.

Kınama sakın, hayattan beklediklerim var. Hesapsız, davranışlar yüzünden, hepsini bir çırpıda harcamak istemem. Bir ihmal bir dengesizlik yahut bir dalgınlık yüzünden bütün emellerin yitirilişi, hasret çekmekten bile pahalıya mal olur bize. O emellerin nedir diye sorma sakın. Senin sırların sende, benimki bende kalsın. Bakarsın ikimizden birinin zor durumda kaldığı günler olur. Suç sadece işleyenin değildir; bütün aile fertleri mesul tutulur bu rejimden, insanı inleten, canından başkasını tatlı göstermeyecek kadar zulümkâr işkenceleri var sistemin. Yalan söylemeyebiliriz, lakin bildiklerimizi kurtuluş müjdesi gibi şakıtabilirler bize. İşte bu yüzden, sen de bana sır vermeye kalkma sakın. Oyunu kurallarına göre oynamak gerektiğini bilmelisin. Birbirimize zararımız dokunmasın diye söylemekteyim bunları.

Sen, içinde yaşadığımız sistemin, susturmaya çalıştığı, susturup unutturmaya, unutturup yok etmeye çalıştığı bir fikrin, rejimin kontrolündeki uzantısısın. Din, el yazması sistemlerin afyon diye tanıttığı, karşısında sarp dağlar gibi bekleyen bir korkudur. Kendi elleriyle açtığı Din mekteplerinde seni yoz bir dindar yapmak, verdiği maddi imkânlara karşılık, kendisine maşa olarak kullanmak niyetinde oluşu görünen bir gerçektir. Her davranışının kontrol altında olduğunu unutmamak zorundasın. Peşinde dolaşan öz gölgene bile, şüpheci bir nazarla bakmalısın. Unutma bu sözlerimi bala! Hayatın boyunca iyi sakla!..

Mansur aylar boyunca ağasının söylediklerini unutamadı. Ağabeyisindeki bu davranışın, tedbir mi korku mu, kuşkunun dipsiz bir evhama araladığı kapı mı olduğunu bilemedi. Bildiği tek şey varsa, Enes bu yıl değişmiş, apayrı olmuştu.

* * *

İmam İsmail El Buhari Medresesi'nde okumakta olan on öğrenciden bir tanesiydi. Burada tam yedinci yılını tüketecekti. Çok şey öğrenmediğinin farkındaydı. Bununla beraber, cemiyetteki dinini unutmuşların arasında, ulaşılması muhal mesafeler kat etmişti. Yılmayan, her gün biraz daha Kur'an caddesinde yürümeye namzet bir gönlü vardı.

Dini ve siyasi konularda cemiyetin diğer fertleri gibi, o da öldürücü bir suskunluk yaşamaktaydı. Dini rastgele her yerde propaganda etmek kesinlikle yasaktı. Bu rejimin kıskacında bulundurduğu beldelerde, din sınırlı ve törpülenmiş olarak amansız bir baskının kontrolü altında, caminin dört duvarı arasına, küflü kilitler vurularak kapatılmıştı. Camilerin içinde bile, fikirler ve hükümler susturulmuş, bir vecibenin şeklen yapılmasına sadece göstermelik olarak müsaade edilmişti.

Kafasındaki hükümler ağasını suçlamaya kâfi değil... Nazım Hikmet düşüyor aklına birden. Rusya'ya hürriyeti terennüm etmek için yurdundan kaçan Hikmet'i... Rejimin aldatıcı yüzüne sevdalanıp doğduğu yerleri düşman bilen Nazım'ın Rusya'nın gerçek çehresini tanıdıktan sonra, bir yürek dolusu merhamet bekleyen çaresizler gibi cümleleştirmeye çalıştığı itirafını:

«— Geldiğimiz yerde bedenimiz esaret altındaydı, burada ruhumuzu da esir aldılar...»

Yedi yıllık İmam Hatip tahsilinin ardından, Taşkent'te müftü, hatta kadı olma şansı veren bir okul da okuyordu.

Kadılık göstermelik bir makam, Müftülük sorulması güç, özü verilemeyen cevapların işgal edildiği bir kurumdu...

Halen İmam İsmail El Buhari Medresesi'nde talebeydi. Medresenin kapıları kilitli avlusunda boş bir kanepeye oturmuş düşünmekteydi. Elindeki mektubu defalarca okudu. Hayreti yüzündeki hatlarda dehşet verici kıvrımlar çiziyor, satırların arasında manalar arayan gözleri kâbuslu pırıltılarla dönüyor, kıvılcımlar saçarak, tekrar tetkik ediyordu.

Enes yeniden mi değişmişti?.. Ciddi vakar dolu çehresinde düşünceleri gitgide koyulaşıyor, sabırsızlıkla kilitli kapıların biraz sonra izin için açılmasını bekliyordu.

Kumrala yakın saçlarını, sol kaşının üzerine hafif yıkarak taramıştı. Ela gözleri derin bir tefekkürün nihayetsiz sıkıntısıyla bulanıktı. Kalın, yay gibi hilalleşmiş olarak duran kaşlarının üzerine parmaklarını çökerek başındaki ağrıyı gidermek istedi. Uzun boylu, geniş omuzlu delikanlı, elindeki mektubu cebine koyup usulca ayağa kalktı. Kapılar açılmıştı. Aradığı çözümü bulmuş gibi, açılan kapıdan dışarıya süzüldü.

Günlerden pazardı, saat dokuz sularında dolaşmaktaydı. Caddeye çıkıp bir müddet yürüdükten sonra, önünde beliren telefon kulübesine girip numaratörü çevirmeye başladı. Ağabeyisinin kaldığı yurdu arıyordu. Sinyal sesine Enes'in ismini verdi. Ahize kulağında iki üç dakika kadar bekledi. Ahizeden gelen sesle toparlandı isim sordu:

— Kimle görüşmekteyim?

Cevap:

— Enes, diye geldi.

Ağasını telefonda fazla tutmak istemedi; sadece:

— Canın gezmek istiyorsa, Opera binasının önündeyim dedi...

Senelerdir ne vakit buluşmak isteseler parolaları buydu...

* * *

Cadde ve sokaklar devrimi hatırlatan anıtlar, büyük propaganda levhaları, Brejnev'in gençlik halini gösteren fotoğraflar ve Lenin'in posterleriyle doluydu.

Taşkent Opera binasının hemen önünde çok çocuklu bir kadını simgeleyen anıtın karşısında, volta atarak dolaşmaktaydı. Sabırsız bir haldeydi. İkide bir saatine bakıyor, etrafını alıcı gözlerle mitralyöz gibi tarıyor, bu hali, sabırsızlığını dış âlemine kolaylıkla yansıtıyordu. Mansur'la buluşması gereken şu saatlerde yaklaşık olarak Sonya'ya da randevu vermişti. Mansur'la Sonya'nın karşılaşmalarını hiç mi hiç istemiyordu. Mansur beklenmedik bir şey söyleyebilir bütün planları alt üst olabilirdi.

Telaşeli bakışları Mansur'u uzaklardan hayal meyal seçti. Heyecanı daha da fazlalaştı. Telaşesi bir kat daha arttı. Gözlerindeki ışıklar etrafına yalım yalım düşüyor, tedirginliği arttıkça artıyordu.

Mansur daha tabi, daha soğuk mizacıyla Ağasını görüp yaklaştı.

— Selamün Aleyküm...

Enes uzatılan eli sıkıp Mansur'un gözlerinin içine kuşkulu bakıyor, heyecan dolu bir ses inadına kısık:

— Ne var söylesene kötü bir şey mi oldu?

Mansur derin bir hayal kırıklığı içinde incelemektedir Ağasını. Göz bebeklerinin içindeki oynak pırıltıların akislerinden değişiklik duygularını silip, eski dünyasında hâkimiyetini kuran Enes'le özdeşleşmeye çalışıyor. Kırık bir yüreğin çırpınışlarıyla kıvranmaktayken elini ceketinin cebine sokup, parmaklarının arasında sıkıştırarak çıkardığı zarfı uzatıyor Enes'e...

— Buhara'dan mektubun var...

Enes, zarfın yüzünü bile okumadan cebine indiriyor mektubu:

— Babamdan mı?

— Babamdan...

— İyisin ya?

— İyiyim, ya sen?

— İyiyim.

— Derslerin?

— İyi.

Mansur'un konuşmalarındaki kahırlı nota burkuyor yüreğini. Kardeşinin gözlerinin içine nemli pırıltılarla bakıyor. Gönlünü almak için, ılık bir sesle yakarıyor.

— Bağışla beni bala, daha fazla beraber olmamız adeta imkânsız! Yabancı birisiyle sözleşmiştim.

Mansur buruk bir acıyla Ağasının gözlerinin içine bakarken, sitemli bir fısıltı serzenişte bulunuyor:

— Fark etmez Ağa, bu kadarcık bile olsun görüşebildik ya, o bile yeter...

Enes sitemkâr sözlerin kahırlı, yanık bakışların gölgesinde ezilerek durmaktadır. İçli bir eda ile Mansur'un gözlerine ısrarlı bakıp dokunaklı, ılık, sevgiyi dış âleme yansıtan buharlı bakışları konuşmalarını tasdik ediyor.

— Balam, diyor, kurban Balam. Sen sen ol sözlerime alınma sakın. Bir kaç ay daha sık dişini. Sıkıntıları atlatır atlatmaz, bu davranış, bu vehim biter. Biter de işte o vakit içimdeki kavurucu hasretin yüreğimi nasıl dağladığını anlatırım sana. Sırf benim için değil bu. Bu ürkeklik, bu delidolu insan mantığına bürünen akıl iki yönlüdür. Tıpkı bıçak misali. Hatta ateş. Kullanmayı bilmezsek karşımıza felaket olarak çıkar. Bak bala, bıçakla ekmek de kesilir elma da soyulur. Bıçak cinayet de işler. Ateş yemek de pişirir insanı da yakar. Kırgın bakma gözlerimin içine. Hasretin yüreğimin başını yakar.

Mansur önce derin bir «ah» çekti, peşinden:

— Kırılmam, dedi. Üzülme sen. Sadece şunu bilmeni isterim, babam efkâr dolu bir mektup yazmış. Benim fikrimi sorarsan, atam haklı. Mektubun boş kalan kısmına düşündüklerimi yazdım.

Yüzünün rengi uçtu, etrafına kıvılcımlı gözlerle baktı:

— Cevap olumsuz mu, diye mırıldandı.

Mansur kısık bir sesle:

— Olumsuz, dedi. Unutma, sen her şeye rağmen Müslümansın.

Yüzündeki deriler buruştu:

— Tamam, dedi. Açma fazla, okur anlarım.

Caddenin kıyısında duran dolmuş takside yer vardı, sonra Enes'e elini uzattı:

— Allaha ısmarladık...

Yaralı duygularla peşinden:

— Güle güle bala, diye fısıldadı!.. Güle güle!..

Mansur'u götüren dolmuş taksinin arkasından dalgın ve hüzünle baktı. Neşesi sönük, rengi uçuktu. Mansur'un (menfi bir cevap) sözü takılmıştı kafasına. Bu hal, huzursuzluğunu bir kat daha artırmıştı.

Caddenin kenarında, altı gölge vaat eden bir ağaca sırtını yaslayıp cebinden zarfı çıkardı, içindeki mektubun katlarını araladı. Etrafını kuşkulu gözlerle taradıktan sonra, mektubun satırlarına gömüldü...

«Kurban bala, bu defa mektubu kardeşinin adresine postalamayı uygun buldum. Ayrıca fikirlerini de aileden birisi olarak not düşmesini uygun gördüm.»

Mektubun satırları, bulanan gözlerinde uzayıp gidiyor, kuruyan dudakları beklemediği tepkinin ağıtlı bestesini yaparak

inliyordu. Yüzünde ıstırap yüklü çizgiler beliriyor birden, gözlerindeki efkâr, görüntüyü gitgide puslandırıp bulandırıyor. Adeta iki şeyden bir tanesini tercih etmek zorunda olduğunu hissedip bunalıyor...

Atayı, anayı kardeşi hiç bir ölçü tanımayan öfkeyle silip atmak istiyor dünyasından. Ana şefkatine benzer bir sevgi iğneliyor yüreğini. Hasret kara bulutlar gibi döneliyor tepesinde. Vazgeçemiyor, silip atamıyor hiç birisini de...

Mektup titrek parmaklarının arasında kırışıyor, sonra avucunun içine düşüp buruş buruş oluyor. Can çekiştirir gibi sesler çıkartıp porsuyor, soluyor avucunun içinde...

Kafasını kurcalayan bütün ölçüler yanlış. Hiç bir terazi verememektedir beklediği tartıyı. Anasının, atasının, kardeşinin hayali; küskün, kırışık yüzlerle beliriyor gözlerinin önünde. Sonra acımasız bir merhamet vuruyor kabaran öfkesini. Başka başka çözüm yolları bulmak için çırpınıyor. Sonya düşüyor puslu bakışlarının düştüğü noktaya. Buğulu gözlerinin esrarında yeniden diriliyor sevdası. Dipsiz bir aşkın kıvrımları derinleşiyor gözlerinde. Ilık bir hasretle bakıyor. Yitirmişlik, vazgeçmişlik, yahut kavilden dönmüşlük burkuyor yüreğini. Hasret ateşinin içinde kıvranıyor uzun uzadıya. Atası, anası, kardaşı dizilip duruyor karşısında. Kimseyi kimseye tercih edemeyişi hançerliyor yüreğini.

Bir ses aralıyor cehennem azabı düşüncelerinden. İçten, samimi, ıpılık bir ses yükseliyor aniden:

— Enes...

Bu sesin aşinasıdır kulakları. Dipsiz bir azabın kuyusundan kurtulabilmek için çabalıyor...

Sonya bulutların arasından sökülen güneş gibi, kalabalığın arasından sıyrılıp:

— Merhaba, diyor beklettim mi?

Enes durgunluğunu, büzülüp kalmışlığını yenebilmek için uğraşmaktadır. Bir yandan avucunun içinde pörsüyen mektubu hatırlayıp güçlükle ceketinin cebine indirmeye çalışmaktadır. Dalgın bakışları parlıyor birden, yüzündeki ıstırabı silip gülümsemek için çabalıyor...

Suçunu gizleyen çocuklar gibi karşılıyor Sonya'yı. Telaşeli, muhatabını şüpheye davet eden bir ses çırpınıyor sanki dudaklarında:

— Merhaba...

Saatine bakıyor tedirgin gözlerle, sonra Sonya'nın yüzüne:

— Gecikmişsin, bir mazeretin mi vardı?

Ilık bir vaha rüzgârı dalgalandırıyor saçlarını... Sonya Enes'in uçuk benzinde, kuşkulu bakışlarında bir şeyler arıyor. Sonra görevini tamamlayıp cebinden çıkan eline bakıyor. Neşesi söner gibi oluyor birden. Kararsız bir tavırla toparlanıyor, sıcak bir alaka için de kıpırdıyor dudakları:

— Hasta mısın?

— Yo, iyiyim...

— Benzin hayli uçuk, bakışlarında yorgunluk görmekteyim.

— Yok bir şeyim.

Sonya dalgın, fakat anlamlı bakıyor Enes'in gözlerinin içine. Sevgilerini değerlendirmek için bir miktar zaman ayırmak istiyor kendisine. Çok geçmeden yargısının özetlenmiş şekli cümleleşiyor dudaklarının arasında...

— Cevap geldi mi atandan?

Düşüncenin kara bulutlarını kovamamış yüzle bakıyor Sonya'ya:

— Geldi.

Sonya sevincinden yerinde duramıyor, müjde bekleyen bir yürekle bakıyor Enes'e:

— Meraktan çatlatacaksın, sevindirsene beni!

Mahcup çehresi kızarıyor, Sonya'nın gözlerine bakmadan konuşmak istiyor.

— Tam anlatamamış olsam gerek. Yeniden yazmak istiyorum...

Sonya Enes'in gözlerine yeisle bakıyor, mağlubiyetin kamçısı saklıyor göğüs kafesinde. Duyguları hurdahaş oluyor birden, inci gibi yaşlar diziliyor yanaklarına. Kırışan dudaklarının arasından sitemli sözler dökülüyor kahır yüklü:

— Yaz... Samimi bir lisanla yaz. Senden ayrı yaşayamayacağıma kadar, her şeyi...

Bir şeyler kurcalıyor aklını. Kırık umutlarını hemen besleyip canlanıyor. Nemli gözlerini Enes'in gözlerine dikip, yeniden teslim alabilmek için çabalıyor:

— Bugün öğle yemeğine bize davetlisin. Annem ve babam ısrarla ricada bulundular.

* * *

Baba ve anne evdelerdi. Sonya'yı ve birlikte getirdiği delikanlıyı sıcak bir davranışla ve alakayla karşıladılar.

Tanışma merasiminin peşinden evin dar salonunda karşılıklı oturdular. Enes, sürekli soru yağmurlarının karşısında oldukça sıkıldı.

Yemek vaktini hatırlayan anne, kalkıp mutfağa geçti. Baba, Enes'e sorular tazeledi...

Sonya, babasının gözlerine usanç verici bir çehreyle baktı, göz göze gelmeyince vazgeçti. Enes'in sorulardan sıkıldığını hissetmişti. Kaçamak bakışlarını sık sık babasının gözlerine rast

getirmek için çabaladı. İmalı bakışlardan baba hiç bir şey anlamıyor, Enes'e hâlâ soru üstüne soru tazeliyordu. Bir ara konuşmalarını kesmek zorunda kaldı:

— Baba, Enes fazla sorudan hoşlanmaz.

Baba, sarı, kır düşmüş saçlarını eliyle taraklayıp geriye aldı. Gök gözlerini kızının ufkunda gezindirip:

— Sıkılmak yok, dedi. Verdiğiniz karara göre akraba olduk sayılır. Birbirimizi daha iyi anlamamız için karşılıklı sorular karşılığında tatmin edici cevaplar şart...

Enes, zor bir tebessümle gülümserken, yüzü alev alev kızardı, yandı...

Sonya Enes'in incinmemesi için çırpınıyor, adeta hissiyatını gözlerinin içinden okurcasına bakıp rahatlığını sağlamak için gayret sarf ediyordu... Ana, boş tabakları masaya dizmekteydi. Sonya kafasını kurcalayan hadisenin vuzuha kavuşması için fırsat kolladı...

Enes'e, duygulu bir eda ile bakıp yumuşak bir sesle konuştu:

— Terlemiş olmalısın, dedi. Hava, içerideki hararetini hissedilir biçimde artırdı. Müsaade edersen ceketini almak istiyorum.

Enes düşünüp karar verebilme fırsatını bulamadı. Çekingen bir hareketle kıpırdadı. «Yok» diyemedi. İtiraz edecek bir mazereti de yoktu. Usulca yerinden doğrulup ceketini çıkardı:

— Zahmet olacak size.

Baba yeniden Enes'i konuşmaya tuttu. Anne, hazırladığı yemekleri masaya taşıdı. Sonya, elindeki ceketle soluğu inadına dar evin, antresinde aldı. Ceketi askılıkta münhal bulduğu yere astı. Elini aceleci bir tavırla ceketin cebine sokup araştırdı. Aradığı şey elini soktuğu cepte yoktu. Üst seviyedeki bir heye-

can, ellerini titretiyor, derin derin soluyordu. Diğer cebini araştırdı, eline takılan kırışık kâğıtları açığa çıkardı. Buruşmuş büzülmüş kâğıdı zarftan ayırıp katlarını araladı önce okunur duruma getirdi. Göğsünü tırmalayan bir heyecanla düzeltip elinde tuttuğu kâğıdın üzerindeki satırlara dikkatle göz gezdirdi...

Kendisini daha çok ilgilendiren yerlerde daha çok duruyordu. Yüzündeki deri acıdan kırış kırıştı.

«Kurban balam, fikirlerini hiç beğenmedim. Üzdün beni...

Mektubumu alır almaz bahsettiğin kızla ilişkini kesmelisin. Kuru bir hevese kapılıp inancımızı töremizi yıkma. Seni Buhara'da bekleyen sözlünün olduğunu unutmamalısın. Bir ata olarak, seni kabilemizin en güzel kızıyla sözledim. Oğul, okumuş olmak seni değiştirmemeli. Yol yordam bileceksin, atasözü dinleyecek, inancından dönmeyeceksin. Mektubun ananı ağlattı. Benim yüreğime sönmek bilmeyen bir ateş düşürdü. Mansur'la görüştüğünde onun da fikrini almalısın.» ...

Satırlar kahırlı tonla uzayıp gidiyor, Sonya'nın beyninde şiddetli inkılaplar oluyordu...

Enes, kendisine hiç bir şekilde Mansur'dan bahsetmemişti. Üstelik zarfın üzerindeki adres bir medreseye aitti. Babası inancımız, örfümüz diyordu. Oysa Enes bunların hiç birisini dış âleme sızdırmamıştı. İnanç üzerine sorulan bütün soruların, ısrarla üzerini kapatmıştı.

Mansur'un fikirlerini not düştüğü bölümü sabırsız bir gönülle okumaya başladı.

«Rejimin baskısından, korkmaktayken, onun bekçiliğini yapan neslinden bir kızla evlenmeyi düşünüşün beni şaşırttı. Başlangıcında bulunduğun hatadan, vaktinde dönmen hepimizi memnun edecektir.

Hayatına girecek olan bir casusla ömür tüketmeyi göze almak büyük bir cesaret işi. Bu konuda çok iyi düşünmelisin.

Fikirlerimi babam istediği için beyan etmekteyim.

Mansur...»

Zarfı ve mektubu intizamsız şekliyle aldığı cebe, oldum olası koydu. Çok geciktiğini düşünüp, ananın yemek servisi yapmakta olduğu masanın başında belirdi. Neşeli gözükmeye çalışıyordu.

Enes'in sol kanadında boş duran sandalyeye oturdu. Servis yapılan tabağı önüne çekti. Enes sıkılganlığını, yemeğe başlamış olmasına rağmen, hâlâ yenememişti.

İki genç sofrada kaçamak bakışlarla birbirlerini süzüyor, rahatsızlıklarını belli etmemeye çabalıyorlardı.

Sonya'nın düşüncelerinde Enes'i kaybetme korkusu hâkimdir. Daralan yüreğinde ölçüsüz bir kin gelişip devleşiyor, büyüdükçe dünyayı kuşatıp geçilmez oluyordu. Kederli gözlerindeki efkâr tütsü tütsü göğe akıyor. Ağlamak geliyor içinden. Gözlerinde beliren nem, tebessümlerinin sahte olduğunu vuruyor açığa. Ağlamamak için, dişlerini dudağının üzerine çöküp acıtıyor. Buna rağmen, Enes'in gözlerinin içine bakarken gülümsemeyi deniyor. Acılı gamzeler batıyor yanaklarına Enes'in, arzularını kamçılayan...

Yemek geçmez oluyor boğazından. Yemese Enes'ten utanıyor, yese tıkanıp kalıyor boğazına. Babanın bir isteği yetişiyor imdadına.

— Su getirmediniz mi sofraya?

Darda kalan gönlüne pencere açıyor bu ses. Masadan kalkıp su getirmek için mutfağa koşuyor. İki isim kin deryasına dönüyor dünyasında. «Ata, Bala.» diye ezberliyor, belleğinde saklıyor onları. Düşmanlaşıyor ikisine de, ezeli rakip gibi...

***

Bu gece toprağa ak düştü. İliklere işleyen soğuğa rağmen, gökyüzü apak. Süt beyazı kardan, etrafa sedef parıltılar yayılıyor. Gün, şedit bir çehreyle dünyaya yansımakta...

Artık geceler zor ışımaya başladı. Sonya değişik bir dünya kurabilme aşamasında zorun, merakın, içinde yiv yiv derinleşen duyguların aşka dönük günlerini yaşıyordu. Son günlerde fikirlerinde değişmeler olmuştu. Dünya insanı, ırk, renk, dil, hatta din ve devlet kavramlarını iyi anlamalıydı. Düşüncelerin kafalardaki katı kalıpları kırılıp, dostça bir hayat yaşayabilmek için, kin, öfke ve ihtiraslar tükenmeliydi. Açlığı, tokluğu, sevinci, kıvancı, müşterek yaşamalıydı insan.

Fikirlere, inançlara kelepçe vurulmayan bir dünyanın temelleri atılmalı, hürriyeti en berrak havasıyla terennüm etmeliydi. Zulüm, kara bir bulut, kötü bir baht gibi insanın dünyasını karartmamalıydı...

Sonya, Enes'in gözlerinden yansıyan ürkek huzmelerden bunları sezmekteydi. Dilindeki tutukluk uygulanmakta olan katı rejimin, affetmez kurallarının hatırasıydı. Zaman zaman Enes'in konuşmasını güçleştiren sebeplere düşman olmaya başlamıştı. Aklına düştükçe kendilerine vize vermeyen, Buhara çıkışlı mektuba kızıyor; Mansur'a, babasına kin güdüyordu.

Sonbahar artık çok gerilerde kalmış, kış ortalamıştı. Bu günler Sonya'nın artık son şanslarıydı.

Kış tükenir, bahar sihirli kokusunu yeryüzünde tütsü tütsü yaymaya başlarsa, izi zorlaşacaktı. Sonya, kışın bitmesini istemiyordu. Evliliklerine vize verebilecek mektup hâlâ kendisine müjde olarak ulaşmamıştı. Bu engel, kininin yanı sıra aşkını da körüklüyor, baharın yakınlaşması, yaralı, esir bir yüreğe göz dağı veriyordu. Bu yıl, tahsil hayatının dönüm noktasını yaşamaktaydı. Staj ve ihtisas için ayrı ayrı yerlerde vazife almaları muhtemeldi. Artık geceler gözlerinde yıllar kadar uzamaktaydı.

Sabah gözlerini açar açmaz, üniversiteye koşuyor, hummalı bakışları, hasret tüten parıltılarla etrafta Enes'i arıyordu. Sevildiğini bilmekteydi. İçine kapalı bir dünyayı zapt edebilmeyi başarmıştı. Enes, hislerini ılık, nezaketli bir sevda ile aralamış, ona ait bir takım esrarı kuvvetli sezişleri sayesinde sır olmaktan arındırabilmişti...

İçinde yumak yumak sarih duran merakı, her gün yüreğini burkan, azap veren bir cendere gibi ufkunu daraltırdı. Aylardır, bu kaosu kırmaya yeltendi, gücü yetmiyordu. Ne zaman Enes'in gözlerinin içine baksa, hep aynı şeyi sormak düşerdi aklına:

— Baban bütün ısrarlarına rağmen, yazdığın mektubuna olumsuz cevap gönderirse?..

Tek cesaret edemediği şey, bu soruyu Enes'e sorabilmekti. Belki sormak da değildi, onu korkutan. Alacağı cevaptı...

Enes'in zor durumda olduğunu sezdikçe, Mansur'u ezberlediği adresinden arayıp:

— Aramıza koyduğunuz engelleri çekin, diye haykırmak istiyor. Zaman zaman kendisini böylesi bir maceraya hazırlıyor, sonunda yenemediği gururu, amansız dağlar gibi gerilip önüne, Mansur'un şartlanmış satırlarını yeniden gün ışığına çıkartıyor. Bu hal Mansur'a olan kinini artırmaktan başka, hiç bir işe yaramıyordu.

* * *

Kışa rağmen, hava güzeldi. Taşkent'in ufkunda parıldayan gümüşten kıvılcımlar ılıktı. Enes, bugün, babasının postaladığı son mektubu almış, soluk kesen bir merakla okumaktaydı...

Atasının fikri değişmemişti.

— Buhara'da sözlün seni beklemekte, diyordu. Aslıya söz yüzüğü taktığımızı unutmamalısın. Stajın biter bitmez düğünümüz var.

Satırların uçları, kara saplı bıçak gibi sivrilip bağrına saplandı. Buruk, içe doğru derinleşen nihayetsiz bir acı yayıldı damarlarında. Beyni, baygınlık veren bir uğultunun dürtüsüyle zonkladı. Satırlar, kızıl rejimin esareti kadar üzücü, Enes'in kişiliğini yıpratırcasına sertti...

Aslı, çocukluk arkadaşıydı. Masum bakışları, uysal çehresiyle gözlerinin önünde resimleşiyor, serpilip büyüyor, törelerine göre gelinliğini giyinip, karşısında kahır dolu bir yüzle beliriyor. Sonra bulanan, bulanıp buharlaşan, gözlerinden yakıcı, kaynamış yaşlar akıyor elmacık kemiklerine doğru. Düştüğü yeri yakan, yakıp dağlayan gözyaşları...

Aslı, bir haine, adeta adi bir suçluya bakar gibi, bakıyor gözlerinin içine. Küskün yüzü, acıyla gerilip kırışıyor, bir sükûtu hayalin hançeriyle kanıyor duyguları. Anasına, atasına «Kıydınız bana» dercesine garaz dolu gözlerle bakıp, göz yaşlarıyla ıslanmış gelinliğini toplayıp, rüzgârdan bir ata binerek, kara bulutların arasında yoklara karışıp sır oluyor önünden...

Enes zor durumdadır artık. Ürpertici bir hayalin kaosunu parçalayıp gerçekle yüz yüze gelmek için toparlanıyor. Kara sevdası burkuyor yüreğini:

— Sonya, diye kımıldıyor dudakları. Sonya Kalpaçova...

Mektubun bitmeyen satırlarına çeviriyor bulanan gözlerini.

«Bu sana son yazışım bala. Artık ısrar ettiğin şu fikirle ilgili başka mektup istemem. Atan, görevini yaptı. Evlatsan söz tutmalısın. Aile meclisinin son kararı bu. Şayet ben ata, ecdat dinlemem dersen, kendi başına buyruk olmuşsan, bundan böyle sormayasın bize.

Atan.»

Mektubu katlayıp ceketinin cebine koydu. Beyni amansız ağrıların cenderesinde uğuldamaktaydı. Arzusu doğrultusunda gelmeyen mektup, sıkıntılarını artırmıştı. Ana, ata, gardaş ve sözlüsü, bir de bunların karşısında Sonya Kalpaçova vardı. Terazinin bir kefesine önce aile efradını alıyor, dört kişinin çökerttiği kefeye buruk bir acıyla bakıyor...

Sonra boş kalan kefeye Sonya çıkınca, terazi dengesini bulur gibi oluyor; rahatlamaya çalışıyor adeta.

Bir türlü kesin kararını veremeyen gönlüne, tekrar tekrar müracaatta bulunup bekliyor. Bekleyişi iki kefeden birisinin diğerini havaya kaldırmasıdır. Dengenin bozulmasını bekliyor, terazinin üzerinde. İşkilli bir bekleyiş içinde kıvranmaktadır. Gözlerinin önünde aynı manzara canlılığını koruyor, atası, anası ve Mansur... Hatta bunlara bir yenisi ekleniyor. Buhara'da kendisini bekleyen kız...

Sonra Sonya beliriyor gözlerinde, irkilip kendisine dönmeye çabalıyor. Aslında, kimseyi silip atamıyor hayatından.

İkirciklik duyguları neşesini törpülemiş, kanatmış bir kere. Gönlünce hareket edemeyişin çilesini çeke çeke yutkunup kimseye açamadığı dertlerinin ateşinde yanmakta arıyor çaresini...

* * *

Uzayan, zaman içinde zaman olan gece, ruhunu sıkıştırmış, bütün hissiyatına, kana susayan vahşi bir el pençesini atmıştı. Gözlerinde solduran bir uykusuzluk hâkimdi. Damarlarındaki kan coşmuş, uğuldamakta olan beyninde fırtınalar kopartarak akıyordu...

Hayat çekirdeğine musallat olan iki zıttın arasına sıkışmış, barışmazları uyuşturmaya çalışıyordu...

Artık bu konuda bir daha babasına düşüncelerini yazıp fikrini soramayacaktı...

Sonya, her gün olduğu gibi, yine gözlerinin derinliklerine bakıp sorusunun cevabını bekleyecekti...

Gece uzadıkça, peş peşe, birbirlerinden farklı kararsızlık kararları aldı. Tutarsız davranışlardan, isabetsiz kararlarından artık kendisi de şikâyetçiydi. Uykusuz geçen saatlerde, hep iki tarafı gücendirmeyecek biçimler aramıştı.

Sabah iştahsız bir kahvaltıdan sonra, fakültenin bahçesine geçip kararsız bir düşünce içinde oluşunun en canlı örneğini sergileyerek dolaştı. Kuruyan dudakları hararetten pres gibi birbiri ne yapışmış, benzi uçuktu.

Derse en son girmeyi tercih etti. Dışarıda Sonya'dan kaçmış, yüz yüze gelirim korkusuyla, kuytu yerlerde beklemişti. Derste Sonya'yı görmüş olmasına rağmen, görmezlikten gelip başka bir sıraya oturdu. Neşesi sönük, iç acıları dış dünyasına yansımıştı.

Oturduğu yerden Sonya'nın manidar bakışlarına kaçamak cevaplar vererek dakikalar geçiyor, beynini zonklatan muğlak bir kararın doğum öncesi sancılı anlarını yaşıyordu...

Tavırlarından, gözlerindeki fersiz ışıklardan, acılar içinde gerilen yüzünden, Sonya kötü sonuçlar çıkartıyordu. İkisi de ders dinlemedi. Sonya hummalı bakışlarını Enes'in ufkundan çekmeden seyrederken, bakışlarıyla ısrarlı sitem yumakları sarıyordu...

Yanılmamıştı. Enes bahtını karartan hadiseyi sonuca bağlamak üzereydi. Belki de, Enes'in gözlerine sihirli bakışlarını gönderirken, ana, ata, hatta Buharalı kız belki de oturdukları kefeyi çökertmek üzereydi...

Dersin son dakikalarıydı. Sonuca bağladığı kararı Sonya'ya bildirebilmenin yollarını aradı. Yanına yaklaşıp:

— Kusura bakma, diyecekti. Ailemi aşamadım.

Beklenen zaman doldu. Talebeler usanç verici tavırla kapıdan çıkan öğretim görevlisinin peşinden gürültüyü artırdılar. Sınıfın içi birden hareketlendi öğrenciler kapıya doğru çekilmeye başladılar.

Enes yerinden bile kalkmamıştı. Sonya panik içindeydi. Yorgun bir kıpırdanışla ayağa doğrulup sıraların arasından Enes'e sokuldu. Önüne eğik duran çehreye şaşırtıcı bir eda içinde bakıyordu.

Boğuk bir ses, küskün bir eda ile sorulaştı:

— Sıkıntılı bir halin var?

Enes, darda kalmışlığın belki de en zor anlarını yaşıyordu. Sonya'nın gözlerinin içine bakmadan kuru bir mırıldanışla her şeyi bitirmeye çabaladı. Fikirlerini sunabilmek için, cesaretini toplamaya çalıştı. Görülmeyen bir el boğazını sıkmış gibi yutkunmaya çalıştı. Dili tutulmuşçasına fikirlerini cümleleştiremedi:

— Şey, şey, diye kekeledi.

Duraklayışı, konuşamayışı kendisini muhatabının yüzüne bakmaya mecbur etmişti. Kaynaşan sihir dolu gözlerin cazibesine kapılmış gibi irkildi. Sonya'nın gözlerindeki esrar, kesin tavrını yeniden felce uğrattı.

Göz göze gelmişlerdi. Ilık bakışların derinliklerinde boğulur gibi oldu. İradesinin kıskıvrak yakaladığı denge çoktan bozulmuştu. Garip bir ilginin, esrarlı hatta büyüleyici bakışların, yahut acıma duygularını seferber eden kızın sihrine kapılmış, esiri durumuna düşmüştü... Bir kaç dakika öncesi başka şeyler düşünen, kesin kararını veren delikanlı o değildi.

Tartısız bir açılışla dilinin tutukluğu çözülmekteydi:

— Atamdan mektup aldım, dedi.

Sonya'nın kalbi duracakmış gibi, şuursuz vuruşlara geçti. Kötü bir haberin ifadelerini yüzünde okuyan çok olmuştu, sadece:

— Müspet mi? diye sorabildi.

Sabrı yoktu. Alacağı haberin tahribatına direncinin olmadığını biliyordu. Tahammülsüz bitkin bir eda içinde Enes'in gözlerinin içine baktı. Enes'in dudaklarından, yıkılışını hazırlayan sesi duyuyordu:

— Menfi.

Sonya'nın hüzün dolu çehresinde acıların en güçlüsü cilveleşti. Başı döndü, benzi uçtu.

Enes verdiği haberle birlikte Sonya'nın yüz hatlarından etkilenme derecesini anlayabilmek için, dikkat kesildi. Hayatının en korkunç haberini alan insan, ancak bu kadar değişir, kendisini bırakabilirdi. Ölçüsüz bir perişanlık içinde, kendisini dayandığı sıranın kanepesine pelte gibi bıraktı.

Enes, Sonya'nın gözlerinden yansıyan fersiz ışıkları, endişe dolu duygularla takipteydi. Şaşırmıştı. Bir nefes kadar yakınına sokulup:

— Üzülmemelisin, dedi. Henüz kararımdan dönmüş değilim.

Sonya sağ elini usulca uğuldayan başına götürdü, sonra avucunun içini alnına bastırdı. Bir diriliş, bir hayat belirtisi Enes'i sevindiriyor, fakat beklenen müjdeyi veremiyordu:

— Sonya, sen benim yazgımsın, diye inledi. Sensiz hayatı düşünmenin bile azap olduğunu anlamış durumdayım.

Acı dolu çehre, bitkin bir manzara olmuştu. Tutamadığı başını, sıranın arka kehine yaslamaya çalıştı. Sönük ışıklarla Enes'i seyrediyor, konuştuklarını anlamaya çalışıyordu.

Hararetten parlayan dudakları aralandı:

— Beni hayata döndüren bu sözlere inanmak isterdim, doğrusu.

Enes bozulmayan bir şaşkınlık içinde kıvranıyor, elde etmek istediği soğukkanlılığı bir türlü kendisinde bulamıyordu.

Sınıfta kalan bir iki öğrencinin kuşkulu bakışları, hissiyatını kamçılamış, daha da yorgun düşürmüştü:

Kulağına hafifçe eğilip kısık bir sesle fısıldadı:

— Kendini dağıtma öyle. Sınıfta bizden başka öğrencilerin de olduğunu unutmamalısın.

Bu ses Sonya'nın beyninde bazı düşünceleri kurcalıyor, direncini sağlayıp toparlanmasına yardımcı oluyordu. Ancak yüzündeki ifadelerden tatmin olmadığı, hissiyatının kırık dökük manzaraları halinde yansıyordu.

Enes:

— Ders çıkışı birer yüzük alıp sözümüzü perçinleştiririz, dedi.

Sonya'nın sönük gözlerinden alevli ışıklar parladı. Kafasını yasladığı tahtadan çekip, dik tutmaya çalıştı:

— Yani herkese verdiğimiz kararı duyuracak mıyız?

— Evet. Sadece bir şartım var.

Enes'in yüzüne inanılmaz bir gariplikle baktı:

— Bilmek isterim.

— Evlilik sonrası Buhara'ya gitmeliyiz. Birlikte atamdan özür dileyip kendimizi affettirmeye çalışmalıyız.

Yüzündeki deriler aniden buruştu. Kaşlarının üzerinde gergin çizgiler kıvrandı. Kendisine düşünce payı ayırmak, bu konuda düşündüklerini dökmek istedi. Sonra aniden yumuşadı, vaz geçti.

— Bu kolay, dedi. Başka bir şartın daha yok mu?

— Yok.

— İyi düşünmelisin. Duymaktayım ki müslümanlar, başka dine mensup birisiyle evlenirken, kendi dinlerini kabul etmelerini de şart koşarlarmış.

Enes manidar bakışların hedefinde, ezik, cesaretsiz bir tavırla bekledi.

— Soyum müslüman, dedi. Gel gör ki, mensubu bulunduğum din hakkında vasatın altında denilebilecek kadar malumatım az.

Sonya hayran duygularla bekledi. Enes konuşmasının sonunu getirmemişti:

— İnanç dünyana karışmam, diye ilave etti. Sende bana bu konuda hiç bir soru sormamalısın.

Sonya:

— Anlaştık, dedi. Şu oturduğum sıranın üzerinde, şu okuduğumuz sınıfın içinde sana söz veriyorum. Seni mesut edebilmek için, her fedakârlığı yapmaya çalışacağım.

Söz Günü

Sonya heyecanın nefes kesici saniyelerini yaşamakta. Ceplerinde harçlık olarak bulundurdukları üç beş rubleyi birleştirirken, ikisinin de duyguları ayakta.

Bulvarın kenarında vitrinleri seyrede seyrede yürüdüler.

Enes, Sonya'yı sık sık kaçamak bakışlarla süzmekte. Bir tereddüdün, bir olmazın, bir ürpertinin bedenini, hissiyatını sarsacak kadar güçlü oluşuna karşılık, gönlünden gelen sesleri dinliyor. Bütün yasaklara bir isyan, hırçın bir karşı koyuşla kulaklarını tıkamışçasına ısrarlı, fakat istikrarsız bir akışla yüreğinde helezonlar çizerek, tuğyanlaşan sevdasının peşinden akıp gitmek istiyordu..

Buna rağmen, içinde yiv yiv derinleşerek kımıldayan adını koymaya cesaret edemediği korku, üzerinin küllenmesini istediği pişmanlığı deşeledikçe rahatsızlığı artıyordu.

Sonya'nın vitrinde hayranlıkla seyrettiği gümüş halkalara baktı. İkisi birden içeriye girdi. Sonra tezgâhtara istedikleri yüzükleri gösterdi. İkisi de parmaklarına göre yüzük beğendiler...

Enes fiyat sordu. Ücretleri ödedi. Tezgâhtar yüzükleri küçük bir kutuya koyup uzattı:

— Hayırlı olsun.

Duru, parlak bir gökyüzü vardı. Bulvarın yaya geçidinden yavaş adımlarla yürüdüler.

Enes, beynini kemirmekte olan ürpertili bir tereddüdün hasat vaktini yaşıyordu.

Sonya, Enes'in tavırlarından bir şeyler sezdi. Soluğu kesik kesikti. Yüzü fildişi renginde ve uçuktu. Enes'i seyreden kuşkulu gözleri etki ve tepkinin nirengi noktasındaydı. Enes kendisini çepeçevre saran sihirden henüz kurtaramamıştı. O et parçasından yapılmış yüreği, karmaşık hislerin hücumuna uğramıştı. Sonya'nın hayatındaki yeri vazgeçilmezdi. Şu an bile, Sonya'nın gözlerinden yansıyan buharlı pırıltılar varlığını çepeçevre sarmıştı. Mıknatıslı bakışların tesiri altında kalmaması imkânsız gibi bir şeydi. Sevdanın içe dönük kıvrımlarla derinleştiği zamanı yaşamaktaydı.

Kalbi, duygularının amansız vuruşlarıyla, beynine darbe üstüne darbe indiriyor, gözlerini mıknatıs gibi kendisine çeken pırıltıların etkisinden uzaklaştırmak istiyor, Sonya ılık bakışların tesirini daha da artırarak bakıyor gözlerinin içine. Ümitleri birden üzülür gibi oluyor, Enes'in yüreğinde hiç bir cazibeye yer kalmadığını sezip, daha candan, daha esrarlı bakıyor gözlerinin derinliğine.

Titrek parmağını bir emri vaki gibi uzatıyor Enes'in önüne:

— Taksana yüzüğü.

Enes, tepkisiz bir tavır içinde bakıyor Sonya'ya. Yerine getiriyor arzusunu.

— Hayırlı olsun.

Sonya'nın dudaklarından derin bir hassasiyetle karşılık yükselmekte. Gözlerinden yanaklarına elmas taneleri gibi yaşlar süzülmekte:

— Parçaydık, bütünleştik.

Enes gözlerini kırpıştırarak cevaplıyor.

Sonya bir soru tazeliyor Enes'e:

— Yarın, bu mutluluğa attığımız ilk adımı, arkadaşlarıma açıklamam için müsaade eder misin?

Heves ve arzularının temayülüne kavuşmuş, huzur ruhunda mihrakını bulmuştu. Şimdi, bu duygularının sıcaklığını iç âleminde kıvrım kıvrım yaşıyordu. Bütün engelleri aşıp isteklerinin odak noktasına kavuşmuştu.

— Okul bitip diplomaları almadan önce nikâha müracaat edelim. İkimizin bir hastanede görev alabilmemiz için, demek istedim.

Enes, bütün bunları, vurdum duymazlık içinde dinliyor, kısa kısa cevaplar vererek Sonya'yı tasdik ediyordu. Son sözü:

— Nasıl istersen, oldu...

* * *

Vahanın hararetli havası Taşkent'in üzerine kâbus gibi çökmüş, ortalığı kavurmaktaydı. Uzaklardan pamuk tarlaları beyazın göz kamaştıran oynaklığı ile gülümsemekteydi.

Çirçik nehri güneşin tesiriyle buharlaşıyor, şehir sıkıntılı havanın kollarında kül rengi bir tüle sarılmış gibi duruyordu.

Sokaklar koyu bir sessizliğin uğultulu yalnızlığına terkedilmişti. Ortalıkta tek tük çocuk kümeleri, pek az insan göze çarpıyordu.

Mansur, okumakta olduğu İmam İsmail El Buhari Medresesi'ni bitirdi. Daha mezuniyet belgesini alır almaz, Buhara'ya olan hasreti içinde çığ gibi gelişti. Atayı anayı hatırladı. Tütsü tütsü koktu burnunda doğduğu yerler...

Görev almak için, yetkili mercilere müracaat etmişti. Bugün, yarın diye beklerken aklına ağasını aramak düştü. Her

yıl okul dönemi biter Buhara'ya birlikte giderlerdi. Bu yıl ikisi de gecikmişti.

Aylar var ki ne ağası onu, ne de Mansur ağasını aradı. Oturmakta olduğu Medresenin bahçesinde bu iki taraflı süren vurdum duymazlığın muhasebesini yapmaktaydı. Beyninde bir azap yumağı çözülmeye başladı. Aylardır konuşmadığı, aramadığı, hatta telefon bile etmediği Enes düşmüştü aklına...

Saatine baktı, bu vakitlerde yurtta olması gerekirdi.

Medreseden ayrılıp yakın sıcağa rağmen, ıssız sokakların arasından istikamet çizerek yürüdü. Caddenin kenarında ilk gördüğü kulübeye girip telefon etmeyi denedi. Numaratörü çevirdi, sinyal sesine isim verdi.

Bir kaç dakika sonra ahizeden heyecan dolu bir ses duyuldu:

— Alo!

Mansur, ağasının sesini tanımıştı:

— Benim, dedi Mansur. Mektep durumunu soracaktım.

Bir fetih gururuyla sesini yükseltti:

— Bitirdim, dedi. Diplomayı hak ettim. Artık doktorum demektir Mansur. Duyuyor musun beni, doktorum artık! Emeklerimin hakkına kavuştum.

— Çok sevindim. Hayırlı olsun.

— Sağol bala. Ya sen?

— Bitirdim. Buhara'ya dönüş hazırlıkları içindeyim. Sen de hazır mısın?

— Hayır bala, bu yıl düşünmüyorum.

— Her yıl birlikte giderdik. Yine birlikte yol bakarlar.

Enes isteksizliğine mazeret kılıfı aradı. Fikrini kolayca söylemesi zordu. Ezik bir ses ahizede iniltili ulaştı kulağına:

— Staj var. Sonra nikâh için müracaatımız oldu.

Mansur beynindeki uğultudan Enes'in son sözlerini zor duyabildi. Hazin, acı çeken bir ses karşıya cevap verdi:

— Demek oldu?

— Duyduklarını aile meclisine götürürken, beni sen savunmalısın.

— Bu haberin pek acılı ağa. Buhara'dakiler işitir işitmez kederleri göğe ağar. Gel beni haberci etme. Atama, anama söyleyemem. Bağırlarına kordan ateşler düşer.

— O vakit söyleme. Nikâh iznini alır almaz, staj yerimiz belirlenir belirlenmez, Sonya'yı da alıp gelirim. Atamdan anamdan affımı isterim, işte o vakit bana yardımcı olmalısın.

Mansur ahizenin başında şaşkındı. Ne söylesin bilemedi:

— İstersen hiç gelme, diye mırıldandı. Gözün görmediğine gönül katlanır derler.

Karşıdan cevap beklemeden ahizeyi kapadı.

Buhara...

Buhara, eski şehir merkezinin bir iki kişilik dükkânlarıyla hâlâ dimdik ayakta... Ufak, ancak tarihin ihtişamıyla gülümseyen havuzun kenarında, lokantalar ve çayhaneler, asırlar öncesinin manzarasını gözler önüne sermekte.

Çay bahçelerinde, halkın oturduğu yatak şeklindeki tahta kerevetler üzerine konulan yer masaları, Buhara'nın geçmiş tarihine has geleneği yansıtıyordu. Halk boş vakitlerinde istirahat etmek, yemek yemek, çay içmek satranç oynamak için buraya uğrardı. Şatafattan oldukça uzak, sade bir manzarası vardı.

Mansur, hüzünlü bakışlarla, havuzun önünde durmuş etrafını hazin duygularla süzmekteydi. Henüz Buhara'ya ayak basışının ikinci gününü yaşamaktaydı. Sevdiği, ruhunu serinleten bu şehrin sokaklarında dolaşarak, hasretini gidermeye çabaladı. Bir gaye, içinde nihayetsiz girdaplar açmış, azgın kurtlar gibi ruhunu kemirmekteydi...

Gayesizliğe düşmüş insanları seyrettikçe, sıkıntısı büyüyor, sevdalandığı bu şehirde mütemadiyen neler yapabileceğini kuruyordu. Beklediği havuzun başından, aslını hayli unutmuş, mazinin gönül rahatlatıcı geleneğinden kalma, derme çatma kırıntılarla avunmak isteyen insanları, ıstıraptan mahmurlaşan gözlerle seyretmekteydi.

Kalabalığın arasından aşinası olduğu yüzleri aradı. Yıllar boyu tahsil gördüğü Miri Arap Medresesi'ne uzanan yollara düşüp azap veren düşüncelerle yürüdü.

Çaresizlik omuzlarına ağır bir hüzün gibi çökmekteydi. İçe dönük bütün feryatlara kulaklar sağırdır. Şu an, Buhara sokaklarını ezik duygularla adımlayan delikanlı, kalbi buruk bir acıyla çırpındıkça, gözleri tesellisi imkânsız yaşlar dökerek, ilerlemeye çalışıyordu. Zaman, İslam illerinde tıpkı bir su gibi, tatsız, kokusuz ve renksiz akıp giden bir cemiyet meydana getirmişti.

Caddenin kenarından usul adımlarla yürürken, yorgun beyni, puslu bakışlarının önüne, uzak bir maziden kesitler getiriyordu. Sosyalizm denilen illet, devletin fert yakasından asılması, komünizm inanç ve kültürüyle dar ağacına çekilmesiydi. Mazisi burcu burcu İslam kokan bu iller, şimdi ahtapotun zehirli kıskacında bedenini ve ruhunu esir bırakmıştı.

Her yıl Buhara'ya dönüşünde, Taşkent'te bir yıl boyu kurduğu hayalleri gerçekleştirmeye kalkar, bir türlü başarı sağlayamazdı. İnsanlar fikir alış verişinden tedirgin, hep gayesiz, mesnetsiz bir hayata kendilerini adapte etmenin ürpertilerini yaşıyorlardı. Arkadaşlık, dostluk anlamı silik, sır ve fikirler beyinlerde mahkûm...

Sistemin kuralları katı ve acımasız sarıyordu insanı. Bir yaşını dolduran çocukların, altı yedi yaşlarına kadar aileden alınıp yuvalarda yetiştirilmesi mecburi tutulmaktaydı. Bu hal, yetişen nesli ana, baba şefkatinden mahrum edip rejimin kör, duyarsız kurallarına köle etmek içindi.

Babanın eşine, çocuğun ebeveynine rejimin aleyhinde söz söylemesi muhaldi. Hele silinip yok edilmesi hedef alınmış din... Görünüş itibariyle serbest, uygulamada ezici, yok edici kanalların baskısıyla işletilmez hale getirilmişti.

Mansur, dolaştığı Buhara sokaklarında, içinde derinleşen acıları dile getiren bir şiiri mırıldandı... Tana Hodkeviçir'i söyledikten sonra Sovyet zindanlarında kendisini on yıl yatıran şiiriydi bu;

«Serbesttir, derler dinde dua
Ancak, Allah'tan başkasına duyurma.»

Sadece din mi?.. Çocuklarına kendi efsaneleri, kendi türküleri, kendi edebiyatları, kendi harfleri unutturulmuştu. Kültür, Kiril alfabesinin dipsiz uçurumuna çekilmişti?..

Yol boyunca ecdadına yapılan zulmü hatırlıyor, hülyaları kanıyordu. Dört beş kişi bir odaya çekilip dinden imandan bahsetseler, o evin etrafına gaz dökülerek yakılmıştır. Kırlarda piknik maksadıyla bir araya gelinse, yine buna benzer sohbetler kurulsa, dağların eteklerinde rejimin uşakları iz sürer içlerinden bir ya da iki kişiyi kurbanlık seçip, gözdağı vermek için, gözler önünde kurşunlanırdı.

Bu korku, bu sinme insanları dinlerinden, inançlarından, kendi kültürlerinden koparmış, ortaya ürkek, egoist, hodgam bir nesil gelmişti. Bir kişinin kulağının dibine sokulan dudak din fısıldasa, o kimse yanına casus sokuldu, inancıyla telaşeye düşerdi.

İşte Mansur bu şartlar altında Kitaptan, sünnetten bahsedecek, Allah'ın kullarına verdiği emirleri tebliğ edecekti.. Zor ve çileli bir göreve talip oluşunun idrakindeydi. Üstelik göstermelik olarak belleğinde bulundurulması şartıyla, din tahsil etmişti. Aldığı diploma sivil polislerin mıknatısı gibi hayatında onunla birlikte dolaşacaktı.

Cengiz Aytmatov'un, Mankurt isimli romanında Juan Juanlar bir iç burkusuyla hafızasında dirildi. Romanda, bir anne elinden alınarak kendisinden uzaklaştırılan çocuğunun izini yıllar sonra tespit eder. Peşinden günlerce gölgesi gibi dolaşıp görüşmek koklaşmak için fırsat kollar...

Aradığı fırsatı sonunda bulmuştur. Koşup öldüren bir hasretle kollarını boynuna dolayıp gözyaşları sevinç hıçkırıklarıyla sarar, bağrına basar. Titreyen hıçkıran sesi oğlunun kulağında anlamsız dalgalanmalara yol açar:

— Sen benim oğlumsun.

Delikanlı kuvvetli kollarını gererek ananın kollarını boynundan boşaltmak istedikçe ana, feryadını yükselterek haykırmaktadır:

— Oğlumsun sen benim! Ben senin ananım anan!.

Mankurt «Oğlumsun» diyen kadına anlamsız duygularla bön bön bakmaktadır. Juan Juanlar yaklaşır yanına. İrilmiş gözlerinin şuursuz görüntüsüne düşerler... İçlerinden bir tanesi gergin bir yüzle Mankurt'a bakıp sert bir sual sorar:

— Ne diyor bu kadın?

Mankurt'un çehresi garipleşir, kafasındaki istifham belirtisi düşer dudaklarına:

— Anne ne demek? Bu kadın, ben senin annenim, dedi.

Juan Juanlardan keskin bir emir gelir cevap yerine:

— Öldür onu, o kadın senin annen filan değil, öldür!

Ortada garip bir manzara vardır artık. Oğlum diyen kadın, şefkatle sarıldığı Mankurt'un parmakları arasında can vermiştir.

Mankurt yerine getirdiği emrin gururunu duyar gibi olur, sonra beynini kemiren kelimenin etkisiyle ayaklarının ucuna, mağrur, fakat içini kemiren bir acıyla bakar.

Bu sahne, bu örnek sadece beyinleri yıkanmış bir neslin tipik şahsiyeti gibi canlanır gözlerinin önünde. Mansur böylesine eritilmiş, beyinleri yıkanmış neslin idrakine gerçekleri yansıtmak için çırpınmaktadır.

* * *

Vakit akşam üstüydü. Buhara'da gün battı. Evlerin kapıları kapalı, sokaklar uğultulu bir sessizlikle inlemekte. Buhara altın kâselerden zehir içmiş bir şehir. Eski medeniyetle yeni medeniyetin boy ölçüştüğü taş ve kerpiç binaların, beton yığınlarıyla yer değiştirmeye gayret ettiği zamanı yaşamakta. Şimdi, bu sessiz akşamın iniltileri arasında geçmişine ağıt söyleyip ağlıyor adeta... Semaları, minarelerin burcundan göklere en derin manasıyla helezonlar çizerek çekilen ezan seslerine hasret. Buhara inançlara saygısız ahtapotun kolları arasında can çekiştiriyor gibi yaslı...

Buhara gün doğunca İlahi bir bayramı daha esaretin prangaları arasında zincirlerini kıramadan idrak edecekti. Sabah müminlerin bayramıydı. Cuma...

Akşam, çekildikleri odada baba, ana ve oğul içlerinde paslanan dertleri yumak yumak sökmeye çalışıyorlar... Etrafa evin penceresinden ışıklar sızıyor, koyu karanlıkların düştüğü duvarlarda fersiz, ışıkların yansımasıyla silik gölgeler dolaşıyordu...

Ve geceler Buhara'nın prangasını çözemeden yeni bir gün sarıyordu ufukları...

Mansur uykusuz geçen geceyi sabaha zor bağlamıştı. Bugün, yıllardır hülyalarında dolaşan zor şeylerden bir tanesini yapmaya talipti. Günlerdir köşe bucak aşinası olduğu simaları teker teker yakalayıp fikirlerini nakletmeye başlamıştı. Hiç bir şey düşündüğü gibi olmuyordu. Taşkent'te okurken tefekkür ettiği meseleleri, Buhara'ya gelip gün ışığına çıkarsa, yahut güçlü bir çığlık savursa sokaklarda, renk dil ve din farkını insan oğlu bir nefeste silecek, kitleler Mansur'un haykırdığı gerçeklerin peşine düşüp onun dertlisi ve sevdalısı olacaklardı...

Tahminleri onu yanıltmıştı. Daha fikrini açar açmaz, dostları, çocukluk arkadaşları bile yanından kaçmaya başlamışlardı.

Çokları huzur kırıntılarının bozulacağından korkup Mansur'u azarlamış, yahut «bunları sadece sen mi biliyorsun?» diye yanından kaçmaya başlamışlardı. Daha fenası, rejimin casusu sanarak yüzüne lanetleyici nazarlarla bakanlar bile olmuştu.

Günlerdir, bunların hepsine de tükenmeyen bir sabır göstermişti. İnsanoğluna gerçekleri duyuracak, susayan gönüllere mana pınarından serinleten, mest eden iksiri akıtacaktı.

Üç beş kişiyi yarım yamalak fikirlerine ısındırmayı zor başarabilmişti. Artık, onlar Mansur'un anlattığı ilmi gerçeklere inanıyor, yalnız iki üç kişi bir arada konuşmayı bir türlü başaramıyorlardı. «Her üç kişiden bir tanesi casustur» imajının kesinlik kazandığı bir toplumda, katı bir rejimin acımasız kurallarını yaşayanlar, diledikleri gibi konuşamaz, fikir beyan edemezlerdi. Buhara'nın çehresi ve sindirilmiş insanının yapısı artık buydu. Mansur bu kara yazgının değişmesi, kulun Allah'a, Kur'an'ın emirleri ve istekleri doğrultusunda yaşayarak yaklaşmasının gerektiğini savunuyordu...

Mansur'un herkese açılmasının çılgınlık olduğunu idrak edenler, bir daha yanına yaklaşmaktan çekiniyor, çoğu, gördüğü vakit kaldırım değiştirmeyi daha uygun buluyordu.

Buhara'nın yağız delikanlısı üzgündü. Yaşıtlarının kafasında gençlik rüzgârları deli dolu eserken, Mansur'un gönlünde filizlenen maneviyat çiçeklerini vahşi bir kurt kemirmekteydi...

Esaretin idraki ona gençliğini yaşatmamış, yüreğinin başında hep koyu bir keder misafirdi... Yeise düşerse, gönlünde iktidar olan İslam, bir gün rengarenk çiçekleriyle tütsü tütsü buharlaşan, buharında sihirli kokular dağıtan toprağıyla, yeşiliyle, moruyla, pembesiyle ebrusuyla, eflatunuyla sarısıyla, hasılı renk cümbüşünün bütün tonlarıyla yelpazesini açmazdı.

Vakit yakındı Ezanı Muhammedinin Müslümanları aşikâre çağıramadığı Buhara'da az sonra Cuma namazı kılınacaktı...

Esir ve kölelerin üzerine farz olmayan Cuma...

* * *

Evin kadınının bağrı yanık... Evin kadını Taşkent'ten gelen telgrafın anlamıyla yaralı... Gönül tellerine Abdulkadir Beyin hüzünlü sesi vurdukça, gözlerinden iri iri yaşlar yuvarlandı:

— *Ata, affına sığınarak, sizden habersiz olarak evlendik. Gelinin Sonya ile birlikte elinizi öpmek için yoldayız. ENES...*

Bu haber anayı üzer oldu. Atanın rengi uçtu, gözleri buharlandı. Mansur, tazelenmiş bir acıyla yeniden ürperdi. Evin içinde gönüllerin tellerine sam yelleri vurmuştu. Herkes keder yüzlü yüzüyle garip bir bekleyiş içindeydi.

Ana, yorgun bedenini sürükleye sürükleye yemek hazırlıklarını yaparken, ata Mansur'la konuşmaktaydı. Evin erkeği soluk çehrenin, ezik duyguların adamı... Otoritesi silik, evlada sözü geçmediği için kahır dolu...

Bugün, üç insanın dertleri yumak yumak çözülmekte. Ata, sigarasının dumanını ciğerlerine nefes nefes indirirken, gönlünce olmasını istediği bir buyruğu Mansur'a duyurmak için kendisini oldukça zorladı. Mansur'un gözlerinin içine mahcup mahcup bakmakta, dudakları bir türlü devreye giremeyen arzusunun hararetiyle yanmaktaydı...

Mansur atanın uçuk benzine bakarken bir şeyler sezmektedir. «Sus» diyecek gibi babasını manidar seyretmekte. Ata dudaklarının presini açıp:

— Mansur!.. diye seslenince garipleşiyor, adeta ne söylemek istediğini keşfetmiş gibi, yüzleri kıvrandıran bir acıyla kırışıyor:

— Söyle ata.

— Ağan bizi mahcup etti. Derim ki...

Mansur'un ruhunda bütün arzuları kurudu. Boğulmaktan kurtulacakmış gibi yutkunurken, titrek bir ses:

— Ata, dedi. Balan sana kurban olsun, öyle hissederim ki, konuşacakların beni üzer. Dünya kurulalı yerine getirilemeyen ilk söz bizimki değil. Aslı, daha başka yerden kısmetini beklemeli...

Ata Mansur'un üzerine varmadı. Leb demeden leblebiyi anlamıştı. Başını avuçlarının arasına bırakıp sıkıştırdı...

* * *

Aile şurası en son Enes'in onurunu kırmama kararı aldı. Bir yabanın yanında efrat, gönüllerindeki serinliği sezdirmemeye çalışacaktı. Ata en son sözünü konuştu:

— Hatalar, ikinci bir hata yaparak ortadan kaldırılmaz, dedi...

Gün batı yakasına çekilmek üzereydi. Merak ve üzüntüyü körükleyen misafirler geldi.

Ana, evin küçük bahçesinde yorgunluğunu hissetmeden, bekledi. Başındaki beyaz tülbendin hilalleşen ay gibi çevrelediği yüzü, derin bir tebessümle gülümsemeye başladı. Gözleri anayı yanıltmıyordu. Gelen Enes'ti, yanındaki kadını olmalıydı.

İkisi birden evin bahçe kapısından içeriye süzülürken, hareketlerinde belli bir durgunluk hâkimdi. Enes bahçe duvarının dibinde hareketsiz bekleyen anaya önce mahcup bir yüzle baktı. Hemen sonra toparlandı vücuduna bir canlılık gelmeye başlar başlamaz, elindeki valizi bir kenara bırakıp ananın boynuna hasretle sarıldı... Kucakladı, kokladı hemen aralanıp anasının gözlerinin içine yalvarmaklı, şefkat bekleyen pırıltılarla baktı...

Sonya bahçe kapısından içeri girer girmez garipleşti. Tıpkı bir suçlu gibi elbisesinin içinde küçüldü, büzüldü. Adını koyamadığı bir hisle çalkalanıyor, nefesi göğüs kafesini zorlarcasına de-

rinleşiyordu... Kırmızı, alevden bir tül gibi Buhara'ya batıdan gülümseyen, gittikçe eflatun, mor, kızıl renge bürünen güneşe masum bir çehreyle baktı.

Enes'in anaya ısrarlı bakan gözlerindeki mana derindi. Sonya'nın incinebileceğinden, kabul görmeyeceğinden endişesi vardı. Bir eziklik, bir yakarma içinde ananın karşısında durup bir kaç adım gerilerinde bekleyen eşini gösterdi:

— Sonya, dedi. Gelinin.

Ana kederle gülümseme arasında kararsızlık çeken bir tavırla, istikametine baktı. Sarı, gür saçları omuzlarına kadar inmiş, buklelerin kıvrımlarında batan güneşin sönük parıltıları raks eden kadın ürpertili bir yüzle, anaya bakmaktaydı...

Yosun yeşili gözlerinde keder izleri vardı. O, dünyayı vaktiyle bir pula satan kız, ılık bir sevgiye yahut ilgi kırıntısına muhtaç bir eda ile, ananın karşısında boynunu hafifçe bükerek durmuştu.

Ana, kısa iki adım attı. Gözlerinin içerisine manidar bakarken, yorgun bir tavırla elini uzatıp:

— Hoş geldin, dedi. Çekinme, geldiğin yer evindir.

Sonya, zorla bir tebessüm geliştirdi. Duyduğu sözler hoşuna gitmişti. Yanlış anlamıyordu. Evin kadını:

— Burası senin evin, demişti.

Gelin, kaynana bahçenin ortasında tanışırlarken, Enes, kapının eşiklerine alevli gözlerle baktı:

— Ata, diye mırıldandı.

Abdulkadir, otoriter bakışların nihayetsiz derinliğine çekilen öfkesini gizlemeye çalışıyordu. Yüzüne çil çil bozartılar yayılan adam, kırık adımlarla oğluna yaklaştı. Soğuk bir eda ile öptürdüğü elini Enes'in omuzuna koyup:

— Hoş geldin, dedi.

Atanın gözlerinin içerisine nemli pırıltılarla bakarken:

— Cüretimi bağışla ata. Sana bir gelin getirdim.

Baba suskunda. Bir müddet konuşmadı. Bahçenin içerisinde duran, gelinin dediği kadına baktı. Soğuk, ürpertici bir bakıştı bu. Sonra yavaş yavaş ılıdı, öfkesi birden bire söndü. Yüzündeki gerginlik, havası alınmış balon gibi yumuşadı.

Sonya, evin erkeğini tanıdı. En büyük engeli yanı başında duruyordu. Ata inadına derin bir nefesi ciğerine indirirken, kesik birkaç adımla Sonya'ya sokulup:

— Hoş geldin, dedi.

Hüzünlü, büzüşen dudakların arasından cevap mırıltı halinde yayıldı:

— Hoş bulduk. Adım Sonya. Şayet kabul buyurursanız, gelinim de diyebilirsiniz.

Abdulkadir acı acı güldü. Hemen yanı başında dikilen delikanlıya, peşinden Sonya'ya ve Enes'e baktı.

— O ne demek kızım. Siz birbirinizi sevip istedikten sonra...

Mansur, ağasının gözlerine manidar bakıp;

— Hoş geldin, dedi.

Elini öptü, boynuna sarıldı. Enes'in ezikliğine dayanamamıştı. İçindeki bayatlamış öfkeyi söndürüp gülümsemeye çalıştı. Yanaklarında acılı tebessümler gamzetmekteydi. Tutuk, yorgun bir hareketle Sonya'ya dönüp:

— Hanemize hoş geldiniz, dedi. Ben Mansur. Ağam, daha öncesinden size bahsetmiş olmalı.

Kısık bir ses:

— Hepinizi gıyaben tanıyorum, dedi...

***

Aslında evin içerisinde karşılıklı oyunlarla, hissiyatlarını birbirlerine belli etmeden, herkes rol yapmaya çalışıyordu. Zor şartlar altında da aynı çatının duldasında üç günü birlikte yaşamışlardı.

Sonya, hissiyatını oldukça itinalı kullanıyor, sıkıntılarını antipatisini, kuduran öfkesini içinden silmesine mani olan mektubu hatırladıkça, ev sahibine karşı koyuşunu sezdirmiyor, lakin ılık bir davranış sıcak bir alaka içinde hepsine şirin gözükmeye çalışarak, Enes'in gönlünü ve itimadını kazanmaya gayret ediyordu. Aileye çok çabuk intibak etti. Yemeklerini pişirdi, çamaşırlarını yıkadı, evi gönlünce şekillendirdi, dilediğince temizlik yaptı. Artık bir yabancı değil, evin sahibiydi. Dilediği gibi dolaşıyor, dilediği işi tutabiliyordu. Evin kadını ve erkeği sabahları işlerine gidince, ev daha çok Enes'le Sonya'ya kalmaktaydı. Mansur onları çoğu kez baş başa bırakıyor, hatta evde yapılacak iş oldu mu, Enes de Sonya'dan müsaade isteyip çocukluk arkadaşlarını görebilmek için dışarıya çıkıyordu.

***

Enes, bugün karşılaştığı arkadaşlarından, üzücü fısıltılar duydu. Kendisine yakın çevreler sıkı sıkı tembihatta bulunmuşlardı.

— Ağasısın, seni dinler.. Mansur'a sahip ol.

— Düpedüz canıyla kumar oynamakta.

— Sadece canıyla olsa gam yemem. Bütün yakınlarına da zararı dokunur.

— Ya hicret ya da kıyam, diyormuş. Aramızdan Kadı ve İmam seçelim, diyormuş.

İçi alabildiğine doluydu. Hoşuna gitmeyen bir sürü lafları ezberleyerek evlerine döndü, önce Sonya'ya baktı, mutfakta yemek pişirmekle meşguldü. Gönlünü almak maksadıyla yanı-

na sokulup:

— Yoruldun mu? diye mırıldandı.

İçli, hatta keder dolu bakışları eşini şaşırttı. Ellerinin ıslaklığını beline bağladığı önlüğe sürerken:

— Üzgünsün dedi.

— Himayeye muhtaç çocuk gibi inceleme beni. Yok bir şeyim. Sıcak fena vurdu beynime.

— Acıkmış olmalısın?

— Hayır. Biraz sonra iştekiler de gelir, birlikte yeriz.

— Nasıl istersen.

— Mansur nerede?

— Karşılaşmadım. Neredeyse o da döner.

Sonya Enes'i içli bakışlarla seyretti. Kafasına takılan bir soruyu şekillendirmek için durakladı.

— Enes!

— Söyle.

— Sizin evde herkes namaz kılmakta. Ya sen?...

Enes, Sonya'dan hiç beklemediği zamansız bu soruya cevap aradı.

— Şey, diye kekeledi. Bence bir örften ibaret bu. Lüzumsuz gördüğüm için yapmadım.

Hayretler içerisindeydi. Neşesi birden söndü, erkeğinin gözlerinin nihayetsiz derinliklerine sitemle baktı.

— Sen her şeyi benden saklıyorsun. Onların yaptıkları örf değil. İnançlarının gereğidir.

Pişkin bir yüzle baktı Sonya'ya:

— Olabilir. Ben inanmadığımı söylersem rahatlarsın sanırım.

Sonya yutkundu. Yüzünde mahcubiyet gamzeleri belirdi, sönük bir eda ile baktı. Holden içeriye, vuruşlarını duyuran bir

ayak sesi bozdu sükûtu. Gelen Mansur'du. Mutfaktakilere selâm verip odasına çekildi. Sonya bir anda Enes'in yüzünde dirilik kazanan garip tavrın nüksettiğini seyretti. Erkeğini daha fazla yormak istememişti. Enes, aceleci bir kıpırdanışla:

— Müsaadenle, dedi. Mansur'la bir meseleyi görüşmek üzere...

Sonya:

— Ben de bu ara sofrayı hazırlayayım, diye kabul gösterdi.

Enes, kardeşinin bulunduğu odaya telaşla girdi. Açtığı kapıyı içeriye girdikten sonra kapayıp, pencerenin önündeki tahta sedire dikkatle baktı. İkinci namazını eda etmek için huzura durmuştu. Altına bir iskemle çekip oturdu...

Mansur, namazı bitirdi, ardından tesbihata başladı. Sonra ellerini duaların kıblesi olan göklere açıp âlemlerin sahibine yakardı. Peşinden ellerini yüzüne sürdü, sedirin üzerinde bağdaş kurup ağasına baktı.

Kısık bir ses yayıldı Enes'ten:

— Seninle mühim bir meseleyi görüşmek için buradayım.

Mansur:

— Dinlemekteyim, dedi.

— Buhara'da kulağıma gelen bir takım fısıltı beni çıldırtacak kadar güçlü.

Soğukkanlı bir ses:

— Hayırdır, dedi. Merak ettim doğrusu.

— İstikbalinde ve bütün ailenin başında tüten endişe var içimde.

— Şimdi iyice meraklandım.

— Uluorta caddede, sokakta merhaba dediğin herkesi kıyama çağırırmışsın, «Ya kıyam ya da hicret,» dermişsin onla-

ra. Söyler misin bana senin yapabilecek hiçbir işin kalmadı mı? Kendini kurtardın da şimdi kitlelerde mi sıra?

İyi dinle beni. Her şeyden önce, çok acemi politikacısın. Kardeşimsin. Ateşle oynamayı bırak. Macera bu rejimin pençesinde can vermek demektir. Unutma.. Tersliğin üzerinde kurulmuş sistemlerde doğruyu aramak hayalperestliktir. Önce tersliği düzeltecek, sonra başlangıçtan sona uzanan bir doğru çizeceksin. Sen, sadece cemiyetin içinde esen şuursuz, acemi, hissiz, yanındakileri vehme sürükleyen bir rüzgâr gibisin. Vazgeç bu macera hevesinden.

Mansur kırışan dudaklarının arasında acı bir tebessüm geliştirdi:

— Yaptıklarımı küçümseme, dedi. Cemiyetler tıpkı ormanlar gibidir; onları dalgalandırmak için rüzgârlara da ihtiyaç var.

Enes kızdı:

— Bala, bırak şu inadı! Gölge gibi takip edilen birisi oldun artık. İçinde yaşadığımız rejimin seni boş bıraktığını mı sanırsın?

— Rejim, başıboş bırakmamıştır elbet, lakin eksik düşündüğün bir şey var burada. Kendi kendine sorasın oldu mu hiç; bizleri yaratan acaba başıboş mu bıraktı? Onun bizlere emirleri yok mu? Kulun koyduğu kanunlardan korktuğumuz kadar, Allah'tan korkmuyorsak, insanlık için utanç verici şey değil mi bu?

Teşvik edeceğin yerde, vazgeç şu manevi duygularıma çelme takmaktan. Beni doruktan tabana çağırmaktasın. Senin köhnemiş, kokuşmuş dünyan beni almaz artık. Diliyorsan sen benim dünyama ayak uydur. O sürdürdüğün gayesiz hayata «dur!» de. Nurlu pırıltıların sağnak sağnak yağdığı gerçek bir dünyaya gel. İnançla inkâr arasında çırpınıp durmaktasın. Sen de başkaları gibi, yaptığım şu davet teklifine kulak ver. «Yeryüzü insana mescit kılındı» hitabıyla seslenen Allah, imtihan için herkes gibi seni de mükellef kıldı.

Enes:

—Mansur! diye kızdı. Ya çok cahilsin, yahut yaşadığın rejimin katı kurallarını bilmeyecek kadar aptal... Bir kır toplantısıdır Buhara'ya ayan beyan yayılmış. Gizli istihbaratın bunu duymadığını sanacak kadar budala mısın sen? «Ya kıyam ya da hicret.» dermişsin. Bence bunun ikinci şıkkını denemelisin.

Sesi inceldi, daha da hassaslaştı:

— İki gecedir gözlerim uyku tutmaz oldu bala. Kırda kanlı cesedini görür gibi oluyor, acı ürpertilerle açıyorum gözlerimi. Sen benim taş yürekli görünüşüme aldanma. Bir de kan ağlayan yüreğimi görebilmeni isterdim. Oyun her yerde ve her zaman kurallarına göre oynanır bala. Sadece kör bir heyecanın cezbesine kapılmış, gözün kapalı koşmaktasın. Oldum olası gidişler insanı uçurumların dibine doğru çeker...

Mansur, bildiği doğruda direndi.

— Ağa, dedi. İki gün sonra herkesi doyurucu dini bir sohbetim var. Her şeyden önce, bu bir ayaklanma değil. Tebliğ... Yıllardır bu gerçekleri öğrenip anlayabilmek için okudum. Tatil günlerimde, özellikle Seyit Han Hoca'dan ders aldım. Buhara halkının, üzeri küllenmiş imanını yeniden filizlendirmekte bir kıvılcım payım olursa, bahtiyarım demektir. Ne liderlikte ne de bana verilecek bir dünya makamında gözüm yok. Bunları beni yanlış değerlendirmemen için söylüyorum.

— Yorum istemedim. Sadece, vazgeçmeni istedim.

— Ağa! Sen bir Rus kızını aramıza casus gibi sokmaktan vazgeçmedin. Ben Allah yolunda ölmekten kolayca vazgeçer miyim sanıyorsun?

Sonya, mutfakta iş yapmayı çoktan bırakmıştı. Erkeğinin tavırlarından kuşkulanmış, peşi sıra iz sürmüştü. İki kardeşin bütün konuştuklarını kapının arkasından anlaşılacak biçimde

dinledi. Şimdi, beklemekte olduğu kapının önünde, gözlerinde merhamet ve iyimserlikten kalma tek eser bulunmuyor, katı yürekli, duygusuz bir insan olarak bekliyordu. Köhnemiş bir öfkenin vehim dolu çizgilerini hâlâ suratında taşıyordu. Kini, eskisine nazaran, tuğyan halindeydi. Düşmanlık yüreğinde depreşiyor, katmerleşiyor, öfke beyninde daha katı bir hal alıyordu. Arzuladığı, hayallerinde çözüm aradığı çizginin şu an nirengi noktasını yakalamıştı. Mansur, kendisi için hâlâ (O bir casus) demişti. Hırsından göğüs kafesi inip kalkıyor, konuşmanın sonunu algılayabilmek için, bütün dikkati ile hâlâ içeriyi dinliyordu.

Mansur, Enes'e oldukça duyarlı bir soru yöneltti:

— Ağa!

— Efendim.

— Uhdende çok sevdiğin bir kıymet bulunsa, onu mutlaka birisine vermek mecburiyetinde olsan, kime teslim etmeyi uygun bulurdun?

Enes, Mansur'u hiç düşünmeden cevapladı:

— En çok sevdiğim birisine hediye ederdim, dedi.

— Ya ben ağa. Bu canı kime verebilirim. Hiç düşündün mü?

— Diyelim ki düşünmedim.

— Allaha.

Acıya Sükût

Lekesiz, süt mavisindeydi gökler... Buhara, sabaha rağmen, keskin bir güneşin pırıltılarıyla kaynıyordu. Bugün, kolhozlar ve solhozlar tatildeydi. Hafta sonunu iple çeken insanlar için, tatil gününün anlamı başkadır. Kimi evinde dilediğince uykusunu derinleştirir, kimi çarşıda, çay bahçelerinde oyun oynayıp kâselerle çay yudumlar, kimi piknik için hazırlığını yapıp oturma bölgesinin uzaklarında bir ağaç gölgesi bularak hür bir havayı teneffüs edebilmek sevdasına kapılır...

Evde istirahat, çarşıda oyun, bahçede çay sefası neyse ama, açık havada kır sohbeti ayrı bir özellik taşır Buhara'da... Kayalıkların, çamlıkların diplerinde yılanlar, kertenkeleler keyfince oynaşır. Ansızın bir hışırtı gelir kulağa, tuhaf bir hisle irkilir, ürperir insan. Önce boğuk bir iç seyrimesi duyar yürekten, tırmık çekilir gibi olur bedeninde...

Güneş taşlara, kayalara vurdukça, gümüş renkli pırıltılar gözleri kamaştırarak parıldar. Ortalık kavurucu sıcağın tesiriyle yanarken, insanoğlu ağaç gölgesinde hayat müjdeleyen serinliğe çekilir... Vakit genişler, sonra güneş oynak renkli bir sülün gibi, göğsünü gerer vahaya. Dinlendirici bir rehavetin kucağında gözlerini uyku süzer insanın.

Allı, yeşilli, morlu, ebrulu renklerle süslenmiştir kıyılar. Bu sihirli hava ve renkler cümbüşü çekip kırlara getirir insanı... Uzaklardan sesler kulağa içli bir ninni gibi gelir, kuşlar çalıların arasından kesik kesik ötüşünü duyuyor.

Mansur, sabah namazını kıldıktan sonra yatmadı. Enes'le Sonya'nın derin uykularda olduğu saatlerdi bunlar... Ana, sessizce kahvaltılarını hazırladı. Baba oğul, bir şeyler atıştırdıktan sonra, evi birlikte terk edip güneye doğru yürüdüler.

Şehrin iki üç kilometre uzaklarında iniltili bir sessizlik vardı. Hafifçe tepeleşen bir arazinin üzerinde şemsiyesini açan üç beş ağaç gölgesi hayat vaat etmekteydi. Baba oğul sırtlarını birer ağaca yaslayıp, karşılıklı bağdaş kurarak oturdular. Saat henüz sekiz on beş sularındaydı. Daha önce sözleştikleri insanlardan üç beş kişi değişik yönlerden tepeye doğru süzülmeye başlamışlardı. Yanlarına gelenlerin heyecanları oldukça yüksek, bakışları ürpertiliydi. Kuşkunun yürekleri susturduğu ülkede, sekiz on kişi ıssız bir yamacın eteğinde dini sohbet için buluşacaklardı.

Mansur, yüzleri korkudan fildişi rengini alan insanlara gerçekleri anlatmak için hayaller kuruyor, yanında bulunan azınlık, dev kalabalıklar gibi gözlerinde büyüyordu. Gözbebekleri mana ışığının en nurlu huzmelerini yansıtmaktaydı. Bu hal, isabet ettiği çehrelerde tesir alanını genişletiyor, hedefi parçalıyor, korkuyu, ürpertiyi, kuşkuyu gölgede bırakacak kadar canlılık dinamizmini ayakta tutuyordu. Bu oynak yürekli insanlar, Mansur'un dudaklarından süzülen kelimelerin cazibesine kapılmışlardı. Yamacın dibine bir gölge gibi çekilen silahlı üç polisin varlığından habersizce dinliyorlardı Mansur'u:

— Uygarlık bir zincirdir ki, birbirine eklenen halkalarla, ebedi ufuklara doğru uzar gider. Tarihte hiç bir uygarlık tek başına ortaya çıkmamıştır. Kendisinden önce gelen uygar-

lıklardan yararlanmıştır. Dünya kurulalı beri yürürlükte olan, ilk Anayasa Allah'ın buyruğu olan, peygamberler vasıtası ile, insanlara, uyması için ulaştırılan Suhuflar ve Semavi Kitaplardır. İlk beşeri yasa, Babil kanunları ile kulun yeryüzünde hüküm koyma, kanun yapma alışkanlığını başlatmış olmasıdır.

Beşeri yasaların içinde, komünizm uygarlığı da bir halka olarak bize buyruk olmuş, bizi yönetme, yönlendirme ve bir baskı unsuru olarak üzerimize çökmüş ve ak ufuklarımızı karartmıştır.

Batıda, rönesans denilen bir fikir harekatı, fikirsiz bir orta çağ zindanında yaşamakta olan Avrupa'nın, İslamiyet'in temsil ettiği insanlığa özenmesidir. Doğu ülkeleri hiç bir zaman insanlık doğrultusundan uzaklaşmamış. Bu yüzden tarihin hiç bir çağında, Kur'an rönesans ihtiyacı duymamıştır. Değiştirmeye de hiç kimse malik değildir...

Batı, on altıncı yüzyılda başarabildiği rönesansı ondokuzuncu yüzyılda yeniden yitirmiş, kapitalizm engizisyonun kurduğu zalim bir dünya görüşü karşısında, insanlık özlemi ile ortaya çıkmıştır. Marksizm gibi, o da sakat dünyaya gelmiş bir çürük fikri yeni bir rönesans sayma gafletinde bulunmuştur. Yani, kapitalizm dalgalanmasına düşen insanlık, komünizm yılanına sarılmış, ancak, yılan zehrini insanlığın can damarlarına zerkedince, yarı baygın olarak hayatiyetini sürdürebilmenin çabası içinde, çırpınışlarını vermektedir.

Semavi kitaplardan İncil ve Tevrat orijinalini yitirip beşerin kaleminde şekillenmeye başladıktan sonra, dünya insanı dümeni bozuk bir gemide yolculuktadır. Kâh acımasız fırtınalarda can vermekte, kâh sarp kayalara çarparak bindiği sistemin dümensiz gemisinde, korkunç darbeler sonunda can vermektedir.

Uygarlık zincirinin altın halkası İslamiyet'tir. Bugün ise, zincirin son halkası komünizm ve kapitalizmin eline geçmiştir.

Kuranı Kerimde: «*Andolsun ki biz her kavme; «Allah'a ibadet edin, tağuta, kulluktan kaçının» diye (Tebligat yapması için) bir Peygamber göndermişizdir.*» buyurulmaktadır. İnsanlar «KUL olma» hususunda istisnasız uyarılmışlardır. «*İman edenler, Allah yolunda cihad ederler, küfredenler ise tağut yolunda savaşırlar*» Ayeti Kerimesinde beyan buyurulduğu gibi, insanlar «Ya Allaha ibadet edecek veya tağuta kul olacaktır.» Bu iki yolun dışında üçüncü bir alternatif yoktur.

«*Sana indirilen Kur'an'a ve senden önce indirilen kitaplara iman ettik diye boş iddialarda bulunanlara bakmaz mısın? Onlar tağutun huzurunda muhakeme olmak (Hükümlerine boyun eğmek) istiyorlar. Hâlbuki tağutu inkâr etmekle (Tekfir etmekle, lanetlemekle) emrolunmuşlardı.*»

Kuranın açık hükümlerine bakarak, içinde bulunduğumuz durumu görebilmek, ufkumuzu açmak için en azından bir şeyler yapmalıyız... Biz Lenin'e Marks'a Stalin'e itaat etmekteyiz; Allah'a değil. Bu acı gerçekleri bilmenizi istiyorum. Allah'ın koyduğu kurallara değil, komünizmin sistemine boyun eğmişiz. Oysa, hürriyetin teminatı İslamiyet'tir...

O müslüman ki, hakkı ikame etmeye vasıta ve vesile olabilecek her şeyden uzaklaşmayı, hizmet telakki etmiş, fitne olur, suya sabuna dokunmamak lazımdır, diyerek, gelecek neslin ruhunu katledecek idam sehpasını kendi elleriyle hazırlamıştır. Fakat düşünmemiştir ki, sabun ile su bir araya gelince kiri çıkarır. Zamane Müslümanı kirli kalmayı istemiş, senelerce suya sabuna dokunmadan yaşamayı uygun bulmuştur.

O insan ki, kimseyi kul köle olmayayım derken, kapitalizme komünizme, nefsine, şehvetine köle olmuş, ne yazık ki, kendisini Yaratana kul olmayı düşünememiştir. Şu hali ile, Müslüman rahatlığa, nefsinin arzularına intisap etmeyi, Allah'a kul olabilmeye tercih durumunu yaşamaktadır.

Müslüman, dini, sadece mescitlerde alnını secdeye koyup toplu halde namaz kılmaktan ibaret sayabilmek gafletine düşeli beri, Allah'ın hukukunun çiğnenmesine göz yummuş, kulluk görevini yerine getirmemiştir. Hal böyleyken, «*Din Allah'ın oluncaya kadar cihat ediniz,*» düsturunu kim icra edecek?...

* * *

Sıcaktan buram buram terlemişlerdi. Yamacın dibine sinsi kertenkeleler gibi tırmandılar... Bazen irade dışı göklere endişe verircesine yükselme kaydeden sözler teybin dönmekte olan şeridine ve semaların silinmez bandına mührünü vura vura yayılıyordu.

Üç polisten birisinin heyecanı taştı taşacaktı. Gözleri artık yuvalarını zorluyor sabır ibresi tükeniş çizgisini koparırcasına dövüyordu... Elini usulca tabancasının kabzasına götürdü. Arkadaşlarına kafasıyla işaret verip, açığa çıkmalarını emrediyordu.

Cırlak, yürekleri hoplatan bir ses Buhara semalarını, ansızın velveleye verdi:

— Hiç kimse yerinden kıpırdayayım demesin!

Üç polis, toprağın üzerinde bağdaş kurup daire çizerek oturan topluluğun etrafını sacayağı şeklinde ablukaya aldı.

Mansur, dairenin ortasında, sararmış benizlere hüzünle baktı. Coşkun bir heyecan, ürkek, bitkin bir gevşemenin ölü benizlerdeki manasıyla tükenmişti...

Bakışlar sönük, renkler uçuk, nefesler titrekti. Gökyüzünde kanadı kırılmış kuşlar kadar paniğe kapılmıştı herkes.

Mansur, serin bir yürekle, kükreyen silahlı polislere nazar edip, emir veren çılgın insana manidar baktı...

* * *

Sonya, yatağından kalktığında kahvaltıları hazırdı. Saatine baktı, yelkovan ve akrep dokuz rakamının üzerinde buluşmuşlardı. Gözlerinde heyecan yüklü pırıltılar kaynaşıyor, ürkek hali ile, bütün hareketleri bön ve panik havasında seyrini sürdürüyordu.

Evin kadınıyla mutfakta karşılaştı. Korku ve endişenin cilveleştiği suratında yapmacık bir tebessüm belirdi. Dudaklarında titrek bir ses:

— İyi sabahlar, diye temennide bulundu. Erken kalkmış olmalısınız.

Ana:

— Erken, dedi. Mansur'la atası kahvaltı yapıp gittiler. Ben de sizi bekledim.

Sonya'nın yüzü benek benek kızardı.

— Gittiler mi? dedi. Bir işleri mi vardı?

Ana:

— Piknik, diye mırıldandı. Onlar açık havayı severler.

Sonya:

— Güzel, dedi. Şehir sıcak ve sıkıcı. Kırlar duru, temiz havasıyla iç açıcı olmalı...

Ananın yüzüne kuşkulu pırıltılar huzmesiyle baktı.

— Sahi siz neden gitmediniz?

Ana:

— Ben istemedim, dedi. Sizleri yalnız bırakmak olur mu hiç?

Sonya yorgun soluyordu:

— Sağol, diye gülümsedi. Varıp Enes'i kaldırayım bari.

Aslında Enes kalkmıştı. Bu ara giyinip yüzünü bile yıkamıştı. Küçük, dar antrede Sonya ile yüz yüze geldi. Eşinin anlam taşıyan gözlerindeki nihayetsiz derinliğe bakarken;

— Günaydın, dedi.

Sonya, yerinde çivilenmiş gibi durup:

— Ah!.. Günaydın kalktınız mı?

— Hi hi.

Enes mahmur gözlerini övşeledi. Sonya'yı ciddi bir incelemeye tabi tutmuş gibiydi.

— Rengin oldukça uçuk, uykusuz musun yoksa?

Çekingen bir tavırla Enes'in gözlerine bakarken:

— Yo, sadece başımda uğultulu bir ağrı var. Kahvaltını yap, dilersen birlikte açık havaya çıkalım.

— Başın ağrıyorsa evi tercih etmelisin. Dışarıda sıcak bunaltıcıdır.

— Babanla Mansur kıra gitmiş. Annen söyledi. Dilersen biz de kırlara doğru çıkalım.

Enes, birden durakladı, beynine balyoz inmiş gibi acı çekti:

— Atamla Mansur mu? diye hayret etti.

— Evet, anneniz söyledi.

Enes'in vücudunda bütün adaleleri gevşemiş, dizlerindeki kudret çözülmeye başlamıştı. Sonya'nın gözlerinin içine harareti bütün vücudunu dağlayan hummalı bir acıyla baktı:

— Gidelim.

Ana, başuçlarında durmaktaydı:

— Bari kahvaltıdan sonra, dedi.

Enes, kadınına ısrarlı baktı. Fakat, arzusuna hayır diyemedi.

***

Kırda hava gergindi. Manadan soyunmuş, sevgi ve şefkat duygularından yoksun, acımasız, karşılıksız sevmeyi tanıyamamış insanlar, kırdaki sohbetin havasını bozdu. Yaratılış gayesine

inememiş, kurumuş, sarı, gevrek yaprakların dokunsanız dağılacak bünyesinde dizilen toplumlara nakış nakış feyz işleme çabasında boy gösterisi yapan insanlık, kırda içler ürpertici bir dekorun mimarisi oluyordu. Medeniyet, dünyayı kan gölüne çevirmeye gayret edişin yeni bir adı olmalıydı.

Nükleer silahlarla ordusunu donatan, insan kanına susamış azmanların hürriyeti. Yeryüzünde sahneye koydukları milyonlarca hayret tablosundan sadece bir tanesiydi, Buhara semalarını velveleye veren feryat...

Dünya insanını endişeye, paniğe, çileye ve kuşkuya düşürerek vücuda getirdikleri manzarayı küstah bir aynanın aksinde seyretmekte olan duyarsız azınlığın, sadist duygularını sakinleştiren vahşet tablolarından sadece bir tanesi Buhara'yı matem havasına sokacaktı.

* * *

Sonya Enes'le birlikte şehir dışına çıkmayı başarmıştı. Etrafını sinsi, kuşkulu pırıltılarla seyrederek yürüdü. Sık sık Enes'in gözlerinin içine, yakınlık, sevgi ve muhabbet notalı duygularla bakıyor, sonra uzakları iç burkucu bir vehimle gözetliyordu.

Enes'in elinden tutmuş, cılga yolların kıvrımlarını döne döne yürürken, dalan, dinleyen ve gözetleyen kadın, kırlarda şamatası semaları tutan, peş peşe patlamaların iç gıcıklayıcı gürültüsüyle irkildi.

Enes'in tuttuğu elini kıyasıya sıkmış, parmakları sıkıntı terlerinin istilasına uğramıştı. Kalbi vuruşlarını arttırdı, kuşkusu derinleşti, gözleri kendisine sığınak yaptığı çukurlarda irileşti.

Uzaklara, içine düşen bir ateşin dağlayıcı yalağısıyla bakmaktaydı. Yamaç arazinin tepesindeki kaynaşmayı hayal meyal seçmeye çalıştılar. Puslu, gölgeli görüntü, meraklı gönüllere beklediği cevabı vermek ten acizdi.

Sonya, hazırladığı adımı kesti. Enes'in gözlerine ürpertiyle bakarken:

— Bu da ne? diye irkildi.

Enes, buruk bir acının içli bakışlarıyla yamaç arazisinin eteklerine ısrarlı baktı. İçli bir ses:

— Olay var, derken inler gibiydi.

Merak, ikisini birden cılga yolların kıvrımlarından çeke çeke yamaç araziye doğru sürükledi.

Enes, yine her zamanki gibi hüznün gönlünde kurduğu aşılmaz setin öte yüzüne geçmek istemedi. Düşüncelerini yutkunmak zorunda kalmıştı. Dini sohbetler çok ocakları söndürmüş, çok can almıştı.

— Mansur, diye düşüncelerini genişletti, ata, diye derinleştirdi.

Bu tetik boşa çekilmemişti. Elele birbirlerini sürüklercesine koşuştular. Yollar uzayan, bitmeyen hatta onlar için, yürünemeyen olmuştu...

***

Gülünç özentilere kapılmış, günah ve isyana renk renk, yelpaze yelpaze açıp, bukalemun görüntülü şımarık ve hodgam çağın kelepçesiz bir esiri olarak yaşamak, Mansur için ölmekten daha acıydı. Az önce cihat duygusunu dile getirdiği insanların karşısında, pişmanlık duygularını sergilercesine müteessir, ölümden korkmuşçasına pısırık, çaresiz teslim olmak onun için bir alçalış, bir pes deyiş kavramı gibi, yaralı hissiyatını iğneledi.

Kollarından çekiştiren polise uzatmalı bir öfkeyle baktı. O yüreği cihanı kucaklayan delikanlının arzuları, yüreğinde kör düğümler atmıştı. Dairenin arasından namluların korkuyu ateşleyen soğuk gölgeleri altında, arkadaşlarının arasından çekilip alınmıştı.

— Yürü, devleti yıkmak için günlerdir Buhara'da propaganda yapan hainsin sen.

Mansur, nefretinden öğüre öğüre bakan gözlerle rejimin polislerini süzdü. Susmak bilmeyen gönlü; terazisiz bir itiraz içinde ahenksiz vuruşlara geçmişti. Bütün bunlara rağmen, görevini yapmışlığın mesut pırıltıları gözlerinden yansıyordu. Esaret, susmak, çileden korkup Allah'ın emirlerine gölge düşürmek, zilletin en güç yetmeziydi Mansur için. O, hiçbir vakit iki yüzlü, riyakâr cemiyetin asude bir modeli olmamıştı. Zıt kutuplar arası kesin, esneksiz grafikler çizen mizacıyla birden paniğe kapıldı.

Herkes yerinde taş kesilmişti adeta. Mansur, önce kendisini dinleyenlerin ürpertisine, sonra elinde silahla yanına yaklaşan polislerden bir tanesine dikkat kesildi. Ok yaydan çıkmıştı artık. Geri dönmesi imkânsızdı. Mansur, bu gibi baskınların nasıl bir netice vereceğini iyi bilmekteydi. Bir nefes kadar yanına sokulan polisi lanetleyici bakışlarla süzdü. Kolundan sıkıca yapışan elin sahibine iğrenerek bakmaktaydı. Yüzü kederden kırış kırıştı. Kendisini dairenin dışına doğru iteleyen polise yaman öfkelendi, fakat güç yetmezlik zor şeydi doğrusu...

Polisin kolunu sıkan eline öfkeyle yapışıp, pençesini sökmek istedi;

— Bir suçlu gibi kollarımdan asıldın. Çek şu ellerini.

Polis:

— Suçlusun, dedi. Konuşup anlattıklarının bir tanesi bile kurşuna dizilmen için kâfi gelir.

Atanın benzi küllendi, gözleri yuvalarını zorlarcasına irildi.

Mansur'u dinlemek için gelenlerin yüzlerinde nihayetsiz bir pişmanlık ifadesi derinleşiyor, etraflarını ablukaya alan polislere ölü gözlerle bakıyorlardı.

Mansur'un yanındaki polis sayısı ikilendi. Diğeri silahını oradaki insanların üzerine çevirmiş, tetikte bekliyordu.

İki polis, önce Mansur'u kalabalığın dışına çektiler. Polislerden bir tanesi öfkeyle itekledi:

— Yürü!

Mansur, neticenin değişmeyeceğini biliyordu. Tuğyandaki gönlünü susturması da mümkün değildi. Direndi, boynuna indirilen tabanca kabzasına tekme ve ağır bir kafa darbesiyle karşılık verdi.

Beklenmedik direniş, cesurca bir karşı koyuş içler ürpertici manzaraya bürünmüştü. Uçuk, mahcubiyetten sararmış rengine öfkenin benek benek bozartısı yayılmıştı. Zeytin karası gözleri irileşti, acılar ruhunda çözülmez düğümler attı. Yıkılmış, dökülmüş bir hali vardı. Istırabını kimseye sezdirmemeye çabalasa bile beceremiyordu.

Önce, bir parmak tetiğe dokundu, sonra solgun bir yüz acı dolu çehresini ovanın kekik kokulu esintisine çevirip, güçleşen soluğunu ciğerlerine indirmeye çalıştı. Hemen peşinden gökleri velveleye veren çığlık yayıldı:

— Mansuuuur!

Ata, amansız bir çırpınışın paniğinde parçalanırcasına koştu. Yamacın dibinden bir namlu daha ucundaki kurşunlara yol verdi.

Abdulkadir sendeledi, içi bulandı, dengesini yitirmiş gocuklar gibi yalpalayarak Mansur'a yaklaştı.

Polisler, bir panik havasıyla gerilere çekildi. Abdulkadir, acıyla yere eğildi, yerden iri iri taşlar kavradı. Beyinleri galeyana getiren bir ses polislerin ödünü kopartacak kadar azametliydi:

— Vurun soysuzlara! Ne duruyorsunuz öyle suçlu çocuklar gibi. Vuruuun!

Taşlar, yağmur gibi göklerde savruldu. Buhara'yı ayaklandıran ölüm korkusunu silmiş cüretli bir ses:

— Vurun kahpe döllerine, vuruun!..

Kaçtılar. Kalabalığın ayaklandığını zannetmişlerdi. Oysa az önce Mansur'u iştahla dinleyenler, şimdi karışık yüzlerle yerinde uyuşmuşçasına bekliyorlardı. Buna rağmen, yamaçlardaki tozları göklere ağdıra ağdıra bir kaçış başlıyordu. Yürekler ayakta, efkâr tepelerde duman dumandı. Buhara, maneviyatın gönüllerde gergef gergef işlendiği şehir, Mansur o göğsü çubuklanmış delikanlı, uzandığı tepeden yönünü doğup büyüdüğü beldeye döndürmüş, feri kaçmış gözleri, yitik bir umutla Buhara'ya bakmaktaydı.

Dünyanın çağlar boyu sürüp gelen ahenksizliğine, bugünün çarpık ruhundaki karmaşıklığa eklenmiş yeni bir manzaraydı Mansur. Kelimei Şehadetin masum yüreklere vurduğu mührü pekiştire pekiştire gözlerini dünyaya kapatırken, sırtından kurşunlanan baba, oğlunun üzerine kapanmış evlat acısına gözyaşı döküyordu... Kana susamış, tarihte iyilik, güzellik insanlığın asırlardır aradığı sihirli bir yitik...

Hayat, maneviyat yoksullarının iddiaları gibi boş, silik bir formül değildir. Mansur son nefesini teslim ederken, fersiz ışıklar yayan gözlerinde, bahtiyarlığı kazanmışlığın anlamı vardı.

Baskından bir nefes kadar önce harcadığı sözler, Buhara ufuklarından silinmeyecek olan delikanlı, kanıyla Allah'ın huzuruna çıkarken bu haykırış dile gelecekti:

«Fikir ve duygularımıza, din ve inancımıza vurulan zincirlerle bile olsa, Allah'ın çizdiği daire üzerindeki yürüyüşümüzü tamamlamalıyız...»

Ta derundan yükselen bir sesle feryadımızı dünya insanına duyurabilirsek...

Kur'an'ın emirlerini hayatımıza uygulayıp, nizam olarak İlahi emirleri seçmeyi başarırsak, o zaman her şey bize mana ve güzelliğini sezdirip Allah (c.c.) kapısına sadık bir kul olarak, yüce makamda neferliğimiz tescil olacaktır...

***

Polisler, çatlayan nefeslerle kaçmayı sürdürdü. Enes, titrek bir yürekle doğu kanatlarından kaçışan polisleri ezik duygularla seyretti...

Sonya, acı çırpınışların çile yumağını sara sara etrafı kolaçan etmekteydi. Yamaç, yürüdükleri yolun az ilerisindeydi. Polisler görülmemiş panik içerisinde kaçıyor, az önce duyulan acı çığlıklar artık yerini iniltili bir sükûta terk ediyordu...

Enes azap dolu bir sezgi, buruk bir acı, hummalı bir çırpınışla yamacın tepesine tırmanırken, Sonya peşinden bir türlü yetişemiyor, yamacın eteklerine tırmanan ayakları geri geri kayıyor, kırık adımlarla tırmanışını sürdürmeye çalışıyordu.

Enes yamacı çıktı. Gözleri irileşti, kalbinin vuruşları ahengini yitirdi. Mansur'u boylu boyunca toprağa uzanmış gördü. Üç beş adım ötesinde yarım ay gibi dizilen şaşkın insanların ürkek bakışları... Beş on adım önünde Mansur yatıyor, kanı kumlu toprağa eyreklenip pelteleşmiş, atası acılı yüzüyle oğlunun yanaklarına iri yaşlar akıtıyordu. Mansur'un üzerine abanmıştı. Fersiz elleri titreyerek toprağa dayalı duruyordu. Atanın puslu bakışları gözyaşlarını delip, Enes'e ilişiyor, içini kanatan duygular ayakta, acı onu çocuk gibi hıçkırtıyordu.

— Enes! diye titreyen sesi bir ağıt gibi kuşatıyor ufukları, içleri burka burka salınan dipsiz bir acıyla kıvrandırıyor insanı.

Enes, bu sesin öldüren gücüyle çakılıp duruyor yerinde. Sonya büyülü bir düş içinde yamacı dize getirip üzerine çıkıyor. Abdulkadir, Enes'in arkasında Sonya'yı görünce ıstırabı semaya

yükseliyor ve ata ağıtını ezik hissiyatının pervanesinde kesik kesik besteliyor...

Enes nefes kesen bir çalkantının vurucu gücüne esir, yaralı yüreğinde devleşen kin oluyor birden. Ayaklarındaki zinciri çözen can çekiştiren babasına koşuyor. Nefes nefese başucunda durup, titrek kollarını boynuna doluyor atasının, önünde diz çökmüş; sönmekte olan gözlerine bakıyor acı acı:

— Baba! diye acılarını yumak yumak söken bir feryat tazeliyor dudakları. Sonra titrek ellerini Mansur'un açık kalan gözlerine götürüp kapatmaya çalışıyor. Atasının kan sızan sırtına elini bastırıp, ılgıt ılgıt akan sıcak kanın temasıyla ürperiyor, içine baygınlık düşüyor birden. O, zamansız baygınlığa teslim olmamak için çırpınıştadır artık...

— Ata! Uzan şöyle, diye hıçkırıyor. Bu kan akışını durdurmalı, kurtulmalısın.

Abdulkadir fersiz gözlerini oğluna çevirip kahırlı bakmakta... Derin bir nefesle iç geçirip acılarını yutkunur gibi oluyor, sonra hadisenin uzaklarında bekleyen Sonya'nın ürkek gözlerinde bekliyor bakışları.

Bir ağıt dolduruyor dudaklarını. Hasret hasret, tütsü tütsü... Tarihin derinliklerine kazınıp mührünü vuran titrek bir ses, dokunaklı bir ağıt yayıyor Buhara'ya. Unutulmayan, destanlaşan bir iç ürpertisi kuşatıyor gökleri, sanki son arzu gibi kalıyor yeryüzünde bu ses.

— Buhara önünde çift pınar akar
Doktorlar gelmiş de yarama bakar
Yaramın ateşi cihanı tutar
Yansın Moskof yansın, yavrum uyansın.

Buhara önünde değirmen bendi
Rabbim bize vermiş Moskoflu derdi

Beni derde koyan oğlum efendi
Yansın Moskof yansın, yavrum uyansın.

Bakışları Sonya'nın üzerinden çekilmedi. Sözlerinde bin bir bülbülün ahıyla, şikayetlendiği Enes'ti. Son sözleri bunu vurgulamaktaydı.

— Aşağıdan gelir bir huri melek
Yolumu yolsuza düşürdü felek
Yalvardım yakardım geçmedi dilek
Yansın Moskof yansın, yavrum uyansın
Uyansın Müslümanlar da, intikam alsın.

Gönül ağacının dalları çileye tahammül gösterip eğilmiş, henüz kırılmamıştı...

Enes, kollarında can veren babasına, ahı cihanı kuşatan sessiz gözyaşları dökebildi... Yorgun bir davranışla, kırık umutlarını yitirmiş olarak ayağa doğruldu...

Sönük, hüzün dolu bir yüzle, başucunda ürpertiyle bekleyen Sonya'ya baktı. En değerli varlıklarını esaret prangaları içerisinde yaşadığı ülkesinde yitirmişti...

Gidenlerden sonra geride kalanların hazin endişesi sardı düşüncelerini. Uğuldayan kafasında, kırık hıçkırıklarla akan gözyaşlarında bunalmış, acılı düşüncelerin girdabında kalanların sonu vardı. Bu şartlar altında cenazesine bile sahip çıkamayacaktı. Varlık yokluk, ölüm kalım meselesi arasında bocalayan insanlar gözlerinin önünde hâlâ şaşkın bir sıralanışla bekliyorlardı...

Derin bir nefesin ardından;

— Kaçın! Diye öfkelendi. Sizler bari kendinizi kurtarın. Kör bir cesaretle yem olmak akıllıca bir iş değil. Kaçın!..

Sonya'nın ufkuna çevrilen manidar bakışlar, düştüğü her noktada bir şeyler aradı. Kuşkusu yeniden depreşti, yorgun dü-

şüncelerinde dirilik belirdi:

— Sonya Kalpaçova bir casus muydu?

Hayır hayır. Bunu o yapamazdı. Soyadını taşıyordu. Üstelik açık seçik fikirleriyle üyesi bulunduğu komünist partisini bile eleştiriyordu.

Bön, fakat anlamlı, düştüğü yeri delen bakışlar Sonya'yı kum gibi eliyor, tesirli, hançerleşip batan pırıltılar muhatabını vehme düşürüyor, korkuya salıyor, ürpertiyordu.

Gözler, içinde merhamet ya da nefretin yansıdığı, yahut şefkatin insanı ıpılık sardığı, bazen şüphe ve tereddüdün kahredici zehrini katre katre parıltılarla yakan bir kandil... Bazen donuk, manasız, sönük ve bomboş bir çukurun sıkıcı seyrini tüttüren üzeri küllenmiş iki ocak...

Enes, Sonya'nın gözlerinin içine bu duygularla baktı. Soğuk, don pırıltılar, Sonya'nın kanını damarlarında kurutacak kadar güçlü ve anlamlıydı.

Enes kendisinden şüpheleniyordu. Kaybettiği yakınlarının acısıyla şuuru mu zedelendi? Bu kararsız, anlamsız, öldüren ıstırabın sersemliği olarak mı ortadaydı?

Bugün Sonya'nın gözlerinde değişik ifadeler huzmesi vardı. Acıyan ve razı olan, ezilen, ürperen gizli bir suçluluğu, çilesini sindire sindire hazmeden pırıltıların karmaşık mana yataklarıydı gözleri.

Enes neden sonra, ürkek seyrini sürdüren gözbebeklerinin üzerinden bakışlarını çekmeden:

— Göçtüler! Dedi.

Sonya:

— Bu bir vahşet! diye doluktu. Her insan yaşamak için dünyaya gelir. Adice işlenmiş bir cinayet bu.

Etrafına bükük bir boyun, kırık bir kalp, ıslak gözlerle baktı. Ortalıkta az önce şaşkın, şuursuz seyrini sürdüren insanlar çoktan kaybolmuştu. Az sonra kuvvetler etrafı sarıp, başında bulunanları suçlayacaklardı...

Enes, yeniden dizlerinin üzerine çöktü. Babasının solmuş yüzüne eğilip, titrek bir buse kondururken hıçkırdı.

— Affet beni baba!

Mansur'un yanaklarını okşadı:

— Gardaş! diye doluktu. Seni kırların ortasında bırakıp ancak haber bana ulaşınca sahip çıkarak buradan kaldıracağım. Bağışla beni.

İçi doluydu... Islak gözlerle Sonya'nın uçuk benzine bakıp yutkundu. Derin bir nefesle hislerini, duygularını sinesine göme göme yerinden doğruldu.

— Gitmeliyiz.

Sonya şaşırdı:

— Babanı, kardeşini bu haliyle dağların başında nasıl bırakırsın?

Enes, kırışan bir yüzle Sonya'ya baktı:

— Gerçekler ne kadar acı değil mi? Gördün ya, sahip çıkamıyorsun işte. Gitmeyip yanlarında durursak, anlımıza vurulan «rejim düşmanı» damgasıyla kurşuna dizilmek durumuna düşeceğiz.

Titrek yüreğini, yamacın üzerindeki düzlükte bırakarak, fersiz adımlarla uzaklaştı.

Türkistan'da Vahşet Var…

Gökler, lekesiz mavisiyle tül gibi sarmış Buhara'yı... Bu ısıtan ve okşayan manzarada gözler nemli, buğulaşan bakışlarda buhar, tütsü tütsü göklere çekilmekte.

İnsanlar yaratılış gayesinin dışında yaşamakta, yeryüzünde bir gölge gibi dolaşmaktalar. Sanki iman ve idraki alınmış şuursuz bir canlı sürüsü bunlar. Toplumlarda ahlâk anlayışının silikliği, manevi suskunluğun, ruhi açlıkların çılgınlıklarla kucaklaşmasına yol açmakta... Barışamaz unsurların acı çırpınışları içinde yaşayan insanlık, şimdi buhranlar çağına sadece alkış tutuyor.

Kırdan, cenazeler Buhara'ya getirildi. Şehir, nefes kesen heyecanın fısıltısıyla kara günlerinden birisini yaşamakta.

Polisler raporunu verdi. Sadece isimsiz bir ihbar lafı dolaştı dudaklarda. Komünist partisi görevlileri kol gezmekte Buhara'yı:

— Ayaklanma hazırlayan baba ve oğul vuruldu...

— Kaçanlar teslim olmazlarsa ev ev aranıp, görgü şahidi olan polislerce belirlendikten sonra halka teşhir edilecek.

Yüreklerde yiv yiv derinleşen korku, gönülleri sönmeyen ateşlerde közledi...

Olayda kimlerin olduğu değil, üç polisin seçeceği kişilerdi önemli olan. İçlerinden bir tanesi kimin gözlerinin içine manidar baksa kurşun yemişten fazla acı duyacak. Artık «suçum yok» demek fayda vermez. Sadece «suçlandın» demek yıkar insanı. Son bir gidiş gibi yakınlarına hasretle bakar, izi kimse tarafından sürülmez olur artık... Ve gitti mi gider olur insan.

Buhara'da herkesin başı dertte. Sadece yakınları Mansur'la Abdulkadir'in toprağa verileceği mezarın başında ürpertili. Ana, Enes'in kendisine veremediği haberi, kapıyı saran görevlilerin kahırlı sözlerinden duymuştu. Enes ve Sonya donmuş bakışların, kurumuş hissiyatıyla ithamları dinlemekte. Bir görevli bütün azametiyle kapıya gerilmiş, karşısına ilk çıkan anaya:

— Mansur ve Abdulkadir diye haykırıyor, sözünün devamını kalın, otoriter bir sesle getiriyordu: Bu evin adamları olmalı.

Evin kadını polisi kapılarında görünce taşlaşıyor, rengi uçup başı uğuldamaya başlıyor. Hayret dolu bir yüz, titrek bir sesle görevliye:

— Bildin, diye mırıldanıyor. Biri erkeğim, öteki balam.

Enes beliriyor kapının hemen eşiğinde. Sonya bir gölge gibi takip ediyor erkeğini.

Polis, Enes'i itham eden gözlerle süzmektedir:

— Hepiniz bizimle geleceksiniz, diye azarlıyor onları.

Ana, buruk bir acıyla oğluna sonra gelinine bakıyor. Enes sır vermemek için, dudaklarını dişlerinin arasında kanatırcasına çiğnerken ağlamamayı başarıyor.

Mezarlıktaki meydan üç beş kişinin kederli yüzleriyle iniltili. Ana, erkeğinin, oğlunun uzandığı yere yaklaşıyor. Dizlerinde derman kesik, gözlerinden sessiz akan yaşlar yanaklarına süzüldükçe dışa aksettiremediği çığlıklar içine gömülüyor. Ölüsüne hürce sahip çıkıp ağlayamamanın acısını yüreğinde duya duya,

dumandan heykeller gibi, karşısında bekliyor. Cesetlerin pıhtılaşan kanlarına baktıkça, buruk bir hissiyat bayıyor yüreğini. Dalsız budaksız ağaçlar gibi önlerine cansız yığılıp uğultulu bir baş dönmesinin peşinden, uyanıncaya kadar unutuyor her şeyi...

Enes, anasını kollarının arasına alıp müdahale ediyor.

Sonya Enes'ten biraz daha cesur ve atik:

— Hastaneye! diye yükseltiyor sesini. Ben doktorum. Mutlaka hastaneye kaldırmalı. Yardım edin.

***

Mansur ve Abdulkadir, isteksiz birkaç insanın ellerinde toprağa verildi. Bu insanlar bu gibi işleri yapmakta görevli kimselerdi.

Sonya, çok geçmeden meydanda belirdi. Enes'in hemen yanında yerini aldı. Polisler topladıkları kalabalığı öldürücü bakışlarla taradı. İçlerinde aradıkları simaları bulabilmek için dolaştılar.

Ana, bayılınca hastaneye kaldırıldı. Definden sonra Buhara'nın meydanında toplanan kalabalığın yüzü yaslı. Enes, çilenin kahredici gücüne hâlâ direnmekte. Herkes suçlanırım endişesiyle solgun, her gözde tüyleri ürperten korku buharlaşmakta... Çaresizlik kıvrandırmaya başlamıştı insanları. Kara bir yazgının zorluğunu göğüsleyip yeni bir imtihan daha veriyordu Buhara insanı.

Ne zor şeydi esaretin zincirine sarih olarak durmak...

Sadece iman ve Allah'a açılan duygularla çözülür içteki acılar. Ancak, nurlu bir esinti yitirebilir karamsarlığı. En zor şartlar altında bile beslenir kırılmış umutlar ve Allah'a giden yolda ölmek ister insan. Sanki bir kükreyişte kırılacakmış gibi gelir esaret, lâkin fert fert boğulur insanlar, parçalar savrulur acımasız ve efkârlar ağar göğe dumansız.

Bir olmayı, birlik olmayı becerebilirse parçalar, aynı duygu, aynı inanç, aynı düşünceyi, aynı çileyi, aynı acıyı paylaşırdı elbet... Bölünmemiş, bütün bir haykırışla çözülürdü zulmün attığı kör düğümler...

Dolaşıklık, kıvrımlarını açar... Tek tek çözülür kararan bahtı talihsizliğin. Her şey tek gayede bütünleşip düz, oval, pürüzsüz ufuklara açılacak yollar...

Allah'ın nizamında dile gelir bütün dünya. Kâinatın yüreği aynı duygularla vurur. Nurlu pırıltılar yansıtmaya başlar ufuklar. İnsan şeytanın düzenini bozduğu gün:

— Allah bir, Peygamber hak sedalarıyla inleyecek gökler...

Gel gör ki, hayaller kurtarıcı değil, temayülller adımsız, hülyalar silinip gidici... Vefa yok. Herkes suskun ve ürkek. İğrenç öldürücü bir korku yüzünden duygular kaskatı... Merhamet, şefkat ve hakikat dilsiz. Bozulmayan bir sükût sinmiş her köşeye. Çehreler, duvağı önüne düşmüş gelin kadar mahcup...

Polis Enes'i ısrarlı bir tetkikle, Sonya kuşkulu gözlerle süzmektedir görevliyi.

Derin bir nefes çekiyor Enes ciğerlerine. Acısını unutmuş, can derdine düşmüş insanların üzerinde geziyor ürpertili bakışları. Ve hırslı bir ses kırıyor direnişini:

— Sen de vardın içlerinde.

Keder eyleşiyor yüreğinin başında, ferahlatamayınca kararan bahtını, sapır sapır efkâr pırıltıları dökülüyor baktığı yerlere. Kolay değil direnişin sükûtunda beklemek, öldürücü bir itham karşılığında kahrediciliği yenmek elde değil. Boğazının en dar noktasında tıkanıyor arzuları, ağlayamıyor, sır veremiyor bir türlü. Bakışlarında ki esrarın şavkı taaa uzakları dağlayıp kavuruyor, sarp dağları parçalıyor öfkesi, sadece rejimin baskısına, katı kurallarına, insanı yanlış anlayıp yanlış değerlendirişine gü-

cü yetmeyişi baygınlık veriyor içine.

Vaha rüzgârlarının uğultusu bir ana ninnisi, dertli bir ney sesi gibi ulaşıyor kulağına, yeryüzüyle birlikte inliyor. Kuru, çatlak dudaklarına bir cevap takılıyor neden sonra:

— Hayır! diye mırıldanırken, öfkenin en güçyetmezi oynaşıyor yağız çehresinde.

Hemen yanı başında sarı, bukle bukle saçları briyantin yemiş gibi göz kamaştıran kadın, hiç alışılmamış bir cüretle itiraz fırtınası estiriyor meydanda:

— Hayır! Enes'i suçlayamaz kimse. Bugün hep birlikte dolaştık Buhara sokaklarını. Bir nefes bile ayrılmadı yanımdan...

* * *

On beş yirmi kişi tutuklandı. Buhara'da matem rüzgârları acımasız esti. Sonya'nın bütün itirazlarına rağmen Enes sorgulamaya götürüldü...

Komünist partisi üyesiydi. Baş döndürücü bir çabuklukla yetkili makamlara baş vurup, Enes'le beraber olduğunu ispatladı. Bütün bunlara rağmen, olayın akışını değiştiremeyince bir yetkiliyle özel görüşüp kulağına fısıldadı:

— İhbar sahibi benim. Getirip yazımı karşılaştırın dilerseniz. Komünist partisi üyesi olan bir kimse bu konularda kesinlikle yalan söylemez.

Sonuç gönlünce değiştirildi. Yetkili, incelemelerin sonunda Sonya'dan özür diledi:

— Kocanı da alıp git buradan.

Sonya, yorucu bir koşturmanın sonunda Enes'e kavuştu. Ana, hastanede ayıldıktan sonra, sorgulanıp evine uğurlandı. Toplantıda kadınların bulunmayışı onu kurtaran tek sebepti.

***

Gün dönmek üzereydi Buhara ufaklarında. Güneş kızıl bir ateş yakmaktaydı batı yakasında. Ana, eşiklerin dibine büzülerek oturmuş, sessiz sessiz ağlamakta.

Enes, çilelerin oynaştığı bir çehreyle bahçe kapısından içeriye girdi. Sonya peşinden bir gölge gibi savuştu.

Ananın gözleri ıslaktı. Oğlunun geldiğini görünce, soluk benzine bakıp doluktu. Kesik kesik süren hıçkırıklarını tazeledi. Bir oğul, bir yiğit vermişti toprağa. Sonya'ya kırışan bir yüzle bakıp nihayetsiz bir hıçkırıkla sıktı dişlerini. Oğluyla öz hanesinin içinde dertleşemiyor, yanık yüreğinin çile yumağını can elmasına dilediğince açamıyordu. Sadece:

— Verdiniz mi toprağa? diye hıçkırdı.

Enes, içinden ağlayan yağız delikanlı, cevap olarak başını sessizce önüne eğdi. Merdivenlerden bir gölge gibi süzüldü içeriye. Kapısı açık duran bir odaya geçip, yüzükoyun uzandığı yatağın üzerinde, boğuk hıçkırıklara döktü içini.

Gün kavuştu, karanlıklar Buhara'yı bastı. Sonya, yemek hazırladı. Ana ve oğlunu sofraya çağırdı. Kederli yüzlerine baktıkça depreşen suçluluk duygularını gizlemeye çalışıyor, her saniye, sır vermemek için çırpınıyordu. Zaman zaman kaçamak, fakat kuşkulu pırıltıların ufkunda misafir oluşu kendisini ürpertiyor, benzini solduruyor, lakin o, diri bir inatla soğukkanlılığını sürdürmeye çalışıyordu.

Üçü beraberce sofraya oturmuştu. İkisi de yiyemiyordu. Enes;

— Ana, diye mırıldandı. Biliyor musun sabaha yolculuk var.

Ana, derin bir nefesin çilekeş teneffüsüyle oğlunun gözlerini yokladı:

— Bilmiyordum.

— Yalnız kalacaksın.

— Allah var ya.

— Emekli olur olmaz Taşkent'e gelsen.

Ana:

— Olmaz! dedi. Buralar benim ruhum, bedenim gibi oldu.

— Anladım.

Birbirini süzen gözler çok şeyler ifade ediyor, ancak dudaklar duygulara tercüman olamayıp, kahredici bir sükût hâkim oluyordu sonunda gönüllere.

* * *

Enes üzgündü... Taşkent'in sokaklarında aylardır can elmasını yitirmiş, ruhsuz hayaletler gibi dolaştı. Bedenini kıskıvrak saran korku, şahsiyetini basitleştirmiş, artık yağız çehresi tebessümü bile unutmuştu.

Mansur'un, babasının acı sonu gözlerinin önünden, silinmeyen içler ürpertici bir sahne olarak canlılığını koruyor; esaretin kıskıvrak kelepçelediği delikanlı, artık, hayata bile pamuk ipliğiyle bağlı gibi yaşıyor, hiçbir şey de tat bulamıyordu.

Eşiyle birlikte aynı hastanede görev almışlardı.

İkamet ettiği heybetli binanın dar odalarında günlerdir bunalım geçiriyor, gözlerine uykunun gölgesi bile misafir olmuyordu. Sır verebilmek, deşilmek, rahatlamak, dertleşmek, bu beldede psikolojik bir yapı sebebiyle yasaktı. Kişi, kendisini sağlama alarak yaşamaya alışmış, ağzından çıkan söz, namlusunu terk eden mermi gibidir. Bir daha geriye dönüşü olmaz. Bunu her insan bilmektedir.

Sonya, ezici bir suçluluk içinde davranışlarını bir türlü dengede tutamıyor, Enes'in, soğuk hatta iç bulantısıyla zaman zaman kendisine baktığını hissedip, tarifsiz bir iç burkusuyla kıvranıyordu.

Günler, zaman içinde zaman olmaktadır artık. Sonya, yakaran bakışlarıyla Enes'e teslim bayrağını çekmiş, hissiyatının en ılık çehresiyle ilgileniyordu. Razı olan, suçlamayan, duygularına karşılıktan başka hiçbir fedakârlık beklemeyen anlayışlı, bir zevce olmuştu...

Erkeğinin üzüntülerini yürekten paylaşıyor, lâkin Enes, üzüntünün dipsiz girdaplarında dayanılmaz buhranlar geçiriyordu. İşten eve, evden işe programı bozulmayan bir üzüntü zincirlemesi, Sonya'yı patlatma noktasına getiriyor, tükenen sabrının isyandaki esintisini fırtınalaştırmaktan çekinerek, acıyı muhabbete, isyanı yakarışa çevirmekle ilgisini sürdürüyordu. Bütün bunlara rağmen, duygularına az da olsa karşılık bekliyordu.

— Enes, seni mesut edebilmek için söz vermiştim.

Enes, oturduğu dar odanın küçük penceresinden dışarıyı seyretmekten vazgeçip, Sonya'ya acıyla ıstırabın mahmurlaştırdığı gözlere bakıyor, ufkunda efkâr tüten bir sükût cevabı oluyor.

Hüzün dolu bir ses yayılıyor odanın içine, Sonya'dan:

— Şayet bedbaht etmekse muradın!.. Keder boğmak üzere beni, müjde.

Manalı huzmeler, sitemli pırıltılarla Sonya'nın gözlerinde ısrarını sürdürüyor, inleyen buruk bir ses:

— Çileden örülmüş bir çelenkle, kimseye mutluluk dilekleri götürülmez, diyor...

Sonya'nın serzenişe geçen dokunaklı sesi kinayi bir notayla dökülüyordu dudaklarından:

— Oysa beni üzmekten, hatta işkence etmekten rahatlık duyduğunu seziyor gibiyim. Ben ne yaptım sana? Hayatı beraber bölüştük. Engellere birlikte meydan okuduk, gördün.

Şimdi kader önüne acı bir gerçeği getirdi diye, benden nefret ediyor gibisin. İnsan sevdiğine acıyı reva görür mü hiç? Bak, aylardır ısrarla ve bitmeyen sabırla bekleyen yüreğin sahibiyim.

* * *

Enes'in hissiyatı aylardır allak bullak... Her şeyini uğruna feda ettiği Sonya, artık silik bir manzaradır gözlerinde. İçinde büyüyen şüphe gün geçtikçe devleşmekte, Enes'i çıldırtma noktasına getirip bırakmaktadır. Beynine, balyoz gibi sürekli inip kalkan bir soru dipdiri durmaktadır:

— Sonya hayatıma giren bir casus mu?

Bu istifham, bu düşünce beslediği sevgi surlarını yıkıyor, kalbine nakış nakış işlenmiş sevdanın gün geçtikçe üzeri küllenıyor, Sonya gözlerinde çirkinleştikçe, duygularına reddiye sunan düşünceleriyle beğendiği, biblodan zarif kadına öğüre öğüre bakıyordu. İlgisizliğine bile ilgi gösteren kadına karşı katı davranışlarıyla hayret vericiydi...

Hissiyattan başka müşterek yanlarının olmayışı, her vakit ayrılığı gündemde tutmaktaydı, ölüsüne, Sonya'nın armağan ettiği kuşku yüzünden ağlayamayışı, deşilemeyişi insan kanını emen bu kızıl rejime karşı tek söz bile edemeyişi, dertlerinin her gün biraz daha içinde büyüyüp yüreğini sıkıştırıyor, sonuçlar Sonya'nın aleyhinde tecelli ediyordu. Enes, sinsi bir ihbar kuşkusunu hâlâ kafasından silemiyordu.

Beyninde asalak duran bir soruydu bu. İşte bu kin, beyninden bir türlü çekilmiyor, geleceğe doğru uzayıp gidiyordu. Sonya her geçen gün biraz daha derinleşip kararan geceler gibi, kabuslaşıyordu hayatında.

***

Gözleri sıcak sıcak sökülen yaşlarla ıslaktı. Sonya:

— Beni hâlâ cevaplamadın, diye doluktu. Hayata küsmek hiçbir şeyi halletmez. Şu çocuksu davranışlarını bitirmelisin artık. Benimle açık seçik konuş. Patlamak üzere olan bir bomba kadar doluyum. Beni eskisi kadar sevmediğini biliyorum. Bir başkasını seviyorsun, yahut beni bilinmez bir suçla haksızca irdeliyorsun, işkence ettiğini de bilmelisin artık.

Enes;

— Değişik bir his, hâlâ tesirinden kurtulamadığım acı, varmak istediğim bir son, adını koyamadığım bir boşluk var içimde. Bunların cilveleştiği yüreğimde nihayetsiz bir inkılabın bunalım sancılarıyla boğuşmaktayım.

Sonya, çarpılmış gibi seyretti Enes'i. Derin bir hüzün çepeçevre sarmıştı benliğini, ölçüsüz bir acıyla, buruk bir tebessümü gerçekleştirirken, dudaklarında istihzanın izleri vardı:

— Demek adını koyamadığın bir boşluk var için de. Keşke günlerce önce söyleseydin bunu.

Keder üstüne ağır hüzün dalgaları gibi çöküyordu Sonya'nın.

Enes, küskün çehresini gülümsetmeden hazin bir sesle muhatabını yatıştırmaya çalışıyor:

— Aslını bilemediğin meseleler için ağlaman yersiz olur. İçimdeki depreniş, kalbimdeki tuğyanın sebebidir... Bir insan sevgisi değil bu. Ağaç, çiçek, yiyecek, kadın sevgisi değil, adını koyamadığım bir his, kavuşamadığım bir hasret, adeta istikamet tutturamayan bir atış, yahut bilmediğim bir sevdaya isimsiz bir yelteniş içinde kıvranmaktayım. Tıpkı istasyona varamayan bir tren gibi... Vagonları hasret yüklü insanları son istasyona kavuşturacak bir tren... Öylesine değişik bir hal, öylesine sabırsız bir iğneleyiş bunaltmakta ki beni, henüz adını bile koyamıyorum. Bir ışık huzmesidir gülümseyen uzak ufuk-

lardan. Birden ışıklar çekiliyor aydınlanmış gibi gözüken dünyamdan, karanlıkların kucağına düşüyorum.

Sevginin, hoşgörünün yerini korku alıyor, endişe alıyor, dünya telaşesinin çepelinde kör bir bataklığa saplanır gibi oluyorum. Acılarını çekilmez oluyor birden.

O isimsiz ışık yeniden gülümsüyor dünyama. Bana bir şeyler anlatmak, beni kendisine doğru çekmek istiyor, varamıyorrum. Yaratılışımdan, yerden, gökten, insandan, çiçekten, aydan, yıldızlardan hâsılı bütün kâinattan ölümden doğumdan adeta gaipten haberler getiriyor, kendisini hissettirmek için kırıntılar sunup, geri çekiyor ufkumdan. Sorularıma cevap veremiyor, çıldıracak gibi oluyorum.

Uğuldayan kafamda her doğuş bir istifhamla can veriyor, istediğim noktaya varamayışım, altın kâselerden zehir sunuyor dudaklarıma. Sonra sen çıkıyorsun karşıma, sevgi diyorsun, tiksinti diyorsun, o adsız ışık gibi sen de beni anlayamıyor, çözemediğim problemlere bir yenisini daha ekliyorsun. Ne olur, biraz daha anlayış gösterip rahat bırak beni!

***

İçinde yiv yiv derinleştiğini acı burkuntularla hissettiği nihayetsiz boşluk doğruydu. Ancak kuşkusunu, Sonya ile ilgili düşüncelerini açığa vuramıyor, muğlâk ifadelerle onu susturmak istiyordu.

Gece yine gözlerini uyku tutmadı. İçindeki boşluğu deşeledi. Mansur'un dimağında kalan sözlerini hatırladı:

— Ağa, elinde kıymetli bir madde olsa, bunu mutlaka birisine hediye etmeklik gerekse, kime vermeyi düşünürdün.

— Hayatta en çok sevdiğime.

— Ben de bu canı en çok sevdiğime vermek isterim...

Mansur'un, uğrunda canını verdiği kuvveti düşünüyor, aklını karıştırıyor birden, acı çekilmez bir azap gibi çöküyor omuzlarına.

Buhara'da tek başına kalan anası düşüyor aklına, yüreğini burkan el değmemiş bir his Sonya'nın yatakta kımıldamasıyla silinip taze bir hatırlayışı terk ediyor kendini.

Gece tükenmez oluyor gözlerinde. Sessizliği inciten iniltilerle uğulduyor kulakları. Hayatını paylaştığı kadını düşünüyor sonra, yeniden yargılamaya başlıyor vicdan mahkemesinde...

Sonya suçsuz bile olsa... Ayrı tutkuların, zıt fikirlerin ürpertisinden sır veremeyişinin, azap oluşunu kesin bir yargıyla karara bağlayıp fiziki güzelliğin basit kalışını, düşünüyor, bu beraberliği evlilik için yeterli bulamıyor...

Düşünceleri, uykusuz geçen gecenin kollarında dipsizleşiyor, genişliyor, uzuyor ve yeni bir güne bağlanıyor. Soğuk rüzgârların şiddeti daha da artıyor aralarında. Sonya, yeni başlayan günde de tazelediği sabırla direnmeye çalışıyor...

* * *

Sonya, mustarip bir gönülle yaşamaktadır artık. Vicdanında pişmanlık duygusu gündemde ve diri...

Zaman zaman, dünyasına kara bir bulut gibi çöken azabın zebunu olmaktadır. Enes'in içinde büyüyen şüpheyi açıkça sezmektedir artık. Buhara'daki tablo, gözlerinin önünde sönmeyen bir ateş gibi, çekilmiyor; artık geriye dönüşü olmayan pişmanlığı, ölçüsüz bir çile kabında pişirerek yaşıyor. Vicdanındaki mahkeme her gün yeniden kuruluyor, bir yandan da bu halini dış âlemine sezdirmemeye de çalışıyordu.

Tahsil yıllarındaki kara sevdalısı Peter, hâlâ kin ve garaz doluydu... O da aynı hastanede görev almıştı. Sonya'nın bitmeyen çilesini sezdikçe yeni yeni umutlar besliyor, unutulmuşluğun girdabına terk ettiği duyguları gün geçtikçe canlılık kazanıyordu...

Enes, mesai bitimini bildiren saatte Sonya'ya uğradı:

— Hazır mısın?

Sonya:

— Nöbetçiyim, dedi.

— Gece buradasın demektir.

— Buradayım.

— O halde ben çıkıyorum.

Peter, üç beş adım uzakta onları seyrediyor, aralarındaki resmiyet gönlüne muştular sunuyordu.

Sonya, Enes'e muhabbet yüklü pırıltılar yansıtıyor, bir haber, bir müjde vermek için çırpınan gönlü tükenmeyen bir heyecanın kapısında bekliyordu. İnce, zarif, anlamlı bir yüz mahcubiyetten pembeleşip kızarıyor, benek benek bozartılar düşüyor yanaklarına ve düşündüklerini güçlükle iletmeye çalışıyor. Hazin, ılık bir ses:

— Enes! diye mırıldanıyor.

Gitmek için hazırlanan erkeği durgun, anlamsız bir çehreyle bakıyor Sonya'ya.

— Enes! Müjdem var sana.

Sevinemeyen bir yüzle bakıyor Sonya'ya:

— Dinliyorum.

— Artık bizi sımsıkı bağlayan bir sevgi, daha doğrusu bir kan bağı var aramızda. Büyük bir gerçek, ister istemez pekiştirecek gönüllerimizi: Anne oluyorum.

Enes'in durgun çehresinde bir tebessüm gelişiyor, bir anda bütün kuşkularını unutmuşluğa terk edip mana dolu bakışlarını sezdiriyor Sonya'nın ufkuna.

Gözlerinde nem, muhatabına yansıyan ışıkları bölüp, kristalleştiriyor, kısık fakat duygulu bir ses meydan bulup sevimli, acıyan bir gülümsemeyle cevaplıyor eşini:

— Demek...

Ezilen, inleyen bir ses dolanıyor Sonya'nın dudaklarında:

— Erkek olursa adını ne koyardım, biliyor musun?

— Düşünmedim.

Sonya:

— Mansur! diye dolukup hıçkırıyor hastanenin koridorunda.

Enes, dudaklarını geverek acısını gizlemek istiyor,

Sonya'ya barışmış bir gönülle bakıp, elini dudağına kadar götürüp işaret veriyor:

— Sus.

***

Gamlı bir gönülle hastaneden çıktı. Hava, çok yakın bir akşama rağmen hararetliydi. «Eve gitmeliyim» diye düşündü. Hemen peşinden caydırıcı bir duygunun tesirine kapılıp vazgeçti. Canı keyfince dolaşmak istiyordu sokaklarda. Eşyayla, doğayla, ilgi duyduğu her şeyle içli dışlı olup rahatlamak istiyordu.

Kerpiçten evler yerlerini heybetli beton yığınlarına bırakmıştı. Sık sık amansız zelzelelere muhatap olan Taşkent, bir inatlaşma, yahut İlahi kanunlara meydan okuma havasına bürünmüş, şehir göz kamaştıran haşmetli binalarla göklere yükselmişti. İçe kıvrılan yolların uzandığı kısımlarda dar sokaklar inatla, sirk meydanına uzanan caddeyi geniş, aydınlıklarla kucaklaşıyor, görkemli binalar, sosyalist ülkeye adeta tam bir burjuva kibriyle gülümsüyordu.

Aklına Taşkent'te Mansur'u yetiştiren ihtiyar hoca düştü. «Seyyid Han» diye bir isim şimşek çaktı aranışta dolaşan beynine. Mansur, Taşkent'te iken onu kapısının önüne kadar götürmüş, ne var ki, Enes içeriye girememişti. «Sıkıldığın zaman

ona müşküllerini sor, rahatlarsın» demişti.

İçindeki boşluk Buhara'da yüreğinin başına yerleşen açıların kalıntısı mıydı? Yoksa o peyderpey üzülmüş, zayıflamış, silinmiş beynine adını koyamadığı başka bir istifham mı yerleşmişti?.. Maneviyattan soyunan cemiyetlerin acımasız hastalığı mıydı tutulduğu?..

Ara sokaklardan kıvrılıp daha evvel Mansur'la uğradığı evi aradı. Dar bir bahçenin ucundaki kibrit kutusu gibi duran kerpiç duvarlı evi görünce, hüzünlendi. Kim bilir, Mansur buralara kaç defa gidip gelmişti.

Akşamın solmaya başlayan güneşi ahşap evin eşiklerine solan pırıltılarını süzmekte, sakallı, eli bastonlu bir ihtiyar yapının sağında, duvara çakılı duran peykede oturmaktaydı.

Usul, tedirgin adımlarla bahçeye girip selam verdi.

İhtiyar başını hafifçe yukarıya doğrultup verilen selâmı aldıktan sonra, vakur bir çehreyle delikanlıya bakıp:

— Buyur, dedi.

— Rahatsız etmiş olmayayım.

— Estağfurullah.

— Seyyid Han, dedikleri Hoca siz olmalısınız.

— Öyle derler.

— Mansur'un ağası olurum. Adım Enes, doktorum.

— Duymuştum bu ismi. Hele otur yamacıma.

Peykenin boş kalan kısmını işaretleyip oturmasını istedi.

— Mansur yok mu?

— Mansur'u kaybettik efendim.

Bu söz, yaşı yüzü aşkın asırlık ihtiyarın beyninde şiddetli bir bomba gibi patladı. Enes'in yüzüne esefle bakıyor, duyduğu söze inanmak istemiyordu.

— Nasıl bir kaybediş bu?

— Benliğinde hâkim olan bir cihad türküsü bizden alıp götürdü onu.

— Yani?

— Atamla birlikte kurşunladılar.

İhtiyarın yüzlerinde çizgiler damar damar kalınlaştı, cilveleşti. Neşesi yüzünün rengiyle birden uçup gitti. Gözlerinde ışıklar, dudaklarına takılan bir çift söz titrekti:

— Bir yıldız daha söndü ha.

— Bende müslüman çocuğuyum Seyyid Han. Mansur gibi, sizin gibi, atam gibi. Dini öğrenemedim, yasak dediler bize. Bunu mazeret bildim. Sadece inkârcı olmamayı hedef aldım. Allah var dedim Peygamber de onun elçisidir. Babam küçükken beni dizlerinin dibine oturtup sureler ezberletti. Hâlâ unutmadım onları. Darda kaldıkça okur, bizleri Yaratana yakınlaşmak isterim. Bildiklerimi unutmadım, ama sanki bir çocukluk tutkusu gibi kaldı belleğimde. Şimdi bariz bir bunalım içindeyim Seyyid Han. Doktorum, lakin hiçbir tabibin el atamayacağı derin yaralar var yüreğimde.

Gaiplerden uzanan bir el boğazıma sarılıyor, boğmak istiyor beni. Çözüm getiremediğim meseleler, içimde dipsiz uçurumlar açıyor. Şuursuz, akıl almaz bir yaşayışımla bunalıyor, içimde derinleşen uçurumlara düşüp can çekiştiriyorum. Ölüp, hayattan silinmek düşüyor çıldıran aklıma. Açılan bir çukurun arasında hiçliğin tarifsiz acılarını tadıyorum. Zor geliyor yüreğime. Oysa Mansur kızıl otoritenin kan emen pençesine göğsünü açarak ölüme meydan okudu ve göçtü. Ne ufak bir yılgınlığı ne de tereddüdü vardı, ölüm bir sonsuzluk tutkusuydu idrakinde. Ben öyle değilim. Sıkıntılar ve ürpertiler çağıran, acılar içinde inleyen bir ferdiyim sadece. Eşime bunları söyleyemiyor,

kimseye içimdeki nefreti ve sevgiyi açamıyorum. Hastanede her ölenle ölüyor, her yaralıyla acı çekiyor, her hastayla hastalık hastası oluyorum. Hocam, Mansur sana en iyi tabip unvanını vermişti. Oysa ben Tip tahsili görmüş bir doktorum; fakat sana geldim!..

— Ahiret var mı hocam? İlk sorum bu olacak size.

Seyyid Han acı bir tebessümle Enes'e gülümsedi.

— Ahiret olmasa, imtihan olmazdı delikanlım. Dünyada var oluşun hesabını vermek için, Ahiret elbette var. Kâinat, varlığı hiçbir varlığa muhtaç olmayan Yaratıcının eseridir. O eşsiz benzersiz kuvvet, hiçbir eserini başıboş ve şuursuz bırakmamıştır. Toprak, aldığı emirle sinesine verilen çekirdekleri filizlendirir. O şuursuz haliyle meyve, sebze bitirir. Renk renk, desen desen çiçekler açar bağrında. Ve sihirli kokular ikram eder insana. Ağaçlar meyvesini verir, ırmaklar, dereler sularını akıtır, bulutlar şimşeklerini çaktırır ve yağmurlar iner yeryüzüne. Güneş pırıltılarını dünyaya yansıtarak hayat iksirini sunar canlılara. Gece gündüz bir bir ardı sıra takibini sürdürür, yine mevsimler izler birbirlerini. Hâsılı yaratılan her şey, vazifesini aldığı emre göre eksiksiz yapar. Bunlardan bir tanesi diğerine muhalefet edip görevini yapmamak elinde olsa, hayat akışını değiştirir, her şey yaşayanların aleyhine tecelli ederdi.

Şöyle düşün: Gece bir daha gündüze dönmemiş olsa, bulutlar yağmurunu yağdırmasa, mevsim kışını bitirmese, güneş doğmasa yeryüzünde, hayat olur mu dersin? Düşün ki, bunların hepsi de sistemli bir şekilde aldığı emirleri yerine getirmekte. Bu seyir, bu sistemin aksamayışı, kâinatın başıboş bırakılmadığının, bir Yaratıcı tarafından denetildiğinin en büyük delili değil midir? Şuurlu ve şuursuz, gördüğümüz her şey zerreden kürreye, noktadan kâinata kadar yaratıcıdan aldığı emri işlemekte. Sadece insanoğlu bu saydıklarımızın dışında. O,

kendisine verilen emirlere, imtihan için geldiği dünyada, iyiyi kötüyü yaşamak iradesine bırakıldığı için, ya gönlünü yaratıcısına ram edip cennete gider, yahut en çetin azabı çekmeye dünyadayken talip demektir. Ya inanır yahut kafir olarak yaşar insan. Dinle dinsizlik arasında sığınacak başka bir durak yok. Doktor, sıkıntıları defedebilmek için, ölümün bir son olmadığına inanman gerekir. İşte o zaman hayata, hayat olan sırra kavuşacaksın demektir.

Enes'i tepeden tırnağa mıknatıslı bakışlarla süzdü.

— Surelerden namaz kılacak kadarı ezberimde demiştin.

— Doğru.

— O halde, Allah'tan kaçışı bırak ve O'na dön. Sıkıntıların ve çilelerin o zaman bitecektir.

Henüz teslim olamayan gönlünün çelişkili duygularını gözlerinden yansıyan ılık, tereddüt dolu pırıltılar haber vermekteydi. Taşkent, solan günün karanlık çehresine bürünüp nihayetsiz bir rahatlık ve gayesizlik içinde, sarhoş başını uykuya verme hazırlığı yapıyordu.

Enes;

— Müsaadenizle, dedi. Gitmeliyim artık. Şayet rahatsız etmediysem, tekrar ararım sizi.

Seyyid Han vakur çehresini Enes'e çevirip:

— Gel, dedi. Rahatsız gönlünü Allah'a verinceye kadar gel. Sır tutmayı bilir misin?

Enes, cevap yerine gözlerini usulca kapadı. Seyyid Hoca:

— O halde dilediğin zaman gel.

* * *

Hastanenin düşük voltajlı ışıkları gecenin gamlı sessizliğini mahmurlaştırırken, Sonya, mesleğiyle ilgili bir kitabın okumak-

tan bıktığı sayfasını henüz yeni kapatıyordu. Koğuştaki bir iki ufak şikâyetin dışında hastaların çoğu sakindi.

Peter, Sonya'nın oturduğu masanın kenarına kadar sokulup durdu. Ayak seslerini duyan Sonya, Peter'i başucunda görünce, kitabın az önce kapadığı sayfalarını yeniden açmak zorunda kaldı. Arzu dolu bir ses ismini heceleyince, satırlardan kaçamak yapan gözleri muhatabına kızarak baktı.

— Size bir şey sorabilir miyim?

İsteksiz bir tavırla kitabı kapayıp, Peter'e manidar baktı:

— Sizi dinliyorum.

— İşle ilgili değil.

— Dinliyorum, demiştim.

— Mesut olduğunu pek sanmıyorum.

Sonya, susturucu taktığı öfkesiyle mırıldandı.

— Tam aksine, çok mesudum.

— Bence, bu soruya Enes aynı cevabı vermezdi.

— Nereden biliyorsun?

— Sanırım, davranışları düşündüklerini tasdike yeterlidir.

— O sizin görüşünüz.

— İnkâr etme Sonya. Güzel bir kadınsın, ihmal edilmek, irdelenmek sana göre olmamalı.

— Değil zaten.

— Sonya inatlaşma, Enes sevmiyor seni.

— Yanılıyorsun.

— Yanılmadım. Dileğim şu: Fazla gecikmeden, çekilmeyen çehresiyle bu hayata son vermendir. Düşüncelerimin bir başka yönünü açıklayayım sana. Şu güne kadar bitmeyen bir sabırla bekledim seni. Birlikte mesut olabiliriz.

Sonya, elinin kenarında duran kitabı masanın kenarına itekleyip yerinden öfkeyle doğruldu. Peter'in suratına tiksinen gözlerle bakmaktaydı.

— Ben gönlümde Enes'ten başkasına yer vermedim. Bundan sonra da vermeyeceğim, diye kızdı. Bu garip duygularınız bir daha tekerrür etmemeli. Başkaları hakkındaki fikirlerinizi de kendinize saklayınız. Bence böylesi daha uygun düşer.

Oturduğu masayı terk edip, sıkıntılı bir tavırla koğuşları dolaşmaya başladı. İçinde derinleşen bir acı gönlünde ıstırap yumakları sardırmıştı.

* **

Hayatının akışı gönlünde anlamsız zikzaklar çizen delikanlı, ne durgunlaşabildi, ne de kasırgalaşmayı başarabildi. Hep sathi bir ölçüde esip geçti...

Maneviyattan iyice soyulmuş, düşünceleri hep madde ve şehvet üzerine kurulmuş insanların arasında yaşıyordu. Doymak, boşalmak, sevmek ve uyumak. Artık içindeki kıvrımların ahenksizliğine de mana veremez olmuştu.

Seyyid Han'ın fikirleri kafasında şimşekler çaktırdı. Bazen başını avuçları arasına alıp düşünüyor; ham bir fikir, fırtınaya yelkenler açan buhranlar okyanusunun girdabında boğulur gibi oluyordu:

— Asırlık ihtiyarın sunduğu hayat reçetesi doğru muydu?

Bazen, bulanık dünyası parlak bir güneşin kristal pırıltılarıyla aydınlanıyor, hemen peşinden bir oluşa raptedemediği gönlü, yeise düşüp yine eski dünyasına dönebilmek ve kafasında filizlenmeye çabalayan yeni dünyayı silip unutmak için çırpınıyordu.

Sonya, Peter'le olan konuşmasını Enes'e azap çeken gönlüyle nakletmiş, soğuk görünümünü çevresindekilere hissettiri-

şinden dolayı, kendisinden şikâyetçi olmuştu.

O günden sonra, dışarıda yapmacık tebessümler, suni bir alakaya, eşine karşı ufak değişiklikler geliştirmesine rağmen, Sonya mutsuz ve umutsuz günlerin pençesinde kahırlanıyor, Enes'e karşı olan sıcak alakasını yine de sabırla sürdürüyordu.

Aslında ikisi de zor durumdaydı. Sonya eşinin kendisine üzüntüsüyle, sırlarıyla, neşesiyle, iç ve dış bütün dünyasıyla, daha doğrusu sakladığı fikirleriyle kendisine demet demet açılmasını arzuluyor, fakat Enes'in içindeki kuşku fırtınasını dinleyişi, arzularının oluşuna bir türlü fırsat vermiyordu.

Daha birkaç gün öncesi bağlarının kuvvetlenmesi umuduyla, kendisine bir çocuk dünyaya getireceğini müjdelemişti. Enes zor bir tebessümle Sonya'nın umutlarını geçiştirmiş, daha fazla alakadar olmamıştı. Sonya doluydu. Hafif bir ateşlemenin tesiriyle patlayacak bir barut fıçısı kadar tutuşmaya hazırdı...

Bugün istirahat günüydü. Enes eve oldukça gecikerek geldi. Selamdan, kısa hal hatır soruştan bir müddet sonra, hazırlanmış bekleyen sofrada birlikte yemek yediler.

Sonya evin iniltili sessizliği içinde bir insan konuşmasına acıkmıştı. Pijamasını giyinip yatmak için hazırlanan Enes'e hazin bir ses dalgasıyla arzularını sundu:

— Henüz erken değil mi? Oturup biraz konuşalım istersen. Son günlerde karaburs gibi oldun; katı, duygusuz bir taş gibi...

Enes'in çırpınışlarının, berzah acılarının farkında olan, onu son derece anlayışla karşılayan belki de tek insandı.

— Bilinmeyen bir gizlinin itici gücüyle ezilmektesin. Bana sıkıntılarından bahset, sana cevheri bulabilmen için yardımcı olayım. Açıl bana Enes. Bir bağa girdiğini sezmekteyim. Fakat, üzümünü yiyemediğin aşikar.

Enes, ağır bir hüznün mahmurluğuyla baktı, kadınının gözlerine.

— İnan bana Sonya, sana bir şeylerden bahsetmek istiyorum, fakat bir türlü anlatmayı beceremiyorum. Her sıkıntıya bir isim vermek mümkün değil. Bazı hisler vardır ki, kelimelerin ötesine taşar. İşte o zaman, hiçbir şey anlatamazsın.

Ortadaki manzara kaderin acı bir tecellisini sergilemişti. Fikirlere kelepçe vurulan bir ülkede insanlar soğuk mizaçlı, bön tavırlı, kuşkulu bakışlı olmaktan kendilerini kurtaramazlardı...

Bu bir mizaç değil, korkunun kazandığı zafer ve ürpertinin sindirdiği insanların sükûtu seçişleriydi.

Enes'in tiksindiği bir rejime öğüre öğüre tüküremedikçe ve bütün düşüncelerini ailesine olsun pazarlayamadıkça rahatlayabilmesi beklenilemezdi. Sıkıntılarını konuşamayışı, her gün cemiyetin üzerindeki baskıyı, vahşeti, tartışamayışı ve adaletsizlikleri buruk bir acıyla yutkunuşu, sindirilmiş bir yüreğin acı tebessümleriydi. Etrafa istihzalı gülücükler dağıtması kişiliğine bile zor geliyordu...

Muhabbet, sohbet, yarenlik bekleyen eşine, anlamsız pırıltılarla bakarken, adeta davranışlarının derin bir hülasasına daldı. Sınırlı, kısır bir hayatın anatomisini şeritleştirdi gözlerinde...

Her vakit doğan günle işine gitmek için hazırlanır, iple çekerdi akşamın olmasını. Kocayan günün şavkı vururdu mor kayalara, güneş usul usul çekilmeye başlardı dünyadan. Kara bir baht gibi gerilirdi karanlıklar ufuklara, ışıklar silinip giderdi gözlerinden.

Geceleri dert ortağı arar, açılamazdı yanındakine. Ezici bir korkunun etkisiyle, düşünceleri hülyaları kaskatı kesilip donardı içinde. Beynine uyku gibi işleyen ağrılar sarardı başını.

Sam yelleri eserdi gamlı gönüllerde ve arzuları birer birer dökülüp kalırdı sistemin alternatif tanımayan cehenneminde.

Ahtapotun işkence veren kolları arasında can verirdi duyguların en güzeli. Kahırlı kahırlı kanat çırpardı esir gönüller hür dünyalara doğru, engeller yol vermez olurdu insana bir türlü.

Kanı damarlarında kuruya kuruya susardı insan. Dudakları sükûtun koyulaşmış hararetiyle çatlak çatlak yarılır, dili ağzında şişer, sır veremezdi can yoldaşına bile kişi. Bakar bön bön etrafına don pırıltılarla soğutamazdı yüreğini. Sonunda kahredici bir uykuya vermek isterdi kendisini, gözleri yumuk beklerdi yatakta...

Yaşadığı hayat tarzını hayallemekteydi Enes. Sonya, nemli gözlerine baktı, uzun müddet sorusunun cevapsız kalışına üzgün bir bekleyişteydi. Öfkesi, başından dumanları göklere ağdırırcasına amansız, titrek dudaklarının kenarında asılı, ürpertili bir seyrime göründü. Sonra, öldürücü bir iç burkusuyla o da nefes tazeleyip gecenin sessizliğini bölüştü.

***

Sabah kalktığında kahvaltısı hazırdı. Sonya'ya karşı içinde bir suçluluk duygusu vardı: İhmal...

Bugün tatildi. Sonya'nın gözlerinden yansıyan hüzün pırıltılarına baktı, sonra neşesi sönmüş yüzüne dikkat kesildi.

— Dilersen dolaşalım bugün, dedi.

Sonya sevindi, havalandı. Yıllanmış kederini bile unutmuş, yüzündeki gergin hava yumuşamış, nihayetsiz bir şefkate dönüşmüştü birden.

— Sen teklif ettikten sonra gidilmez mi, dedi.

— Dilersen anama birkaç satır mektup yazalım. Sonra da birlikte çıkarız.

Sonya:

— Ben yazdım, postaladım, dedi. Kendisini buraya davet ettim. Yıllık iznini alıp gelmesini istedim.

Enes, Sonya'nın suratına aptalsı bir tavırla baktı:

— Ne zaman?

— Dün.

— Sağol, alakan için teşekkür ederim. Bugün de ben yazıp postalayayım bari...

* * *

Taşkent'in sokakları küskün gönüllerdeki kara tılsımı bozmuş, Enes'in yüreğindeki kin yumuşamaya yüz tutmuştu.

Sonya, sevinçten uçuyor, adeta bütün gam ve kasavetini atmış, mutluluk duyguları Taşkent'in ufuklarına hevenk hevenk ağıyordu.

Balkonlardan, pencerelerden yönünü güneşe çeviren çiçekler, gönüllerine muhabbet dolu selâmlarını hafif esen bir rüzgârın dudağından ikram ediyordu.

Kıyıdan, Çirçik Nehri'nin sistemli bir musikiyi andıran şırıltısı notalı vuruşlar gibi ulaşıyordu kulaklarına.

Gezmek ikisini de oldukça yorgun düşürmüştü. Sonya, önünden geçmekte oldukları çay bahçesine arzulu gözlerle baktı:

— Oturmak ister miydin?

Enes:

— Fena olmaz, dedi.

Bahçenin hemen kıyısında boş bir masanın sandalyelerini çekip karşılıklı oturdular. Garson kendilerine çay getirdi.

Sonya, içini dökmeye hazırdı:

— Beni çok üzdün, dedi. Seni mesut etmeye söz vermiştim. Sırf bu yüzden hislerime, duygularıma, çoğu vakit kırılan, alçak düşürülen izzeti nefsime bile, gem vurarak sustum. Bu bir vefa borcu, bir hayat arkadaşlığı anlayışının çileli günlerini yaşamak-

tı. Bugünkü ılık ve samimi davranışların bana onların hepsini unutturdu. Bir sıkıntının içindesin. Biliyorum. Fakat, suçluyu yanlış yerde arayışın üzdü beni. Acın oldukça büyük. Bunun idrakindeyim. Atasız, kardeşsiz kaldın.

İyi düşün, hatırlayacağın gibi, o günden bu yana kendimi cezalandırmış gibi, baba evine gitmedim. Sırf sana kederini hatırlatmamak, seni incitmemek içindi bunların hepsi. Sen, bana açılmak istemiyorsun. Dilersen ben senin sıkıntılarını açmaya çalışayım.

Sovyet rejiminin yüreğinde açtığı yaranın, intikamını adeta benden alırcasına değiştin. Tetiği çeken ben değildim. Fakat, bunu düşünmeyen bir halin vardı. Belki de ihbar için benden şüphelendin. Seni soğutan, benden tiksindiren acı, inan senin kadar beni de perişan etmiştir. Lakin, seni bunalıma sürükleyen etkenler sadece bunlar mıydı? Henüz çözebildiğimi söyleyemem. Belki de bir doluşun boşalışıydı bu. Deşilemediğin için sıkıldın. Senden sadece tek isteğim var. Beni dost bilmeni istiyorum.

Enes, çayını bitirmişti:

— Gidelim, dedi. Biraz da yolda konuşuruz.

İkisi birden kalktı. Birlikte yürürlerken Sonya, teessürünü ılık bir serzeniş halinde sürdürdü:

— Konuşmadın, dedi. Fikirlerini öğrenmek isterdim.

Yine kahırlandı, yüzündeki çizgiler gerildi:

— Atamı, kardeşimi yitirdim. Anamı acılarıyla baş başa bırakıp kaçarcasına Buhara'dan ayrıldım. Bu acıyı benimle bölüşmüş olman ıstırabımı azaltmadı. Sen paylaşırken ben yine çekiyordum, acılarımı. Sonra sonra...

Bön bön baktı Sonya'nın gözlerinin içine. Boğazında lokma kalmış gibi yutkundu. Bu konuda başka şey söylemedi. Evlerinin önüne gelinceye kadar konuşmadılar...

Eve iyice yaklaşmışlardı. Saatine baktı, bir acelesi varmış gibi heyecanlandı. Değişik bir istek, beklenmedik bir arzunun uyanışı vardı kafasında. Sonya'ya utanarak baktı:

— Seni eve bıraksam, dedi.

Sonya hayretle baktı yüzüne, iyice yorulmuşlardı. Ne demek istiyor olmalıydı. Doğrusu bir mana çıkaramadı.

— Ya sen? diye sordu.

— Canım bir dostla buluşmak istedi.

— Şu an beni dost kabul etmedin diye yakınmayacağım. Fakat hayret, Taşkent'te senin de bir dostun olduğunu duydum.

— Var. Hem de birkaç gün oldu tanıyalı. Ne yalan söyleyeyim sevdim onu.

Sonya, kuşkusunu sezdirmeyen, kırmayan, razı olan bir gönülle:

— Git, dedi. Fakat gecikme.

Seyyid Han Hoca'yı hatırlamıştı. Günlerdir kafasında haram, helal, isyan, itaat kavramları dolaşıyordu. Bu defasında Seyyid Han'dan bunları soracaktı.

Sonya'dan alelacele ayrıldı. Yolları tahammülsüz bir gönülle adımladı. Yürüdükçe içindeki boşluk dairesini genişletiyor, dipsiz bir uçurumun derinliklerinden gelen feryadı, yeryüzünü velveleye verecek kadar güçleniyordu.

Sonya, önce peşinden takip için yeltendi. Kimdi bu dost? Her halükarda bu dost bir kadın olabilirdi. Aralarındaki soğukluğun menşeini keşfetmiş gibi derin düşüncelere daldı.

Peşinden birkaç adım yürüdü, durdu... Kuşkusu içini kemirdikçe gözlerinden iri iri yaşlar sıraladı. Kadınsı bir mizaçla nefesi derinleşti. Adeta dizlerinin feri kesilmişti.

Enes, bütün bu olanlardan habersizce yürüyordu. O şimdi apayrı bir dünyanın çilesini çekmekteydi.

Bir noktaya, bir gerçeğe ruhunu raptedip, içindeki boşluğu doldurmak istiyor, ancak, varmak istediği hakikatin ne özüne ne de kabuğuna yaklaşamamanın acılarını çekiyordu. Sadece ruhunda derinleşen boşluğu dolduracak malzemeyi aramaya devam ediyordu.

Karmaşık duygularının, iç âlemini sarmaşık dalları gibi dolamasına son verilse... Şu an ruhuna destek arayan heyecanıyla, Seyyid Han'ın kapısında beklemektedir.

* * *

Hafif sisteki karanlıkların arasından huzmelerini süzen, fersiz bir ışık görüyor gibiydi. Renk ve anası uçmuş mumya insanların, davasına omuz vermesi artık mümkün değil. Gerçeği yakalamıştı; idrak ve düşüncesini artık hep o yönde genişletiyordu.

Sonya'yı düşündü. Ona bir nebze olsun açılabilme; kuşkularını tüketip bu, ilk yakarışına o da müşterek olabilse... Yahut olamasa bile, hür bir fikir anlayışıyla ona deşilebilse, öğrendiklerini anlatmaya çalışsa; daha doğrusu, gönlünde filizlenen kara sevdayı korkusuzca açabilse, sıkıntıları bir noktada tükenecek, gönüllerinde maneviyat çiçekleri birlikte açacaktı...

Anlatsa inanır mıydı? Tabii ki hayır. Çünkü, Sonya kendisinde bir şeyler hisseden yaşadığımız çağın insanı. Yanlış bir hayatı yaşayan idraksiz, kör bir anlayışa doğru akışa geçen dünyanın, tipik modellerinden bir tanesiydi o da.

Eve döndüğünde saat on sularındaydı... Sonya kendisini solgun, kederli bir yüzle karşıladı.

Enes, kırıldığının farkındaydı. Yüzünde gerilen ıstırap çizgilerine bakıp henüz açılan kapının önünde bekleyip hatır sordu:

— Üzüntülü gördüm seni, hasta mısın?

— Yoo.

— Yüzünde keder çizgileri var.

— Demek farkına varabildin?

— Kızdın mı yoksa?

— Kızmak neye yarar, anlayan olmadıkça. Dostunu buldun mu bari?

— Buldum.

— İyi...

Yemek, çay ve peşinden gecenin ilerlemiş saatlerinde ateşli bir sohbet...

Oturduğu koltukta Sonya, erkeğini sitemli, kaçamak pırıltılarla süzdü. Dudakları kımıldıyor, kendi kendine bir şeyler tasarlayıp duruyordu.

Ani bir çıkış, Enes'in kendinden geçiş halini sildi:

— Âşık mısın sen?

Bozuntuya vermeden Sonya'ya baktı.

— Âşıksın.

— Ne yapıyorsun öyle? Dalıp gittin.

— Aşkımın bestesini yapıyorum.

Sonya, yerinden öfkeyle doğruldu. Kızgın bir bakışın sonunda odadan yel gibi çıktı...

Lavaboya geçip aynanın karşısında aksini seyretti. Anlaşılan Enes, başkasına gönül kaptırmıştı. Herkesin hâlâ bin bir iltifat yağdırdığı Sonya, güzelliğinden bir şeyler mi kaybetmişti? Mahmur, puslu gören gözleriyle, son bir defa daha aynaya baktı. Gergin, anlamsız çehresini, uçuk benzini ısrarla seyretti. Peşinden kahırlı bir dudak seyrimesi başlamıştı, içli içli ağladı. Yatak odasına geçti, bedbin bir eda içinde karyolanın üzerine, sere serpe uzanıp kaldı.

Enes iniltili odanın, köhnemiş sükûtunu musluktan boşalan suyun sesiyle bozdu. Acemice ve heyecanlı abdest alışı doğrusu seyretmeye değerdi.

Elini, yüzünü kurulayıp oturma odasına geçip kapısını kapadı. Bir panik havası içerisinde etrafını kontrol edip kıbleyi aradı.

Huşu içinde huzura durdu. Kalbi hızlı vuruşlara geçmişti...

Ezberinde bulunan sureleri Seyyid Han Hoca'ya okumuş, ilk talimini bir çocuk edasıyla Seyyid Han'ın karşısında yapmıştı...

Sonya, boğucu bir öfkenin ardından uzandığı yatağın üzerinde uyurken, Enes, içindeki boşluğun uçurumunu doldurmakla meşguldü...

* * *

Enes bir gölge gibi takip edilmektedir artık. Bir içgüdünün sezgisi yavaşlatır coşkusunu. Hastanenin en ücra yerlerindeki musluklarda abdest alır, öğle istirahatlerinde kuş konmaz, kervan geçmez yerleri seçer, ilahi ürperti ile korkunun cümbüşündeki gönül, vecde isteklidir artık. En kolayı yatsı ve sabah namazlarıdır...

Gecenin ilerlemiş vakitlerinde kadınını uyutup, yatağından sessizce kalkar, ampulü sönük kalan odasında, dışarıdan sızan ölü ışıkların aydınlığında kılar namazını...

Yine, gün doğmadan yatağından kalktı. Vakte hazırlanıp fısıltılı bir sesle odanın içinde ezan okudu.

Aylar birbirini böyle takip etti. Sonya'ya, eskisi kadar soğuk değildi. Ancak, arzuladığı kadar da yakın olamadı...

Mevsim artık sonbahardı. Ağaçlar gazellendi, yeşil sarıyla yer değiştirdi. Gün akşama dönmek üzereydi. Sonya, çalıştığı hastanenin kliniğinde doğum sancıları çekiyor, Enes, koridorda heyecanlı voltalar atıyor, sabırsızlıkla içeriden gelecek haberi bekliyordu.

Bir hemşire koşarak yanına sokuldu:

— Enes Bey!

Bekleyip, hemşireye anlamsız bir tavırla baktı:

— Sıhhatli, güzel bir oğlunuz oldu. Dilerseniz görebilirsiniz.

İçinde sevinçten bir ateş yandı. Hemşireye teşekkür için kısa bir zaman ayırıp, doğum sonrası Sonya'yı aldıkları odaya koştu.

Sonya acılı, fakat gülümseyen bir çehreyle kapıdan giren eşine baktı.

— Enes!

Derin bir nefesle kadınının uzandığı karyolanın başucunda durdu.

— Geçmiş olsun.

— Sağol.

İçli ve anlamlı gözlerle oğluna bakıyordu. Sonya'dan ılık, şefkate muhtaç bir ses yükseldi:

— Tıpkı sana benziyor.

— İşte buna çok sevindim.

— Adını ne koydum biliyor musun?

— Şayet fikrinde bir değişiklik olmadıysa...

Sonya:

— Mansur, diye heyecanlandı.

Enes doluktu. Gözleri ıslaktı. Kırışan, fakat rahat konuşamayan dudakları:

— Sağol! diyebildi.

* * *

Enes'in ve Sonya'nın sürekli mektupları emekliye ayrılan anayı Buhara'dan Taşkent'e kadar sürükledi.

Yüreğinin yangısı gitmemişti. Sonya'ya halâ yapmacık duygularla tebessüm ediyor, Enes'i kırmamak için hissiyatını açığa vuramadan, sıcak bir ilgi gösterip torununu yaralı bağrına merhem gibi basıyordu.

Sovyetlerde doğan çocuk, kendisine bakabilecek kimse olduğu vakit, bir yıl evlerinde kalabilirdi. Yaşını doldurur doldurmaz aileden alınıp, devlet kreşlerine verilir, ancak, senenin muhtelif kırk gününü yakınlarının yanında geçirebilirdi.

Mansur iki aylıktı. Babaanne hem torununa bakıyor, hem de ibadetiyle meşgul oluyordu.

Sonya, ananın ibadetlerini sıcak bir ilgi, tükenmeyen bir merakla takip etti. Zaman zaman akıl almaz sorular yöneltip anadan cevap bekledi.

Ana, her soruya cevap olacak ilme sahip değildi. Sadece öğrenmeye muhtaç temiz, berrak ruhlu, iyi niyetli bir Müslümandı. İnanmış, bağlanmış, şartsız teslim olmuş bir kalbi vardı. Zaman zaman Sonya'nın soruları karşısında bunaldı, terledi. Bazen Enes imdadına yetişip anaya yöneltilen soruları muğlak ifadelerle geçiştirdi...

— Fazla zorlama, anamın her soruya cevap verecek ilmi yok. İnanç dünyasını sıkıştırıp, cevap veremeyeceği soruları çoğaltırsan, temayüllerini zedelemiş olursun.

— Özür dilerim, sadece bilgi edinmek için soruyordum.

***

Dışarıda yağmur siyem siyem yağmaktaydı. Buğulu camın arkasından, pür hasret sokağa açılan caddeyi seyrediyordu.

Enes, oturmaktan sıkılmış, müsaade istemişti. Ana kucağında Mansur'u seviyor, Sonya, puslu camın arkasından Enes'i buruk duygularla gözetliyordu.

Birden beyninde karmaşık düşünceler dirilik kazandı. Yerinden doğrulup kısa bir zaman için izin istedi.

— Canım biraz hava almak istedi. Hemen gelmek üzere. Tabi müsaadeniz olursa.

Ana, durgun bir çehreyle Sonya'ya baktı.

— Madem öyle, birlikte çıksaydınız.

— Unuttum.

— Git o halde.

Yağmurun arkasından Taşkent'in ufuklarından bulutların arasından gümüş rengi, kristal, parıltılar yayılmaya başladı. Mevsim artık bahardı. Gökkuşağı Taşkent'in ufuklarında yedi rengiyle gülümsedi.

Enes'in, yürüdüğü yollarda koşar adımlarla ilerledi. Uzaklardan hayal meyal seçebiliyordu. Geceleri yatağından kalkıp namaz kıldığını defalarca takip etmiş, kendisine açılmayan erkeğine tek kelime bile sormamıştı. Egoist melekelerinin kabarmaya yüz tutuşu, bakışlarındaki huzmelerden bariz şekilde yansımaktaydı.

O, üst üste, katmer katmer girdaplar çizen bir gönlün sahibiydi. Ne yaptığını, hatta ne yapmak istediğini bilmeyen bir çocuk hüviyetinde hırçın, şımarık ve kararsızdı. Yardıma muhtaç, şefkat bekleyen ezik duygularını gün geçtikçe derinleştiren bir model. En şaşırtıcısı, yaptığı hatanın pişmanlığını duya duya, düştüğü yanlışı, yeni bir fedakârlık anlamıyla düzeltebilme davranışları içinde akıl almaz zikzaklar çizen bir kadın...

Enes'i dinmeyen bir ihtiras, bunaltan bir hırsla gölge gibi takip etti... Bugün, aylardır kaçamak gidişlerin aslını öğrenecekti. Onu hayatından çalmak isteyen bir kadın mıydı?..

Yoksa, o da Mansur gibi nefes kesici bir maceranın içine mi düşmüştü?

Bu ihtimallerin sırrı çözülmedikçe, efkâr tepesinde dumanını tüttürmeyi sürdürecekti.

Hayret ifadesiyle istikametine baktı. Bir eve girmekteydi. Tedirgin hareketlerle etrafını kolaçan edip ahşap, bahçeli bir evin giriş kapısına kadar yaklaştı. Parmağını zile çöktü, bekledi. Sonya açılan kapının aralığından Enes'in içeriye süzülüşünü mustarip bir çehreyle seyretti.

Evden, bir saat için müsaade almasına rağmen, aradan iki saat geçmişti... Sokakların arasında kısa voltalar atarak döneledi. Enes'in girdiği kapıyı ısrarlı bakışlarla göz altında tutmaktaydı. Merak rengini soldurmuştu. Öfkenin zor duruma getirdiği kadın, ayakta durabilmek için çabalıyordu.

Neden sonra, heyecan pırıltılarının yuvalandığı gözler alev alev yandı. Israrlı bakışların üzerinde beklediği kapı aralandı, Enes hayal meyal gözüktü. Kendisini bir ihtiyar uğurluyordu. Kapı, uzun zaman açık tutuldu.

Sonya, bir evi kendisine siper alarak bekledi. Enes'in uzaklaşmasını beklemekteydi. Kalbi çarpıyor, kapıldığı heyecan, dairesini gittikçe genişletiyordu. Duldalandığı evin siperinden aralanıp açığa çıktı. İrade dışı adımlarla, az evvel Enes'in çıktığı evden yana yürümeye başladı.

Seyyid Han'ın kapısı çalındı. Kapıyı yetmişlerinde bir kadın açtı. Dışarıya fersiz gözlerle baktı. Karşısında bekleyen aşinası olmadığı bir yüzle karşılaşınca, yabancısı olduğu çehreyi dikkatle inceledi:

— Kimsin?

— Adım Sonya, doktorum.

Garip bir eda ile seyrini sürdürdü:

— Kim gönderdi seni? Biz doktor istemedik ki.

Dalan mahcup bir ses:

— Sizlerle görüşmek istiyorum, dedi.

Nine, hayretler içinde yabancıyı yeniden inceledi. Korku ve endişenin kırık çizgiler halinde oynaştığı çehresi, ürpertilerin en acısını sergilemekteydi.

— Hiç bir şey anlayamadım. Kiminle, neyi görüşmek istiyorsun?

— Az evvel sakallı bir ihtiyar girdi içeriye.

— Seyyid Han olmalı.

— İşte onunla görüştür beni.

Garip bir dudak büküşü vardı ninenin. Hâlâ olup bitenlere hiç bir mana veremiyordu. Bu kız, Seyyid Han'la ne görüşecekti?.. Yoksa şey miydi bu?...

— Gir, dedi

Yol gösterdi, boş bir odaya aldı...

Sonya girdiği evin, alındığı odasında etrafını anlamlı bakışlarla seyretti. Mütevazı bir evdi. Değişik tarihi bir dekor. Gözlerinin önünde ayrı şekil, ayrı desen vardı.

Elinde bastonu, uzun fakat seyrek sakallarıyla gözlerinin önünde Seyyid Han belirdi. Mahcubiyetinden, yüzü alev alev kızaran genç kadına baktı. Sonya, ince ince terlemiş, yabancısı olduğu evde sıkılmıştı. Yanlarında az evvel kendisine kapıyı açan kadın vardı.

Artık etraftaki antika eşyanın seyrine ara vermişti. Hicap eden bir çehreyle bekliyordu.

Seyyid Han ılık, titrek bir sesle konuştu:

— Oturunuz.

Yerde soluk yüzlü bir halı, duvarlara dayanmış yastıklar ve diplerinde oturmak için minderler vardı.

Seyyid Han köşesine çöktü. Halâ ayakta bekleyen Sonya'ya, manidar bakıp:

— Otursana kızım, dedi.

Heyecanını halâ yitirememişti. Oturdu. Önce, nine kendisine:

— Hoş gelmişsin, dedi.

Mahcup yüzün, utancından seğriyen dudakları mırıltılı bir sesle karşılık verebildi:

— Hoşbulduk.

Seyyid Han, tedirgin kadını rahatlatmak için konuştu:

— Safa geldin.

Cevap olarak usulca kafasını önüne yıktı.

— Bir arzun bir isteğin mi vardı?

Derin bir nefesi ciğerlerine güçlükle indirdi. Zor durumda olduğu her hareketinden belliydi.

— Bu görüşmemiz aramızda bir sır olarak kalabilir mi?

— Sır olmasını istersen kalacaktır.

— İnandığın Allah adına yemin eder misin?

— Yemin seni rahatlatacaksa, ederim.

— Konuştuklarımız üçümüzün arasında kalacaksa anlatmaya hazırım.

— Doğrusu meraklandırdın beni. Söz vermişsek yerine getireceğiz demektir.

İnanmış gibi rahatladı. Yüzündeki kızarık bozartılar nispeten çekilmişti. Yine de kararsız, ürkek bir hali vardı, önce yutkundu:

— Enes'i tanır mıydınız?

Seyyid Han durakladı. Yüzünde soğuk bir seğrime başladı.

— Enes dediğiniz de kim?

— Düşmanı olmadığımı peşinen söylemeliyim.

— O halde kendinizi de tanıtın.

— Eşiyim, doktor Sonya Muradof...

Seyyid Han, acı bir tebessümün ardından manidar konuştu:

— Düşmanı olmadığın ortada. Dost olanlar birlikte gelirlerdi.

—Yanlış anlamanızı istemem, Enes'in Taşkent'teki tek dostusunuz siz. Gelip gittikçe ona neler anlatmaktasınız? Benden daha çok sizi özlemekte.

— Allah'ı anlatıyorum. Ve emirlerinden bahsediyorum. Onun da hoşuna gitmiş olmalı ki, arada bir ziyaretimize gelmekte.

Sonya'nın beyninde öldürücü şimşekler çaktı. Sanki Seyyid Han'ın gözlerinde mıknatıs vardı da, baktıkça gözlerini kamaştırıyordu.

Seyyid Han tok bir sesle sual açtı:

— Sen de müslüman mısın?

— Yoo, hayır. Babam hıristiyan.

— Ben sizi sordum.

— Hiç bir şey...

Esefle baktı Sonya'ya:

— Sence kendisini bir hiçe bağlayan fikrin idrakine ne anlatılabilir?

— Ben şu an, sadece her şeye hiç gözüyle baktığım için, hiçi biliyorum. Sizin bildiğiniz bir şey varsa, dinlemek istiyorum. Hâkim olan bir kuvvet varsa ve siz onu biliyor inanıyorsanız anlatınız.

— Allah'a inanıyor musun?

— Henüz değil. Benim dünyamda sadece muhal, sembolik bir kavram o...

— Babanızın dinine de mensup değilsiniz demektir.

— Dinim yok.

— İşte bu soruya verdiğin cevap yanlış.

— Niçin?

— Dinsizlik de bir dindir. İnanmamak, inançsızlığın mihveri etrafında dönüp parçalanmak. Tıpkı ateşin etrafında uçuşan maceracı kelebekler gibi gayesiz can vermek.

— Seyyid Han, sözü Allah'ın varlığından açtık. Var mı, yok mu?..

— Sen var mısın?

— Varım ve olduğumu siz de görmektesiniz.

— Üstelik doktorsunuz öyle mi?

— Evet, tanışırken söylemiştim.

— Mikrop var mı?

— Var.

— Mikrobu araştırıp görmektesin demek.

— Evet...

— İnsan vücudunu araştırmışsındır mutlak.

— Tahsilim, ihtisasım insan üzerine...

— Bütün her şeyi araştırırken, nasıl var olduğunu araştırmak aklına gelmemiş olsa gerek. Çünkü, bir doktor, canlının vücudundaki organları ve onların nasıl çalıştığını araştırırken, nasıl var olduğunu da araştırsa mutlaka Allah'ı bulurdu.

Düşün biraz. Bir insan, bir böcek, büsbütün mahlukat ve beşeriyet, yahut ölçüsü ve genişliğini akıl almayan, bir kainat,

bozulmayan, anlanmayan büyük sistem, tesadüflerin eline verilebilir mi? Tesadüfler bir insanı, bir böceği, bir balığı, bir kuşu yapabilir mi? Tesadüf, insanın kalıbını yapabilse bile, içindeki bütün organlarını yerli yerince koyup, hayat verebilir mi, düşündürebilir mi, yürütebilir mi, görmesini sağlayıp, acıyı, tatlıyı neşeyi ıstırabı, tattırabilir mi ona?..

Bütün insanlık toplansa, taklidi mümkün olmayan insanın en basit organını tabi halı gibi yapabilir, onun hislenmesini, duygulanmasını hadiseleri algılamasını sağlayabilir mi?

Bırakın tesadüfü, Kâinat gücünü birleştirse bir insan yaratabilir mi? Bir hücreyi yaratmak... Keza siz doktorsunuz üstelik. Kesip biçtiğiniz, eceline çare bulamayıp ölümüne terk ettiğiniz insanı ele alalım. Henüz tıp bazı hastalıkların mikrobunu bile keşfedebilmiş değil.

Ameliyatlarda bu soruyu ara. Düşünebilen bir beynin geçmişindeki günleri, geleceği, beyinde kayıtlı bulunanları okumaya gücün yeter mi? Ameliyat için açtığın beyni okuyabilecek misin?

Bir mikrobun organlarını incelemeye gücü yetmeyen ilmin hakkı var mıdır sence? Mikrop ki canlı, onun da organları var, işte, sırra nüfuz edemeyen akıl, hiç değilse bazı olağanüstü halleri sezip Yaratanına karşı teslim bayrağını çekmeyi bilmelidir. Ona hayranlığını bildiren aşkla, kapısını çalıp «Geldim» demeli. Çalacak başka kapı yoktu da sana geldim.

Siz bir doktorsunuz. Emrinizde çalışan hemşire sizi dinlemese, tahammül duvarlarını yıkıp itaatsizliğinden dolayı, onu yetkiniz dâhilinde cezalandırırdınız. Bize hayat veren Allah'ı ve onun emirlerini yapmaz, ömrümüzü Yaratanımıza isyanla geçirirsek, nasıl bir cezaya talip olduğumuzu hiç düşündünüz mü? İnsan ahiretteki ateşi dünyada yaşadığı hayatla seçer...

Sonya'nın göz kapaklarına kirpikler ağırlık veriyor gibiydi.

Gözlerini kırpmak istemeden, Seyyid Han'a bakmaya çalıştı? Kirpikleri azap pırıltılarıyla hararetlenirken, nemlendi.

Kısık bir ses:

— Geciktim, dedi. Gitmeliyim.

Oturduğu minderden usulca kalktı.

— Sağ ol, dedi. Aydınlattınız beni. Yalnız ilk ricamı unutmamalısınız. Enes kendisini takip ettiğimi bilmemeli.

Sonya artık bitmeyen bir sükûtla hadiselerin seyrindedir... Ananın huşu için de namaz kılışını, Enes'in ilerlemiş gecelerin en tatlı yerinde uykusunu bölüp gizli gizli ibadet edişini, dinmeyen, beyninde yeni yeni sorular açan bir merakla takipteydi...

Günler renksiz garip bir durgunluk, beklenmedik bir hoşgörü içinde geçiyordu. Yeni ufuklara doğru açılmak isteyen düşüncelerini değerlendirmekten hoşlanıyor, adeta Enes'le ananın hayatı üzerinde ihtisas yapıyordu. Ürkütmeden, kuşkulandırmadan Enes'i gizli bir takiple müşahede altında tutuyor, sezişlerini hassas bir şekilde vicdan terazisinde tartıp değerlendirmeye çalışıyordu.

* * *

Enes bu akşam hastanede nöbetçiydi. Sonya, iş yerinden ayrılır ayrılmaz, Seyyid Han'a uğrayıp, kafasında beliren istifhamları ve bunların üzerindeki kuşkularını anlattı.

Duyduklarının, gördüklerinin ve araştırdıklarının tesiri altında kalmıştı. Daha, hoş beşten sonra tepeden iner gibi katı bir soru yöneltti:

— Söyler misin Seyyid Han, sahiden din var mı? Yoksa insanların taşkınlıklarını söndürmek, cemiyetteki gerginliklerin köpüğünü indirmek için bir yöntem mi bu?..

Varsa, niçin bir tane değil de çeşit çeşit? Allah bir diyorsunuz. Sonra bakıyoruz insanlar değişik kitaplardan, ayrı Pey-

gamberlerden bahsediyor, ortaya kaskatı bağdaşmaz fikir ayrılıkları çıkıyor. Aynı kitap, aynı peygamber, aynı emirler olması gerekmez mi?

Seyyid Han'ın yanaklarında esef dolu benekler renk verdi...

— Din çeşit çeşit değildir, bir tanedir. «*Allah katında din İslam'dır.*» buyurulmuş. Bu buyruk, ilk insan ve ilk Peygamber olan Âdem safiyullahla insan oğluna bildirilmiş.

Peygamberlik uydurma bir şey olsaydı, krallar insanları peşlerinden sürükleyebilmek için, peygamberlik iddia ederlerdi. Onların mucizeleri olmadığı için buna cesaret edememişlerdir...

Bütün peygamberler İslam'ı tebliğ etmek için gönderilmiş, bütün insanlar İslam fıtratı üzerine yaratılmışlardır. Bütün peygamberler insanlara imtihanda olduklarını haber vermek için gönderilmişlerdir. Allah'ın emirleri, onların aracılığı ile insana ulaştırılmış. Onlar, seçilmişler olarak zaman zaman insanların arasında bulunup doğruyu yaşamışlar ve tebliğ etmişlerdir. Peygamberler kendi iradeleri ile iş göremezler, emredildiği gibi dosdoğru yaşayıp örnek olurlar...

Dört kitap dediniz. Zebur, İncil, Tevrat ve Kur'an... İnsan hayatındaki merhalelere göre, emirler manzumesinin artırılıp, inanç ve hayat nizamı haline gelinceye kadar geçirdiği merhaleler zincirine eklenen nurdan baklalar... Bütün kitaplar Kur'an okyanusunda birleşip görevini tamamlamıştır. Birbirine çelişkili ve ters düşen yanları olamaz...

Irmak, döküldüğü denize kadar kendi ismini taşıyarak akacaktır. Deniz, döküldüğü okyanusa kadar müstakildir... Zebur, İncil ırmağında, İncil Tevrat denizinde, Tevrat Kur'an okyanusunda birleşip görevlerini tamamlamış, Kur'an diğer üç kitabı da bünyesinde toplayıp ismini almıştır.

İnsan muhtaç bir varlıktır. Bütün yaratılmışlar gibi, o da mut-

laka ilahi desteği aramak, bulmak zorunda kalmıştır. Nesiller, kavimler, peygamberlerini unutup, Allah'ın kendilerine ulaştırdığı emirlere arka dönüp cehalet bataklığına düştükten sonra, ahlak bozulmuş, dinini unutan insanlar, aya güneşe, yıldızlara hatta ateşe tapmış, elleriyle yaptıkları heykelleri putları tağutlaştırarak onları yaratıcılık sıfatıyla yüceltmişlerdir. Bunların hepsinin de silikliğini, geçersizliğini gören insan tapmak, bağlanmak, saymak için kalıcı, sınırsız, bir kuvvet aramış...

Peygamberler, bu arayışın birer müjdecileri olarak, yeryüzünde Allah tarafından görevlendirilmiş. Arayışın, kul ile Allah arasında rabıta köprüsü olmuşlardır.

İnançsız insan, kendisini dipsiz, kör bir kuyunun derinliklerinde hisseder. Bütün bunalımlar ve evham sancıları, gönüllerdeki ve cemiyetlerdeki huzursuzlukların, manevi yoksulluklar sonucu ortaya çıkan hastalıklardır, iç huzursuzluktan, ölüm korkusu, yokluğun verdiği ürpertiler, sinirleri germiş, sevgi ve muhabbeti zedelemiştir, iman zayıflığı, kötülüklerin anasıdır...

Akıllı bir insan, fani olduğunu sezer, Yaratıcısının kapısını çalıp:

— Rabbim, sana geldim, der. Günahlarımla, isyanlarımla seni idrak edip sana geldim. Senden başka çalınacak kapının olmadığını görüp sana geldim. Bağışla...

Bunu yapabilmek bir cesaret işidir. Bu kerteden sonra, ilahi emirler manzumesinin hayata uygulanma tatbikatı başlayacaktır.

Yasaklardan kaçılacak, emredilenler yapılacak.

Kul, Allaha sadık bir nefer olacaktır. Lenin ve Stalin'in heykellerinin karşısında ihtiram duruşlarına son verecek, insan. Allah'ın koyduğu kurallara bağlayacak hayatını...

***

Sonya, günlerdir dolup dolup taştı. Ağaçta, çiçekte, toprakta göklerde ilahi sırrı araştırdı. Sonra insanı tahlil etti...

Bir kaç defa Enes'e açılmak istedi, onun sır vermezliğinden çekinip hissiyatını açığa vurmaktan vaz geçti.

Ana, namaz kılarken, adeta tadili erkânına kadar ezberledi.

* * *

Bahar ilerledi. Buhara ananın burnunda tütsü tütsü kokmaya başladı. Oğluna düşüncelerini açamadı, torununa kıyamadı. Yolunu Buhara'ya uğratabilmek için günlerdir çözüm aradı. Buhara'ya gitmeliydi. Ama nasıl?

Çözüm bulmuş gibi sevindi. Henüz, Mansur altı aylıktı.

Bir akşam yemeğinde üzüntülerini belirtti:

— Artık iyiden iyiye sıkıldım, dedi. Sanırım ben Buhara'yı, Buhara beni göresdi.

Oğlunun gözlerinin içine derin duygularla baktı:

— Müsaadeniz olursa, gitsem, diyorum.

Sonya birden hayrete düştü:

— Nasıl, gitmek mi?

— Öyle, dedi. Yolcu yolunda gerek. Ev, ocak ıssız, kimsesiz kaldı.

— Giderseniz Mansur perişan olur. Size alıştı.

Acı bir tebessüm boşalttı dudakları. Sitemle baktı Sonya'nın gözlerine:

— Mansur'suz gitmeyi düşünmedim.

— Yani Mansur'u da birlikte mi götüreceksiniz?

— Anaya can şenliği olmasını layık görürseniz istiyorum elbet?

— Size de, ona da alışmıştık.

— Altı ay sonra devlet yakasından yapışıp kreşine almayacak mı?

— Orası öyle.

— Buhara'da yanımda kalmalı. Böylelikle sizler de anayı hatırlayıp gelmiş olursunuz. Yılda bir defa bile olsa...

— Burada kalsa, hiç değilse, hafta sonları yanımızda olurdu.

Ana istihzalı gülümsedi.

— Senede kırk gün... Onu da anaya bırakın...

Aile meclisi ani bir karar aldı ve aynen yürürlüğe girdi. Ana, Mansur'u da alıp gitti...,

* * *

Güne nefis bir bahar havası sinmişti. Gökler cam göbeğinde, yakmadan ısıtan güneşin, kaynaşan gümüşten pırıltıları yüreklere ferahlık sunmaktaydı...

Kuzeyden esen hafif bir rüzgâr, güneşin hararetli dudağında ılıyıp, yüzünde ince ince kabaran terleri üflüyor, buseleştirerek insan ruhuna serinlik sunuyordu... Çiçeklerden koparıp önüne katarak sürüklediği kokuyu, Taşkent'in ufuklarına yaydıkça, adeta insan havayı, hava insanı kokluyordu.

Sonya evde sıkılmıştı. Geceyi nöbette geçirmiş olmasına rağmen, gözlerinde uykunun esamisi yoktu. Giyinip açık havaya çıkmayı düşündü.

Usul, dinlendirici adımlarına istikamet çizmemiş, şekillenmemiş bir düşüncenin çektiği yollarda dolaşmaktaydı. İnsanlardan, motor gürültüsünden kaçmak istiyordu. Beton yığını binalardan usanmış gibi, yolunu tenhalara çevirdi. Çirçik Nehri'nin kenarına doğru yürüdü.

Tenhaları özleyen, tabiatla kucaklaşmak isteyen duyguları, onu kalabalıkların ötesine çekmekteydi.

Uzaklardan Çirçik Nehri'nin iniltili çağlayışı, kulaklarına ninni sesi gibi ulaşıyor, kuşların hüzünlü besteleri, adımlarını biraz daha hızlandırarak onu nehrin eteklerine doğru götürüyordu.

Zaman zaman, uğrayıp gölgesinde hayaller kurduğu ihtiyar ağaca yorgun nazarlarla baktı. Uzun yılların karmaşık çizgilerini ıstıraplı bir yüz gibi üzerinde taşıyan ağacın iri dallarının altını koyu gölgeler kucaklamıştı.

Nehrin hemen kıyısındaki yorgun çehreli salkım söğütler, kederli yüreğine adeta teselli vaat ediyordu. Etrafında tabiat, yeşilin, mavinin, eflatunun, sarının, beyazın bütün tonlarıyla cilveleştikçe, her şey bu gün, Sonya'yı daha değişik duygularla dostça selamlıyor, dualardaki huzur, sadakatteki vefa gibi sarıyordu gönlünü...

Sonra uzaklara bakıyor, etrafta apak, süt beyazında lifleri kozasını örmüş, pamuk tarlaları çekiyor ilgisini... Bugün her şeyde biri bulup, kâinatı bir tablo gibi seyretmek istiyor. Çekirdekte ısrar ediyor derinleşen düşünceleri. Kâinat çekirdeklerin üzerinde devleşip ulaşılmaz oluyor birden. Tefekkür varamadığı uzaklıkları zorladıkça, açılmaz kapalı kapılara omuz verip gizlileri çözmek istiyor. Kalbi kâinatın ilahi musikisine müptela oluyor birden. Tek beden, tek ruh olduğunu idrak edip tek olanın sevdasıyla tempo tutturuyor, ahenkle vurmaya başlıyor kalbi.

— Allah, Allah, Allah!...

O yüceler yücesine yüreği açılmış gibi oluyor, hızı kalbini çatlatır gibi burkuyor ve gizliler çözmeye başlıyor sihrini. Yavaş yavaş gözlerindeki perde çekilip, her şeyi gerçek manasında seyrediyor. Yadırgadığı düşüncelere sevdalı, gönlü şimdi esbaba daha yakın olabilmek için çırpınıp, gayesiz günlerine üzülüyor yüreği... Sonra, şeytan dolaşıyor damarlarında nokta nokta. Bir cayma, bir kuşku fırtınası acımasız esiyor, kasırgalaşıyor yorgun dimağında...

Yeniden etrafına dikkat kesilip, çiçeklerde, söğüt ağaçlarının dallarında, pamuk tarlalarının beyazında gezdiriyor idrakini. Çekirdeğe dönüyor yeni baştan...

— İlimsiz, akılsız, fikirsiz toprak, diye kımıldıyor kuruyan dudakları. Kiraz, vişne, elma, çilek, yerfıstığı, nergis ve gül yapıyor, ilahi sanatın elinde toprak, desen desen, nakış nakış işleyip koku, renk, lezzet dağıtıyor insana... Bu sanat şuursuz toprağın işi midir hiç? Olsa olsa toprak ordusuna bağrından bunları fışkırtma emri veren Allah (c.c.)'ın büyük sanat ve kudretinin yeryüzündeki tecellisidir.

İşte böyle düşünüyor, tefekkürle baktığı yerlerde...

Toprak ordusu... Ay, Güneş ve yıldızlar... Bütün kâinat ve içindekiler Allah'ın neferleri. Her birisi bütün sistemler aldıkları emirleri aksatmadan değiştiremeden ve itiraz hakkı kendilerine doğmadan yürütmekteler...

— Ya insan?.. Kuşku, itiraz ve isyan dolu... Çiçeklerdeki renk ve desen, meyvedeki gıda ve lezzet göklerdeki ihtişam, kâinattaki akıllara durgunluk veren sistemler... Bunların ahenkle işlemesi.. Çekirdekteki sır...

O sınırsız kuvvetin ve bir olanın mührünü üzerinde taşıyor, düşünen beynini idrake saygıya ve teslim olmaya çağırıyor... Yorulan beyni, genişleyen düşüncelerin ağırlığından bir nefes kadar kurtulup Enes'i düşünüyor. Onun vaktiyle içine düştüğü buhranları değerlendirip, maneviyatsızlığın girdabında çırpınışlar olarak görüyor ve hak veriyor...

Gözüyle göremediği aklı, eliyle tutamadığı hissiyatı, dizgin vuramadığı duyguları, içini dürten arzuları, Yaratıcısının kendisini başıboş bırakmadığının delili oluyor. Burkulu bir acı derinleşiyor bedeninde... Teslim bayrağını çekiyor gönülden...

Moskova'nın dinsiz insanlar yetiştirdiği beldede, suskun fikirlerin kelepçelerini parçalayıp haykırmak geliyor içinden:

— Allah bir!..

Deli bir rüzgârın önünde fırtınalar koparan sesi arşı sallıyor; peşine düşüyor bütün insanlık, Sonya gönüllerde bayraklaşıyor sunduklarıyla... Elinde tebliğ sancağı bırakmadan koşuyor yeryüzünde... Bütün insanlığa taşıyor ilahi emirleri.

— Allah bir, diye vuruyor deli rüzgâr, gezdiriyor o sedayı...

Çirçik kenarında kabaran kalbi çatlamak üzeredir artık. Birden sığdıramıyor içine gerçekleri:

— Buldum, diye haykırıyor... Buldum, buldum, buldum!..

Bir çocuk sevinciyle koşuyor ırmağın kıyısında... Bulutların yağmurunu sağan ormanlar gibi. Çölde Leylasını bulmuş Mecnun gibi, iri sevinç yaşları boşalıyor gözlerinden.

Milyonlarca insan geliyor gözlerinin önüne. Birbirine benzemeyen, ayrı mizaçta, ayrı fizikte, ayrı huyda. Parmak izlerine iniyor düşünceleri, suçluyu ele veren büyük delil... Milyonlarca insanın parmağında değişik çizgiler. İlahi sanatın gücüne veriyor yüreğini.

Ağaçta, çiçeklerde, toprakta Allah'ı arıyor. Mühürler hep aynı, sanatkâr bir... Ve dostça selamlıyor yaratılmışları, üzerlerinde Yaratanın tuğrasını taşıdıklarından ötürü...

Başta saç, dudakların üzerinde bıyık, yüzde sakal bitiren Kuvvet, kadını erkekten farklı yaratmış; kadına, kadınca haller vermiş... Ve, kadını, insan yapan bir fabrika durumuna getirmiş.

Gözlerin üzerinde kaşları hilalleştiren Sanatkâr, yüzde, alında tüy bitirmeyip çizdiği plan doğrultusunda oluşturmuş insanı... Kirpikler, kaşlar ve her şeyden öte ağızdaki dişler İlahi emirlere uyup ölçüsünü şaşırmamış. Bunlar ölçüsüz uzasa...

— Hayır hayır... O vakit sanatsızlık hilkat garibesi, olur, zevksizlik girdabında içler ürpertici manzaralar halinde karşımıza çıkardı...

O halde Allah var. İlahi bir ölçü var ve çekirdek akıllara durgunluk veren plan ve projesiyle dipdiri durmakta...

Hayvanlar bile meralarda yayılırlarken, Allah'ın kendilerine verdiği içgüdü sayesinde zehirli otları yemezler.

Ya ben, aklı ve fikri uhdesinde taşıyan insan olarak, beni Yaratanı nasıl bilmezlikten gelirim?.. Allah'ın kulları için koyduğu kurallara uymadan nasıl yaşayabilirim?

Yasakları terk etmeli, helalleri benimseyerek yaşamalıyım. Emirler manzumesini çiğnemek iğrenç bir yaşayış... Minnet ve şükran, sevgi ve muhabbet ırmağı olarak, insanlar selinin arasına, yaşadığım müspet hayat örneği ile karışıp akmalıyım...

Yaratanına isyan bayrağını açan hodgam nesillere, cehalet cüretinin komikliğini haykırıp, herkesi kurtuluşa çağırmalıyım.

— Ah, Enes! diye nefesini derinleştirdi. Seni daha yeni yeni anlamaya çalışıyorum. Bundan böyle ben de buldum aradığımı. İlahî emirlere ben de uyduracağım hayatımı...

Beyninde yüksek derecede bir patlama olmuş gibi sarsıldı:

— Emirler mi? Sahi neler bunlar?.. Beni Yaratan benden neler istemekte?...

* * *

Sonya, acil bir müdahale için ameliyathaneyi hazırladı. Hasta orta yaşlı bir kadındı. Başındaki örtü hafifçe sıyrılmış, saçlarının bir kısmı açığa çıkmıştı. Can havliyle toparlanıp, uzandığı yatağın üzerinde yorgun bir el hareketiyle başörtüsünü düzeltmeye uğraştı.

Sonya, muayeneye bir müddet ara verip, derin bir hayret içerisinde hastanın tavırlarını kontrol etti.

— Niçin kapatıyorsun saçlarını? Burada ikimizden başka kimse yok ki.

Mahmurlaşan gözlerini Sonya'ya dikmişti. İnleyen bir ses:

— Günah, değil. Allah öyle emretmiş.

Anlaşılan Müslümandı.

Sonya:

— Yanımızda kimse yok, diye tekrarladı. Bense kadınım.

— Melekler var, dedi.

Sonya, hastanın içli bakışlarındaki derinliklere nüfuz edercesine dikkatliydi.

— Onları görüyor musun?

— Onlar beni görüyorlar ya.

Hasta, zor durumdaydı. Buna rağmen, kuruluktan çatlayan dudakları fırsat buldukça zikirdeydi.

— Neler mırıldanıyorsun öyle?

— Şehadet getirmekteyim. Hislerim adeta «kavuşmak vaktindesin» diyor bana.

— Kime?

— Bizleri Yaratana.

— Teşhisin konulmuş. Az sonra seni ameliyatla tedavi edeceğim. Bana kalırsa, hislerin sana yalan söylemekteler.

Nefesini zor alıp vermekteydi. Fersiz dudaklarında acı bir tebessüm geliştirdi. Kısık, istihzalı bir mırıldanışı, Sonya can kulağıyla dinlemekteydi:

— Kendi hastalığını teşhis edemeyen doktor, beni sen mi tedavi edeceksin?..

Hastanın gözlerinin içine keskin nazarlarla baktı.

— Gördüğün gibi, ben hasta falan değilim.

— Yaratanına teslim olmamış her kul hastadır.

Sonya'nın kanı damarlarında hızlı bir atışa geçti. Kalbi heyecanla vurmaya başladı.

Hastanın durumunda bir değişiklik hissetmeye başlamıştı. Sönmekte olan gözlerinin içine dikkatle baktı. Arkasına dönüp etajerin üzerindeki telefonun ahizesini kaldırdı Enes'i arıyordu. Daha sesini alır almaz heyecanlandı.

— Enes, dedi! Ne olur ameliyathaneye kadar gel.

Aslında hastaya müdahale edecek gücü yitirmişti. Köşede duran sandalyeyi altına çekip oturdu. Yanlarında beliren hemşire anlayamadığı konuşmalar için, hastaya ve Sonya'ya bön bön baktı.

Çok geçmemişti. Enes pürtelaş odaya girdi. Sonya'yı oturuyor bulunca, yanına sokulup dikkatle inceledi.

— Neyin var?

— Yok bir şey, biraz heyecanlandım hepsi o kadar.

— Başka doktor yok mu?

— Birazdan gelirler. Fakat ameliyata senin de girmeni istiyorum.

Benzi küllenmiş, kalbi hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı. Sedyenin üstünde yatan kadın gözlerinin içine baka baka ona «hastasın» demişti. Adeta içindeki ıstırabı hastası sezmiş ve doktoruna neşter vurmuştu.

— Yaratanına teslim olmayan kul hastadır.

İçeride daha fazla duramadı. Ameliyathane hazırdı. Hasta ameliyata alındı, Sonya sabırsız bir gönülle koridorda dolaştı. Israrlı gözlerle ameliyathanenin kapısını gözlüyordu. İçeriye girmek cesaretini bile yitirmişti. Belki aradan bir saat yahut biraz daha fazla vakit geçmişti.

Gözlerini üzerinde beklettiği kapı açıldı. Dışarıya çıkan Enes'ti. Koşarak aradaki mesafeyi kapatıp yanına vardı. Bakışları düştüğü her noktayı alev alev yakıyordu. Sesini:

— Enes, diye yükseltti!

Enes, sakin bir çehreyle döndü:

— Halâ heyecanın gitmemiş senin.

— Kurtuldu mu?

Gözlerinin içine manidar baktı.

— Elimizden gelen her şeyi yaptık.

— Bana sonucu söyle.

— Üzgünüm.

Başı döndü, gözleri karardı. Enes'in kolundan fersiz bir kuvvetle yapıştı.

Enes, iyice şaşırdı. Gözlerine dikkatle baktı, ıslanmıştı. Omuzlarından sıkıca tutup:

— Kendini öyle salma, dedi. Anlatsana neyin var?

Başını Enes'in göğsüne bıraktı, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Sadece:

— Hastayım, diyebildi...

Enes odasına kadar çıkardı, idareden yarım gün izin doldurup:

— Üzülme, dedi. Şimdi doğru eve gidip istirahat et.

***

Hastaneden oldukça üzgün ayrıldı. Yorgun ve bir o kadar da bitkin görünüyordu. Bütün bunlara rağmen, eve gitmeyi düşünmedi. Aklına Seyyid Han düşmüştü...

Evin kadını Sonya'yı gülümseyerek karşıladı. Hoşnut bir çehreyle buyur etti:

— Hocam evde mi?

— Evde.

— Rahatsız etmedim ya?

— Memnun ettin.

Benzi uçuk, neşesi iyice sönüktü. İçeride tahta sedirin üzerinde oturan Seyyid Han'ı görünce, çekingen adımlarla yaklaştı.

İhtiyar kadın Sonya'nın her gelişinde, adeta dadısı gibi onu yalnız bırakmıyor, kapıdan uğurlayıncaya kadar birlikte oluyorlardı.

Seyyid Han'ın karşısında gösterilen yere büzülerek oturdu.

— Hocam, bazı müşküllerime yardımcı olmak ister miydiniz?

— Yardım konuya göre değişir, ben yaşlanmış birisiyim.

— Sorularım vardı.

— Dinliyorum.

— Hocam, haram helal ne demektir.

— Haram, Allah'ın kitabında yasak ettikleri, helalse kitabında yapılmasına müsaade ettikleridir. Sükût edilen konular varsa, onlar da kullarına olan lütfudur.

Istırap içinde kıvranmaktaydı. Acı bir tebessümle gülümsemeye çalıştı.

— Hocam, kitap neyi emreder, neyi yasak eder ben bilmem ki. Hatta, Allah'a nasıl itaat edilir henüz onun bile yabancısıyım.

— Allah, kitabında buyurdu... «*İçki içmeyin, zina yapmayın, kumar oynamayın, yalan söylemeyin ve gıybet etmeyin. . Kul hakkı yemeyin, zayıfları ezmeyin, adaletten ve doğruluktan ayrılmayın. Fakirleri, güçsüzleri, yolda kalmışları kollayın. Büyükleri sayın, küçükleri sevin. Allah'ın emirlerini yayın. Din yeryüzünde Allah'ın oluncaya kadar cihat edin. Namaz kılın, oruç tutun, zekât verin, hacca gidin, kelimeyi şehadet getirin...*»

— Hocam bunları bana tek tek anlatın...

Yanında getirdiği çantasını açıp kalem kâğıt çıkardı. Bazı mühim noktaları ve namaz kılacak kadar sureleri anlayabileceği şekilde, hatasızca yazmaya çalıştı.

Bazı konularda tatmin oluncaya kadar dinledi. Anlamadıkları yerler varsa yeniden sordu.

Yaşlı kadın misafirini uğurlarken belki de Sonya'nın hayatında mana taşıyan en büyük hediyesini armağan etti. Süt beyazı apak bir namaz örtüsüydü bu.

* * *

Son günlerde Peter, Enes'i adım adım takipteydi. Bir defasında mescide girerken görmüş, hayret etmişti. Hayrete değer şeydi doğrusu. Enes, komünist partisine üye bir kadının kocasıydı...

* * *

Solhoz ve Kolhozlarda işlerin yoğun zamanıydı. Pamuklar papatya bahçeleri gibi kozalarını açmıştı. İşçiler, kızgın güneşin altında bitkin görünüyorlardı. Tarlalar karınca yuvası gibi kaynaşmakta, kadın, kız, kızan mahsul toplamaktaydı...

İdare edenler ve idare edilenler... İki sınıf bir dünya vardı Sovyetlerde. Üst düzeydekilerin kademeli refah içinde yüzdüğü, işçinin alın terini sömürdüğü bir nizamın kara yazgılı insanlarıydı ezilenler.

Alın terleri toplanıp ellerinden alınıyor, geride kendilerine gülünç bir şey bırakılıyordu. Ve sosyalizmdi, sosyal adaletti bunun adı...

Taşkent'te sıcak bunaltıcıydı. Hastanede akşam mesaisi bitti. Sonya, Enes'in koluna girmiş birlikte yürüyorlardı. Hararet az da olsa düşmüş, cadde kenarındaki ağaçların altı gölgeliydi. Sonya, Mansur'u hatırladı.

Hasreti koyu, duyguları ezikti. İçli bir ses:

— Enes, diye mırıldandı. Yıllık izinlerimizi alsak mı dersin?

— Bilmem.

— Mansur'u çok özledim.

— Ben de.

Akşam yemeğini yemişlerdi. Sonya, bulaşıkları yıkadı...

İşini bitirdiğinde çay demini çoktan almıştı. Tepsinin üzerine bardakları dizdi, şekerliği ve çaydanlığı koyup oturma odasına geldi.

Birlikte çaylarını yudumladılar, dertleştiler. Buhara'dan, anadan, Mansur'dan söz ederek zamanı eritmeye çalıştılar.

Sonya, oturduğu yerde asitonla el ve ayaklarındaki ojeleri temizledi.

Neşesiz, hüzün dolu çehresi Enes'i meraka düşürmüştü. Gecenin bu saatinde, diye düşündü. Biraz oyalandı, sabretmeye çalıştı, daha fazla dayanamayıp sordu:

— Ne yapıyorsun öyle?

— Ojelerimi temizliyorum.

— Geç vakit dedi. Sabah kalkınca da yapabilirdin.

— Fark etmez, bir daha sürmeyi düşünmüyorum.

— Sebep sorsam?

— Bir fazlalık, adeta bir angarya gibi gelmeye başladı bana.

Enes Sonya'ya anlamlı baktı. Derinleşen düşüncelerini açığa vurmadan, kalkıp yatak odasına doğru yürüdü.

Vakit hayli gecikmişti. Sonya tırnaklarını kesti, banyoya girip, tarif üzerine boy abdesti aldı.

Enes'i uyku tutmamıştı. Saatine baktı, gecenin sıfır birini gösteriyordu. Sonya uyumadıkça, yatsı namazını kılamayacaktı. Uzandığı yatağın üzerinden sessizce doğrulup kalktı. Etrafına bakındı. Ortalıkta kimseler yoktu. Ayaklarının ucuna basa basa, oturma odasının kapısına kadar geldi. Kapı hafif aralık duruyordu. Dışarıya sızan ölü ışıkları seyredip, kuşkulu bir çehreyle içeriyi gözetledi. Gözleri korku pırıltıları yansıtırcasına keskin bakıyordu. Tarifi güç bir hayretle ürperdi. Vücudundaki tüyler

oklaşıp, bedenine batar gibi oldu. Ömür boyu gözlerinin önünde acı, tatlı çok sahneler tablolaşmış, hafızasında silinmezliğe kaydedilmişti. Lakin şu anda her şeyin üstünde ve daha fevkinde bir sahnenin karşısında bilinmeyen nedenlerle sinirleri boşanmış, titriyor, tuğyan vaktindeki hayretini ne yapsa sükût limanına çekemiyordu.

Soluğu derinleşti, hayretten irileşen gözleri, aynı noktada çakılmış gibi bekledi. Sonya ne yapmaktaydı böyle?.. Dünyadaki bütün zıtlar birbirleriyle barışsa, yine de Sonya'nın bu kalıba sığması mümkün değildi...

Başında beyaz, kenarları yeşil oya işlemeli bir örtü, kahverengi kumaş parçasından seccadesi üzerinde, başını secdeye koymuştu...

Enes, ahenksiz vuran bir yürek çarpıntısıyla, açık kapının arkasında durmuş, Sonya'nın loş bir ışık altında namaz kılışını seyrediyordu. Demek huzuru, o da, en büyük huzurda bulmuştu. İbadetini bitirip, parmaklarıyla tesbihat yaptı. Sonra, ellerini duaların kıblesi olan göklere açtı:

— Allah! dedi...

Kusurlarından, ihmalinden, cehaletinden dolayı affını istemekteydi.

Enes, aralık duran kapıyı usulca açıp, içeride Sonya'nın arkasına düşen iskemleye ilişir gibi oturdu.

Seccadeyi itina ile topladı. Kapıdan yana kısa iki adım attı. Enes'le göz göze gelmişti...

Beyaz tülbendin altında yüzü nurlanmış, cazibesi şaşılacak derecede artmıştı. Tereddüt ve kuşku dolu bir ses, eşine ürpertili ulaştı:

— Sen yatmamış mıydın?

— Yatmıştım.

— Neden kalktın?

— Uyuyamadım.

— Niçin?

— Senin yaptığın vazifeyi yapabilmek için.

Sonya'nın elindeki seccade heyecandan titrek parmaklarının arasından yere düştü. Gözleri nemlendi, aşırı bir şekilde duygulandı ve doluktu. Şu an hassas ve ağlamaklı bir sesti hitaba duran:

— Aylar var ki, ibadetlerini benden bile sakladın, içini dökemedin bana. Adeta, adi bir casus yerine koyduğun zamanları çok iyi bilirim, insana can yoldaşından da casus olur mu? Bana, işte öyle hakaretli davrandın. Ben, senden saklamadım sayılır.

Duygularının ağırlığını çekememiş, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

— Ah, Enes, biliyor musun, işte şimdi seni affettim! Hayatta ilk defa sır verdin bana. Bütün eziyetlerini şu anda, bağışladım ve sildim. Fakat, yine de iyi bir müslüman sayılmazsın. Bir tat, bir lezzet almış, bir kapıya varmışsın; fakat sevdiklerini çağırmıyorsun. Tek başına kurtuluşun yeterli mi sence? Paslı bir kilit olsa, kendiliğinden açılır, kırılır, bunca ısrara rağmen sır verirdi. Sen vermedin; hep bensiz yola çıktın...

Enes, mahcup bir hissiyatla derin bir nefes tazeledi. Kahır dolu sesi, özür dilercesine mazur görülmesini istiyordu.

— Sonya, komünist partisinin kayıtlı bir üyesi olduğunu unutmuş gibi konuştun. Sovyet rejiminin insanı mumyalaştırdığını bilmezlikten gelip, bütün prangaların kırılış müjdesini veren olmuş da, ben duymamışım gibi sitem dolusun. Sır, insanın kendisiyle ahirete yolcu olan bir bomba gibidir. Onun ateşten muhafaza edilmesi gerektiğini bilmiyormuş gibi davranmamalısın. Aynı fikirde olamayışımızın çilesini çekerek yaşadım hep; iki zıt şey barışır, birbirine art niyetsiz olabilir miydi sence?

— Beni severek aldığını sanıyordum. Sana açılmak istedikçe, hep kaçtın benden.

— Evlenirken aynı dünyanın insanlarıydık. Bir uyanış, bir buluş, bir kavuşuş sonrası, ayrı dünyaların insanları olduk. Geceler bitmedi, içimde işkence dehlizleri açan gecelere, sessiz gözyaşlarıyla direndim. Sır, sır, sır... Don insanların, duygusuz, soğukkanlı, ürkek, sır vermez bir toplumun neferleriydik hepimiz, unuttun mu?

Titrek, heyecan yüklü dudakları ürpertiliydi.

— Unuttum, dedi. Sırlarını, dudaklarına paslı, açılmaz kilitler vurulmuş gibi bana açılamayışını unuttum. Gece kalkıp gizli gizli namaz kıldın. Seyyid Han'dan ders aldığını unuttum. Sanki bunları bana anlatman lazımmış gibi kahırlı konuştum, biliyorum. Birden hür dünyalarda sandım kendimi. Her hadiseyi konuşup, her fikrin tartışıldığı ülkelerde hayal ettim. Üç deniz ötesinde yaşayan insanlar masalını hatırladım birden.

— Unut her şeyi. En mesut günümüz bugün. Et kemik olduğumuz, ruhlarımızın barıştığı, can, canan olduğumuz gün bugün. İlahi huzurdan yeni döndün, nasıl bir his var şu anda içinde, neler duyuyorsun, O kapının saadetini idrak ettin mi?

— Enes, şu anda kelimeler, lügatler ve duygular aciz!.. Nasıl tarif etmeliyim sana bilmem ki. Bu, ne bir ananın evladına içleri kavuran titrek şefkati, ne ruhun beşere karşı duyduğu kara sevda. Ne de çölde Leyla arayan Mecnun'u gezdiren aşk... Bu ayrı bir duygu, ayrı bir his; aşkların, kara sevdaların sonsuza çekilen çizgisi bu.

* * *

Güneş'in akisleri oturdukları kompartımanın camına çarptıkça, görüntüyü yaldızlıyor, dışarıdaki hararet, yolculara sıkıntı terleri döktürüyordu...

Gün, yakıcı bir sıcaklıkla alçalmış, trenin demir aksamlarına el vurulmaz olmuştu. Hâsılı, Taşkent'i Buhara'ya bağlayan yollar, kavurucu bir sıcakla kaynıyordu.

Aynı kompartımanda oturan altı kişiden dördü, yemekli vagona geçmişti. Sonya ve Enes, boş kalan koltuklarda karşılıklı oturmuş, konuşuyorlardı.

Açık camdan terli çehrelerine ılık bir esinti busesini kondurdukça, ikisini de mest ediyor, Sonya'nın sıcak bir fısıltısı Enes'i acı acı gülümsemeye zorluyordu:

— Enes, inançlarımıza göre bir yurt bulabilmek zor mu?

* * *

Buhara, bir başkalık arz ediyordu bu defa. Görüp bildiği, gezip yürüdüğü yerlere garip edalarla baktı. Ruhunda derinleşen bir özlemdi onu Buhara'da kendisine doğru çeken.

Mansur'un hasreti sarmıştı yüreğini. Sevinmek ve üzülmek... Şu anda aynı bedende iki zıddı birden yaşıyordu. Mansur'a kavuşacaktı. Sevinmeyi böyle yorumladı. Ya üzülmek... Ruhunu durmaksızın kemiren yedi başlı canavar halâ ölmemişti...

Adeta Buhara toprağına ayak basmaktan utanır gibi bir hali vardı. Yüreğin paslanmaya mahkûm ettiği sır, kimseye açamadığı suçluluk duygusu, şu an bedeninde en diri anlarını yaşıyordu. Evleri, yüz yüzelli metre uzaktan gözükünce, Enes'e ezik bir hissiyatla baktı...

— Yaklaştık.

— Hıhı.

Kendisini dağıtmamak için konuştu:

— Mansur bizi tanır mı dersin?

— Kan çeker derler.

Ana, torunuyla bahçedeydi. Mansur, artık yürüyordu. Elinden tutup bahçenin ortasına doğru gezindirirken, burcu burcu hasret tüten ses, ortalığı yaygaraya verdi:

— Mansuuur!

Ana, çocuğun elini kararsızca sıktı. Önce aşinası olduğu bir sesin azametiyle irkildi. Etrafını heyecan kıvılcımlarının istila ettiği gözlerle taradı. Kaynaşan, bulanan gözleri, beş on adım mesafeden Sonya'yı seçebildi. Sonra Enes'i... Mansur'u çarçabuk kucağına alıp, önlerine doğru koştu. Hayatta kalan tek tutar dalıydı Mansur.

Sonya'nın hasret tüten sesi iç âleminde yankılaştı, derinleşti. Buruk bir acı Buhara'nın semalarına çarpa çarpa karşılık verdi.

— Eneees!

Bahçenin giriş kapısında sarmaş dolaşlardı. Sonya Mansur'a, ana Enes'e sarılıp hasret giderdiler. Neden sonra ana;

— İçeriye girin, dedi.

* * *

Titrek elleriyle yemek hazırladı. Çarçabuk önlerine sofra kurdu. Bir müddet, dertleştiler. Enes kolundaki saate baktı, beklediği vakit tamamdı.

— Namaz, dedi.

Sırasıyla üçü de abdest aldı. Ana hayretler içindeydi...

Sonya seccadesini sermiş, başını mükemmelce örtmüştü. Ana, uzaktan baktıkça, içi ılıdı. Gözleri aşırı duygulanmadan ötürü dolu doluydu.

— Demek namaza başladın?

Huzura durmak üzere olan Sonya, duyduğu soruya cevap vermiş olmak için başını önüne eğdi...

Ana, merakını gidememişti:

— Müslüman mı oldun?

— Şükür, diye cevap verdi.

— Namaz surelerini ezberledin demek.

— Şimdilik birkaç tanesini.

— İstersen okuturum seni.

— Sağol.

* * *

İki gün evden ayrılmadı. Mansur'a olan hasretini gidermeye çalıştı. Aslında canı dışarılarda dolaşmak istemiyordu. Ananın dizlerinin dibine oturup, üç dört gün içinde bütün namaz surelerini ezberledi.

Ana, kendisine ılıdıkça Sonya yaralandı. Artık, çile kabuğunu çatlatmak üzereydi. İçinde derinleşen sır, verilebilecek türden olsa söyleyip kurtulacaktı. Ruhunu kemiren öyle bir sırdı ki, kendisiyle dünyadan birlikte göçmeliydi. Sırf bu yüzden azabı kendisine galebe çalmaktan usanmıyordu.

Muhabbete karşı gözleri ıslandı. Gördüğü yakın alakaya karşı eziklik duydu, iç âleminde, gittikçe derinleşen korkunç sır kalbinde nihayetsiz helezonlar çizerek ıstırap yumakları, sardı.

Hadiselerin merkezi olan şehir, azabını çoğaltmıştı. Anaya:

— Birlikte gidelim, dedi. Mansur, sen ve ben...

Ana, Sonya'nın gözlerinin içine tedirgin pırıltılarla baktı:

— Buhara bırakılmaz.

— Mansur'u almaya geldik. Bu yıl kreş mecburi. Artık yedi yaşına kadar başka kucaklarda büyüyecek. Koskoca, yedi yıl. Dile kolay. Yılda kırk gün yanımızda misafir etme hakkımız var. O yüzden, sizin de Taşkent'te olmanızı istedik.

Ana derin bir hicran yarasıyla itiraz etti:

— Mansur Buhara'da büyümeli. Onu burada beklemek, haftada bir defa bile olsa görebilmek, canımın sıkıntısını azaltabilir. Onu görüp kokladıkça yalnızlığımı, hatta acılarımı unutur gibi oluyorum. On, onbeş günde bile olsa, yanıma alıp evde alıkoyma hakkım var. Mansur'u bana bırakmalısınız. Sadece bir umut, bir meşgale kapısını açık bulabilmem için.

Sonya, Enes'in gözlerinin içine endişeli baktı. Enes sükûtu tercih etmişti...

Sonya, vicdan mahkemesinde aldığı kararı oldukça zor duyurabildi.

— Kalsın.

* * *

Bir yaşını dolduran bütün çocuklar gibi, Mansur da Buhara devlet kreşine yazdırıldı. Rejimin katı kuralları, yedi yıl onu kalıpları içerisinde şekillendirdikten sonra, çocuğun ailede kalma hakkı doğabilecekti.

Şefkatsiz, acımasız, egoist ve despotik bir model olarak temel çağını kreşlerde geçirecek... Haktan önce düzenbaz, zora karşı peşin razı olan... Kaybettiysen sus... Bulduysan sus... Atasözlerine uygun bir kalıba sokulduktan sonra ailesine verilecekti...

* * *

Sonya'nın, Buhara'dan ayrılışı hiç de kolay olmadı. Mansur'a hatta anaya bile alışmış, ısınmıştı. Buna rağmen, gönlü değirmen taşlarının arasında ezilen buğday tanesi kadar darda daydı. Daha birkaç gün izni olmasına rağmen, Buhara'ya veda etmek zorunda kaldı. Vicdan azabı, acılarını artık çekilmez noktaya kadar getirmişti.

* * *

Taşkent'te bir kaç gün diledikleri gibi gezip istirahat edebilme fırsatını buldular.

Sonya, bu sırada, iki defa Seyyid Han'a uğradı. Kafasında dirilik kazanmak isteyen tereddütlerini öldürmeye çalıştı.

Sayılı günler biterdi. İzinleri de tükendi. Sabah namazından sonra ikisi de uyumadı. Sonya çay pişirdi, kahvaltıyı hazırladı. Vakit iyice yaklaşmıştı. Ayak üstü bir şeyler atıştırdılar.

Enes:

— Gidelim, dedi.

Hastane...

Peter, son günlerde oldukça huzursuzdu. Enes'le Sonya'nın saadetli günlerini gördükçe, daha da kıskandı, hırçınlaştı. Günlerdir, öğlen vakti yemekten sonra ortalardan kayboluşu, dikkatini çekmişti. Sonya da yanında olmadığı halde, her gün aynı saatlerde nereye gidebilirdi? Bu merak, içinde her gün biraz daha derinleşen dipsiz kuşku Peter'i Enes'in peşine düşürdü...

Bugün, tıpkı gölgesi gibi takip etti. Enes, yemeğini bitirir bitirmez, vazifeli bulunduğu kliniğe doğru yürüdü. Servislere girip çıktı, sonra lavaboya geçti. Beş on dakika sonra musluklardan çıkıp, merdivenleri usul adımlarla indi.

Hastanenin bodrum katına inmekteydi. Peter takibini sürdürdü. Hastanenin bodrum katına inen Enes'i, merdiven boşluklarından sinsice gözetledi.

Ayakkabılarının ucuna basa basa bodruma indi. Don bakışlarla etrafı gözden geçirdi. Yüz hatları gergin, benzi uçuktu. Ne dışarıya açılan bir kapı, ne de ortalarda Enes vardı. Etrafını mülevves gözlerle didik didik aradı. Bodrum katın kapı kollarına sırasıyla çöküp, açık olup olmadıklarını kontrol etti.

Dört kapıdan üçüncüsünü kontrol etmekteydi. Kapı koluna çöker çökmez açıldı. Karşısına çıkan manzarayla gözleri alev

alev yandı. Enes ellerini önüne bağlamış, ayaklarının altına serdiği ince bir naylonun üzerinde heykelleşmiş gibi beklemekteydi. Muhatabını hayretle ve dikkatle seyretti. Dudakları kıpırdıyor, bir şeyler mırıldanıyordu. Kapının açılışını hissetmesine rağmen, istifini bile bozmamıştı.

Doksan derece eğildi, biraz bekledikten sonra doğrulup yine bir şeyler mırıldanarak dizlerinin üzerine çöktü, önce avuçlarını yere dayadı, başını ellerinin arasındaki boşluğa koydu... Dizlerinin üzerine doğrulup bir şeyler fısıldadı.

Peter, bütün bunları derin bir alaka içinde seyretti. Enes, kafasını sağa sola çevirdi, daha sonra açılan kapının boşluğuna öfkeyle baktı. Peter, kapı aralığında bir nefes kadar gözüküp kayıplara karıştı.

Enes, ibadetini bitirip servisine çıktı. Son günlerde, zaman zaman gönlüne ziyaretçi olan neşesi sönmüş, benzi inadına uçmuştu. Koğuşları dolaşıp hastalarla ilgilendi.

Ne yapsa yüreğini burkan üzüntü, boğazını tıkayan gücüne gitmişliği silemiyordu. Fazileti, ölçüyü tanımayan bir sistem başlarında buyruktu. Ahlaksızlığın sınırı yıkılmış; rezaletin ödüllendirildiği zihniyetle iç içe yaşıyorlardı. İnananlar ve inanmayanlar aynı cemiyetin içerisinde karşılıklı bir oyun içindeydiler. İşte bunun için hiçbir zaman inandığını rastgele söyleyemeyecekti.

Toplumlar düzelip gerçeklerle burun buruna gelmedikçe, sistem zulmünün zaferini yaşayacaktı. Fikir ve inanç özgürlüğünün prangaya vurulduğu ülkede hem de devlet dairesinde namaz kılmıştı...

Tedirgin bir gönülle akşamı zor etti. Ufkuna çevrilen gözlerden nem kaptı. Kulakları, kıpırdayan dudaklara ister istemez dikkat kesildi.

Her nedense, duymak istediğini duyamıyordu. Huzursuz gönlü iple çektiği akşama kavuşunca, ilk işi Sonya'yı bulmak oldu.

* * *

Evlerine gelinceye kadar, havadan sudan konuştular.

Enes'in halindeki garipliği, Sonya ilk bakışta sezmişti. Sık sık, şüpheli bakışlarla gerileri gözetliyor, sonra kuşkulu tavrını yitirmeden, yanlarına ve istikametine bakıyordu. Yakınlarında ve peşlerinde kimse yoktu. Evlerine yaklaşınca, Sonya dayanamayıp konuştu:

— Sende bir değişiklik var bugün.

— Mümkün.

— Tıpkı bir suçlu gibisin.

— İyi değerlendiriyorsun.

— Söylesene, bir şey mi yaptın?

— Namaz kıldım.

— Hastanede mi?

— Evet.

— Kim gördü?

— Peter.

— Damgalandın artık.

Sonya'nın suratında keder, ürpertili dekorlar kurdu. Koyu bir sükût içinde, Enes kapıyı açtı. Sonya buruk bir acıyla kıvranmaktaydı. Yorgun bir hareketle, üzerindekileri soyunup mutfağa geçti. Enes, dosyası kabarık birisiydi. Buhara hadisesinde kendisi şahitlik etmiş ve onu zor kurtarabilmişti. Hakkında yapılacak küçük bir şikâyet, en azından Enes'in mahvı sayılırdı...

* * *

Günlerdir hastanede huzursuz çalıştılar. Enes nöbetçiydi, Sonya evlerinde yalnız geceledi. Sabah erkenden kalkıp hastaneye geldiğinde, ilk işi Enes'i bulmak oldu.

İçeri girdiğinde, Enes odasında yalnızdı. Ezik, hırpalanmış bir duyguyla gözlerinin içine baktı:

— Bir ses var mı?

— Hayır.

— Hayret!

— Çok endişelisin.

— Elimde değil. Hayatta korkunun her derecesini yaşadım.

— Üzülme.

Kulaklara kadar gelen bir ayak sesiyle sustu. Başka şeyler konuşmaya başladılar.

— Uyuyabildin mi, bari?

— Pek değil,

— Nöbetin bitti. Gidip güzelce bir istirahat et.

Üzerindeki önlüğü çıkartıp, gitmek için hazırlandı. Gökyüzünde bulut lekeleri vardı. Güneş, gittikçe hararetini arttırmaktaydı. Elinde çantası kararsız adımlarla yürürken, birden evlerine uzanan yolları değiştirdi. Birkaç gündür Seyyid Han'ı görmemişti. İçindeki sıkıntıyı ancak onunla dertleşmek suretiyle azaltabilirdi...

* * *

Peter günlerdir iz sürmekteydi. Bu gece Enes'le birlikte o da nöbetçiydi. Birbirlerine yakın semtlerde oturuyorlardı. Hastaneden bir ya da iki dakikalık zaman farkıyla, Enes'in peşinden çıktı.

Yolda duraklayışı, ani bir kararla güzergâh değiştirişi, Peter'i kuşkulandırdı.

Şu anda, Sonya hastanedeydi. Enes'in hayatında başka birisi mi vardı? Uykusuz geçen uzun bir geceden sonra, yolunu değiştirip, nereye gidebilirdi?

Daha üç gün öncesi, hakkında hastane başhekimine rapor vermişti. Peşini gölge gibi takip etti. Bir hayli yürümüş, yorulmuştu. Zaman zaman saklandı, hızını azalttı, sokakların arasından kıvrıla dolana ustaca iz sürdü.

Enes, alçak duvarlı, beyaz badanalı küçük bir eve girmişti. Bıkmayan bir gönülle iki saati aşan süreyi dışarıda bekledi.

Dalgın bekleyişine aniden son verdi. Birden toparlandı açılan kapıdan Enes çıkıyordu. Oldukça yaşlı, sakallı bir ihtiyar kendisini uğurlamaktaydı. Kuşkusu daha da büyüdü. Hastanedeki gizli ibadetiyle, bugünkü ziyaret arasında rabıta kurmaya çalıştı. Bitmeyen bir kin, sönmeyen bir sevda Peter'i kamçılıyor, Enes'le Sonya ayrılığı için, her çareye baş vuruyordu.

Enes uzaklaştı... Peter evin etrafında dolaştı, kapı numarasını aldı. Bu, yüzü aşkın yaştaki adam kimdi? Bir sabıkası yahut geçmişinde rejim aleyhtarı çalışmaları sebebiyle fişlenmiş olamaz mıydı?

Hakkında istihbarat yaptırmayı düşündü. Bir ümit kapısı açıldı ufkunda...

* * *

Gece ilerledikçe sohbetleri koyulaştı. Yatsı namazını kıldıktan sonra ikisini de uyku tutmamıştı. Sonya çay demledi. Küçük masanın etrafında karşılıklı oturdular. Duygular yaralı olunca, insanda rahat kaçar; ikisi de zor durumdaydı.

Hadisenin peşinden tam yedi gün geçmesine rağmen, halâ çıt yoktu. Bu sessizlik, bu gönüllere derinlemesine işleyen uğultulu korku, halâ yüreklerinde sükût limanına çekilmemişti.

Peter, Enes'i affedemezdi. En azından bir şeyler yapması gerekirdi. İkisi de sırf bu yüzden şaşkındı.

Gecenin sükûtu Taşkent'e hâkim, caddeler ve sokaklar boş. Sonya çayını istekle yudumluyor, sohbet gittikçe derinleşiyordu.

— Bu rejimin acımasızlığı, bu mantıksız baskı insanın boğazına sert kemik gibi tıkanıp yumruklaşmakta. Gün geçtikçe anlamaktayım bunu. İnsanca bir düzen değil kurdukları; bir aldatmaca, bir oyalama, bir kandırmaca oyunu bu. «Sıkın dişinizi, dayanın, komünizmin merdiveninden altın çağa geçiyoruz.» Oysa, verilen muştuya karşılık kapkara bir çağla kucaklaşmakta insanlık. Kendilerine işkence ederek, Allah'a yaklaşmak isteyen Hint fakirleri gibi, çile yumağının arasına sarılan insanlık, halâ bir altın çağ hayaliyle yanmakta... Oysa, idare edenler rahat. İdare edilenlerin alın teri gırtlaklarına tıkanıp boğmadı onları.

— Hedefe ağır ağır gidilir. Toplumdaki sabırlı bekleyiş, her vakit hayra alamet değildir.

— Daha önce bunları konuşamıyorduk.

— Doğru... Baba oğuldan, ana evladından sırrını saklamak zorunda. Unutma ki, yerin de kulağı vardır...

— Neden söyledim, diye üzülmektense, saklayıp rahat yaşamayı seçmişiz hep.

— İnsan birbirine güvenmeli. İçini dökeceği dert ortağı olmalı kişinin. Yoksa farkında bile olmadan eriyip gider.

— Artık anlatıyorsun.

— Fakat rahat değilim.

Enes'in tükenen çayını tazelerken, mülayim pırıltılarla gözlerinin içine baktı:

— Günlerdir kafamda ne kuruyorum biliyor musun?

— Anlatmadın ki.

— Kaçmayı.

Enes, Sonya'yı hayretle inceledi:

— Anlamadım.

— Kaçmayı, dedim.

— Nasıl?

— Daha orasını ayrıntılı düşünmedim.

Enes, acı acı gülümsedi.

— Ayrıntılı düşündüğün an kahrolacaksın demektir. Demir perde duvarını kırıp hür dünyaya geçebilmek kolay mı sandın? Söylediklerin bir olmaz kadar müşkül.

Hüzün dolu bir yüzü vardı. Sesinin tonu düştükçe mahmurlaştı:

— Üç deniz ötesinde hür insanlar yaşarmış. Duyduklarım hep masal gibi gelirdi bana. İnsanlar idarecileri kendileri seçer, onlardan, yanlış hareketleri hakkında hesap sorarlarmış. Mahkemeler adil ölçülerde kurulur, suçluyu özel avukatları savunurmuş. Kişi dilediğince gezer, imkânları nispetinde hür ve serbest bırakılırmış. Hatta, kendilerine has özel işyeri açıp çalıştırabilirlermiş. Hele doktorlar! Duyduğum bu masal, adeta bir ninni gibi geldi kulağıma, özel muayenehaneler açar, kendi hesaplarına para kazanır, sultanlar gibi yaşarlarmış. Fikir özgürlüğü varmış, üç deniz ötemizde. Orada inançlar saklanmaz, insan dilediği inancı korkusuz yaşarmış. Çiftçilerin alın teri devletçe ellerinden alınmazmış duydun mu? İnsanca yaşarmış insan. Çocuğunu bir yaşında devlet kreşine verme mecburiyeti yokmuş orada. Ana şefkatinden mahrum büyümezmiş hür dünyanın çocukları. O diyarın esirleri bile bizden hürmüş...

Ben, işte oraya kaçmak istiyorum. Hazarın, Karadeniz'in, tükendiği yerde, Büyük Okyanus başlarmış. Üç denizin ötesi hür insanların yurduymuş. AMERİKA... Masallar ülkesi...

Enes, kalbine hançer yemiş gibi, yüzünün derileri gerildi. İçi buruk acılara yataklık etti...

— Marksizm'in katı kalıplarını kırıp hür dünya insanıyla kucaklaşmak mümkün mü?

— Enes, diye kızdı. Bozmasana hülyalarımı!

Hayalleri okyanusları aşıp Amerika'ya kadar ulaşmıştı. Öyle dalmışlardı ki, ölümüne bir baygınlık vardı yüreklerinde. Kapının cırlak sesli zili, hülyalarını derin bir ürpertiyle böldü. Birbirlerinin yüzüne vehimle baktılar:

«Kimdi bu saatte zili çalan?»

Bu ülkenin, eli yüreğinde yaşayan insanları bunu çok iyi bilirlerdi. Tutuklamalar, daha çok geceleri, el ayak çekilip caddeler, sokaklar kimsesizliğe terkedilince yapılırdı.

Gündüzleri de olurdu bazen. Sokakta, caddede kalabalıkların arasında... Ancak, daha çok evinden götürürlerdi insanı. Hülyalarını uykularını en tatlı yerinden bölerek:

— Karakola kadar! derlerdi.

Tükenmiş sayılırdı o insan. Bir defa damgalanmak yeter de artar bile...

Suçluların artması, siyasetleri gereğiydi. Ücretsiz, masrafsız, en yüksek derecede işleri gördürmek yatardı anlayışlarında. Köleler ordusunu arttırıp insanlık dışı çalıştırmak felsefesi vardı sistemin temelinde. Sırf bu yüzden, sudan sebeplerle suçlu aramak peşinde koştururdu organlar...

Kapıları çalınmıştı. Kurbanlık koyunlar gibi birbirlerine bakmaktaydılar. Korku bir nefeste geçilmez olmuştu yüreklerinde.

Enes, yavaşça yerinden kalktı, ikilenen, hatta üçlenen zil sesini ürpertiyle dinlerken, kuşkulu adımlarla kapıya doğru yürüdü.

Sonya'nın yüzü gazelleşmiş, başı uğultulu bir zonklamayla dönüyor, kapının arkasında kimlerin olabileceğini düşündükçe, dizleri bedenini çekmiyor, yığılacak gibi oluyordu.

Kapı açılmazdan önce dışarıya titrek bir ses uzandı:

— Kim o?

— Polis, aç kapıyı!

— Kimi aradınız?

— Enes, Dr. Enes Muradof.

Kapıyı yavaşça açtı. Dışarıda duranlara korkulu gözlerle bakmaktaydı. Kısık bir sesle cevap verdi:

— Enes benim.

— Bizimle karakola kadar geleceksin.

— Karakolluk bir işim yoktu.

— Kanun çağırıyorsa, vardır.

— Zaman tanımaz mısınız? Kıyafetimi değiştirip çıkayım.

— Daha başka işlerimiz var, oyalama bizi.

Kapıyı aralık bırakıp odaya geçti. Sonya, sessiz akan göz-yaşlarıyla ağlıyordu. Enes'in uçuk benzine nemli pırıltılarla baktı. Acıdan kırışan dudakları fısıltı halinde isim verdi:

— Enes!

Nemli gözlerine derin bir hüzünle baktı.

— Gidiyor musun?

Konuşmadı. Çarçabuk üzerini değişti, artık hazırdı.

Sonya'ya döndü, daha konuşabilmek fırsatını kendisinde, bulamadan kadınının ıstırabı taşmıştı. Boğulur gibi hıçkırdı...

Bu ne bir gurbet yolculuğu, ne de bir görevlendirilişti. Sonya, bu gibi gidişleri iyi bilen birisiydi, önüne uzanan yorgun elin parmaklarını kavradı:

— Allaha ısmarladık! Sözüne dikkat kesildi.

Gider ayak, perişan eşine ikazda bulundu:

— Vaktim çok dar. Kendini salmamalısın öyle. Biz çileye talip olmuş insanlarız. Her idealin sonunda mutlaka bu vardır. Milyonlarca inançsız sürünün arasında yaşayan, birkaç bin kişiden bir tanesi kurban verilmiş çok mu? Unutma şairin sözlerini...

Sonya'nın duyabileceği şekilde konuşuyordu:

«Serbesttir derler dinde dua;
Fakat Allah'tan başkasına duyurma»

Kiliselerin çan sesleri susturulmuş, ezan sesleri ufuklarından silinmiş, bir toplumun efradıyız. Elveda, gidiyorum artık. Dışarıdakilerin sabrı yok, daha fazla beklemezler beni.

Sonya;

— Ne zamana kadar? dedi.

Hüzün dolu bir çehresi vardı:

— Bu gidişlerin sonu çoğu kez hüsrandır, dilersen dönüşümü boş yere bekleme.

Hıçkırmamak için dişlerini sıktı. Çekemeyeceği kadar acıyla doluydu:

— Ahiret gününe mi randevu verdin? diye inledi.

Sustu. Ağlamamak için dudaklarını gevdi:

— Sakın unutma bu sözümü. Hayatımın ilk ve son erkeği sen olacaksın.

— Sonya, bırak şu ağlamayı. Mansur'un gözlerini hasretle öp. Tıpkı bir ahiret hasretiyle. Bu muhabbet babandandı dersin. Anama hakkını helal etmesini söyle!

Kısık bir ses, boğuk bir fısıltı halinde yayıldı:

— Eneees!

— Hakkını helal et.

Pencereden dışarıya ıslak gözlerle baktı. Gecenin iniltili sessizliğinde ayak sesleri yerlere şamar şamar inerken, Enes, Sovyet organının pençesinde çaresiz adımlarla yürümekteydi.

Daha birkaç dakika öncesi dünyaya hükmeden gönüller, şimdi müşahhas bir şekilde tutsaktı. Hülyaları üç deniz ötesine kadar uzanmış, hür dünyaya birlikte uçmuşlardı. Daha az öncesi, gönüllerince dünya kurup dünya yıkmışlar, dar odanın sessiz duvarları arasında küheylanlaşmışlardı.

Puslu camın arkasından dışarılara baktıkça, Taşkent'in koyulaşmış karanlığını bıkmayan bir aspiratör gibi emdi kederli bakışları... Enes'in aralarında yıkık dökük hissiyatla yürüyüşü, çıldırtmak üzereydi Sonya'yı. Yalnızlık yaman çökmüştü üzerine...

Geceler öğütürdü insanı. Değirmen taşları yaman dönerdi ürperti yüklü beyinlerde. Kör olası esaret, en saf, en berrak duyguların hülyalarını karartır, yorgun, güçsüz, arzusuz, düşürürdü insanı. Her zorun, güç yetmezliğin peşinden, lanet okurdu masum çehrelerin dünyaya açılan göz bebekleri.

Ve, dipsiz bir kuyunun girdabında verilen çırpınışlar, birden iç âlemine haykırır, çaresiz, gönüller, dev bir inkılabın eşiğinde meydan okur zulme. Bir nefeste çökertirdi diktatörün ezici gücünü. Zulmün paslanmış zincirlerini kırıp, son verirdi esarete, köleliğin her türüne, Hülyalar bitinceye kadar, silinip gider bütün küstahlıklar. İnsanca bir düzen kurulur yeryüzünde...

Kapkara bulutlar çekilip kirletilmiş ufuklardan, güneş en canlı, en muhabbetli, en ihtişamlı pırıltılarıyla doğar. Birden nokta nokta, yer yer, duru, şedit, berrak bir aydınlık yaymaya başlar yeryüzüne. Geçici bir bayram geçer mahkûm ruhlar, giyinir, kuşanır seyran eder dilediğince hür dünyalarda. Çiçekler eflatunlu, morlu, ebrulu yeşilli açar. Desen desen, renk renk, nakış nakış... Ve yeryüzü her tonunu yansıtır renklerin.

Engin bir rüzgâr, sihirli kokular getirir gizli âlemlerden. Bölmek istemez hülyalarını insan; doymak bilmez...

Çaresiz uyanır, yeni baştan zulmün, esaretin kucağında... Gerçeklere teslim olur, prangalar vurulur yeni baştan hayatına. Bölünen hülyalarından kalma hürriyet kokusu, tütsü tütsü kımıldar nefesinin titrekliğinde. Ve çaresizliğini seyreder puslu bir aynanın karşısında, kahrolur insan...

Sonya, buharlaşan camdan dışarıyı işte bu duygularla seyretti. Enes bir arabaya bindirildi. Bir eksoz dumanı, sonra gecenin iniltisini bozan bir homurdanış ve kayboldu gözlerinden...

Her şey ters yüz olmuştu bir nefeste. Yeni bir hayatla birlikte, yeni güçlükle çalacaktı kapısını. Yahut, kendisi için de ötecekti zil, beklemedik bir gecenin koyulaşmış karanlığında.

* * *

Enes, geceyi rutubet kokulu dar bir hücrede tüketti.

Gün doğmak üzereydi. Bulunduğu hücrede su yoktu. Duvardan teyemmüm ederek abdest aldı, ahşap kanepenin üzerinde namazını kıldı.

Umutları kırık, gönlü üzülmüştü. Daha şimdiden, ayrı düştüğü insanlara karşı hasret doluydu. Bu diyarda yaşayan insanların sesi, hür dünyadakiler gibi gür ve yankılı değildir. Rejimin katılığı altında kısık ve suskun kalır insan.

Artık, kimse Enes'i arayıp ziyarete gelemezdi. Yahut nerede, sağ mı, ölü mü olduğunu bilemezdi. Ne bir mektup, ne de bir selâm kavuşamazdı dostlarından... Aramak, sormak bile büyük suçtur, rejimin el koyduğu isimleri...

Günün doğuşunu, hücrenin, dar bir deliğinden seyretti. Az sonra asık suratlı görevli, tiksintili bakışlarıyla hücrenin demir pencere aralığından, bir parça ekmekle üç zeytin tanesini uzattı.

Enes, öğürerek bakıyordu görevliye. Saat şu anda dokuz sularında gezinmekteydi. Bileklerine kelepçeler kilitlenip, sorguya çekilmek üzere hücresinden çıkartıldı. Kendisini suçlayan karar uzatıldı önüne.

— Şunu imzala!

Enes, görevliye manidar baktı.

— Önce verin okuyayım.

— Sana okumanı değil, imza atmanı söyledim.

— Aslını bilmediğim bir suçlamayı kabul etmiyorum.

Görevli sert bir çehreyle homurdandı:

— Sana imza at, dedim.

— Benim suçum yok.

— RSFSR ceza kanunun 5810'dan kusurunuz görüldü.

— O maddenin ne hakkında olduğunu bilmeliyim. Kanunu verin okuyayım önce...

— Bende yok.

— Kendinizde olmayan kanunun maddesini zarar diye yazıp beni suçlayamazsınız.

Görevlinin kaşları birden çatıldı, kanı beyninde dibek dövmeye başladı.

— O bizler için yazılmıştır. Suçlular için değil.

İri yarı, goril gibi başka bir görevli ayağa doğrulup, Enes'i azarladı:

— İmzalayıp ver onu, üsteleme fazla!..

Enes, ayak tırnaklarından saç tellerine kadar efkâr doluydu. Kendisine bağıran adam, üst düzeyden birisi olmalıydı.

Sıkışıp kalmış, tek kişinin iradesine karşı, topyekûn adalet mekanizmasının, ezici ve nefes kesen azameti vardı karşısında.

Ceza Kanununun kitapları kütüphanelerde bulunmaz, sokaklarda satılmazdı. Demir perde gerisi ülkelerinde, sanıkların kendilerini avukat tutarak savunması, masaldan daha inanılmaz gelirdi bura insanına.

Sovyetlerde yapılan soruşturmaların temelinde sanığı kanun bilgisinden mahrum bırakmak düşüncesi yatardı. Tutanaklarında, kendi keyiflerince yazdıklarını, cebren imzalatırlardı insana...

Aslında soruşturmalar ve yargılamalar, bir formaliteden ibaretti; akıbeti değişmezdi hiçbir zaman. Her şey, daha önceden tayin edilmiştir. Suçsuz olsanız bile, kurşuna dizilmeniz gerekiyorsa, dizileceksiniz demektir. Vazgeçilmez...

Enes, tereddütle görevliye baktı. Korkunç çehreli adam, sumenin altından çıkardığı evrakı Enes'e uzatırken:

— Al bunu oku, dedi.

— Nedir o?

Odanın içini cırlak, sevimsiz bir kahkaha tufanı doldurdu.

— Hah hah hah!..

— Karın, kanuna başvurusuyla kocalığını reddettiğini bildiriyor.

Yüzünde garip çizgiler oynaştı. Acının en çekilmezi beneklerini işledi çehresine...

— İnanmam!

— İmzasını tanıyorsan, inanırsın demektir.

Tereddüt dolu bir hareketle, titrek elini görevlinin uzattığı evraka götürdü. Aldı, hayretle okudu. İnanılmaz şeydi doğrusu. Cümleler, kelimeler ve harfler, her biri beynine hançer gibi saplanıp kaldı.

«*Suçsuz bile olsa, rejimin tutukladığı bir erkeği, kocalıktan reddediyorum. Yüce makamınıza saygılarımla sunarım.*»

Dr. Sonya Kalpaçova
Komünist Partisi Üyesi

Kızlık soy ismini kullanmıştı...

Enes, imzayı tanıdı. Sonya ne çabuk soğumuştu kendisinden. Kahırlandı, öfkelendi, gözleri ıslandı. Baş ucunda bekleyen görevlinin elinden, kendisini suçlayan evrakı alıp gösterilen yeri imzaladı. Israrı kendisine hiç bir fayda sağlamayacaktı artık...

* * *

Sibirya'nın dondurucu soğuklarına alışamamıştı. Nezle, grip halsizlik içinde mustarip ve çaresiz bir hali vardı. Günün akşamına kadar harcadıkları enerjiye karşılık, ne yeterli uykuyu, ne de gıdayı alabiliyorlardı. İnsanın bir köpek kadar haysiyetinin bulunmadığına, Sibirya sürgününün insanlık dışı esaret hayatında şahit oluyordu.

Çile, artık, sabır duvarını yıkmıştı. Sürgündekiler tahammülsüz ve dirençsizdi. Kaderin, sefalet ordusu olarak bir araya getirdiği insanlar, bulunduğu koğuşlarda ve insanlık dışı çalıştırıldıkları iş yerlerinde bile, birbirlerine karşı acımasız olmuş; onlar da, gaddarlığa alışmışlardı. Belki de, onları bu ağır şartlar acımasız yapmıştı...

Demir perdenin katı tutumu, mahkûmları buna mecbur eden etkendir. Sibirya'nın iliklere işleyen soğuklarında, ıstırap günlerini yaşayan insanlarda bile, ırkçılık hâkimdi. Aynı milletten, aynı soydan gelenler, birbirlerini arkalayan, diri bir beraberlik içinde saf tutmaktaydı.

Koğuşlarda, iş başında, gücü kendilerine yeten insanların kavgaları acımasız olurdu. Sinir gerginliğinin verdiği tahammülsüzlük sonucu, sebepsiz çatışmalar olur, akıbeti çoğunlukla acı

bir sonla biterdi. Sinir harbi içinde yaşamak zorunda kalan insanlar, bunalımın bitmez tükenmez yumaklarını sararak, nihayetsiz bir azabın gözükmez akıbetini içinde, eriyip gitmek işkencesine maruzdurlar.

Enes, sabahtan akşama kadar kömür ocağının en derin damarında çalışmaktadır. Toprağın havasız diplerinde pelteleşen insanlar, akşam zayıf bir kahvaltının ardından, komünizm propagandalı konferanslar dinlemek zorunda da bırakılır.

Enes, insanlık dışı çalışma ve davranışlar karşısında, son günlerde hayli yıpranmış, hırpalanmış ve zayıf düşmüştü. Artık, iyiden iyiye direncini yitirmiş, tanınmaz bir hale gelmişti.

Aylar, Sibirya'nın dayanılmaz, buzlu çilesinin kabuğunda eriyip geçmekte, ayrıldığı insanlardan, ne bir mektup, ne de haber kırıntısı kendisine ulaşabilmekte.

Koğuşun düşük voltajlı aydınlığında, kirli, üzerinde paçavradan yatak serilmiş peykesine bitkin bir eda içinde uzanmış, nihayetsiz, derinlikleri kurcalamaktaydı...

Burnunda sıla, evlat, ana ve yar sevdası tütsü tütsü kokmakta, koğuşun küçük, kirli camından içeriye sızan puslu ışık huzmeleri, kederli yüreğine gurbet şarkıları fısıldamaktaydı. Hasreti biraz daha çoğalıyor, geçilmez hale geliyordu.

Efkâr tüten bakışları daldı... Şu an Taşkent'i düşünmekteydi. Sonya'da bekletti derinleşen düşüncesini. Kendisini kocalıktan redde mecbur mu edilmişti?..

Sonra, Buhara'ya kadar uzattı hülyalarını. Ana, gönderdiği mektupları cevapsız kalınca, kim bilir ne kadar duygulanmış, kahırlanmıştır... Mansur... O hayatı henüz tanımayan çocuk, ne alemdedir?..

Gecenin iniltili sessizliği içinde hep onları düşündü.

* * *

Bugün çok yorgundu. Kendisini hiç de iyi hissetmemekteydi. Kahırlı bakışları düştüğü her noktayı dağlayacak kadar yakıcı ve anlamlıydı...

İstirahat verilmişti. Nefes alacak kadar boş kaldıkları zamanı Enes'le birlikte geçirmeye alışmış, üç dört müslüman, yine yanına sokulmuştu.

Her sıkıntılarını kulağına fısıldaşır, rahatlamaya çalışırlardı. Değil onlar, hangi tebaadan olurlarsa olsunlar, başı ağrıyan, burnu kanayan, ıstırabı çekilmez dereceye yükselen sürgünler, nefesi Enes'in yanında solumaya alıştı...

— Doktor bugün fenayım.

Onlarla ilgilenir, tavsiyelerde bulunur, onları ilaçsız rahatlatmaya çalışırdı. Sırf bu yüzden olmalı ki, sürgünlerin hepsi de istisnasız denilecek şekilde onu sever, sayarlardı...

Enes bulunduğu grubun içinde, ne bir ırk, ne de bir ideolojinin farkını gözetmeksizin, zulmü yaşayan insanlara şefkat dağıtıcısıydı. Koğuşta yahut çalışma yerinde bir kavga mı oldu? Hemen araya girer, onu karşısında gören en sert öfkeler bile sönerdi. Sürgünde, en rahat ve problemsiz grup haline gelmişlerdi. Organlar bile, sanki zaman zaman katılıklarını kırar, bu ahenge hançer olmaktan vazgeçerlerdi...

Akşam yemekhanede kavga çıktı. Sürgünlerden bir tanesi her vakit olduğu gibi, doymamıştı. Etrafındakileri alıcı bakışlarla taradı. Gözleri düştüğü her noktaya hararetli bakışlar bırakarak parlıyor, kendisine has bir şeyler arıyordu. Aslında ümitsiz arayış içinde olduğunun kendisi de farkındaydı. Fakat, yine de ısrarla etrafına bakındı.

Bir dilim ekmek artıran var mıydı?.. Artıran olsa bile koynuna cebine sokar, sonra bal börek gibi yerdi. Buna rağmen, böylesi bir arayış içindeydi adam...

Sürgünlerden bir tanesi, verilen kumanyayı iştahsız yemekte, gözleri değişik âlemlerde gezinmekteydi. Bir hasret, bir acı, bir sitem ona açlığını unutturmuş gibi, dalgın ve bitkin bir hali vardı.

Adamın gözünden kaçmadı. Yerinden sıyrılıp, usulca kalktı, iz süren, keskin avcılar gibi, keşfettiği adama yaklaştı. Dalgın, soluk bakışlı adamın yanına usulca çöküp, yalvarmaklı bir sesle hülyalarını parçaladı.

— Yiyemeyeceksen bana ver.

Kendisine bir nefes kadar sokulan adama, derin bir öfkeyle bakıp kızdı:

— Çekil git başımdan!

— Günlerdir doyamıyorum.

Gözleri öldürücü şimşekler çaktı. Yüzündeki deri inadına gerildi, buruştu:

— Çekil git dedim sana!

— Doymadım, diyorum!

— Ben de açım, düşüncelerime hançer vurdun, çekil başımdan!

— İştahsız yediğini gördüm.

Öfkesini sert, kızgın bir sesle kustu:

— Git buradan!

Ortalık bir anda karıştı. Birbirlerini kıyasıya tartaklamaya başladılar.

Herkes, önce derin bir merak içinde seyrini sürdürdü. Sonra her iki sürgünün arkadaşları, taraf tutmak için ayaklandı.

Enes, birden yerinden fırlayıp koştu, aralarına girdi. Ayaklanan taraflar, kavgacılar Enes'e «karışma sen» der gibi, anlamlı bakmaktaydı. Enes, iki tarafa da müsaade etmedi...

Hülyaları bozulan adam, susmak bilmeyen bir öfkeyle konuştu:

— Sen karışmasan?..

Konuşması adamın hücumuna engel teşkil etti:

— Canınız kavga etmek istiyorsa, beni dövün.

Elleri yanına düştü adamın:

— Doktor, diye yalvardı!.. Bıraksan...

Teslim alan derin bir bakış, yatıştıran bir tebessümle önüne gerildi:

— Yerinize geçin...

Akşam yemeğinden hemen sonra, gece bütün hasretiyle, pencereden içeriye süzülür... Tavanda asılı kirli ampullerden, fersiz ışıklar yansımaya başlar.

Sabahın er vakitlerinde, gün en derin acılarla mahkûmları böler, geceler yeniden bir araya getirir. Beyinler, verilen konferans duvarını delip hasret kaldığı insanlara yaklaştırır. Yorgun vücutlar, koğuşta kirli yatakların bulunduğu peykeler üzerine düşer. Hasret, uykuyu gözlerden kovmak için cedelleşir. Çok geçmeden, içleri ürperten bir ses böler uykuları:

— Kalkın, sabah oldu!

* * *

İki koca yıl tükendi Sibirya'nın kahreden, aman vermez, soğuklarının kucağında. Açlık, sefalet ve çilenin güç yetmezini, ürpertili sahneler halinde kaydına geçirdi beyin.

Arkadaşlarından çoklarını dirençsizlikten gıdasızlıktan kaybetti. Omuzlara insan gücü dışında binen ağır işin yıpratıp aniden yıkışları yüzünden, aralarından çok sürgün ayrılmıştı...

Tüyler ürpertici işkencelerden can verenlerin acı çığlıkları hafızasında unutulmazlığa işlendi. Soğukta donup heykelleşen insanlar, gözlerinin önünde cansız mumyalar gibi beklemekte...

Ruhunun acımasızca öğütüldüğü, bedeninin paçavra haline getirildiği günleri, iç âleminde bir utanç abidesi gibi saklayacaktı. Çalışan, her gün biraz daha sıkıştıran, büyük kurumun dişlileri arasından nasıl geçerek, ayları yılları tamamladığını, denizler mürekkep olsa ifadesi için yetersiz kalabilirdi.

Yıpranmış, porsutulmuş, tanınmaz hale gelen bir Enes olarak dolan iki yılın sonunda, nefret kusan bir görevli, yüzüne bakarken tiksinerek konuştu:

— Gidiyorsun artık.

İçinde mana veremediği acılar depreşti. Görevliye çekingen bir eda içinde baktı:

— Nereye?

— Tahliye edildin.

Koğuştakiler garip bir curcuna içinde, sarmaş dolaş oldular. İçleri gıcıklayan çığlıklar atıldı, nağralar savruldu.

— Yaşaaaa!.

— Heeeey!..

Görevli, elindeki kırbacı bir kaçının üzerinde şaklattı. Çirkin sesi, sabah kahvaltısında koğuşu titretecek kadar öfkeliydi:

— Susun be!

Masumlaşan, suçlu gibi bekleyen Enes, sevinemedi. Yahut, sevinci bölündü.

— Nereye? demekten başka soru sormamıştı... Kırbaçlar, yaman sakladı sırtında... Yüzünde yara açtı, iz bıraktı. Elini acıyla açılan kaşını üzerine bastırdı. Avucunu kanla dolu olarak, geriye çekti...

Kıskıvrak yakalanmışlığın, mahkûmluğun, çaresizliği mühürleyen ahını çekti. Derin bir nefes indirdi ciğerlerine, acıdan dudaklarını gevdi...

Öfkesini alamayan organ, şiddetli bir tekme indirdi arkasından. Sendeledi, bir kaç adım ileriye atıldı ve durdu...

Herkes dumandan heykeller gibi suskun ve müteessir bekledi. Sükût, keder dolu yüzlere, acıdan nakışlarını dökmüştü.

İğrenç bir ses koğuşun içinde yeniden yükseldi:

— Gidip hazırlan!

Taşkent

Artık iyiden iyiye ısıtmaya başlayan güneş, toprağın nemini yaldızladıkca, etrafa buharlarla birlikte nefis bir koku yayılıyordu... Ağaçlar tomurcuklarını patlatmış, kırlarda, bahçelerde desen desen, renk renk, çiçekler açmıştı. Kabaran toprak, taze bir baharla yeniden uyanmıştı. Artık Taşkent'te bahardı...

Pis kokulu, bakımsız trende hep Taşkent'i, Buhara'yı düşündü. Sakalları uzamış, uykusuzluktan gözlerinin altında çürük halkalar oluşmuştu. Üzerindeki elbise lime lime ve yağ, pas içindeydi. Sıcaktan, boynunun altına doğru yol bulup akan terler, boynunda damar damar kirleri kabartmıştı.

Tren, çölün eğri büğrü çizgisini çeken yollarında, azgın bir yılan görünümünde kıvrıla kıvrıla ilerlemekteydi.

Taşkent'i iple çekti... Üçüncü mevkiinin bakımsız kanepesine oturmuş, pencereden uzakları seyretmekteydi. Mansur, Taşkent'te olmalıydı. Belki de, sırf bu yüzden ilk tercihi Taşkent oluyordu. Yahut, yaralı yüreğinden iki yıldır silemediği bir gerçeğin aslını öğrenip Buhara'ya geçecekti de onun için, ilk tercihi Taşkent olmuştu...

Midesinde hafif bir yanma hissetti. Çantasında sakladığı ekmek parçasını çıkardı.

Bayat, siyah renkli ekmeği ağzında güçlükle ıslayıp, çiğnedi. Etrafında oturanlardan elindeki ekmeğe arzulu bakanlar vardı. Yutkunanları, ağzı sulananları, acılı bakışlarla kaçamak seyretti. Yanında fazla azığı yoktu. Kimseye ikram edebilecek lokması kalmadığı için, müteessir görünmekteydi.

Tutuklanınca üzerinde bulunan bir miktar rubleyi, iki yıl boyunca harcamamıştı. Yollarda, dirhemdir hem çıkardı. Daha cebinde kendisine Buhara'ya götürebilecek miktarda parası kalmalıydı.

Günlerdir bitmeyen yolculuğu, nispeten azaltmış sayılırdı. Bu doğan gün, batıp yeniden doğduğu vakit, Taşkent'te olacaktı. Gecenin karanlıkları yavaş yavaş süzülüp yerini aydınlıklara bırakmaya başladı. Ter kokusu kompartımanda usandırıcı olmaktaydı. Tiksindi, vakit vakit iç bulantısıyla yutkundu. Yerinden usulca kalkıp lavaboya doğru yürümeye başladı. Koridorlarda bile insan yığınları vardı.

Boş bir tuvalet bulup, musluğunda abdest aldı. Dönüşünde kompartımanda herkes uyuyordu ve kalktığı yer halâ boştu. Yeri, pencerenin yanıydı. Dizlerinin üzerine sıkışarak çöküp yönünü kıble tayin ettiği pencereye çevirdi.

Camın, çerçevesine secde ederek namazını tamamladı. Kompartımanda orta yaşlı bir kadın, mahmur gözlerini ovuştura ovuştura Enes'i seyretti. Yüzü kırıştı, dudakları manidar büzüldü. Suratında garip mimikler kargaşası cilveleşti.

Ona göre Enes'in yaptığı, bir deli hareketinden başka hiç bir anlam taşımamaktaydı. Uykulu gözlerinde ısrarlı bir seyirdir sürüp gitti. Tuhafına gitmişti anlaşılan. Sonra, dudak büktü, umursamaz bir tavırla omuz kaldırıp kafasını yeniden arkasındaki sert zemine yaslayarak uyumayı denedi.

* * *

Saat on kırkbeşi gonklarken Taşkent artık uzaklardan hayal meyal seçilmeye başlamıştı... İçinde değişik, ölçemediği bir heyecan vardı. Bir volkanın püskürüşü, yanardağın patlaması gibi bir hal. Yüzündeki deriler kasıldı, gözleri heyecandan adeta irilip yuvalarını zorlamaya başladı.

Minarelerinin burcu gelin duvağı gibi ufukları delen, başını göklere yaslayan Taşkent, artık açık seçik görülmekteydi...

Çirçik Nehri'nin kulaklara sivri sinek vızıltısı gibi gelen sesi, hasretini daha da körüklemiş, hissiyatını deşelemişti.

Tren, istasyona acı düdük sesleriyle girdi. Çantasını ipini kafasından geçirip omuzuna asmıştı. Koridorun penceresinden, kafasını dışarıya sarkıtıp duygulu bakışlarla etraftaki kaynaşmayı seyretti...

Tren durdu... Herkeste korkunç, rahatsız edici bir kıpırdanış başlamıştı. Yol isteyenler, sabırsızca önündekileri geçmeye çalışanlar usanç vericiydi.

Enes, kendisini kakışlayarak geçenlere aldırış bile etmedi. Bedeninde bir duygusuzluk ve keçeleşme vardı. Yorgun beyni, hareket emrini bir türlü veremiyordu. Hüzünlü gözlerle dışarıyı seyrederken, halâ çakılmış gibi durduğu yerde beklemekteydi.

Kakışlandığının, neden sonra farkına varıp toparlandı. Derin bir durgunluk içinde kapıya doğru yaklaştı.

Trenden iner inmez, tenha bir köşeye çekilip derin derin nefes tazeledi. Halâ ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Kolundan tutup «şuraya» diye çekecek, meçhul bir eli beklercesine kararsızdı.

Oldum olası adımlarla, şehrin içine doğru yürümeye başladı. Nereye gidecekti? Ne yapması gerekiyordu? Adeta bunların hiç birisini karara bağlayamamış hali vardı...

Aslında başka bir alternatifi de yoktu. Ümitsiz bir yol düştü aklına. Taşkent'te bulunan tek ve ebedi dostu. «Seyyid Han...»

Acı acı gülümsedi. Acaba onu rahat bırakmışlar mıydı?.. Suçu onunla gizli görüşmeler değil miydi?.. Buruk bir nefesin peşinden istikametini değiştirdi...

Kendisini durmaksızın çeken meçhul el, yoluna istikamet çizmeye başlamıştı. Sonya'ya gitmeliydi.

Günlerden Pazardı. «İyi bir tesadüf» diye geçirdi aklından. Şayet nöbetçi değilse evde olması gerekirdi.

— Belki Mansur da yanındadır, diye geliştirdi düşüncelerini.

Her nedense adımlarını zor tekrarlayarak yürüyordu. Parmağını zile çökecek, içeriden çıkacak birisini bekleyecekti. Hayır, başka kimsenin olması muhaldi, sadece Sonya çıkabilirdi karşısına. Bunca ihmalin, acele bir reddiyenin sonunda, yüzüne ne diye bakacaktı. Kim bilir, belki de bir zorlamanın neticesiydi bütün bunlar.

Yüz yüze gelince kim bilir ne kadar sevinecekti. Artık serbest bırakıldığına göre, birleşmelerinde hiç bir sakınca kalmamıştı. Korku, ona yeniden eski günlerine dönüş yaptırmış olabilir miydi?.. Hayır, hayır, Sonya bu kadar dengesiz bir insan olamazdı.

Tutuklamanın yapıldığı her evde babanın, ananın bile üzerine çirkef sıçramasın diye, evladını reddettiği çok görülmüştü. Hele, kocasını reddeden kadınların hesabı edilmezdi.

Yaklaştığı meskene yeni ümitlerle yürümeyi sürdürdü. Az sonra, her şey kendiliğinden bütün çıplaklığı ile ortaya çıkacaktı. Mansur'u yanına almış olabilir miydi?.. Anasından haberdar mıydı? Seyyid Han'dan malumatı var mıydı?

Acı bir gerçek, beynini insafsızca dürttü. Yoksa, bütün bu hüsnü zanların dışında, daha değişik şeylerin olabilmesi mümkün müydü? Soru içinde sorular dirildi dimağında. Peter'le yahut daha başka birisiyle evlenmiş olamaz mıydı?

O çöllerin tahammülü güç yolları, şu kısa mesafe kadar Enes'i yormamıştı. İkide bir, omuzunu acıtan çanta ipinin çöktüğü yeri değiştirerek, acıyan deriyi dinlendirmeye çalışıyordu. Eliyle, dikenleşen sakallarını kaşıyordu. Yüzünün derileri gergindi. Gözleri etrafına kuşkulu bakıyordu.

Taşkent'e geleceğini bilen organ, daha trenden indiği anda kendisini takip etmeye başlamıştı. Zaman zaman kaçamak bakışlarla, peşine takılan adamı kolaçan etti. Takip edildiğinin farkındaydı...

Artık evlerine yaklaşmıştı. Sıcak bir bahar günüydü. Balkonlardaki bütün çiçekler, yönlerini güneşe çevirmişler caddeler, sakin ve ıssız, balkonlar, çayını yudumlayan insanlarla doluydu.

Kararsız ve tereddütlüydü. Yolunu evine kavuşturmadan değiştirse mi, yoksa devam mı etseydi... Peşindekini oyalamak, yormak hiç bir şeyi halletmeyeceğine göre, evine uğramaya kararlıydı.

Daha tahliye edilmeden Sonya'nın haberi olmuştur. Hep bunların mahkemesini göre göre mesafeyi tüketmişti...

Evlerinin önüne gelir gelmez, garip bir manzara gibi durakladı. Elbisesi lime lime, üstü başı kir pas içinde olan adam, nasıl olur da kendisine, resmi mekanizmalar yoluyla reddiye sunan kadının evine gidebilirdi? «Bari bir tıraş olduktan sonra gitsem,» diye düşündü, sonra vazgeçti.

Kuşkulu bakışlarla arkasını gözetledi, ani bir kararla apartmanın cümle kapısından içeriye daldı.

Asansörü çağırdı. Telaş içinde binip hemen kapısını kapadı. Evleri üst katlardaydı. Düğmeye basıp aynanın karşısına geçti.

Kırbacın açtığı yara, halâ acıyordu ve üzeri kabuk bağlamaya başlamıştı...

Derin akislerle kendisini seyretti. Adeta yıllardır, yüzünü bu kadar yakından görmemiş gibi hasretle inceledi. Hayret içindeydi. Asansör durdu, kapısını açıp dışarıya çıktı.

Kendi simasına bile yabancılık çeken adam, daha tutuklandığı gün kendisini kocalıktan reddeden karısının karşısına, pejmürde ve yıpranmış kılığıyla çıkabilme cüretini göstermekteydi.

İki yıl evvel terk ettiği kapının önünde, derinleşen bir solukla bekledi. Sonunda yorgun bir el harekete geçti ve titrek bir parmak zile çöktü...

Kalbi, göğüs kafesini zorlayacak gibi, çarpıntıya geçmişti. Az sonra, içeriden ayak sesleri duyuldu. Kapının kenarındaki kasaya omuzunu dayayıp vücudunu pelteleştiren bir heyecanla bekledi.

İçeriden bir ses uzandı dışarıya:

— Kim o?

— Aç, ben geldim.

— Sen kimsin?

— Enes, tahliye edildim.

Kapının arkasında bir duraklama oldu. Ayak sesleri uzaklaştı. Bir kaç dakikalık aradan sonra, ayak sesleri yeniden duyuldu. Kapı usulca aralandı.

Kapının aralanan boşluğundan bir çift göz dışardakini hayretle seyretti. Enes'in yakaladığı bir nokta vardı. Sonya'nın gözlerindeki nihayetsiz derinlikleri, keskin akislerle kurcaladı. Kirpikleri ıslak ve dudakları dişlerinin arasındaydı.

Aralarında hiç bir söz alış verişi olmadan, birbirlerini seyrettiler. Sonya'nın acıları fazlalaştı. Avucunun arasındaki buruşmuş rubleleri Enes'in önüne uzattı.

— Al, belki lazım olur. Fakat, çabucak burayı terk etmelisin. Biliyorsun, ayrıldık.

Elinin tersiyle önüne uzatılan rubleleri iteklerken, yüzü kırış kırıştı.

— Demek, reddettiğin doğruydu?

Sonya, cevap yerine kafasını hafifçe önüne eğerken, artık gözyaşlarına mani olamıyordu.

— İslam dininde, kadının erkeğini boşama yetkisi yoktur. Yoksa, döndün mü?..

— Var git buradan. İçinde yaşadığımız toplumun İslam kurallarına göre idare edilmemekte olduğunu biliyorsun.

Kahırlı konuştu:

— Çökmüşüm yıpranmışım değil mi? Eski fiziğim, eski kıyafetim, eski canlılığım ve gösterişim yok artık. Hırpalanmış, porsumuş, iğrenilecek kadar pis ve çirkin bir insan var şimdi karşında. Yaşasın sadakat, yaşasın vefa!..

— Enes!..

Tiksinerek baktı yüzüne:

— Zaman ne kadar da değiştirmiş insanı. Mayanın çok önemi varmış demek.

— Eneees!..

— Evlendin mi yoksa?

Acı içinde kıvranmaktaydı:

— Hayır!..

— O halde?..

— Daha tahliye olur olmaz geleceğini haber aldım.

Şu an kapıda takipçilerin bile var. Seni reddedişimin sağlıklı olup olmadığı kontrol edilmekte, git buradan.

— Mansur burada mı?

— Hayır, Buhara'da. Yanıma almadım.

Uzatmalı, kahır dolu gözlerle kapının aralığından baktı. Sonya, bir zorun, ürpertici bir korkunun irkintisi içinde bekliyordu. Bir kadın için, damgalanmak erkekten daha beter, daha da zordu. İffeti, namusu, haysiyeti kirli pençelerin emellerinde sürüklenirdi.

Enes'in anlam dolu bakışları Sonya'nın ıslak gözlerinde beklerken, kuru, çatlak dudakları, acı bir tebessümü geliştirdi:

— Üzülme, gidiyorum. Düşündüklerini yüz hatlarından okumak, o kadar kolay ki!.. İfşa etmemelisin, mahfuz kalsın.

Sonya, dişlerini kırarcasına sıktı. Enes, kısık bir sesle utanarak bir istekte bulundu:

— Kapıyı yüzüme kapamadan evvel, söyleyeyim bari. Elbiselerim durmakta mı? Üzerimdekiler çok eskidi de... Zahmet olmazsa, bir torbaya doldurup verebilir miydin?

Boğucu bir hıçkırığı duyurmamaya çalışarak koşup, içeriye geçti. Gardırobu açıp, elbiselerinin tamamını, ayakkabılarını irice bir valize doldurup kapıya kadar getirdi...

Valizi uzattı... Yüzüne hüzünden bakamıyordu. Enes, içli bir sesle sordu:

— Buhara'ya gidiyorum. Mansur'u senin için de öpeyim mi?

Kapı yüzüne hışımla kapatıldı. Dışarıya derinleşen bir hıçkırık sesi yayıldı...

Elbisesi lime limeydi. Yırtık söküntüsü iplikler, üzerinde sallanıyor, yağ ve kir lekeleri dikkatle bakanı tiksindirecek kadar yaygınlaşıyordu.

Asansörün aynı katta beklediğini görüp kapısını açtı.

Sonya içeride zor durumdaydı. Artık hıçkırıklarına dilediğince yol verebilirdi. Pencerenin arkasına gizlenip dışarıyı ıslak gözlerle takip etti... Köşe başında bekleyen adamda kaldı bakışları. Kanatırcasına gevmekteydi dudağını.

— Köpekler, diye sokrandı. İşte dediğiniz oldu!..

* * *

Taşkent'in ufuklarında lekesiz, berrak bir gökyüzü vardı. Hava oldukça hararetliydi. Elinde valizi, sırtında torbasıyla birlikte asansörden inip apartmanın kapısından dışarıya bir hayalet gibi süzüldü.

Köşe başında oyalanan takipçisine tiksintiyle baktı. Halsiz yorgun adımlarla caddenin kenarından yürüdü, sonra bir sokak aralığından istikametini, Çirçik Nehri'ne doğru çevirdi...

Elinde valizi, sırtında torbasıyla birlikte nehrin kenarına kadar indi. Müsait bir yer aradı; bulunca keşfettiği noktaya doğru ilerledi...

Suyun kenarında, yükünü ağaçların dibine bırakıp etrafını yorgun bakışlarla gözden geçirdi. Görünürlerde kimseler yoktu. Üzerinden tiksinti veren elbiselerini soyunup iç çamaşırıyla kaldı. Torbasının içinden sabun çıkardı; sonra valizi açıp giyeceklerden eksik noksan aradı. Her şey tamamdı. Elinde sabun, ırmağın müsait bir yerinden suya girdi...

Yağını pasını Çirçik sularına bırakıp temiz çamaşırlarını giyindi. Temiz kokulu elbiseye, intizama uzun zamandan beri hasret kalmıştı. Giyindikleri nefis bir koku yaydı burnuna. Ağır bir yükten kurtulmuş, hafiflemişti.

Torbasının içinden lazım olan bir iki eşyayı alıp geride kalan ne varsa Çirçik Nehri'nin sularına terk etti.

Elini gayri ihtiyari giyindiği ceketin cebine götürmüştü. Birden durakladı. Suratındaki çizgiler bile değişmişti...

Elini cebinden çekip avucunun içinde birlikte çıkardıklarını gözlerinin önüne tuttu. Derin bir nefes çekip genişlemeye çalıştı. Sonya'nın, kapı aralığından uzattığı rublelerdi bunlar. Elbiseyi valize yerleştirirken ceketin cebine koymuş olmalıydı.

Valizine sarılıp, şehrin içine doğru istikamet tutturdu. Hayli yürümüştü. Ana caddenin kenarındaki, akasya ağaçlarının altından usul usul ilerledi.

Uygun bir otel düşündü. Sonra, kararsızlık içinde çırpınan yüreği, Seyyid Han'a uğrayıp uğramamak konusunda yeniden mütalaa yürüttü... Arkasını önünü kolaçan etti. Halâ takipte olması muhtemeldi.

Geceleyecek bir otel aradı. Aradığını bulmuştu. Odasına çekilip dışarıya hiç çıkmadı. Yatsı namazından sonra, sabah vaktine kadar uyudu.

Gün iyiden iyiye yükselmişti. Valizini aldığı gibi dışarıya çıktı. Her vakit uğradığı berbere girdi, boş bir koltuğa oturup:

— Saç sakal, dedi.

Biraz zayıf düşmesine rağmen, fiziki eskisi kadar çarpıcı ve mükemmeldi...

Berberin ücretini ödeyip dışarıya çıktı. Göreve dönebilmesi için, çeşitli belgeleri, gerekli makamlara iletip formalitelerini tamamlamaya çalıştı.

Hayli yorulmuştu.

— Adres bırak, neticeyi bildiririz, denilmişti.

Ümitsiz duygularla başvurduğu son makamdan da ayrıldı. Telaşesi açlığını bile unutturmuştu. Elinde valizi, kaynaşan bir kalabalığın arasında gelecek treni beklemekteydi. İstasyon büfesinden ekmek, peynir, biraz da zeytin alıp, oturduğu kanepenin üzerinde iştahla yedi.

* * *

Yollar, yollar ve yollar... Bıktırıcı, usandırıcı, bezdirici yollar... Kederleri çoğaltan dertleri artıran yollar... Hasret ateşini insanın bağrında daha bir başka türlü yakan, hisleri, gönülleri kavuran, mesafeleri sonsuza çeken yollar...

Tren, Taşkent'i Buhara'ya bağladı. Enes'in damarlarındaki kan dolaşımını hızlandırdı.

Ana ne haldedir şimdi? Mansur babasını tanır mıydı?..

Buhara topraklarına ayağını indirir indirmez ateşlendi, titredi...

* * *

Anayı derin bir hasret kavurur olmuştu. Oğlunun mahkûmiyet haberini Sonya'nın isimsiz postaya verilen mektubundan öğrenmişti...

Karşısında görünce, kalbi duracak gibi oldu. Evin giriş kapısının önüne pelte pelte yığıldı.

Enes, ne kadar korkmuştu. Valizini atıp, anayı kollarının arasında içeriye taşıdı. Sedirin üzerine sırt üstü yatırıp masaj yaptı, kollarını hareket ettirdi.

Hasret tüten bakışları buharlıydı. Dudakları kırıştı kesik kesik hıçkırdı. Ana dertliydi... İçinde biriken bütün çileyi ilmeği kaçmış çorap gibi, sökmeye başladı.

Uzun bir zaman ana oğul sessiz, anlamlı tavırlarla birbirlerini yeniden ezberlercesine seyretmek ihtiyacını duymuşlardı... Kalbin anahtarı olan gözler, hissiyatlarını açığa vurmaktaydı. Onları uzun uzadı konuşturdu...

* * *

Üç gündür Buhara'daydı. Anayla diledikleri gibi ibadet edip dertleştiler...

Bugün hafta sonuydu. Mansur'u kreşten alacaklardı. Enes, heyecanından uçuyor, nasıl hareket etmesi gerektiğini bile

şaşırıyordu. Çocuksu bir eda içinde, değişik tavırlar takınıyor, her haliyle hissiyatını aşırı biçimde açığa vuruyordu.

Ana kreşe girip haftalık izin için, görevlilerden müsaade aldı. Enes, kreşin merdivenlerinde sabırsız bir gönülle beklemekteydi. Ana çok geçmeden, Mansur'un elinden tutmuş dışarıya çıktı.

Enes dayanılmaz bir elem içinde istikametine bakmaktaydı. Yanına kadar gelmişlerdi, önce kanı damarlarında donmuş gibi bekledi. Sonra çocuğun gözlerinin içine dolukarak baktı. Yüzü acıdan kırış kırıştı. Ağlamamak için canını acıtırcasına dudaklarını gevdi...

Ana Mansur'a Enes'i gösterdi:

— Bak Mansur, şu karşında bekleyenin kim olduğunu tanıdın mı?

Önce bön, soğuk duygularla baktı; sonra umursamaz bir tavırla omuzlarını oynattı:

— Bilmem.

Enes artık dayanamıyordu. Mansur'un yanına sokuldu, ellerini avuçlarının içine alıp, önünde çömeldi. Gözlerinin içinde derinleşen bakışları buğulandı, duyguları kabardı.

Ana Mansur'a:

— Baban! dedi, sarılsana.

Çocuk beklenmedik anda garipleşti, sarsıldı. Gözleri nemlendi dudakları titredi:

— Babam mı?

— Baban ya.

Kirpiklerinin arasından inci inci yaşlar sıralandı yanaklarına kollarının arasına aldı Mansur'u. öptü, kucakladı, kokladı...

Çocuk şaşırmış, bunalmıştı. Bir ara, aralanıp birbirlerine bakarlarken, Mansur garip bir eda içinde kendisini koklayıp saran adama manidar baktı:

— Sahi sen nasıl babasın öyle?

İçli bir ses beklemediği soruya cevap hazırladı:

— Beğenmedin mi yoksa?

— Başka çocukların babası annesi gelirler, çikolata getirirler, çocuklarına sarılıp öperler.

Enes, bütün hissiyatıyla birlikte yıkılmıştı. Bitmeyen hasretle tekrar tekrar sarılıp öptü öptü... Kucağına aldı:

— Geldim işte, dedi. Bundan sonra sen de yalnız değilsin.

— Her zaman gelecek misin?

— Her hafta kocaman çikolata alıp getireceğim üstelik.

— Oldu.

— Şimdi çikolata alalım mı?

— Büyüğünden isterim.

** *

Mansur, iki günlük beraberliğin sonunda kreşe dönmek istemedi. Babanın yakın alakası, onu kendisine kara sevdalı yapmıştı. Oynadılar boğuştular, birbirlerine gönülden kaynaştılar. Aslında, Enes ister miydi Mansur'un kreşte kalmasını?.. Çocuk bu, mecburiyetleri idrak ettirmek zor şey onlara...

Baba:

— Kreşe gitmek için hazırlanalım, dedi.

Mansur suratını yıktı, küskün bir çehreyle babasına baktı:

— Ben kreşe gitmek istemiyorum.

— Ben de istemem ama, gitmek zorundasın.

— Neden gitmek zorunda olalım?

— Henüz bunu anlayacak yaşta değilsin.

— Sevmiyorum?

— Ben de.

— O zaman gitmiyorum?..

— Gücüm yetse...

İstemeye istemeye gitti. Hele bırakıp dönerken, çok ağladı.

— Yine gel olmaz mı?

***

Enes, hayatının en neşeli günlerinden birisini yaşıyordu. Bugün, verdiği dilekçeye cevap müspet geldi. Üstelik, Buhara devlet hastanesinde vazifeye başlaması için.

Mansur'un, anasının, bütün hatıralarının bulunduğu şehirde görev alacaktı. Kırık, yaralı hissiyatını Buhara'da, sevdiklerinin arasında kalarak besleyecekti.

Buhara'ya döneli iki aydan fazla olmuştu. Görev emrini alır almaz hastanedeki işine başladı.

Ana «evlenmelisin» diye ısrar ettikçe, münasip bir dille anayı oyaladı. Ana kızlar gösterdi, isimler saydı.

Enes'in yüreğini burkan sıkıntı, gözlerinin önünden silinmeden, acı bir manzara gibi durmaktaydı. Kendisini reddettiğini söyleyen dudaklar, ona tutuklanıp giderken:

— Hayatıma giren ilk ve son erkek sen olacaksın, demişti.

Mansur'un anasıydı. Milyonlarca insanın arasında kimseye açamadığı dertleriyle, çilesiyle, sıkıntılarıyla baş başa bırakılmıştı. İçinden kızmak, nefret etmek gelmiyordu. Onun verdiği sıkıntılar bile hoş gelmekteydi yüreğine.

Her şeyden evvel, sahteden gerçeği seçebilmiş bir gönlün sahibiydi. Enes, zaman zaman zor durumda kaldı. Ana, ısrarını sürdürdükçe;

— Ana, balan sana kurbandır, bekle biraz, demekteydi.

Ana, tekliflerin arkasını zaman zaman kesiyor, aradan vakit geçince, yahut güzel, münasip birisini görünce arzuları yeniden cümleleşiyor, cevap bekliyordu.

— Güzel balam, vakit gecikmektedir.

* * *

Baba, oğul hafta sonlarını iple çeker durumdalardı. Bu hafta, Mansur yine evlerindeydi. Babasıyla boğuşurlarken birden durakladı, ciddileşti:

— Baba.

— Efendim?

— Benim annem var mı?

Enes'in rengi gazelleşti. Babaanne birden söze karıştı:

— Var tabi, ama uzaklarda.

— Hiç gelmeyecek mi?

Enes:

— Gelir, dedi. Bakarsın bir gün ansızın. Elinde büyük bir çukulata kreşin önünde seni bekleyecektir.

Yeniden boğuşmaya başladı. İyice yoruldu. Gözleri küçüldü, yüzünde uykunun izleri vardı.

Enes, oğlunun mahmurlaşan gözlerine bakıp, kucağına çekti. Bağrına basıp, kollarının arasında uyuturken, ananın yüreğini velveleye veren bir ağıt tutturdu:

Buhara önünde değirmen bendi, yavrum oy.
Rabbim bize vermiş Moskoflu derdi...

Dalgındı, farkında olmadan mırıldanmıştı. Ananın ağladığını görünce sustu. Mansur uyumuştu.

***

Sonya hayatında en çetin utancın imtihanını vermişti. İki satır yazı, titrek parmaklarını oynatmaya çalıştığı kalemle cümleleşmiş, altına imzasını düşebilmişti.

Ve Enes'e reddiye sunmuştu. Şayet reddetmese, yahut biraz gecikmiş olsa, aynı suçun ortakçısı gibi yargılanır, iffetini, şerefini yitirirdi. Ya da, soru üstüne soru, ifade üzerine ifade ve bitik tükenmek bilmeyen takipler... Yürek burkuntusuyla nefes alıp veren, bir hayat tarzı çıkardı önüne. İşte bu düşünceden, bu korkunun aman vermez pençesinden kendisini kurtaramadığı için, reddetmişti.

Mahkûmiyet bitince takibata uğraması muhakkaktı. Sonya, hadiselerin akışını iyi bilen birisiydi. O yüzden, büyük utancın peşine, Enes'i içeriye kabul etmemeyi eklemek zorundaydı.

Gözyaşlarını Enes'e çok şeyler anlattığını farkındaydı. Giderken:

— Hissiyatımız mahfuz kalsın deyişi, bunun bir ifadesi olmalıydı.

Taşkent'te gücüne giden, akışını durduramayacağı bir hayat sürecinin kıskacında can çekiştirir gibi yaşamaktaydı.

Hele Peter'in asalak hali, hiçte çekilir cinsten değildi Yılışık yaklaşmaları, lüzumsuz iltifat ve yersiz sebepsiz alakası, onu kahredecek kadar sevimsizdi.

Binlerce defa evlenme teklifinde bulunmuştu. Her defasında evlenmeyi düşünmediğini söyleyerek başından savıyor, zaman zaman azarlıyordu. Peter'den, bulaşıcı bir hastalıktan korunur gibi, sakındı.

Bir itiş kakış içinde geçmekteydi zaman. Hatta, sırf bu yüzden Moskova Devlet Hastanesi'ne tayinini istemişti...

İnancını yaşamayışı, her hali ile kendisini kıskıvrak bağlı hissedişi, dayanılmaz bir azap, çekilemeyecek bir işkence gibiy-

di. Yıllarca üyeliğini yaptığı, savunduğu sistem, şimdi güce gitmişliğin, güç yetmezliğin en bariz misaliydi yaşadığı hayatta. Yalnız bir insandı. Yapayalnız. İnancında, fikrinde, davranış ve kabullenişte...

Buhara...

Enes, kalabalıkların arasında yalnızlığı yaşıyordu. Ana ve Mansur da olmasa, çıldıracak durumlara geliyordu. Damgalanmışlık zor şeydi. Hastaneden eve, evden hastaneye monoton bir hayat yaşamaktaydı. İbadetleri artık tamamen kapalı perdeler arasında kalmıştı.

Gün, batı yakasına çekilmek üzereydi. Çok geçmeden karanlıklarla beraber, Buhara koyu bir sessizliğe büründü. Geceye rağmen sıkıntılı bir hava vardı. Hastanenin harareti görevlileri, hastaları terletiyor, usandırıyordu.

Enes, odasına çekilmiş oturmaktaydı. Gayri ihtiyari açılan kapının boşluğunda beliren hemşireye, dikkatle baktı.

Hemşirenin telaşesi gözünden kaçmıyordu:

— Heyecanlısın?

— Acile hasta geldi, durumu iyi değil.

Enes yerinden kalktı:

— Geliyorum, dedi.

Hasta genç bir turistti. Yatırıldığı sedyenin üzerinde perişan bir hali vardı. Rusça bir şeyler sordu, hasta Enes'in yüzüne bön bön bakıp, İngilizce bir şeyler mırıldandı. Enes hastanın İngilizce konuştuğunu duyup, aynı dilden sordu:

— Şikâyetiniz ne?

— Doktor, öyle bir sancı ki dayanamıyorum.

Istıraptan kan ter içinde kalmıştı. Elini hastanın midesine çöktü. Uzun uzadı muayene etti. Acilen, tahlil, film istedi. Alakalı servisler Enes'in isteği doğrultusunda gereken ne varsa yaptı. Çok geçmeden neticeler kendisine ulaştı. Belgeler teşhisini doğrulamaktaydı.

Hastanın yanında birlikte gelen adama sordu:

— Neyiniz olur?

— Arkadaşız.

— Neler yemiştiniz?

— İçkiyi biraz fazla kaçırdı.

— Acilen ameliyatı gerekli.

— Teşhis?

— Mide delinmesi. Vakit geçirirsek kana karışabilir.

Adam sarardı, morardı:

— Yolcuyuz biz, yarın Amerika'ya uçacaktık.

— Hastalık yol dinler mi hiç?

— Dinlemez.

— Yer ayırtmış mıydınız?

— Dönüş biletimiz var. Ancak henüz yer ayırtmamıştık.

— O halde mesele yok demektir. Kurtulursa, en az on on-beş gün yolculuk yapamayabilir.

Hastanın yatırılması, ameliyata alınması için evrakını hazırladı. Rızası ile hareket edildiğinin bildirir kâğıdı imzalatıp, hemşireye ameliyathanenin acilen hazırlanmasını emretti.

Gözleri hastanın tişörtünün iç cebine takılmıştı. Beraberinde gelen arkadaşına:

— Siz dışarıda bekleyin, dedi.

Yabancı, derin bir ıstırap içinde, odayı terk etmek zorunda kalıyordu. Enes, biraz daha rahatladı. Fermuarı açık tişörtün yanlara açılmasından iç cepte düşecekmiş gibi duran pasaport, Enes'in heyecanını artırdı.

Sedyenin üzerinde yarı baygın yatan, acıdan kıvranan hastanın üzerindeki tişörtü çıkartıp bir köşeye koydu.

Titrek gözleri hastanın üzerinde, eli tişörtün cebindeydi. Parmaklarının arasına usulca takıp aldı. Sol eliyle beyaz önlüğünü kaldırıp pantolonunun arka cebine indirdi.

Hasta, ameliyathaneye götürülürken odasına saklayacaktı. Şayet arkadaşı farkına varsa bile, telaşe arasında kim bilir nerede düşürdükleri kanaati ile, kimseyi suçlamak akıllarına bile gelmeyecekti.

Hemşire içeriye girip her şeyin hazır olduğunu söyledi.

Otoriter bir çehreyle emir verdi:

— Hastayı ameliyathaneye götürsünler.

Kendisi dışarıya çıktı. Koridorda bekleyen adama alevli gözlerle baktı. Bir şeyler söylemesi gerektiğini düşünüp durakladı. Sedye yanlarından götürülürken, ayak ucundaki tişörtü alıp, arkadaşına uzattı:

— Alın bunu, çıkarken lazım olabilir.

Yabancı hiç bir şey düşünme fırsatını bulamadan, önüne uzatılan tişörtü alıp omuzunda asılı duran keten çantanın fermuarını açarak, düzensiz bir şekilde tıkıştırdı.

İrileşen gözleri yumuşadı, derin bir nefes aldı...

Asistan doktor, hemşire ve hastabakıcıyla girdiği ameliyathaneden bir buçuk saat sonra çıkabildi. Yorulmuş, terlemiş, bitkin bir vaziyetteydi.

Ameliyat başarılı sonuçlandı. Hasta, yoğun bakıma alınmak için sedyenin üzerinde burnuna hortum takılmış haliyle koridordan geçmekteydi.

Adamı görüp:

— Kurtuldu, dedi. Yoğun bakıma alınacak. Siz kaldığınız otele gidebilirsiniz. Unutmayın yirmi dört saat görüşmeniz imkânsız. Sadece telefonla sorup durumunu öğrenebilirsiniz.

Odasına çekilip hastanın cebinden aldığı pasaportu inceledi. İsveç uyruklu birisiydi. Pasaportun arasında Amerika dönüş bileti vardı.

Üzerindeki resme baktı, sonra soğuk damgayı inceledi. Beyni peşin bir hükümle «olur» kararı verdi... Aslında teşebbüs etmek istediği şey tüyleri ürpertecek kadar zor ve korkunçtu. Yakayı ele verdiği an kurşuna dizilirdi.

Bütün müşküllere rağmen, deneyecekti. Nüfus cüzdanındaki resmi söküp, pasaporttaki resimle yer değiştirse, kimse farkına varamazdı. Tek endişesi vardı, o da zayıf bir ihtimaldi ona göre. Hastanın arkadaşı tişörtü çantasından çıkartınca farkına varırsa?..

Soğuk damgaların üzerlerindeki yuvarlakların tam çakışabileceğini hesapladı. Yüzündeki deri küllenmiş, kanı damarlarında tazyikini artırmıştı. Huzursuz ve ürpertili bir gece geçirdi. Sabaha kadar hastayı defalarca kontrol etti.

Evet, Buhara'da gün ışıdı. Birazdan görevi bitecek ve yirmi dört saatlik bir istirahat başlayacaktı.

Nöbetini teslim eder etmez, hastaneden ayrıldı...

Eve geldiğinde kahvaltı hazırdı. İştahı pek yoktu. Çarçabuk bir şeyler atıştırdı. Gözleri uykusuzluktan kanlanmış, geçirdiği yorgun gece onu halsizleştirmişti. İstirahat etmek maksadıyla odasına geçti.

Turist, bugün Amerika'ya uçak olduğunu söylemişti. Kendi nüfus cüzdanından, turistin pasaportundan resimleri büyük bir dikkat ve ustalıkla söküp, operasyonu tamamladı.

Ana bulunduğu odanın kapısını açtı. Enes değil uyumak, henüz yatağına bile uzanmamıştı...

Ana oğlunun tedirgin halinden, heyecan dolu yüzünden, derin bakan gözlerinden bir şeyler sezinledi.

— Bütün geceyi uykusuz geçirmene karşılık, halâ uyumamışsın?

Saatine baktı, vakit oldukça dardı. Her şey bir iki saatin içinde olup biter, ya da her şey biterdi... Anasına bir şeyler söylemek istedi. En azından kendisini buna mecbur hissetmekteydi:

— Ana dedi, balan sana kurbandır, beni iyi dinle. Daha doğrusu beni affet.

Ana birden irkilir gibi oldu. Yüzünün derileri kırış kırıştı:

— Affedecek bir şey yapmadın ki.

— Güzel anam, vaktim o kadar dar ki. Helallaşmamız gerek.

Daha sebebini bilip anlamadan gözleri ıslandı. Hayreti birden geçilmez olmuştu:

— Neden?

— Her şeyden evvel sakin olmalısın. Balanın iyiliği için... Soğukkanlı bir anlayışla dinle beni. Damgalı insanın bu rejimin baskısı altında yaşaması inlemekten ibarettir. Kaçıyorum ana! Her şey hazır ve kaçıyorum!

— Nereye?

— Amerika'ya.

— Kolay mı hiç, yakalanırsan öldün say?

— Dua et, göreceksin başaracağım.

— Anlat biraz.

— İşte onu hiç sormamalısın.

— Ya Mansur, beni bırakabilirsin ama!

— Ana, yorma beni; bir hayat meselesi bu. Kalırsam fazla yaşatmazlar burada.

— Sana çok alıştı.

— Beni bağışlamasını söyle. Kaçmayı başarabilirsem, onu da seni de istetirim.

Ana acı acı gülümsedi:

— Timsah gırtlağındaki lokmayı kimseye kaptırır mı sandın? Böyle mi avutursun sen kendini?..

— Ana, vaktim dar.

Derin bir nefes çekti. Ciğerleri kaburgalarının arasında sıkışmış, ezilir gibiydi...

— Mansur'u çok ağlatacaksın, dedi, çoook!..

— Bana yapılan çok zulüm için ağlamaktansa, varsın ayrılık için ağlasın.

— Senin kalbin bu kadar taşlaştı mı bala?

— Ana, sen Sibirya'nın iliklere işleyen soğuklarında kaldın mı hiç? Aç susuz, izzeti nefsin ayaklar altında çiğnendiğine şahit oldun mu? Ana, dayanılmaz şeyler bunlar, öyle işkenceler var ki, söylemekten utanırım, öyle cezalar var ki, insan hatırlamaya bile ar eder. Sen, gönüllü bırak balanı. Şu an kaçmazsam her şeyi bitti say.

Donmuş gibi kaldı. Enes'in yüzüne kahırlı baktı. Doluktu, ağladı:

— Demek ayrılık var ha? Hem, öyle bir ayrılık ki, eli yüreğinde...

— Hakkını helal edecek misin?

— Edilmez mi? Dedi...

— Mansur'u sana emanet etmekteyim. Sonya gelse bile, rica edip yanında alıkoy...

***

Enes korku heyecan ve işkencenin dehşet verici dakikalarını yaşamıştı. Büyük bir fevkalâdelik içinde olup bitti her şey. Karşısına hiç engel çıkmaksızın, hür dünyaya uçmak üzereydi. Heyecandan yükseklerde ufuklar parçalanıyor, saatinin ibresi inat etmiş, tanzimle kıpırdıyordu. Hava alanında, kontrolde, uçağa binerken, zaman içinde zaman yaşadı. Uçak Moskova havaalanından benzin ikmali yapıp, kalkıncaya kadar, yüreği durmamak için direndi. Çok korkmuş pelteleşmişti. Uçak, yolcusunu aldı homurdanarak pisti dolandı. Enes, pencereden dışarıya ecel terleri dökerek baktı. Başarmıştı.

***

Gökyüzü masmaviydi... Ortalık hararetten kaynamakta, caddeden sokaktan yürüyenler, kendilerine gölge arayarak yol almak zorundalardı.

Ananın yüreği ezik, ananın yaraları derin, ananın ıstırabı çekilmezdi artık... Günü akşam edebilmek için ezeli bir işkence gibi üzerinde parlayan günün, ufuklardan sönmesini sabırsız bir gönülle bekledi.

Kendisine meşgale aradı, yok yerden iş icat etti. Gün kavuşunca, nefesi az da olsa genişlemişti. Bu hal, Enes'in çılgınca düşüncelerini başardığına müjde vermekteydi.

İçinde uyumak isteyen sıkıntı, cırlak öten zilin sesiyle körüklendi, önce deliler gibi, evin ortasında şaşkın, şaşkın dolaştı.

— Bu saatte, diye mırıldandı...

Mutlaka organlardı, zile çöken. Yüreği kabardı, kalbi atış hızını artırdı...

Ayaklarını güçlükle sürükleyerek, kapının arkasına kadar gelebildi. Açmasa suçu büyürdü. Kararsızlığını yenmeye çalışarak, titrek elini kapının koluna çöküp, araladı.

Kapının aralığından dışarıyı ürpertili bakışlarla seyretti. Olan olmuştu bir kere. Kavi durması lazımdı. Toparlandı, heyecanını gizlemeye çalıştı. Kapının önüne gerilmiş duran görevliye kısık, mülayim bir sesle sual açtı:

— Ne istediniz?

Görevli kudurmuş bir öfkeyle baktı:

— Doktor Enes'in neyi oluyorsun?

— Oğlum.

— Şimdi nerede olduğunu soracaktık.

— Hastanede.

— Oyalama bizi. Doğru cevap vermelisin.

— Sabah nöbetten geldi. Kahvaltısını yaptı, biraz oturduktan sonra yeniden hazırlandı. Yatıp uyumasını söyledim. Durumu ciddiyetini korumakta olan bir hastadan bahsetti. Onunla ilgilenmek için tekrar görevine döndü. Henüz gelmedi.

— Anlaşıldı. Bizimle karakola kadar gel.

Ananın yufka yüreği şaşırmaya başlamıştır artık. Durduğu yerde önce sendeledi, sonra gücünü toplamaya çabaladı.

Biliyordu, metanetini bitirdi mi, her şey altüst olabilirdi. İtiraz etmenin fayda sağlamayacağını düşündü. Ürkek bakışlarını görevlinin üzerinde dolandırıp:

— Geliyorum, dedi. Sadece bir kaç dakika müsaadenizi isteyecektim.

— Fazla oyalanmamalısın.

İçeriye girdi, çarçabuk hazırlanıp, dışarıya çıktı.

Benzi gazelleşmiş, yüzündeki kan iyiden iyiye çekilmişti. Havanın sıkıntılı hararetine rağmen titriyor, sadece ayaklarının ucuna bakarak yürüyordu...

Karakol amirinin karşısına çıkarken, feri kesilen dizleri adım tekrarlayabilme görevini oldukça güç tamamladı.

Sorgulama sert, acımasız ve küçük düşürücü biçimde sürdürüldü. Soruları kaçamak, kısa cevaplarla geçiştiriyordu.

Görevli, anaya sürekli tiksinerek bakmaktaydı:

— Oğlun nerede?

— Hastanede olduğunu söyledim.

— Yalan söylemektesin.

— Doğru söylüyorum.

— Hastaneden döndüğünde sana hiç bir şey söylemedi demek?

— Hastasının olduğunu söyledi, sonra işine geri döndü.

— Sahiden nerede olduğunu bilmiyor musun?

— Hastanede olduğunu biliyorum.

— Sürtük. Yalancı kahpe seni! Ya doğruyu konuş ya da sus!

Ana dişlerini sıktı. Acı acı yutkundu...

— Kaçtığından haberin vardı, yalan söylüyorsun.

Gözleri kahırla açıldı:

— Benim oğlum kaçmaz!

Yanındaki uşaklara yüksek bir sesle bağırdı:

— Götürün şunu. İyice bir hırpalayın. Makamları oyalamanın cezası neyse görsün!

Organlardan iki tanesi kıpırdadı. Ana, itinalı davranmak istemesine rağmen yüzünün ekşimesine mani olamadı.

— Haberim yoktu, dedi. Bilsem bırakır mıydım hiç? Gücüm yetmese bile ihbar ederdim. Hayatta yalnız kalmış birisiyim ben. Oğlum kocam öldü. Son dalım tek varlığımdı o. Bir çocukla beni nasıl terk edip kaçabilir?..

Amir istihzalı güldü, yanındaki daktilo konuşulanları zapta geçti:

— Demek giderken seninle ısmarlaşmadı.

— Kreşte oğlu var, gidip sorun aramış mıdır? Onu arayıp sormuşsa, şüphe etmeye az da olsa hakkınız olur.

— Dayak istiyor musun, konuşacak mısın?

— Bilmediğim bir şey için dövülsem ne çıkar? Düşünsenize biraz. Kaçan, koyup gitmiş. Her şeyden evvel bir ana, bir çocuk terkedilmiş, bir kıyamet ayrılığı olmuş. Taşlanmış bir yüreğin sahibi, başkalarına zarar gelir demeden çekip gitmiş. Birisi macera aradı diye, başkalarına zulmetmek doğru mu sizce? İhtiyar bir ana, körpe bir bala terkedilmiş. Siz halâ başkalarında suç arıyorsunuz. Kaçıştaki hakaretin tamamı anaya sayılmaz mı?

Karakol amiri durakladı, derin derin düşündü. Yanındaki organlara, kreşteki oğlunun aranıp, aranmadığının öğrenilmesini istedi.

Döndü, sevimsiz bir çehreyle anayı gözetlerken:

— Şimdilik evine dön, dedi. Daha, işin başlangıcında olduğunu unutmamalısın tabi.

Yol göstermişlerdi... Ezik bir duygu fersiz adımlarla karakoldan ayrıldı...

Kahır dolu bir gönlün sahibiydi. Hayat, sonu gelmeyen sıkıntıların kaynağıydı. Daha doğrusu, eli yüreğinde bir hayat yaşıyordu.

***

Bugün, hafta sonuydu. Mansur'u nasıl da özlemişti. Bu çocuk damgalı yetişecekti. Kaçak, ihanet etmiş bir babanın oğluydu şimdi.

Bir buçuk, iki yıl beraberlikten sonra, hem Mansur'u hem de kendisini yalnız bırakmıştı. Sık sık kahırlanıyor, bir yandan başarılı kaçışına sevinse bile, nihayetsiz bir ayrılığın elemi, içinden Enes'i affettirmemeye zorluyordu.

Kreş yolunda çile yumaklarını gözlerinden söke söke yürüdü. Kahırlı bir eda ile, müracaata uğrayıp Mansur'u almak için geldiğini söyledi...

Bir aksilik çıkar mıydı? «Yok artık veremeyiz» diyebilirler miydi? Bunları düşündükçe yüreği un eledi.

Aslında yersiz telaşlanmıştı. Korktuklarının hiçbirisi de olmadı. Mansur'u her zamanki gibi, getirip kendisine teslim ettiler...

Birbirlerine yılların hasretini giderir gibi, sarmaş dolaştılar.

Mansur:

— Babaanne!

İçli bir ses karşılık verdi:

— Yavrum!

Mansur anaya anlamlı gözlerle baktı:

— Babam dışarıda mı?

Yaşlı kadın beynine hançer çakılmış gibi sıçradı. Kırık dökük bir ses:

— Bugün yok, diyebildi.

— Neden?

— Anlatsam bile anlayamazsın ki!

Elinden tuttu, kırık bir gönülle dışarıya birlikte çıktılar.

Mansur, güneşten gözlerini kırpıştırarak dışarılara baktı. Baba sahiden de görünürlerde yoktu. Neşesi söndü, yanakları mahcubiyetten al al oldu. Yaralı duygularla ananın gözlerindeki nihayetsiz derinliklere baktı.

— Sahi, nerede babam?

— Gelmeyecek.

— Bir daha hiç gelmeyecek mi?

Ana acılı bir çehreyle yutkundu. Cevap yerine sadece kafasını oynattı. Mansur, ananın gözlerindeki yaşlara bakıyordu...

Titrek elini cebine sokup çikolata çıkardı. Kırışan dudaklarını dişlerinin arasına verip, çikolatayı torununa uzattı:

— Al!

Ananın gözlerinin içine ısrarla baktı. İnci inci yaşlar yanaklarının üzerine yakıcı bir sıcaklıkta döküldü...

— İstemem.

— Seviyorsun diye aldım.

— Her gelişinde babam getirirdi.

Ananın gözlerindeki bent taştı:

— Ben seni çikolatasız bırakmam; varsın gelmesin baban.

— Olmaz! Onu babam uzatırsa alabilirim.

Ana hıçkırdı. Sesi öfkeliydi:

— Kime naz edersin sen bala? İkimiz kaldık Buhara'da. Sen ve ben. Üzme beni. Birbirimize ihtiyacımız var!

Mansur, boğazına ham meyve sarmış gibi, ıstıraplı yutkundu:

— Alsam bile yiyemem.

Elini boğazına götürdü.

— Baksana tükrüğümü bile yutamıyorum.

Yeniden sağa sola baktı. Sanki babası saklanmış da ansızın ortaya çıkacakmış gibi, tuhaf bir his vardı içinde. Bu şaka bitsin diye bekledi; fakat ortada ne şaka ne de gelip giden vardı. Kaskatı bir gerçek, acımasız çehresi ile yüreğini sıkmaktaydı.

Umudu kesilince hıçkırmaya başladı. Ana, elem dolu gözlerini silip, Mansur'u can havliyle kucakladı, bağrına bastı.

— Talihsiz balam, sus, ağlatma beni. Olmaz olsaydı şu başlarını yiyesi sistemleri. Yerin dibine bataydı, şu kızıl pençe. İnsanca yaşasaydık topraklarımızın üzerinde. Ne sen gözyaşı dökerdin, ne de ben. Sus bala sus, ağlatma beni!

Amerika...

Amerika sığınma hakkını olumlu karşıladı. Enes, hür dünyaya kavuşmuştu. Artık ufuklarda, hevenk hevenk uçuşan bir gönlü vardı...

Birkaç gündür, değişik bulduğu hayata, kolaylıkla uyum sağlayamadı. Gazeteciler, bin bir soru, üst üste basın toplantıları, zihnen ve bedenen yorgun günler geçirdi.

Ve artık, Amerikan vatandaşıydı. Birkaç gün sonra, isteği üzerine gelişmiş bir hastanede iş verildi.

Kısa zamanda, hayallerinin çoğuna kavuşmuştu. Fakat, beklediği daha çok şey vardı hayattan. Şayet, bunlar yerine getirilemezse Amerika Enes'e hüsran durağı olabilirdi.

Komünizmin bir başka şekliyle yüz yüzeydi sanki. Ahlâk, burada da manasını yitirmiş, düşebildiğince düşmüştü. Keşfettiği camilerde, Ezan sessiz bir çığlık gibiydi. Kilise çanlarının gökleri velveleye verdiği Amerika'da Ezan minarelerin tepesinde sükûtu yaşıyordu.

Bununla beraber, Rusya'dan daha iyi bir hayat şartının olduğunu sezmişti. İbadetini serbestçe yapabiliyor, müslüman olduğunu açıkça söyleyebiliyor ve inancından haram olduğu için, yemeklerinde kendisine domuz eti verilmiyordu. Her şey-

den önce az bile olsa, insana saygının kırıntıları gözle görülür biçimdeydi.

Gel gör ki, Enes'in idealinde yeşeren sadece bunlar değildi.

***

Bugün aklına Mansur düştü. Eline kalem alıp önüne koyduğu ak kâğıdın üzerine hissiyatını işledi. Gideceği yerde, rejimin nabzına göre bir mektup:

«Ana, senden habersizce kaçtığım için beni bağışla. Artık sizlerden ebediyen uzaklardayım. Kader çizgisini hep ayrı yaşamamız doğrultusunda geliştirdi. Mansur, kendisinden habersizce kaçan babasını bağışlasın. Benim için balamın gözlerinden öp.

Amerika'da bulunduğumu öğrenmeniz açısından, size bu mektubu yazıyorum. Ellerinden öper, affını isterim. Balama iyi bak.

Oğlun Enes.»

Daha uzun, daha açık yazamadı. Okunur, incelenirdi. Sırf bu yüzden kısa, özlü birkaç satırla mektubunu tamamlayıp, zarfladı.

***

Gün geçtikçe, hasret içinde sönmeyen, ezeli bir ocak gibi alevlerini yükseltti, Mansur'u çok özlemişti. Bu üçüncü mektubuydu, resmini istedi.

Yazdıklarının hiçbirisine cevap gelmiyordu. Kör kuyuya atılan bir taş gibi, yankısı kesilen mektuplarına bir yenisini daha ekledi. Cevap yoktu. Bu sessizlik kuşkularını her gün biraz daha büyütüyordu. Hasretini çektiği hür dünya insanının arasında acıların dayanılmazını yaşıyordu.

Konsolosluk aracılığıyla anayı ve Mansur'u istedi. Uzun za-

mandan beri bütün başvuruları, hep olumsuz neticeler vermekteydi.

Evlat sevgisi, ana sevgisi derken, bunların tamamını bastıran Tevhid hasreti, hepsine galebe çaldı. Enes'i, aklın kabul edemeyeceği kargaşanın içerisinden çekip hicrete zorladı.

Sevdiklerini artık rüyasında bile göremiyordu. Ellerini Yaratıcısına açıp, sabrını artırması için dua etmekteydi. Ardı arkası gelmeyen başvurularını sürdürdü. Bıkmadan, usanmadan direniyor, ısrarlı bir girişimle kızıl rejimin pençesinden anasıyla oğlunu istiyordu.

Yanmış bir yüreği avundurup oyalamaktı bu. Kendisi de bilmekteydi. Vicdanını tatmin için çabaladı.

* * *

Artık Enes, demir perde kafesini kırıp kaçmıştır. Moskova, Buhara'ya uzaktır... Umutsuz kilometrelerin ardında kalmıştır, ikiye bölünmüş bir yürekle yaşamaktadır Sonya...

Yuvadan uçtuktan sonra, Buhara sadece bir selamlaşma, mektuplaşma listesine kayıtlıdır. Ve Sonya, artık gizlediği inancıyla baş başa, kimseyle bölüşemediği bir sırrı yaşamaktadır.

Enes'in kaçışı bir olmazın oluşu kadar sevindirmiştir Sonya'yı. Hayatı pahasına bile olsa, hürriyeti seçişi küllenmeye başlayan hülyalarını dalgalandırmaktadır artık. Enes ve Mansur; gönlü ikisi arasında hasret dokumaktadır...

Kiraladığı daracık bir odaya, bütün hissiyatıyla sıkışmış, eskimekte, solmaktadır. Yine kapandığı odasında ezik duyguların boğucu girdaplarında çalkalanmaktadır. Allaha tevekkül etmek, gönlünün darlığını silmese, çıldırmak an meselesidir Sonya için.

Artık, Moskova Devlet Hastanesi'nde çalışan bir doktordur. Takip ettiği, ısrarlı siyaseti sayesinde, kendisini rejime kabul

ettirmiş, itimat telkininde ustalık sağlamıştır. Bir bakıma rahattır. Tabi dış görünüşü bakımından. Sunî, taklit bir rahatlıktır bu. İç âlemi yıkık dökük bir virane, dış dünyası gözleri kamaştıran bir saray halinde yaşamaktadır.

Vakit Moskova ufuklarında akşamdır. Gün, batı yakasında kızıl meşalelerini tutuştururken, Sonya oturduğu odanın penceresinden Moskova'yı seyretmektedir. İçli bakışları, şehrin üzerine hassas pırıltılar halinde dökülüyor, adeta, bütün insanlığın derdiyle dertleniyor. İç âleminde acılar depreşmeye başlayınca, tahammülsüz bir gönülle düşüncelerinden caymak, her şeyi unutup üzerini küllendirmek istiyor. Yeniden vurdumduymazlığı deneyen bir tavırla, çileye alakasızlığını bildiren göz kırpışlarıyla son vermek istiyor. Mansur, Enes geliyor puslu gözlerinin önüne. Mansur'un bakışları kahırlı. Enes, vefasız tavrından ötürü öğürerek bakıyor suratına. Ve koyulaşan karanlık iç âleminde nihayetsiz helezonlar çizerek derinleştikçe kahroluyor Sonya...

Hayat artık tahammülünü zorlayacak durumdadır. İçindeki hasretin bunalımını yaşamaya başlamıştır. Bazen Buhara'ya uçup Mansur'la kucaklaşıyor, kâh Amerika'ya kaçıp hür dünyalara yelken açıyor. Ve daha sonra bütün dünyaya açılan bir yürekle İslam'ı haykırmak geliyor içinden. Bunların hiçbirinin olmadığını görünce, nihayetsiz bir yeis içinde kıvranıyor, düşüncesini paylaşmayan insanların arasından kendisini tecrit etmek paniğine kapılıyor. O, küçük odanın dar penceresinden dışarıyı seyrederken, sessiz çığlıklar atıyor dünyaya.

«Bütün insanlıktan kaçmalıyım. Kuş uçmaz, kervan geçmez dağların arkasına çekilip, kayaların arasında başlayan bir hayatla, gün ışığına bile son vermeliyim artık. Böylesine acımasızca yüreğimi yaralayan, içimde derinleşen acılardan, beceriksizliğimden, inançlarımı insanlığa haykıramayışımdan utanıp,

insan sesinin ulaşamadığı yerlere kaçmalıyım. Allah'ın gazabına muhatap olmuş caddelerden, insanların tövbesiz dolaştığı sokaklardan, yaşayış ve inançlarıyla Yaratıcısına isyan eden toplumdan kendimi arındırmalıyım...»

* * *

Duru, berrak bir yüzü, asil, saygı bekleyen bir çehresi vardı... Davranışları kibar, ilgisi yürekten bir doktordu. İşinin harici, kimseyle yakınlığı olmayan, içine kapalı, yalnızlığa gönül vermiş, bununla beraber hatırşinas bir kadındı.

Moskova Trafik Hastanesi böylesine ciddi, kibar bir hanıma kıt rastlamıştır. İki yıldır ne bir mazereti çıkmış, ne de bir dedikoduya adı karışmıştı. Üstelik böylesi bir seyahat için can atanlar arasında müracaatı yoktu.

Baştabip önündeki isimlere bakıp, uzun uzadı düşündü...

Olimpiyatlara oyuncularla birlikte katılması uygun görülen üç doktor adayını seçecekti. Etajerin üzerindeki zile basıp görevliyi çağırdı. İçeriye giren hemşireye isim verdi:

— Sonya Kalpaçova'yı.

— Peki efendim.

Baştabibin kendisini çağırdığını öğrenince durakladı. Rengi uçtu, içinde yüreğini burkan bir ürperti oldu. Nedense korkmuştu birden. Hemşireye soğuk bir edayla baktı.

— Geliyorum, dedi.

Çekingen, don bir hareketle baştabibin bulunduğu kapıyı usulca çalıp, kola yavaşça çöktü. Vehim dolu gözleriyle, baştabibin oturduğu makama baktı.

Baştabip, kafasını hafifçe yukarı kaldırdı. Gözlüğünün üstünden kapının aralığında bekleyen doktora baktı. Durgun edalı, düşünceli adam:

— Girin, dedi.

Kapıyı örtmedi. Aralık bırakarak içeriye girdi. Yaptığı, inancı gereğiydi. Heyecandan dolaşmaya başlayan adımlarla baştabibin masası önüne kadar gelip, çekingen tavrıyla bekledi. Ilık, kuşku dolu bir sesle konuştu:

— Beni istemişsiniz efendim.

Baştabip, masanın karşısında duran koltuğu işaretledi.

— Şöyle oturmaz mıydın?

Yüreği ayaktaydı. Gösterilen koltuğa iğreti oturdu. Sıkışan nefesi, göğüs kafesini zorlamaktaydı. Evhamlığını baştabip de sezmişe benziyordu. Onun hassas yapısını incitmekten çekindiği için, mülayim bir sesle konuşmayı tercih etti:

— Rahat oturun. Yaramaz bir havadis yok. İtiraf edeyim ki, takdir ettiğim bir doktorsunuz. Malum, Olimpiyatlar için önümde bir sürü isim var. Lâkin hayretle karşıladığım bir hadise çıktı karşıma. Müracaatlıların arasında isminize rastlayamıyorum.

Sevincinden oturduğu koltuğa pelte pelte yığılıp kalabilirdi. Ufacık bir belirti bile sezdirmemek maksadıyla, mahcubiyet dolu çehresine umursamazlığını ekleyip mırıldandı:

— Hiç düşünmedim efendim.

— Umarım seyahate çıkmanız için, herhangi bir maniniz yoktur.

— Hayır efendim.

— O halde özellikle sizin isminizi yazıyorum.

Heyecan, tansiyonunu yükseltti. Kan damarlarından beynine doğru çekildi, yanakları benek benek lekelerle doldu. Sıkıntısından ince ince terledi ve kızardı. Yüreği heyecanını gizleyebilmek için çırpınmaktaydı. Derin bir nefes indirdi ciğerlerine. Saygıyla hafifçe önüne eğdi başını:

— Teşekkür ederim efendim.

— Fakat sevinmediniz.

— Bir lütuftan ziyade görev kabul ettim efendim.

— Pekâlâ, doktor hanım. Anladığım kadarıyla, içine kapalı ve ketum bir insana benziyorsunuz. Bu görüşmeden kimseye bahsetmemenizi rica edecektim.

— Güvenebilirsiniz efendim.

Havalarda uçuşan bir gönlü vardı. Başhekimin odasından ayrılır ayrılmaz, koridorda yürüyüşlerini dengelemeye çalıştı. Rüyasında görse bile inanamazdı. Aldığı bu teklif, hayal dünyalarının kapılarını aralamıştı. Demir perde kafesi kapısını aralıyor, havalanmaya hasret kalan kanatları, hür dünya semalarında süzülüyordu gönlünce...

Yıllardır hep böyle bir günü beklemişti. Hep aynı düştü görmek istediği. Moskova demir bir kafes, Sonya tutsak bir kanaryaydı içerisinde. Gökyüzünün engin maviliklerinde kanat çırpan gönlü, demir kafesler içerisine kilitlenmişti. Masal ülkeleri diye düşündüğü hür dünyanın insanları, daha değişik hayat şartlarını, daha hür, daha insanca daha özgür terennüm etmekteydi...

Dilediği gibi çalışacak, özel işyeri kuracak, her şeyden öte, inandığı gibi yaşayacaktı... Uykusundan, semaları inleten Ezan sesleriyle gözlerini açacak, kâinatın sahibine hür gönülle teslim bayrağını çekecekti.

Bütün müjdelere rağmen, yüreğinde bir sıkıntı, arzularında bir boşluk gittikçe derinleşiyor, hayallerini kan gölüne çeviriyordu... Ya Mansur... Şimdi altı buçuk yaşlarındaydı. Hayatta bir daha dünya gözüyle görebilme şansını yitirmeyecek miydi?

Sevinci birdenbire sükûta kavuşuyor, yüreğini koyu keder bulutları sarıyor, sonra buruk bir acı iniyor gönlüne. Sevinçlerini hançerleyip, kanatlıyor insafsızca... Kolay değil... Anasız, babasız, demir perdenin katı pençesine terkedilmiş bir yürek kalacaktı arkasında...

Moskova imzalı rüzgârlar, Mansur'un dilinden lanet notalı uğultular getirecekti kulağına. Şefkatten, ana, ata kucağından mahrum bir yürek kalacaktı zulmün kucağında.

Daha yolun başlangıcında iken, bütün benliğini caydırıcı düşünceler çepeçevre sardı...

***

Her şey hazırlanmış, yurt dışına gidebilme izni tamamdı, iki zıt fikir arasında çırpınmaktaydı. Son bir kaç günü tereddütler, kararsızlıklar içinde bunalımlı yaşadı. Gönlü, Buhara sırtlarında beklemekteydi. Ancak, ne şu anda görebilmek, ne de alıp yanında götürebilmek imkânına sahipti. Sabahlara kadar yalvardı, yürekten bir rabıtayla dua etti.

Dilekleri geçmişti. Onu kurtaran ona hür dünyanın kapılarını açan, inancının mahsulüydü. İnsanı yaratan kimse, yöneten de odur... İsmi rica tavassutla verilenler değil, olimpiyatlara, Sonya katılıyordu. Bunda büyük hikmetler aradı, şükretti.

* * *

Sonya uçtu... Moskova semalarından havalandı, iki üç saat sonra demir perdenin duvarları kırılacak, hür dünya başlayacaktı. Gönlünde yıllardır devleştirdiği hayalleri ve Enes vardı orada. Başarabilirse, bir olmaz daha olacak ve kavuşacaklardı.

Olimpiyat ülkesi semalarında uçakları inişe geçince, pencereden yeryüzüne hasretle baktı.

***

Olimpiyat yarışları kızıştı... Bugün üçüncü gün ve hâlâ hiç bir şey yapamamıştı.

Moskova, her dalda başarılı sayılırdı. Bunlardan hiç birisi de Sonya'yı ilgilendirmedi.

Nasıl kaçabilecekti? Üzerinde namlu gibi beklediğine inan-

dığı gözlerin arasından sıyrılıp, kurtuluşu seçebileceği zamanı kolladı.

* * *

Olimpiyatların son iki günündeydi... Sovyet ekibi sevinçten uçuşmakta... Rekor üstüne rekor... Birden köpükleri indi, Moskova ekibinin arasında derin ve kederli bir kaynaşma, tüyler ürpertici bir elemin matem havası esti. Benizleri külleşti, dilleri dut yemiş bülbül gibi sükût etti.

Her birinin göz bebeği, yeryüzünü tutuşturan bir meşale gibi parlamakta. Heyet başkanı şaşkın ve solgun. Göz çanakları iyice çukurlaşmış, çatık kaşlarının altında, iki budak deliği gibi duran göz bebekleri ürpertili...

Başına toplananlara:

— Sonya Kalpaçova, diye mırıldandı... Ortalarda yok. İçinizde haberi olanınız var mı?

Etrafa sezdirmeden aramaları sürerken, hepsi de, ümitsiz bir bekleyiş içindelerdi.

Gün, bozuk bir moralle akşamdı artık. Ve Sonya Kalpaçova aralarında yoktu.

Konsolosluklarının makamlara başvurusu sonucu, haber hedefini bulmuş kurşun gibi yüreklerine işledi. Amerika konsolosluğuna sığınmış ve iltica hakkı istemişti.

* * *

Ekipte herkesin yüreğinde bir burukluk, olimpiyatta alınan başarıların zafer çığlıklarını bile susturmuştur.

Ekip çalkantıda, Sonya kulaklarına ninni gibi gelen hürriyet vadisinin, engin kolları arasında özgürlüğünü terennüm etmeye doyabilmek için çırpınmaktaydı.

Her şeyin tadı kokusu, rengi değişik, her şey gözlerinde tozpembeydi şimdi. Yüksek heyecanından dolayı, hiç bir şeyi öz

manasında anlayamadı. Hatta, çok şeye mana veremedi. Yadırgadığı manzaralar ve kavramlar vardı. Etrafında olup biten her şeye, garip pırıltılarla baktı. Bir hayal âleminde yaşadığının farkındaydı. Sahiden Amerika Konsolosluğu sığınma hakkını kendisine resmen vermiş miydi?..

Fakat, ne de olsa bir rüyanın dışında olduğunu sezecek kadar düşünebildiğinin idrakindeydi...

* * *

Olimpiyat ekipleri birer birer memleketlerine döndü. Sonya, ekiplerden daha önce şehirden ayrılmış, Amerika'ya uçmuştu, özel bir uçakla, hülyalarında devleşen Amerika'ya...

Bütün gazeteler boy boy fotoğraflarını çekerek başlık attı.

«Rus doktor Sonya Kalpaçova, Amerikan makamlarından sığınma hakkı istedi.»

Hava meydanında tertiplenen dev bir basın toplantısı, Dünya Kamuoyuna Sonya'nın sesini duyurdu.

— Demir kafesi delmeyi başardım. Beni daha önce hürriyeti seçen eşim Enes'e teslim edin...

Enes, ilk haberi sözlü basından aldı. Rusya'da kırılan yüreğin sırrı, açık seçik biçimde ortaya dökülmekteydi...

TV haberlerinde Sonya'yı görünce, aptallaştı, kanı damarlarında uyuştu. Başı döndü, gözleri kıvılcımlandı, parladı...

Kulakları hayal meyal duyuyordu konuşulanları:

— Hayatınızdan memnun musunuz?

Sonya TV spikerinin sorusunu uçuk, bir tebessümle açıkladı:

— Eşime kavuştuktan sonra memnuniyetimi belirtebilirim.

Sorulara kısa kısa cevaplar verdi. Mahcup, utangaç bir çehresi vardı. Kameranın karşısında sıkılmış, büzülmüştü.

Ufkunda ısrarlı bekleyen gözlerin, ezici pırıltılarından daralmış bir gönlü vardı. Gazetecilerin çeşitli soruları Sonya'yı yormuştu. Birden bulunduğu odanın kapısı açıldı, resmi kıyafetli iki görevli ve arkalarında Enes belirdi.

Diri ve canın derinliklerinden sökülen bir ses, odanın duvarlarına şamar şamar indi :

— Eneees!

Birden flaşlar patladı, muhabirler en heyecanlı sahneleri yakalamak sevdasına düştü. Hasret tüten gözler buluştu, önüne uzatılan elin sahibine sarılırken hıçkırdı.

— Enes!

Foto muhabirleri çiftlerin kucaklaşıp öpüşmelerini bekliyorlardı. Hareketlerde beklenmedik durgunluk oldu. Sonya, ıslak gözlerini Enes'ten ayırmadan konuştu:

— Birbirine kara sevdalı iki yürek, üç deniz ötesinde buluştu. Sadece ruhumuzun uzantısını Moskova'da bıraktık.

Hazin, duygusal bir ses, ıstıraplı notasıyla titreşti:

— Anam ve Mansur.

— Doğru.

— İyiler mi?

— Görmedim ki.

— Gelmezden önce uğramadın demek.

— Görsem yanıma alayım derdim. Oysa bir ana yüreğinin, iki Mansur'u kaybetmeye dayanamayacağını bildiğim için Buhara'ya uğramadım.

— Anladım.

— Enes, çok sıkıldım. Götürmeyecek misin beni?

— Endişelenme, burada kimsenin peşinde takipçisi yok.

Bir muhabir Sonya'ya garip bir soru yöneltti:

— Basın toplantısında uzun uzadı hayatınızı dinledik. Rusya'dan erkeğiniz için kaçtığınızı, çocuğunuzu Buhara'da bıraktığınızı açıkladınız.

Sonya, konuşulanları dikkatle dinledikten sonra:

— Bunların hepsi de doğru, dedi.

— Tuhaf geldi bana. Hasret sadece ağlamakla giderilmez. Birbirinize yabancı gibi duruş, soğuk karşılaşma Rus insanının mizacı mıdır? diye soracaktım.

Sonya acı acı gülümsedi.

— Hayır, hiç birisi de değil.

— O halde neden birbirinize daha ılık duygularla sarılıp öpüşmediniz.

— Toplum içerisinde, inancımız böylesi bir harekete müsaade etmez.

— İnancınız nedir?

— İslâm.

— Fakat siz Rus olduğunuzu söylüyorsunuz.

— Din beynelmileldir. Onu kimse inhisarında bulunduramaz; yani, bütün dünya insanının müşterek malıdır. Sonra, Rus olmak Müslüman olmaya geçit vermez diye bir kayıt yok. Gerçeği bulmak, Allah'a kul olmak herkesin görevi değil mi? Biz inançlarımızı Rusya'da yaşayamadığımız için buralara kaçtık.

* * *

Enes mukimdi. Evi ve işi vardı. Özel arabası bile olmuştu... Sonya'yı yalnız bırakmadı. Resmi makamların öngördüğü işlemleri tamamladı ve Sonya'yı teslim aldı.

Sonya, bütün deşelemelere rağmen Rusya'yı kızdıracak söz etmedi. Çünkü, pençesinde «ruhumuzun uzantısı» dediği Mansur vardı.

Heyecanlar bitti, gazetelerde ve mecmualarda ateşli haberlerin üzerleri yavaş yavaş küllendi...

Sonya, hür dünya denilen dev ülkeye ayak uydurmaya çalıştıkça günler peşi peşine eridi.

Her şeyi titizlikle inceliyordu. Eşyayı, tabiatı, insanları. Dilediğince notlar tutmaya başladı. Garibine giden her hadiseyi, eksik bulduğu her şeyi ahlakıyla, isyanıyla, sokaklarıyla, münasebetleriyle bütün Amerika'yı deşifre etmeye başlamıştı.

* * *

Hüzün ve düşünce dolu gözlerindeki manidar ışıklar düştüğü her noktayı merakla tetkik ediyordu.

Basın toplantıları, soru içinde sorular Sonya'yı sıkıyor, uçuk bir rengin çöreklendiği yanakları utancından pembeleşiyordu. Yüzüne dikkatle bakan her göz, ince zarif duru çehresinde bir tutku dalgasının yaldızladığını hissedebiliyordu.

Yorucu, yoğun günler yaşamıştı ilk günlerde. Hep bir şaşkınlık içerisinde insanları incelemişti. Son bir kaç gündür oldukça rahattı. Enes'in Washington'a kırk kilometre uzaklıktaki bahçeli küçük kulübesinde adeta inzivaya çekilmişçesine istirahat etmekteydi.

Akşam, erkeğinin iş dönüşü sonunda birlikte çarşıya çıkıp üst baş aldılar. Amerika'da tesettür sadece rahibelerin üzerinde kalmıştı. Enes'le birlikte bir terziye girip bol uzun elbise ve astarsız pardösü ölçüsü verdi...

* * *

Aşina olduğu tek bir yüz, anlaşabileceği hiçbir komşusu yoktu. Yalnızlık dünyasına çökeli beri, Mansur'un hasreti sinesinde ocak ocak yandı.

Son günlerde Amerikan Dışişleri kanalıyla ciddi girişimlerde bulunup anayı ve Mansur'u istediler.

Dışişlerinin açıklaması ümit vericiydi. Fakat bu sadece kırık bir ümitten ibaretti.

Cumartesi, Pazar günleri gece ve gündüz Enes'le birlikte Washington'u semt semt gezmeye çalıştılar. Aslında Rusya'dan geniş çapta farklılıkları olan bir toplum değildi. Buranın insanı, bol kazanıp şuursuzca harcayan, ahlâk mefhumunu şaşılacak biçimde yitirmiş, maddenin satın alma gücüne nefislerini köle etmiş insanlardı

* * *

Sonya, kendisine yakışan yeni kıyafetiyle Washington sokaklarında zarif bir model gibi dolaştı. Enes işteydi. Sabah kendisinden müsaade alıp dolaşacağını söylemişti. Ahlâk binasının çöktüğü Amerika'nın başkentini Moskova ile kıyaslayarak dolaştı. Edep, hayâ ve namus anlayışını yitiren sokaklar, sonbaharında yapraklarını soyunmuş ağaçlar kadar içler acısıydı. Ahlâk mehfumu silik, din ilahi sıfatını tam anlamıyla ortalıktan çekmişti. Pavyonlar, içki dolu büfeler... Ve sarhoş kafaların dolaştığı bir Washington. Gördüğü bu manzara Sonya'nın hülyalarındaki hürriyet anlamını allak bullak etti.

Dinlenme parkları, caddeler şehvet yuvasına çevrilmiş, sapıklığın her nevi sokaklarda açıkça yaşanır hale gelmişti. Sadece, çok uluslu şirketlerle dünyanın kanını emen Amerika'nın ekonomisi oldukça üst düzeydeydi. Çalışan mutlaka para kazanıyor, fakat biriktirmeyi düşünen pek kimse yok gibiydi.

Mide, üst baş ve şehvet, insanlığın tek gayesi haline gelmişti. Rüşvet, adam kayırma güçsüzün ezilişinin zirvede olduğu bir toplumla karşı karşıyaydı.

Siyah beyaz kavgası yıllardır üstü küllenmeyen bir yanardağ görünümündeydi. Ve Mafya çetelerinin çarkında işleyen bir Amerika, hülyalarına bir darbe indirmişti.

Aileler çocuklarını muhafızsız olarak dışarı çıkarabilme cesaretinde değildi. Bu konuda dillerde çok çirkin şeyler dolaşmaktaydı.

Gazeteler halkın moralini bozmamak için, üzücü hadiselerden kesinlikle bahsetmez, yahut bu gibi meseleleri halka duyurmazlardı.

Dışı seni, içi beni yakar sözünün açık bir örneğini yaşıyordu Amerika... Bütün bunlar, Sonya'nın beyninde, bir hükmün neticeye bağlanışından ibaretti...

Kuran ve sünnet alternatifinin olmadığı toplumlar, hangi rejimlere kapılarını açarlarsa açsınlar, huzur ve adalete hasret olarak yaşayacaktı...

* * *

Sonya evine döndüğünde saat on dört otuzu gösteriyordu. Ocağa demliği koyup bahçeye çıktı. Birazdan Enes gelir, birlikte çay içerlerdi.

Düşünceli bakışları, bitişik bahçede misafir oldu. Günlerdir üzüntülü yaşayan komşusu, yine dikkatini çekmekteydi. Birkaç gündür erkeği görünürlerde yoktu. Israrlı, bakışlar, onları göz göze getirmişti. Sarışın, uzun boylu kadın Sonya'ya uzatmalı bakıp adeta irade dışı adımlarla yürüdü. Anlaşılan misafir geliyordu.

Sonya, bahçede oturduğu masanın başından doğrulup misafirini karşıladı. Daha aralarında birkaç adım mesafe kala Amerikalı kadın dudaklarında bir tebessüm geliştiriyor:

— Adım... Laura... Hoş geldiniz, diyerek gülümsüyordu.

Sonya, misafirine güler yüzle yaklaşıp elini, uzatıyor ve orta halli İngilizcesiyle misafirini cevaplıyor:

— Hoşbulduk. Adım Sonya Muradov.

— Doktorun eşisiniz, anlaşılan.

— Evet.

— Rusya'dan kaçan bayan doktor.

— Evet.

— Şaşırdım doğrusu. Sizi karşıdan rahibeye benzettim. Bildiğim kadarıyla rahibeler evlenmezlerdi. Merak edip buraya kadar geldim.

Sonya rahat bir gönülle konuştu:

— Müslümanım.

Küçük masanın etrafındaki sandalyelerden, altlarına birer tane çekip karşılıklı oturdular.

Her gün, akşam işten gelişini seyrederdi?.

— İzinli misiniz? diye sordu.

Laura aniden, hüzünlendi:

— Evet, dedi. Birkaç gündür izinliyim. Az önce mahkemeden geldim.

— Üzüntünüzden bir şeyler sezmek kolay. Ancak soramadım tabi.

— Eşimden ayrıldım.

— Üzgünsünüz, anlaşılan isteksiz bir ayrılış olmuş.

Laura, itirazlı konuştu:

— Aksine memnunum. Ev ve eşya hepsi bana kaldı.

— Çocuğunuz yok muydu?

— Bir tane kızımız vardı.

— Mahkeme hanginize bıraktı?

— Leess'e. Yani kocama...

Sonya'nın içinde evlat hasretinin buhar buhar kaynaştığı zamandı;

— Üzüntünüzü anlamıştım, dedi. Hâkim sizin yanınızda kalması için karar verseydi, umarım bu kadar acı çekmezdiniz.

— Ona üzülmedim. Hâkim ikimize de sordu. «Çocuğu hanginiz istersiniz?» diye ikimiz de sustuk. Doğrusu kararı hâkime bırakmıştık.

Hâkim:

— Leess, Janet, «Cenit sende kalsın» dedi. O zaman rahatladım. Henüz altı yaşlarında bir çocuk, ilgi ister, ayak bağı olurdu...

Sonya'nın düştüğü hayret ifade edilmez derecedeydi. Evlat sevgisinin daha üstünde bir duygu aradı. Koca değildi öz çocuğu, o da değildi anayı üzen. Ilık, oldukça yalvaran bir sesle mırıldandı:

— Afedersiniz o halde üzüntünüzün sebebi nedir?

Bu söz ağzından biraz da öfkeli çıkmıştı. Laura'nın gözlerine baktı ıslaktı:

— Tomy, dedi. Onu vermek istemedi bana! Uzar gider artık mahkeme. Tomy'i elinden alabilsem. Kim bilir, hâkim bana verse bile kaç ay sonra kavuşabilirim ona.

Sonya garip bir ifade ile.

— Tomy, diye mırıldandı. Demek bir de erkek çocuğunuz vardı.

Laura Sonya'nın suratına bön bön baktı:

— Yo, hayır. Tomy bir köpek... Kocamla bölüşemediğimiz için mahkeme uzayacak.

Sonya, beyninde kurşun kımıldayan insanlar gibi acı çekti. Bir an uyuştu, pelteleşti, hareketsiz bekledi. Çocuğuna «ayak bağı olur» diyen ana, köpeği mahkeme kendisine vermedi diye, gözyaşı dökmekteydi.

Aklına Mansur düştü birden, içini dağlayan bir his, damarlarını burkarak işkence verdi bedenine. Kendisini çoğu kez Amerika'ya kaçmakla suçluyor, zaman zaman vicdan azabıyla irkiliyor, kıvranıyordu. Hayatta kendisini affedemeyeceği tek suçtu bu. Egoist bir düşüncenin peşinden sürüklenip çocuğunu ebediyet taşıyan bir ayrılığa terk etmişti. Enes'te de aynı duygu, aynı azap, aynı acılar hâkimdi. Mansur'a haksızlık etmişlerdi. Fakat, farkındalardı bunun. Şimdi makamları aşındırarak yanlarına istiyorlardı.

Ya bu kadın? Kendisini Laura diye takdim eden, şefkati körlenmiş, analık duyguları silinmiş, hilkat garibesi bu ana... Köpeği ve zevkini kendi ruhundan kopan evladından daha üstün tutan zavallı?..

Bir bunalımın üzüntüsü müydü bu? Her arzusu yerine gelen insanların düştüğü sonu gelmeyen ihtirasların bunalımı...

İradesini bir türlü dizginleyemedi. Şuuruna tesir eden bir öfkeyle ayağa kalkıp şehadet parmağıyla bahçenin çıkış kapısını gösterdi.

— Gidin buradan! Sizi misafir etmek istemiyorum.

Laura şaşırdı:

— Neden, bir kabalık mı ettim yoksa?

Sonya'nın gözlerinden iri iri yaşlar döküldü.

— Sinesinde, öz çocuğunun sevgisini, bir köpeğe olan şefkati kadar besleyemeyen ana, bu evin misafiri olamaz.

Laura bahçeden hıçkırarak ayrıldı. Sonya, arkasından kahır dolu bir çehreyle baktı. Hakaretin ağırlığından ayaklarını zor sürükleyerek, bahçe kapısından süzüldü.

— Çocuk ve köpek, diye mırıldandı Sonya.

— Janet (Cenit ve Tomy... Ana ve çocuk.)

Benzi uçuktu. Bakışları puslu bir görüntüdeydi. Bir gerçek uyandı zonklayan kafasında. Ürperten bir acıyla sızladı yüreği...

* * *

Kalkıp içeriye girmişti. Dövünen bir yürekle pencerenin kenarından bahçeyi seyretti. Laura gitmişti, görünürlerde başka da kimseler yoktu. Kolundaki saate baktı. Enes'in gelme vakti oldukça yakındı. İkindi namazını biraz geciktirerek kılıp, ocağın altını kıstı. Yeniden bahçeye çıkıp etrafı seyretti.

Hadise sinirlerini yıpratmış, gözleri nemliydi. O, ne Laura'nın kalpsizliğine, ne de Janet'in şefkat fukaralığı içinde büyüyeceğinin üzüntüsünden pörsümemişti. Sadece, bu kısır anlayışa üzülmüştü. Hadise, bütün yakıcılığıyla Mansur'u düşürmüştü aklına. Birden, nemli gözleri alev alev parladı. Enes'in arabası bahçe kapısından içeriye girmişti. Koşarak karşıladı.

Bahçeye oturmuşlardı. Sonya bardaklara çay doldururken, Enes, ince ince yanaklarına sızan gözyaşlarına baktı. Birden dudakları büzüştü, çayı duyumlayamıyordu artık. Hıçkırıklarını gizlemek için, başını avuçlarının arasına koyup masanın üzerine dayadı, dirseklerini...

Enes, elinden bardağı bırakıp eşini durgun pırıltılarla süzdü. Aslında, başlangıçtan beri bir şeyler sezmişti. Fakat, bir türlü değerlendirmesini yapamamıştı. Deşelemese kederini anlatabilir miyim, düşüncesindeydi.

Durgun çehrenin dudakları otoriter, bir soruya tercümanlık etti.

— Niçin ağlamaktasın?

Derin bir nefes çekti ciğerlerine. Bölen, parçalayan, bütünü çatlatan cinsten. Ellerini yüzünden çekip, kafasını usulca doğrulttu. Israrlı, derin gözlerle eşine bakarken, ezik hırpalanmış bir tavrı vardı.

— Değişik bir hadise kalbimdeki yaraya neşter vurdu. Bak, baş başa çay içiyoruz; fakat Mansur aramızda yok. Ne yapar, ne âlemdedir şimdi? Tek aklıma gelen şey, bizi hep lanetle hatırlıyor olmalı. Herkesin annesi babası kreşe gittikçe, onu hep boynu bükük duruyor gibi görüp kahroluyorum. Bu his, içimde kendime karşı bir düşmanlığı büyütüyor. Ve ben, beni affedemez oluyorum. Sanki Sovyetler teklif getirip «görevine başla» deseler kendime hiç düşünme payı ayırmaksızın kabul ederim kanaati var içimde. Mansur için pes diyesim geliyor çilenin en katısına.

Enes:

— Üzülme, dedi. Bugün yine dışişlerini telefonla aradım. Yetkili bir şahıs girişimlerin olumlu sonuç vereceği kanaatinde olduğunu belirtti.

Sonya az da olsa rahatladı. Enes, dişlerini sıkmasa ağlayacak durumdaydı. Birlikte oynaşmaları, boğuşmaları, konuşmaları geldi gözünün önüne.

— Evlat hasreti çekilmez şeymiş dedi. Allah (c.c.) isyanımızı bağışlasın.

İki damla yaş düştü gözlerinden. Çayı masanın üzerine bırakıp mendilini çıkardı cebinden:

— Ne insafsız rejimmiş, bu! İnsanlığın başına bela olan. Bizden intikam almak isteyenlerden insaf dilenip çocuğumuzu istemekteyiz. Demir perde kafesini kırmak, meğer vicdan azabını susturmaktan daha da kolaymış. Kurtuluşumuz için her şeyi feda eden iki insanız.

Sonya, başında dolanan ağrının şiddetinden gözlerini zor açıp kapadı. Hicran yarası, bir anda onu perişan etmişti.

Sol dirseğini masaya dayadı ve ağrıyan başını tartabilmek maksadıyla sol yanağını avucunun içine bıraktı...

Derin bir «ah» çekti. İliklerine kadar işleyen bir «ah»tı bu:

— Bir kadın üzdü az önce, kovdum onu bahçemizden. Mahkemede çocuğunu istememiş. Köpeği bana vermedi diye, ayrıldığı adama esip yağan bir kadın. Biz bu ihanetin başka türlüsünü yaptık Mansur'a. Can kurtuldu canan ateş içinde... Allah'ın verdiği emanete çobanlık edemedik.

— Anlattığın şey Amerika'da sık sık rastlanan bir hadise. Fakat biz böyle yapmadık... Hicret hakkı doğdu bize ve kullandık... Bu, sahabe zamanında da olmuştu. Mekke'den Medine'ye Hicret ederlerken hangisinin kadını çocuğu yanlarındaydı?..

— Mansur'u unutamadıkça, hicret içimde vicdan azabı olmakta.

— Sabır iyi bir ilaç..

* * *

Hastanede sabah vizitesini bitirir bitirmez odasına çekildi. Makamında yalnızdı. Derin bir tefekkürün vadisinde dolanmaktaydı. Gözleri dolar gibi oldu. Bu bir hastalık değil, hasretin çekilmez dereceye gelişiydi. Son günlerde ıstırabını eşine bile belli etmemeye çalıştı. O, her zaman azabına kimseyi ortakçı etmeden, yaşamasını seven insandı...

Bu bilmem kaçıncı mektubuydu...

«*Canım ana*» diye başladı. «*İki satırlık bir mektubuna bile hasretlik çekmekteyim. Öz sılamda gurbeti yaşamaya tahammül edemediğim için, hicret ettim. Şimdi gurbette hasretin azabını yaşamaktayım. Bir kaç satır mektup nedir ki? Bana çok görmektesiniz.*

Balam nasıl? Sen nicesin dedim... Arzuhal o kadar zor mu? Mansur'un son resmini çektirip postaya vermek pek mi müşkül?.. Hasret senin de yüreğinde sönmeyen ateş gibidir, bilmekteyim. Karşılıklı yaşıyoruz. Ayrılık o kadar zor ki, mektup bari yazın...»

Hastanenin adresini yazdı, katlayıp zarfın içi ne koydu.

Düşüncesi gittikçe koyulaştı, derinleşti. Yoksa Sovyet organları gönderdiği mektuplara el koyup adresine ulaştırmıyorlar mıydı?.. Aksi halde ana, balasına tahammülü güç bir azabı reva görür müydü?..

Buhara…

Parlak bir güneş Buhara'yı hararetten kavurmaktaydı. Postacının kapılarına getirdiği daha ilk mektuptu bu. Zilin sesine kapıya çıkmıştı. Postacıyı elinde mektupla görünce, kalbi duracak gibi oldu. Daha önce açılmış olarak önüne uzatılan mektubu alırken, eli yüreği kadar titrekti. Garip bir hal içinde kıvranmaktaydı.

Postacı anaya dikkatle baktı. Hayretler içinde kalmıştı. Gözlerinden şapır şapır yaşlar dökmekteydi. Görevli memur kadının bu haline verilecek cevap bulamadı. Daha açıp okumamıştı. Henüz acı ya da sevinç haberi değildi içindeki yazı. Sihri çözülmemiş, ağızsız dilsiz bir mektup için gözyaşı dökmek, elemli bir meraka sürükledi postacıyı. Yaşlı kadını bön bakışlarıyla seyredip sonra da, umursamaz tavrıyla yanından uzaklaşıp gitti.

Elinde mektup içeriye girip kapısını kapadı. Yalnızlığı yüreğinde derin yaralar açan evine çekildi. İniltili, bıktırıcı odanın penceresi önüne çekilip ıslak gözlerinin müsaadesince, elinde yelpazelenmekte olan mektubu okumaya gayret etti.

«*Canım anam: kusuruma bakma sakın. Sana haber verebilme fırsatını, hem cesaretini kendimde bulamadım.*

Buhara'dan kaçtım. Hakkını helal et. Mansur yokluğumu

öğrenince neler yaptı? Nasıl bir tavır takındı? Yazmalısın.

Onun vebali boynuna, her gidişte çikolatasını unutmamalısın. Yokluğumu balama hissettirmemeye çalış...»

Ana, geceyi ürpertili tedirgin bir yürekle, uykusuz geçirdi. Sabah erken kalktı. İbadetinin peşinden evi ocağı düzeltti temizlik yaptı. Bugün hafta sonuydu. Mansur'a gitmeyi kurdu... Ne yapsa zaman erimek bilmiyordu. Vaktinden çok evvel çıktı yollara. Kreşe uzanan caddenin kenarından, kırık adımlarla yürüdü. Çikolatasını almayı ihmal etmemişti...

Kreşin cümle kapısından içeriye girip Mansur'u istedi. Çok geçmeden getirip teslim ettiler. Anayı hayretler içinde bırakan bir hal vardı çehresinde. Mansur bugün ne kadar da neşesizdi. Gözlerinin içine bakarken, doluktu. Ağlamaklı bir hali vardı. Rengi uçmuş, bakışları uyku çökmüş insan gibi süzülüp gidiyordu...

Ananın gözlerine derin bir masumiyet içinde baktı. Garip, keder dolu çehresinde ıstırabın acımasız çizgileri hâkimdi.

Ananın elinden tuttu. Sönük bir neşeyle mırıldanır gibi konuştu.

— Eve mi?

Ana torununun önünde çömelip bekledi. Çok hafif nemlerle parlamakta olan gözbebeklerinin nihayetsiz derinliklerinde bir şeyler araştırdı... Halsiz ve bitkin bir durumdaydı.

— Babam halâ yok mu?

Acı boğazına demir kazık gibi çakılıp kaldı:

— Yok!

— Öyle küstüm ki. Geceleri hep gelip yatağımın başında oturuyor gözlerimi açınca benden kaçıyor. Ona tembih et babaanne, ne olur kaçmasın benden.

Elini kalbinin üzerine koydu:

— İşte şuramda öyle acılar var ki. Bir görebilsem, sarılıp bir defacık öpebilsem... Boğazımdan boğmak için sarılan el, belki bırakırdı beni. Eğer kırdıysam elini öper, özür dilerdim. Barışırdık o zaman. Yaramazlık ettiysem bile affetsin beni. Öyle, her şey istemem ondan. İsterse çikolata bile almadan gelsin...

Ananın elindeki çikolata, küt diye betonun üzerine düştü.

— Mansur! diye derinleşen bir ses, oylum oylum yüreğine işlerken, torununu kollarının arasına alıp başını bağrına yasladı. Titreyen dudakları kırıştı, buruştu yerini acı seğrimelere terk etti. Her türlü korkuyu aşmış olarak hıçkırdı.

— Yıkılsın çöksün şu lanet rejim! diye ağladı. Bize hasreti, ayrılığı yaşatan lanet olası rejim, temelinden çöksün Mansur!..

Aralandı torununun masum çehresini inceledi... Titrek parmaklarını Mansur'un yanaklarında dolaştırdı sevdi. Sonra, sağ gözüne götürdü elini. Kapağını araladı, hasretin açtığı yaraları seyredercesine ısrarlı baktı... Gözlerindeki ıslaklarda hüznün içe dönük derinlikleri vardı. Hazin dolukan bir ses:

— Mansur! diye mırıldandı. Hasta mısın?

— Bilmem.

Durgun, uyuşuk bir hali vardı. Eski hareketli Mansur'dan eser bile kalmamıştı. Uçuşan, zıplayan sarılan, coşan çocuk garip, aptalsı, bön bir hüviyete bürünmüştü.

Kendilerinden uzaklarda, durmakta olan görevli kadın, uzun zaman, bozulmak bilmeyen tabloyu derin bir merak içinde seyretti. Kreşin on onbeş adım uzağında durmuşlardı. Merakını yenemeyen görevli, şimdi baş uçlarına kadar gelmiş onları daha yakından seyretmekteydi.

— Ne yapıyorsunuz burada?

Ana nemli gözlerini baş uçlarında bekleyen kadının ufkuna dikti. Yüzü acılı çizgilerle kırış kırıştı:

— Mansur hasta! diye inledi.

— Neyi var?

— Eğil de, gözlerinin içine bak.

Kreşin sempatik, yufka yürekli hemşiresi hafifçe eğilip Mansur'un gözlerine baktı.

— Sarılık, dedi. Hayret, hiç farkına varamamışız doğrusu.

Hassas bir davranışla müdahale etti:

— Bir dakika götürmeyin. Müdüriyeti haberdar etmem gerek.

Ana pelteleşen vücudunu ayağa güçlükle kaldırabildi. İçinden kabaran pişmanlık duyguları, yüreğini incitti. Keşke söylemeseydim, diye kendisine kızdı.

Düşüncelerini içli bir sesle açığa vurdu:

— Şimdi seni bana da vermezler bala. Nereden söyledim o kadına. Bir iki gece olsun birlikte kalsaydık ya... Kalıp da, yaralarına, merhem olsaydım...

Mansur ananın konuşmalarından hiç bir şey anlamamış gibi yüzüne bön bön baktı.

— Neler konuşmaktasın? Hiç birisini anlayamadım.

— Geceler uzun mu Mansur? Uyuyamıyor musun?

— Uzun, çok uzun...

— İçindeki o acı, çok mu derin yavrum?

İkisi de ağladı... Mansur tartamadığı başını yeniden önünde çömelen ananın omuzuna bıraktı.

Görevliler gelmişlerdi. Mansur'un elinden tuttu, hemşire:

— Haftalık izin iptal, dedi. Mansur hastaneye yatırılacak.

Ana, çaresizlik içinde çırpındı. Mansur'un gözlerinin içine baka baka hıçkırdı.

— Baban olsa, seni elleriyle tedavi ederdi.

Mansur elinden tutup götüren hemşireye, bir yürek dolusu merhamet arzusuyla baktı. Götürüyordu... Anaya verilmemişti. Ne olmuş ne bitmişti, anlayamamanın hüznü içinde, müteessir bir çehreyle adımlarını durdurmak istedi...

— Babaanne, eve gidecektik.

Kırık adımlarla peşlerinden yürüdü:

— Hastasın, iyileştikten sonra.

— Babam doktor... Ona söyle yanıma gelsin, o zaman hiç-bir şeyim kalmaz. Duyuyor musun beni babaanne? Ben hep onu düşündükçe başım ağrıyor. Babama söylemelisin bunları.

Ananın adımları da durdu. Arkasına bakına bakına giden Mansur'u ezik duyguların perişanlığı içinde seyretti...

Amerika...

Amerika, hasretini gün geçtikçe, biraz daha körükledi. Gittikçe büyüyen, büyüdükçe umutlarını tüketen, yüreğinde yiv yiv derinleşen sancı dolu, işkence dolu, kahır dolu, yakıcı, kavurucu bir hasret, buruk bir acı gibi derinleşip çöreklendi yüreğine. Sovyetlerde de ayrılığı yaşamış bir anaydı. Ne var ki, Moskova'da bulunduğu günlerde, yollar ne kadar uzak, ne kadar tükenmez olursa olsun, Mansur'a kavuşabilme, görebilme, bağrına hasretle basabilme umudunu hiç bir zaman yitirmemişti...

Hür dünya diye gözlerinde büyüttüğü Amerika'yı şimdi puslu bir görüntüyle süzüyor, hürriyetini, hicranla terennüm ediyordu. Böyle giderse hürriyet hiç bir vakit, içine sindiremediği bir kavram olmaktan ileriye geçemeyecekti. Mansur, ince ince derinleşen bir sızıyla dünyasını yangın yerine çevirmişti.

Bugün Amerikan vatandaşlığına geceli tam iki ay, onbeş gün olmuştu. Elçilik aracılığı ile defalarca Mansur'u ve anayı istemişlerdi. Bu arzu, bu kavuşma çabası, sönmeyen cılız bir ışık gibi hülyalarına kandilini astı.

İkisi de aynı hastanenin, aynı bölümünde görev yapıyorlardı... Mesaileri dışında kalan vakitlerde diledikleri gibi gez-

diler, ibadetlerini serbestçe yaptılar. Amerika'nın en büyük özelliğinden birisiydi bu. Dileyen en çirkin yüzüyle küfrünü yaşamakta da olduğu gibi, inancını yaşamakta da serbest ve hürdü. Kıyafetine karışan bile olmadı. Müslüman oldukları için onlara domuz eti verilmedi.

Özel arabaları vardı. Amerika kazan, onlar kepçe, gönüllerince dolaştılar. Yüreklerini Moskova'nın katı, acımasız pençesinde bırakmamış olsalardı, saadetleri yeryüzünü kucaklayacak kadar nihayetsiz mesafelere ulaşabilirdi...

* * *

Akşam hastaneden birlikte çıktılar. Enes:

— Yemeği dışarıda yiyelim, dedi.

Sonya, kendisine düşünce payı aramadan itiraz etti:

— Yemek için vakit oldukça erken. Şimdi evimize gidelim. Akşam namazını kıldıktan sonra dilersen, yemek için dışarıya çıkabiliriz.

Enes itiraz edemedi:

— Sen bilirsin.

Gün kavuştu. Enes evlerinin içinde hazin bir sesle Ezan okudu. Namazlarını cemaat olup kıldılar. Ellerini açıp içli dualar ettiler. Beyaz örtünün çemberlediği yüz, nurlanmış güzelleşmişti. Sonya'nın gözlerinde nem vardı.

Dualarında Mansur vardı. Hazin bir dilekçe verdiler âlemlerin sahibine...

— Allah'ım, bizi yavrumuza kavuştur!.. Amiin...

Enes seccadesini katladı:

— Hazırlan, dedi.

Sonya keyifsiz bir tavırla erkeğinin gözlerine baktı:

— Hazırda yemeğimiz var, dilersen vazgeçelim.

— Hazır yemek gece için dursun.

Enes'in yüzüne hayret içinde baktı:

— Gece yemek mi yenir?

— Hi hi.

Şaşırdı:

— Enes, geceleri yemek mi yiyoruz biz?

— Bu gece yeriz.

— Hiç bir şey anlayamadım.

— Yarın orucuz.

Durakladı, derin bir nefes çekti ciğerlerine:

— Demek?..

— Evet... Yarın Ramazan...

Akşam yemeği için müslüman bir iş adamının açtığı lokantada oturmuşlardı. Karınlarını doyurup peşinden çay içtiler.

Sonya:

— Biraz da şehri gezelim, dedi.

Gece, saat yirmi iki sularındaydı. Sokak fenerleri, her evin penceresinden sızan fersiz ışıklar, vitrinlerden yansıyan her renkten dalgalarla karışıyor, sarının, eflatunun, morun mavinin, yeşilin ve kırmızının her tonuyla parıldıyor; Amerika ufuklarında ışık huzmeleri nefis bir ahenk içinde raksediyor, şehri ihtişamlı bir manzaraya kavuşturarak ısıtıyordu.

Seyirci gözler, sihirli tablonun karşısında hayran kesiliyor, fakat gecenin hüznü içlerindeki gizli yarayı deşeledikçe, hiç bir tadını alamıyorlardı.

Caddeden ayrılıp renklerin en ahenkli seremonisiyle aydınlanan dinlenme parkına çekildiler. Tenha bir kanepeye oturmuşlardı.

Önlerindeki su fıskiyesi göklere renkli huzmeleriyle kurşun gibi fışkırıyor; inişte kavisli köpükler halinde havuza dökülürken, havada tayf meydana getiriyor, bu haliyle, canlı bir ebem kuşağı geliyordu gözlerinin önüne.

Washington'da gece hayatı başlayalı çok olmuştu, içki kumar ve kadın... En görkemli manzaralarda, en haşmetli binalarda, gözleri kamaştıran ihtişamlı yerlerde en korkunç cinayetler işlemekte insanlık.

Sonya, gecenin koyu karanlıklarının renk cümbüşüyle ışıyan parkta, sergilenen çirkin manzaralara, ürpertiler halinde düşen kaçamak bakışlarını bırakıp çekmek zorunda kalmaktaydı. Madde ve ihtiras merdivenlerine tırmanıp arzularına kavuştukça, ruhunda açılan manevi gediği uçurumlaştıran insanlık, bunalımı yaşamaktaydı.

Sonya, Enes'in gözlerinin içine utanarak baktı. Etrafın hayâsızlığı namına utanmıştı. Kısık bir sesle erkeğine seslendi:

— Demek ki madde, mesut olabilmenin tek kaynağı değil. Kahkaha atan her yüzde buhran çizgileri kaynaşmakta. Bak gülüşleri bile sahte bu insanların. Bir menfaat, bir yakınlaşma duygusunun, birbirine dost görünebilme davranışları bunlar... Bu iğrenç duygu, dış yapılarından bile kolaylıkla sezilebilmekte...

Sonya, fıtratından uzaklaşan insanları incelemekteydi. Ortalıkta manzaraya yabancı, tesettürüyle bir çeşni, yadırganan, bazen hayranlıkla seyredilen bir model gibiydi...

Kendisiyle ilgilenen, ısrarla bakan gözlerle meşgul olmadı. Bu gibi uygunsuz manzaralar karşısında titriyor, İslam'a teslim olmuş bir gönülle yeniden ve tekrar tekrar Allah'a dönüyordu.

Sonya, zaman zaman hülyalarının harabesi altında çırpınıyor, iki dev sistemin çelişkili hayat tarzlarını karşılaştırdıkça, düşüncesine başka istikametler verip, başka vadiler arıyordu.

Hür dünya adı verilen yerde prensiplerin işlemeyişi, güçlünün güçsüze tahakkümü vardı. Nüfuzlu insan haksız bile olsa, rüşvet illetiyle halkın içinde üstünlük kuruyor, haksızlığını parasıyla örtebiliyordu. Macera, ihtiraslı yüreklerin damarlarında kanlarıyla beraber dolaşmaktaydı. Fakiri, güçsüzüyle, sefalet içinde yaşayan Amerika, patronların nüfuzluların israfına göz kırpıyor, çekilen her mazlumun alnında, bu dev ülkenin yıkılış belirtileri seziliyordu...

Sonya'nın vardığı bir sonuçtu bu... Sosyalizm gibi kapitalizm de dünyaya sakat doğmuş ikiz kardeşlerdi. Sefaletle sefahatin iç içe yaşadığı insanları seyrederken, fikirleri kemikleşiyor, gözlemlerinin çıkar yol olarak gösterdiği İlahi sisteme karşı, hayranlığı gittikçe artıyordu.

İnsan kazanabilirdi, ancak kazandığını sorumsuz biçimde nefsinin çektiği çizgi doğrultusunda, şehvet, kumar içki gibi ahlâk ve toplumu bozucu ortamlarda israf edip savuramazdı...

Evladının, yaşadığı toplumun, fakirin, fukaranın hakkı vardı o kazancın içinde. İlahi sistem bunu istiyordu... Zekât; sadaka ve bağışlar yoluyla toplumdaki denge sağlanacak. Komşusu açlıktan kıvranırken, varlıklı, ihtiraslarının uçurumunda varlığı ile birlikte boğulmayacaktı...

İnsanların Yaratıcısının emriydi bu... İnsan, yeryüzüne kanun yapmak için değil, Allah'ın koyduğu kuralları uygulamak için gelmişti.

Düşünceleri derinleştikçe terledi irkildi:

— Yanlış bir yurt seçmişiz, diye mırıldandı. Hayallerimde ulaşılmaz gördüğüm bu üç deniz ötesi, maneviyatı cümleleştiren, sahte bir hürriyet vadisiymiş meğer. Enes, ben haramsız lokma, yalansız söz, riyasız sohbetlerin yaşadığı bir yurt isterim diye! haykırdı.

Enes'in fıskiye üzerinde bekleyen gözleri Sonya'ya çevrildi:

— Biz yeteneklerin ödüllendirildiği, inancımızı serbestçe yaşayabileceğimiz hür bir dünya aradık. Amerika'yı işte böyle düşünmelisin. Gidelim mi?

Gönlündeki huzursuzluk daha da büyümüştü. Kalmanın hiç bir anlamı yoktu artık:

— Gidelim, dedi.

Caddenin kıyısından etrafı seyrede seyrede, arabalarını bıraktıkları parka doğru yürüdüler. Geceye rağmen caddeler, insan seliyle kaynaşmaktaydı. Eksoz sesleri, rahatsız edici gürültüler kulakları tırmalarken, mağazaların, dükkânların renkli ışıklarıyla süslenen vitrinleri göz alıcıydı.

Cadde bir anda ahengini yitirdi. Washington karanlıkların kucağına düşmüştü. Caddeden geçen otomobillerin farları, zaman zaman fersiz bir ışık yalamasıyla ortalığı aydınlatırken, insan selinde dehşet verici huzursuz bir kaynaşma başladı. İnsanlar alaca karanlığın içinde panik havasına kapılmıştı.

Önce iniltili bir sessizlik sardı şehrin ufuklarını. Eksoz homurtularının ruhu gıcıklayan huzursuz gürültüsüne eşlik eden bir sessizlik...

Sonya Enes'in kolundan sıkıca yapıştı:

— Dur, dedi Gözlerim karardı. Yolu seçemiyorum.

İkisi birden caddenin tenha bir köşesine çekilip bekledi. İnsan ruhuna korku salan sessizlik, patlayan bir gürültünün semalara çekilişiyle bozuldu.

Washington bir vahşet manzarası olup çıkmıştı. Dükkânlar, mağazalar yağma ediliyor, vitrinlerin camları gecenin sessizliğinde bir bomba şiddetinde patlayıp camlar etrafa tuz gibi yayılıyordu. Çerçeveler camlar kırıldıkça masum insanlar panik yaşadı... Işıklar yirmi dakikalık bir zaman için Washington'u zifir karanlıkların kucağına bırakmıştı.

Ortalık aydınlığa kavuştuğunda cadde içler acısı bir manzaraya bürünmüştü. Polis arabalarının siren sesleri bir harp alarmı gibi korkuyu derinleştiriyor, halk soyguncusuyla seyircisiyle mahşerden bir sahne gibi kaynaşıyordu...

Enes Sonya'nın elini avuçlarının içinde sıkıp:

— Yürü, dedi. Parka...

Sonya'nın kalbi duracakmış gibi çarpıyor, hayatında hiç beklemediği bir vahşeti yüreğine sığdıramamanın acılarını çekiyordu.

— Amerika, diye mırıldandı. Her eyaletinde değişik bir sistem uygulanan kozmopolit, tenakuzlar uygarlığını yaşayan ülke... Bu insanların medeniyetin gerçek çehresiyle uyum sağlaması mümkün mü?.. Haklara saygıyı yitiren insan, başkasının hakkını çirkin emellerle çiğnerken, medeniyetten söz edebilmesi gülünç...

Enes acı acı gülümsedi:

— Her toplumda huzursuz ruhlar vardır. Bunlar olmasa insanlar kanunsuz bile idare edilebilir. Unutma, Amerika yetmiş iki buçuk milletin barındığı çok renkli, çok sesli bir ülke...

— Savunuyor musun?

— Haksızlıkları asla...

Kargaşanın içinden güçlükle kurtulup çıkabildiler. Ekip durdurup aramaya tabi tuttu. Sonra serbest bırakıldılar.

* * *

Rahatsız geçen bir gecenin ilerlemiş saatlerinde ilk sahur yemeği için kalkmışlardı. Karınlarını doyurup sabah namazını beklediler. Dertleştiler. Masanın etrafındaki sandalyelerde karşılıklı oturdular...

Sonya:

— Enes, dedi İçimde halâ bitmeyen bir ürperti var. Bu ne biçim medeni ülke... Mal, can emniyeti tehlikede... Özellikle hep burayı hayallerdik hatırlar mısın?

Enes:

— O kadar karamsar olmamalısın, dedi.

— Sukutu hayale uğrayışın kabul. Şurayı iyi tut kafanda, Rusya'da mal devletin, ruhun ve bedenin esir... Burada sadece bedenin tehlikede ruhun serbest. Bozuk bir toplum, ancak komünizmin yanında üç deniz ötesidir halâ..

«Felsefe çöplüğünde sürekli eşinen akıl, her düşündüğüne hakikati buldum, nazarıyla bakmakta. Beşeri her inceleme kendisinden sonra yapılan bilimsel tezlerle çürütülmekte, gerçek sanılan nazariyeler sonunda başka bir veçheye bürünmekte...»

Tıpkı bizim Amerika hakkında vardığımız peşin hüküm gibi. Biz Allah'ın hukukunun icra edildiği bir beldeyi değil, konuşmanın çalışmanın, serbest olduğu bir yurt aramıştık. Burada hiç değilse birbirimize fikirlerimizi sırlarımızı açabilmekteyiz...

Sonya Enes'in gözlerinin içine sihirli bir sıcaklıkla baktı:

— Amerika'yı gördükten sonra, yıllardır adına ağıtlar yaktığım bir dünya masalının bir uydurmaca olduğu hükmüne vardım...

— Senin hürriyet kavramı anlayışın nedir?

— Allah ve Peygamber buyruğu dışında hiç bir güce boyun eğmemek...

— Haklısın. İnsanlar gittikçe daralan boyunduruların altında rahatladığını sanmakta... Menfaatlerini nefislerine tağut etmiş bir nesil gelişmekte... Şehvet, ihtiras, isyan... Dünyada kalıcılık iddiasında olan aciz insanın aptalca tutkusu bu... Kendisini aldatarak yaşamak. İnanç eksikliğinin tahrip gücü: Ahlâksızlık... İsraf ve nefsin süfli arzularına kölelik düşüncesi egemen. İnsanlık için tek kurtuluş yolu var: Arayanın ışığı İslam,

gitmek isteyenin tutunacağı tek yer Peygamber eteğidir. Kur'an ve sünnet alternatifine bağlanmayan insanlık hüsran ve sefalet batağında boğulmaya mahkûmdur. İnsanlık kurtuluş istemekteyse, seçme bir çağdaşlık zihniyetini yıkıp içinde sıkıştığı kaosu cüretle parçalayarak âlemlerin sahibi olan Allah'a ve onun buyruklarına ram olmalıdır.

Sonya mahmur gözlerini Enes'in gözlerinin içinde perçinleşmiş gibi tuttu.

— Sence yeryüzünde İlahi hukukun yürürlükte olduğu bir belde var mıdır?

— İslam devletlerini araştırmaktayım. Henüz rastlamış değilim. Şimdiye kadar edindiğim bilgi şu: Sosyalizm, devletin bizzat ferdin yakasından asılısı, komünizm dar ağacına çekişi demektir. Kapitalizm rüşvet, adam kayırma, güçsüzün ezilmesi ve zenginin halkın alın teri üzerindeki rahat nefesi... Daha doğrusu sen çalış ben yiyeyim sistemi. Müşterek tarafları, ahlâk iki tarafta da ahlâksızlıkla yer değişmiş. Aldatıcı bir hürriyetin zaafı var yer yüzünde... Ve işletilmeyen kurallar... Bir takım zümreler oluşturmakta onların rahatı için. Bunlar iki dev sistemin mahareti. Beşerin kendi eliyle koyduğu hükümler, işte bu hal. Dünyayı yaşanmaz hale getirmiş...

Sonya derin bir alaka, hayran bir gönülle baktı Enes'in gözlerinin içine:

— Ya İslam, onu da inceleyebildin mi? O nasıl rahatlatmakta insanı?

— Sadaka, fitre, zekât, iane ve miras hukuku...

— Bunları izah edebilecek misin?..

— Dilersen geniş bir zamanda. Vakit girmek üzere... Aslında sana bunu kitap halinde vereyim, kavramların açılımını okuyunca daha güzel anlayacaksın.

—Sen bilirsin.

Enes yanık bir sesle Ezan okudu. Sonra birlik olup namaz kıldılar...

***

Aradan günler geçti, son mektubu da cevapsızdı. Ramazan bitti. Hazırlıklar içindeydi Sonya... Sabah bayramdı... Enes sabah erkenden kalkıp, oturdukları yere oldukça uzakta bulunan camide bayram namazını eda için gitti...

Sonya evde sabah namazını kılıp, erkeğini sabırsız duygular içinde bekledi. Vakit bir türlü geçmek bilmedi...

Mevsim renk değiştirmişti, önce ağaçların dallarında yaprakları soldu, sonra tabiat kehribar gibi sarardı. Sonya, doğan güneşin pırıltıları altında bahçede Enes'i bekledi. Korkusuz, ilk bayramlarıydı bu...

Hafif esen rüzgârın dudağında eşarbının uçları titreşirken, Enes arabasıyla birlikte bahçe kapısından içeriye girdi...

Sonya'da baygınlık derecesinde bir dalgınlık hakimdi. Sevinç ve hüzün, huzur ve kederin müşterek dekorlarını kurduğu çehresi anlaşılmaz olmuştu. Gözlerinde nem vardı. Dudakları kırış kırış oldu. Acılı gamzeler batıp çıkmaktaydı yanaklarında...

Yerinden santim bile oynamadan, arabasını park edip açılan kapıdan inen Enes'e baygın gözlerle baktı. Kendisine doğru gelişmekte olan adımlara bir bakar kör edası içinde kayıtsız kalmaktaydı.

Enes kendisine yaklaştıkça gözleri irildi, dudaklarında acılı tebessümler belirdi. Şu an lahutî âlemde yaşayan birini andırmaktaydı. Manzara gözlerinde değişikti anlaşılan...

Diri bir tebessüm gelişti dudaklarında... Enes'in çehresinde bir başkalık vardı. Vakur bir tavırla kendisine yaklaşmakta, Mansur sıkı sıkı kavradığı eli bırakmamaktaydı.

Sonya haykırmak üzere açtı kollarını. Neşe kıvılcımları geliştirilen gözlerinde. Sonra birden bıraktı Mansur babasının elini. Sonya kendisine koşmasını bekliyordu. Nedense olmadı beklediği...

Mansur bırakmamıştı babasının elini. Birden hüzün bastı Sonya'nın gözlerini, iri iri yaşlar sıralandı yanaklarına. Hicran yaşlarıydı bunlar...

Kollarını gayri ihtiyari açmış beklemekteydi. Mansur durdu. Enes yalnız gelmekteydi Sonya'nın yanına. Hareketsiz, bükük bir boyunla baktı Sonya'nın gözlerine...

Sonya koşup kollarına atılmasını bekliyordu. «Anneee!» diyen sesini duymak istedi. Amerika'yı velveleye verecek kadar güçlü, yürekten bir ses... Hasretle yanan yürekler kucaklaşıp koklayacak bayram olacaktı.

Enes aralarında bir adımlık mesafe kala durup hayretle baktı eşinin gözlerine... Sonya'nın yarım açılmış kolları bayramlaşmak mı bekliyordu?.. Bahçeydi burası... Enes böylesi bir harekete karar veremeden durgunlaştı.

Sağ elini omuzunun üzerine koyup gözlerine baktı. Ilık bir ses yıktı sükût duvarını:

— Sonya, Âlemi İslam'ın bayramı kutlu olsun...

Kadını Enes'i duymuyordu anlaşılan. Garip bir bekleyiş içindeydi. Yüzleri niçin kırış kırış, gözleri bayramını kutlayan insanla halâ muhatap değildi?.. Enes daha yeni farkına vardı davranışlarının.

Mansur üç beş adım uzakta durmaktaydı.. Ne kadar da hüzünlüydü bu çocuk... Sonya can çekişen hasta gibi irkildi. Tüyleri diken dikendi. Benzi uçuk pembeydi. Gözleri yaşlarla doluydu, fakat hıçkıramıyordu nedense:

— Mansur! diye mırıldandı...

Yaşlı gözleri diri bir ışık huzmesiyle parladı. Ufkundaki manzara silinip yoklara karıştı. Gerçeğin acı yüzüyle baş başaydı şimdi. Soluğu derinleşti; göğüs kafesi zorlanmaktaydı. Bayram, duaların kucağında, Mansur'u getirecekti ona... Gerçekle yüz yüze gelişi soldurdu benzini.

— Enes, diye hıçkırdı birden. Bayramlaştık mı biz?

Hayret dolu çehrenin hararetli dudakları:

— Evet, dedi bayramlaştık.

— Mansur nerede?

Evin erkeği kederlendi. Eşikten içeriye müteessir gönüllerle giriyorlardı.

Sonya kendisini divanın üzerine bırakıp rahatlayıncaya kadar ağladı...

Enes hüznün membaını bilmekteydi. Sonya'dan daha metin, daha anlayışlı davrandı. Uzandığı divanın kıyısına ilişir gibi oturup ikazda bulundu:

— Niçin ağlamaktasın?

Soluğunu genişletip ıslak gözlerle baktı erkeğinin yüzüne:

— Mansur geldi. Yemin ederim. Elinden sıkı sıkı tutmuştu. Onu bahçede bıraktın.

Acı acı gülümsedi:

— Bu sadece gönlümüzün arzularıdır. Ben de çoğu kez yanı başımda görür, oynaşır koklaşırım. Ne yazık ki, hayaller vefasızlığını sonunda gösterip çeker alır elinden en sevdiklerini bile. Bir yığın keder bırakıp siler dünyasından insanın.

— Öyle bekledim Enes. Dualarımızın sıcaklığı Mansur'u Moskofun elinden alıp bayramla birlikte bize verecekti. Hep öyle istemiştik.

— Allah dilerse yine verir. Dualarında ısrar et...

— Enes, Mansur'a kavuşur kavuşmaz kendimize başka bir yurt bulmalıyız. Bütün ihtişamıyla ruhunu Mevla'sına sevdalı tutan bir yurt... Günahsız riyasız insanların yaşadığı. Haramsız lokma, yalansız söz, riyasız sohbeti olan bir toplum isterim ben... Bulunmaz mı dersin? Sokakları hayâsızlığını hayvandan almış olmayan... Etrafa baktıkça günaha girilmeyen, ahlâksızlığın ahlâk diye yaşanmadığı bir yurt... Sen, ben, Mansur ve ana... Yepyeni bir dünya kuralım kendimize, istemez misin?..

— Biraz gerçekçi olmalısın Sonya. Günahsız yurt olmaz, özlediğin dünyayı evimizde kurmaya çalışırız. Mansur, ana, sen ve ben... Günah her asırda bütün fitne ve isyanıyla mevcuttur. Yalnız yeni bir yurt arayalım diyorsan, ruhum Mekke'yi Medine'yi beğenir. Şu an oralarda hayat tarzı nasıldır bilmem ama. İki Cihan Güneşi'nin bastığı toprakları koklarcasına yakınında yaşamak isterim. Ve Allah'ın evi Kâbe'nin etrafında kanat çırpar gönlüm...

— Enes, oranın sokakları caddeleri de böyle midir?

— Sanmam.

— Günah işlenilmez mi oralarda?

— Buna, gözün düştüğü noktada böylesine sere serpe günahlar yoktur, demek daha doğru olur bence.

— Günah seyredilmez mi demek istedin? Haya, edep halâ silinmemiş midir oralarda?..

— Sana çok sevineceğin bir müjdem var...

— Mansur'la mı ilgili bu?

— Hayır.

— Benim beklediğim başka bir müjde yok.

— Hac...

— Bu yıl mı?

— Niyet et...

* * *

Boş kaldıkları zamanlarda günlerdir Hacla ilgili kitaplar okudular. Istıraplarını bununla az da olsa dindirmeye çalışıyor, birbirlerini Hac konusunda imtihan ediyorlardı.

Daha şimdiden havasına girmişlerdi bile... Pasaportları çıktı, hazırlıklarını tamamladılar. Hareket için üç beş günlük bir vakit kalmıştı... İkisinin de gönülleri havalarda uçuşmaktaydı. Dışişleri kuvvetli umut vermişti Mansur için:

— Girişimlerimiz müspet. Artık koparmak üzereyiz...

Yüreklerinde hasret öyle bir seviye tutturmuştu ki, mutmain olmaları mümkün olmamaktaydı. Gönülleri hep aynı yaranın sızısıyla rahatsızdı. Artık teselli bile kuşkularını susturacak güçte değildi. Mutlaka tüyler ürpertici bir şeyler olmuştu. Cevapsız kalan mektupların tek anlamıydı bu...

İkisi de kötü şeyler düşünüp acı çekmelerine rağmen, diğerini haberdar etmeden ıstırabına ortakçı aramamayı tercih etmekteydi. Zaman zaman kendilerine şu soruyu bile sordukları çok oldu:

— Mansur yaşıyor muydu veya Ananın hassas kalbi Moskova'nın baskısı altında, hadiseler zincirine tahammül gösteremeyip susmuş muydu?

Enes en kuvvetli ihtimal olarak ikinci şıkkı kafasında şartlanmışlık haline getirmişti. Evet, ona göre mektup bu yüzden geriye dönmek bilmiyordu. Vesvese ve acıyla tırmıklanan beyninde bu hadise doruk noktaya yükseliyor, soğuk soğuk terler döküyor, suçluluk vicdanında çekilmez acılar şeklinde tezahür ediyordu.

— Anam tükendi demektir. Zulmün, acının; katılığın ezici, insafsız pençesi arasında tükendi demektir anam... Ve Mansur

sahipsiz kaldı Moskof'un elinde. Merhametle bakabileceği, ılık pırıltılar yansıtacağı aşinası olduğu bir yüz yok artık...

Titriyor, ürperiyor, vehim dolu bir iç yanmasıyla birlikte gözleri buhar buhar kaynıyor:

— Lanet olsun, diye sessiz çığlıklar atıyor iç dünyasına.. Ve sezdirmemeye çalışıyor Sonya'ya...

Durum anada da değişik değil. Yaklaşık düşünceler, benzeri bunalımlar içinde çırpınan bir beyni var.

Enes oturduğu divanın üzerinde gözlerini açıp, bir lahza karşısında duran sandalyeye bakmakta. Üzerinde oturan Sonya'nın gözbebeklerinde aşılmışı müşkül efkar dağlarını aralayıp acılarına son vermek istiyor. Titrek, ılık bir ses bütün hassasiyetini koruyarak dolduruyor odanın içini:

— Sonya!

Odanın içi sessizliğini yitirmektedir artık. Sonya hayal dünyasından beyin uğultusu duyarak sıçrıyor, dalan bir nefesle bakıyor Enes'in gözlerindeki derinliklere. Nihayetsiz bir soluk indiriyor kuruyan ciğerlerine. Yılgın yara almış bakışlar Enes'ten hitabının devamını beklemeye koyuluyor.

— İki gün sonra, İlahi bir görevi yerine getirebilmek gayesiyle Amerika'ya veda edeceğiz.

Sonya boş bir söz söylenildi anlamıyla kıpırdatıyor dudaklarını.

— Biliyorum

— Bilmediğin bir şey var bunun içinde. Hatta buna düşünemediğin desem daha yerinde olur.

Yarı umursamazlık içinde hayretle süzüyor Enes'i:

— Anlamadım.

— Bilir misin, her yıl Taşkent'ten göstermelik bir heyet gönderilmektedir Hacca?

— Bundan bize ne?

— Gelenler bizi tanıyanlardan olabilir. En azından ikimizin kaçışını da fısıltı gazeteleri ilan etmiştir,

— Sonra?

— Hacda oradan gelenleri arayıp buluruz.

— Evet.

— Anamdan, Mansur'dan sorarız onlara. Rejime isyan edenlerin yakınları meşhur olmuş insan demektir. Göz göz takip eder halk onları, kulak verirler fısıltıya.

— Yani?

— Yani mutlaka bir haber alabiliriz, demek istedim.

Hüzün dalgası kısmen aralandı çehresinden:

— Doğru, dedi. Bir taşla iki kuş vurmak olur bu...

Hac

Pazartesi gününü iple çektiler. Uçağın hareket vaktine iki saat varken eşyalarını arabanın valizine koyup abdest aldılar. Hac da evlerinin içindeyken başlamıştı.

Gönülleri ruhların sılasında dolaştıkça heyecanları yükseldi. Odanın köşelerine çekilip Allah rızası için ikişer rekât namaz kılıp çıkış hazırlıklarını başlattılar...

Sağ adımını eşikten dışarıya ilk atan Enes oldu. Yönünü kıbleye çevirip, ellerini dualaların kıblesi olan göklere açtı.

— Allah'ım, bu yolculuğumuzda iyilik ve takvayı, senin rızanı kazandıracak şekilde hareket etmeyi bize lütfeyle. Yolun zorluğundan, kederle boynu bükük olarak geriye dönmekten Sana sığınırız. Âmin...

Yarabbi, bu yolculuğumuz gösteriş için değil, azabından korktuğumuz, rızanı aradığımız, Peygamberin sünnetine uyduğumuz içindir!

Yarabbi, üzerimize farz kıldığın Haccı kolaylaştır, lütfunu üzerimizden eksik eyleme! Âmin...

«Bismillahi Tevakkeltü alallah. La Havle velâkuvvete illâ billah...»

* * *

Hostes kibar bir lisanla kemerlerin takılmasını, sigara içilmemesini anons etti. Çok geçmeden uçak pistin ortasında kımıldadı, sokrandı, homurdandı ve döneledi...

Motorun tüyleri ürperten homurdanışı, pervanelerin havayı emip, bıraktıkça çıkardığı ses kulaklarda uğultuyu artırdı. Süratlendi, pistin dönemeçlerini kıvrıldı başını kartal gibi yukarı dikip havalandı...

Uçakta, yolculuk boyunca çok az konuştular. Bitmeyen bir zikir vardı dudaklarında. Kalplerinde sıcak bir dua...

Uzun bir zaman sonra hostesin sesi yeniden duyuldu:

— Kemerlerinizi bağlayın.

Zaman bir nefes kadar çabuk erimişti. Uçakları şimdi Suudi Arabistan semalarında iniş hazırlıklarını tamamlamak üzereydi.

Ayrı bir dünyaya ayak basıyorlardı. Daha ayağı yere değer değmez Enes ürperdi. Sonya, aynı heyecanı henüz duyamamış gibi şaşkındı...

Kutsal topraklardı burası... Ruhun sılasına ayak basmışlardı. Âlemlere rahmet olarak yaratılan Cihan Güneşi'nin yurdu... Peygamberlik makamına bir nefeslik mesafe gibiydi Cidde...

Makamı Resulullah'ın İslam çekirdeğini diktiği topraklardı üzerine bastıkları. İslam'ın yeşerdiği, filizlenip serpildiği, dünya ufkuna ışıklarını yaydığı topraklar... Gözleri, etrafı puslu pırıltıların sihirli alış verişleriyle seyretti.

Uçaktan valizlerini aldıkları gibi meydanın dışına çıktılar...

Bir taksi aradı gözleri ve Enes el işaretiyle çağırdı. İngilizce konuştu:

— Bizi Mekke'ye, Beytullah'ın olduğu yere götürür müsünüz? dedi. Hacca geldik...

Dolukan titrek bir sesti bu... Esmer, güneş yanığı tenli şoför tebessüm edip boynunu eğdi...

İngilizce biliyor olmalı ki, aynı dille karşılık verdi:

— Buyurun.

İnip valizlerini bagaja yerleştirdi...

— Önce Mikat yerine gidilir, dedi. Orada ihramınızı giyinmelisiniz.

Enes mahcup bir çehreye büründü:

— Hay Allah! O kadar okuyuşumuza rağmen, yine de şaşırdık. Doğru ya önce Mikat yerine...

Sonya arka kanepeye geçti. Enes şoförün yanına oturmuştu.

— Dilerseniz sizi Mikat yerinde bekler, daha sonra Mekke'ye de götürebilirim.

Enes sevindi:

— Neden olmasın?

Mikat yerine gelmişlerdi. Burası oldukça sade bir şehirdi. Çarşısıyla, pazarıyla, alış veriş için kaynaşan insanlarıyla sade ve güzel bir şehir.

Şoför, taksiyi müsait bir yere park edip, bagajdan valizlerini çıkardı. Müşterilerine boy abdesti alacakları yeri işaret ederek:

— Sizi bekleyeceğim, dedi.

Bölmelere girip temizliklerini yaptılar. Gusül abdesti aldılar, güzel kokular süründüler.

Sonya, beyaza daha yakın, açık renk elbisesini giyinmişti. Enes, dikişsiz havlulardan ihramına bürünmüş olarak girdiği bölmesinden çıktı...

Dışarıda, Sonya ile göz göze geldiler. Birbirlerine yaklaşırlarken dudaklarında farz olan zikirler vardı:

— Lebbeyk Allahümme Lebbeyk. Lebbeyk Lâ Şerike Lebbeyk. İnnel Hamde Ven Nimete Leke. Vel Mülke Lâ Şerike Leke Lebbeyk...

Birbirlerine hayran hayran bakıp camiye doğru yürüdüler. Yüreklerinde geniş çapta merak vardı. Huşu içinde bir yakarış, sağlam bir rabıta ile teslim olmuşluğun, en canlı örneklerini veriyorlardı. İçlerinde derinleşerek helezonlar çizen o köklü, buruk acıyı adeta unutmuşlardı...

Caminin içinde boş köşelere çekilip ikişer rekât namaz kıldılar... Açık gönüller vecd ile Huzuru İlahi'de kıyama durup sonra secdeye kapandılar...

İkisi de Temettü Haccı için niyet etmişlerdi. Önce Umreden başlayacaklardı:

— Allah'ım, ben Umre yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır!

— Âmin...

Arabaları bekliyordu. Enes'in arayıştaki gözleri az evvel kendilerini Mikat'a getiren Sudanlıyı buldu.

Şoför yanlarına sokulup:

— Buradayım, dedi.

Valizler yeniden bagaja yerleştirildi. Sonya, yine arkadaki kanepeye oturdu. Enes, bu defa Sonya'yı yalnız bırakmadı. Yan yana gönül gönüleydiler...

Yoldan geçen vasıtaların teypleri, dudaklar, gönüller, tek kalp gibi ahenkler vurmaktaydı...

— Lebbeyk Allahümme Lebbeyk!..

Dudaklar korolaşıp semalar aynı sese sarınıyor, Enes'in kıvılcımlar saçan bakışları, yolun ilerisindeki iri bir levhayı derin bir iç ürpertisiyle okuyordu:

«MÜSLÜMAN OLMAYAN GİREMEZ...»

Sonya, aynı levhayı okudu. Enes'in gözlerine hayretle bakmaktaydı:

— Tam manasıyla ayrı bir âlemde gibisin. Bu güneş ilk kez doğuyor üzerimize... Bu gökyüzü eskisinden ayrı... Yıldızlar, ay, değişik bir manzara mı sunacak sana?.. Bu toprakların havası ezici bir kutsiyet içinde sinmekte ruhuna. Yıllardır tanıdığım Enes, sen değilsin artık. Şu an bana bile yabancı gibisin. Enes, o sihirli bakışlarının huzmeleri çölü gözyaşlarıyla öpüyor. Söyler misin bana, hangi alemdesin?..

Gözleri ıslaktı... Kendisinden geçmişti. Tek şeyi düşünen kalbi, sevdalısına kavuşacak âşık gibi, dünyasını unutmuş, aklında sadece O vardı. Dudakları «Lebbeyk» demeye bir nebze ara verdi...

Sihirli bakışlarını etraftan çekip Sonya'ya ürperen bir hissiyatla baktı.

— Kenarları yıldırımlarla yontulmuşçasına sivri, girinti ve çıkıntı içinde dağlar, tepeler ve kayalar... Bana Peygamber ikliminden mahrem manalar fısıldıyor, içimi haşyetle dolduruyor. Şu dağ da, tabii şu kaya da bildiklerimizden biri diyemiyorum. Ve, maddeye katiyen kutsiyet kondurmaksızın, Onun iklimini şekillendirmiş olmak imtiyazı bakımından yerlere kapanasım ve kumları öpe öpe Mekke'ye uzanasım geliyor.

Mütemadiyen Enes'in hareketlerini inceliyordu. Nefesi titrek, dolukan bir sesi vardı. Puslu parıltılarla Sonya'ya, içli içli bakarak devam etti:

— Leyla ile Mecnunu okudun mu?

— Hayır.

— Ben okudum. Yüreği Leyla hasretiyle kavrulan Mecnun, Leyla'nın köyüne gelmiş. Yollar sevdalısının bulunduğu beldeye

bağlanınca Mecnun kendisinden geçmiş... Yolda karşılaştığı bir köpeğin yanına sokulup gözlerinden sonra ayaklarının altından öpmüş...

Hadiseye şahit olanlar hayretler içinde kalmış. Meraklılardan bir tanesi Mecnun'a yaklaşıp sormuş:

— Ne yapıyorsun öyle? Köpeğin gözü, ayağı, öpülür mü?..

Mecnun, çekilmez bir acının yangısıyla kafasını kaldırıp kendisine soru soran kimseye bakmış:

— Bu gözler Leyla'yı gördü... O ayaklar Leyla'nın bastığı yerlerde gezindi. Leyla'yı gören gözlere hürmetim var benim. Onun dolaştığı yerlere temas eden ayaklara da Leyla'nın kokusu sinmiştir.

— Sonya! diye yükseltti sesini, Leylaya gönül veren yürek kadar Yaratanına âşık değilse bu yürek, benim bedenimde ne işi var?.. Bu topraklarda Allah'ın Resulü dolaştı. Onun, kokusunu almaktayım şu an. Vefalı bir rüzgârın dudağında bize kadar ulaşan bir koku bu... Az ileride Allah'ın beyti var. Mecnunlar Leylasına işte burada kavuşur... Sende halâ bir değişiklik yok mu?..

Ağlıyordu... Gerçek Leylasını bulmuş Mecnun gibi, gözyaşı dökmekteydi...

Sonya galeyana gelen bir yürekle irkildi, toparlandı. Kendisine çekidüzen verdi.

— Var, diyordu korkulu bir ses...

Saygıyı, hürmeti yeni yeni terennüm eden duygularında ürpertili bir kımıldanış başladı:

— Var, ancak ben senin gibi terennüm edemiyorum işte.

Arabaları bir dönemeçten kıvrıldı. Etrafı dağlarla çevrili bir şehir. Her vadi, her cadde ve her sokak şehirden değişik manalar fısıldadı. İkisi de, gözler kamaştıran ihtişamlı şehre hayran

hayran bakıyordu... Rüzgârın kucağında çalkalanan beyaz köpüklü bir ırmak gibi, Mescidi Haram'a doğru akan insan seli, gözlerinde okyanuslaştı.

— Lebbeyk Allahümme Lebbeyk, sedaları caddelerden, sokaklardan yükselip semalara doğru çekilirken, şoför şehrin ortasından vasıta seline dikkat ederek arabasını sürdü...

Kâbe'nin dışındaki ihtişamlı set, Beyt'in dışarıdan gözükmesine engeldi.

Şoför kafasını hafifçe arkasına çevirip:

— Bir otele mi, yoksa tavaf için mi? diye sordu.

Enes'in sabrı tükenmişti:

— Eşyamız arabanızda bekleyebilirse önce Tavaf, dedi...

Sudanlı bekleyeceğini söyledi.

— Beni burada bulursunuz, dedi. Sizi bekleyeceğim...

Arabadan inip, kapısına yaklaştılar. Yürekleri heyecan içinde çırpınmaktaydı. Gözleri keskin parıltılarla sütunların arasından, ileri istikametlere uzanmış Kâbe'yi arıyordu.

Kâbe'yi görünce yapılan ilk dua makbuldür. Birden Lebbeyk sesleri kesildi... Bir sessizlik oldu sütunların arasında... Ve Kâbe merak dolu gözlere bütün ihtişamıyla göründü...

Enes, yerinde çivilenmiş gibi durdu. Sonya olduğu yerde çakılıp kaldı. Gözler meşale gibi parlayarak Kâbe'nin etrafını kuşatıyor, eller duaların kıblesinde, dudaklar en sıcak, en yürekten duasını yakarıyordu. Enes:

— Yarab, ehli İslam'a Cihad ruhu ver! dedi.

Sonya içli bir ağlayışla:

— Yarab, Mansur'u bize bağışla! dedi...

Dualar koyulaştı, Beyt'in cazibesi ikisini de alıp kendisine doğru çekmeye başladı. Israrlı bir seyirle yürüdüler...

Enes Hacerü'l Esved'i gözetledi. İkisi birden hizasına gelip durdu. Tavaf için hazırlandılar. Hacerü'l Esved'in karşısına gelip, ellerini kaldırıp avuçlarının içini açarak tekbir aldılar:

— Bismillahi Allahü Ekber...

— Allah'ım tavafa niyet ettim onu bana kolaylaştır.

— Allah'ım tavafımı kabul buyur! Âmin...

Bir taşın çevresinde daireler çizip fırtınalar koparan kükreyen sel gibi... Kâbe'yi tavaf eden, etrafında fırtınalar koparak yakaran İlahi bir vecd içinde aktı.

Sel okyanuslar gibi dalgalanıyor, tıpkı güneş sisteminde yörüngelerinde hareket eden yıldızlar gibi, Kâbe insan selinin ortasında güneşi andırıyordu.

Her Şaftta kısa dualar okuyarak, Enes ve Sonya da selin arasında dalgalanmaya başlayacaklardı...

Beyt'in etrafında bir dönüşün bir Şaft olduğunu öğrenmişlerdi. Yedi dönüş bir tavaftı...

Hacerü'l Esved'i öpmeleri gerekti, kalabalıktan yaklaşmak kolay olmadığı için, karşıdan selamlaşabildiler...

Bir seldir akıyordu Beyt'in etrafında. Kelebeklerin loş ışıklar yansıtan mumun etrafında kendisinden geçmişçesine dönüşü gibi, insan seli çalkalana köpüre o İlahi nurun etrafında tavaf için dönmekteydi. Her şeyi unutan sel ruhunu Allah'a teslim ederek döndü döndü... Siyah, beyaz, sarı, ırk, dil erimiş, et kemik olmuş, İlahi bir sel vardı Beyt'in etrafında akan...

İnsan Allah'ın evini görünce, Allah'ın büyüklük ve azametini de düşünmesi gerekir. Kâbe'ye, evin sahibine bakar gibi bakar insan. Onlar da öyle yaptı...

Evini ziyareti nasip ettiği gibi, zatına kavuşmasını da umarak mecnunlaştılar...

Yedi Şaftın sonunda tavaf bitti...

İbrahim (a.s.) makamına gelip Mültezem'de ellerini dua için açtılar. Aynı yerde farz olan iki rekât namaz kıldılar.

Zemzem kuyusunun başında Kâbe'yi seyrederek Zemzem suyundan üçer yudum içtiler.

Say yapmak için Safa tepesinin eteğine gelmişlerdi. Şimdi Hazreti Hacer rolünü oynayacaklardı, oğlu İsmail'e su bulmak için Safa'dan Merve'ye doğru üç defa koşup dört kez geriye dönen, kalbi heyecan ve şefkatle çarpan Hacer'in rolünü...

Sonya daha önce hikâyesini dinlediği ve defalarca duygulanarak okuduğu Say'ı iyi bilmekteydi… Daha yolculuğa başlamadan önce duygulandı. Hayatının en hassas anlarını yaşıyordu.

İkisi birden Say koridorunda ilerlemekteydi. Dualar, dualar ve dualar... Yürekten Allah'a kavuşan en sıcak dualardı burada dudakların mırıldandıkları...

Enes Say koridorunda yeşil ışık yanan mevkide Sonya'yı gerilerde bırakıp koşarak geçti. Bu sadece erkeklere mahsus olan adına «Hervele» denilen bir canlılık hareketi İki Cihan Serveri'nin sünnetiydi...

Sonya titrek kalbinden yükselen içli dualarla Enes'in peşinden yürüdü...

Hacer bir anaydı ve Sonya'yı kavuran aynı ateşle kavruluyordu. Cariyeler içinden seçilmiş bu mübarek kadınla birlikte şu an aynı heyecanı yaşıyordu.

Hazreti İbrahim eşini ve çocuğunu bu ıssız yere bırakmış dönüyorken arkasından seslenmişti.

— Ya İbrahim bizi burada bırakmanı Allah mı emretti?

— Evet, cevabını alınca itiraz etmedi. Allah bizi korur, dedi.

Anaydı Hazreti Hacer. Yürekten inanmış bir anaydı. Çölün ortasında çocuğuyla birlikte yapayalnız kalmıştı. Say bir arayıştı. Safa ile Merve arasında bir arayış.

Enes:

— Ağlıyorsun Sonya, seni yorgunluk mu soldurdu, Allah'a teslimiyetin ürpertisinden mi?

Gözleri ıslaktı... Enes konuştukça o hep:

— Hacer, Hacer, Hacer!.. diye mırıldanıyordu...

Enes:

— Sonya, diye sorusunu yineledi. Sen konuştuklarımı duymakta mısın?

Bön bön baktı gözlerinin içine... Ne sormuştu şimdi, ne söylemek istiyordu? Umursamadı. Kafasında nekahet halinde işleyen bir isim vardı. Başka hiç bir şeyi düşünmesi şu an mümkün bile değildi.

— Enes, diye doluktu... Adımı değiştirdim...

— Anlamadım...

— Adımı değiştirdim...

— Nasıl bir şey?

— Hacer.

Enes'in neşesi söndü, birden durakladı. Artık vazifeleri bitmişti. Dışarıda kendilerini bekleyen şoförü bulup, otele gideceklerdi... Yolda yürürlerken Enes sordu.

— Neden Hacer?

— Ben de yaralı bir anayım. Mansur Moskof elinde...

Enes duygulandı:

— Hacer, diye seslendi... İsmin mübarek olsun...

— Enes!..

— Efendim.

— İlk duam ne oldu biliyor musun?

— Bilmem.

— Allah'ım Mansur'u bize bağışla!

Enes:

— Âmin, dedi...

Kalabalığın arasından sıyrılıp arabanın park edildiği yeri buldular... Bekleme ücreti dâhil borçlarını ödeyip, kendilerine uygun bir yer bulabilmesi için şoförden yardımcı olmasını istediler.

* * *

Mansur hastaneden çıktı... Yeniden kreşteki arkadaşlarının arasına dönüşü onu yeterince sevindirmemişti.

Bugün hafta sonuydu. Sabah kahvaltısını iştahsız yaptı. Gözlerinde eşyaya uzatmalı bakışlar yerleşmişti...

Dalgın, fersiz, yorgun bir hali vardı. İsteksiz oynuyor, isteksiz yiyordu. Arkadaşlarıyla adeta ilgisi yok denecek kadar cılızdı.

Kreşin penceresinden, caddeye mahcup bir çehreyle baktı. Çocuklarını almak için tek tek gelmeye başlayanlar dikkatini çekince, derin bir nefesi ciğerlerine indirdi. Göğsü çubuklanmış, arzu ve istekleri incitilmiş bir ruhu vardı. Belki bir saatten fazla aynı camın önünde hiç kımıldamadan bekledi.

Uzun zamandır unutamadığı bir şey vardı hülyalarından silinmek bilmeyen... Geçmişindeki saadetli günlerinin hatıraları dimağında aynı canlılığını korumaktaydı...

Özlemini gideremediği bir manzara vardı dalgın bakışlarının düştüğü yerlerde. Bir baba kreşin önünde eğilip öptü çocuğunu. Sonra elinden tuttu ve yürümeye başladılar.

Dışarıyı seyretmekte olduğu camın penceresi buhar buhardı. Nefesinin harareti cama çarpıyor, gözleri dışarıyı puslu bir görüntüyle seyredebiliyordu... Sessiz sessiz ağlamasının harareti dünyayı kavuracak kadar tuğyandaydı...

Yüksek bir nefesle derin bir «of» çekti... Soluğu titrekti, dudakları büzüldü acı bir ima ile kırıştı... Arkasından bir ses:

— Mansur, diye yükseldi.

İrkildi, toparlandı, hüzünlü bir çehreyle sesin sahibine baktı.

— Haftalık izin için hazırlan...

Görevliye bön bön baktı:

— Kim geldi?

— Babaannen.

Henüz her şeyi anlayacak bir yaşta değildi. Kendisine olup bitenler açıkça anlatılmamıştı. Yerinden isteksiz bir eda ile kalkıp, derin bir sükût, ıstıraplı bir gönülle yürüdü.

Çarçabuk hazırlanıp, kreşin müracaatına doğru ilerledi. Babaannenin hasret tüten gözleriyle karşı karşıya gelince duygulandı. Bir garip tavırla büktü boynunu... Yanında beklediği insan yoktu.

Buruk bir acı ürpertti dudaklarını... Özlemişti... Eski canlılığı üzerinde yoktu. Fersiz adımlarla kendisine doğru koşan anaya sitemli baktı...

Ana içli bir sesle koridoru velveleye verdi:

— Yavrum, iyileştin demek!..

Yanaklarından öpülürken bile hissiz, duygusuz bir eda içinde bekledi. Uyuşuk, isteksiz, umursamaz bir, hali vardı.

Ana aralanıp bu soğukluğun hesabını yine de ılık bir sesle sordu:

— Anayı özlemedin mi yoksa?

Kısık, isteksiz bir sesle cevapladı:

— Özledim.

— Sarılmadın da... Her vakit öyle mi yapardın?

Kollarını araladı, önünde diz çökerek bekleyen ananın boynuna dolayıp uçuk renkli yanaklarından öptü.

— Halâ ne düşünüyorsun derin derin, hadi gülsene biraz? Sen gül ki ananın yaralı gönlü de serinlensin...

Çekingen bir tavırla önüne uzattığı çikolatayı işaretledi:

— Alsana bala. Sana getirdim.

Mansur çikolatayı elinin tersiyle geriye itekledi:

— Bana çikolata getirme artık.

Acılı baktı Mansur'un suratına:

— Neden?

Hazin bir ses duygularını açığa vurdu:

— Beni seviyorsan, bir daha çikolata getirme sakın. Şayet bir hediye getirmek istersen bana babamı getir.

Hasret o küçük yüreğine zor gelmişti. Ana eriyerek baktı torunun solgun çehresine.

— Sabret. Bakarsın bir gün baban da gelir... Fakat şimdilik unutmalısın onu.

***

Enes, Mekke'de karınca yuvası gibi kaynayan insanların arasında, anlamlı pırıltılar yansıtan gözlerle, önemli bir yitik aradı. Daha çok, kalabalıkların içinde kıyafetlere dikkat etti.

Zilhiccenin sekizine daha iki gün vardı. Artık usanmıştı. Gönlünde beslediği umut kırılmış, hasret onu yorgun düşürmüştü. Aşina olduğu bir yüz, bir kıyafete rastlayamayışı gönlünü müteessir etti.

Hacer dertlerini unutmuştu. Onu debreştirmemek için, çırpınışlarını sezdirmedi.

Bilseydi ki, Hacer aynı duygular içerisindedir, bilseydi ki, o

da kendisini üzmemek maksadıyla müşterek bir ıstırabı gündeme getirmekten imtina eder. İşte elbette o zaman açılacak:

— Yok, diyecekti. Bu yıl şansımızdan Rus'un göstermelik hac kafilesi kayıplara karıştı.

İkindi namazını Mescidü'l Haram'da kılmış, kaldıkları otele doğru yürümekteydi. Hacer otelde kalmıştı. Çamaşır yıkayıp dinlenecekti. Birden, yürüyüp geçtiği yolların üzerinde Enes'in gözleri parladı. Olduğu yerde çakılmış gibi durdu, gözünden kaçırmamak için daha da dikkatli baktı. Aradığını bulmuştu. Heyecandan kalbi duracak gibi çırpındı.

Uzun boylu, çekik gözlü bir adamı takip edip yanına sokuldu. Onunla tereddüt etmeden Türkçe konuştu.

— Selâmünâleyküm.

Adam, dönüp muhatabına ısrarla baktı.

— Aleykümselam.

— Beni tanıdın mı?

Görünmeyen bir el, adamın yakalarından asılıp, insafsızca sarstı. Damarları içten bir seyrimeyle pelteleşti, vücudunu fersiz bıraktı.

— Enes Muradov!

— Tanıdım. Nasıl geldin buraya?

— Artık hürüm ben.

Gözlerinin içerisine nemli pırıltılarla baktı.

Adam:

— Hürsün, diye mırıldandı. Adamakıllı hür.

— Kaç kişi geldiniz?

— Üç.

— Kimler?

— Müftü, Buhara'dan bir imam ve ben.

— Sana bir şey sorsam söyler misin?

Gözleri kıvılcımlandı birden. Tedirgin bir seyir tutturdu Enes'in ufkunda. Dudakları titreşti, nefesi derinleşti.

— Sormasan olmaz mı?

— Yemin ederim ki, aramızda sır olarak kalacak. Mektup alamadım. İçimde sönmeyen bir volkan kaynamakta. Hasret ne çekilmez şeymiş meğer. Söyler misin bana, anamla Mansur'dan hiçbir haberin var mı?

Adam zor durumdaydı. Sıkıntılar içerisinde kıvranmaya başladı.

— Çekinme. Bilmez miyim muhbirliğin akıbetini. Hem nereden bilsinler seninle karşılaşmış olduğumu?

Adam, ezik bir hissiyatla Enes'in gözlerindeki nihayetsiz derinliklere bakıp, çocuksu bir edayla yalvardı:

— Sen bunları benden sormamış olsan.

İbadetin arasında sevinç ya da üzüntü seni senden alır olduğunu bilmektedir Enes:

— Allah aşkı için bildiğini söyle, diye yakardı.

Müzmin bir üzüntü içerisinde kıvranmaktadır adam. Enes'in gözlerindeki çekicilikten kurtaramaz kendisini. Tedirgin bir sesle, hoplayan yüreği sır vermeye başlar artık:

— Mansur önce hasta oldu. Sarılık, diye duydum.

Enes'in gözleri parladı.

— Sonra! diye artırdı telaşesini.

— Sonra... Bak, dayanamıyorsun, vazgeç istersen.

— Vazgeçilir mi hiç? Sen hasret nedir bilir misin?

— Sonra, iyileşti dediklerini duydum. Kreşte kaldığını ve sana kara sevdalı olduğunu fısıldadılar kulağıma.

— Ya anam?

Durakladı, zorlandı adam. Güç durumda kaldığı belliydi. En ağır yükü taşıyor gibi, tekrar döktü.

— Anan...

— Söylesene!

— Yanılmıyorsam Sibirya'ya, dediler.

Enes ciğerlerine tunç gibi inen bir nefes aldı. Gözlerinden çölün kaynayan kumlarına yaşlar düştü. Acıdan bacakları vücudunu taşıyamamıştı. Kumların üzerine dizlerini çöktü, sonra secdeye varır gibi kapandı.

Hıçkırıyordu. Adam şaşırdı, ürperdi. Zıpkın yemiş balık gibi deryası başına dönmüştü. Tüyleri ürperdi, çarpıntılı yüreğiyle kalabalıkların arasına kaynaşıp kayboldu.

* * *

Enes, kolay kolay yıkılmazdı. Güçlü, acımasız ve dengesiz bir otoritenin ferdi ezişi ve inletişiydi onu yıkan.

Eve geldiğinde perişandı. Bütün hissiyatını gizleyebilmek için çaba harcadı. Kırgınlığını, Hacer'e sezdirmemek için halsizlik, yorgunluk tavırları takındı.

— Biraz uzansam, dedi.

— Hasta mısın?

— Bilmiyorum. Değişik bir hal var üzerimde.

Hacer hayretle baktı Enes'e.

— Gözlerin de nemli. Ağlamışsın...

— Burada dökülen gözyaşlarının sebebi sorulmaz.

Hacer:

— Uzan, dedi

Acıdan yumulan gözlere itina ile baktı... Boğuk bir hıçkırıkla ağlıyordu. Hacer yatağın kıyısına oturdu.

Hummalı pırıltılar gönül girdabından yol isteyen damlacıkların önünü açtı.

Enes, bildiği bir acı için dudaklarını geviyor, ağlıyordu. Ya Hacer?. Sadece, şimdilik Enes'in dış âlemine akseden ıstırabı için...

* * *

Enes, uzun müddet gözlerini açamadı... Acının, ıstırabın, bin bir sıkıntının dişlileri arasında ezilen yüreği, kederi sinesine sızdıramayıp taşırmıştı. Hacer baş ucunda ağlıyor, Enes, uzandığı yatağın üzerinde gözleri kilit yemiş gibi kapalı...

Sovyet Rusya'nın insana kan kusturan rejiminin esirlerini hayal etti. Sonra, Sibirya ve anası geldi gözlerinin önüne...

Ayak bileğinde pranga, taş ocağında ağır bir işçi. Üstü başı lime lime olmuş, başının örtüsü omuzlarına sıyrılmış ananın. Çehresinde azametini koruyan keder çizgileri, dünya insanlığını endişeye verecek kadar azametli bir çift söz için seyriyor dudakları...

Kısık bir ses, susturucu takılmış bir feryat oluyor iç âlemindeki yankılar. İçler acısı bir hayatın panaromasını çiziyor bakışları... Bir rejimin özetini vurguluyor gözyaşları. İnsanı huzursuz, mutsuz kılmak için kurulmuş düzenin dişlileri dönüyor gözlerindeki yaşta.

Enes, odanın havasını alevlendiren bir «ah» çekiyor hararetli dudaklarının arasından.

Akşam namazı için çağırıyor Hacer. Titrek bir ses ulaşıyor kulaklarına.

— Kalk artık, vakit akşam.

Efkârla açılan gözlerinin içine anlamlı bakıyor... Bir şey soracakmış gibi tavır takınıp yutkunuyor acı acı, vazgeçiyor sonunda sormaktan;

— Abdest al, diyor. Beytullah'a gidelim birlikte.

* * *

Gece gözlerini uyku tutmadı. Abdest alıp Beytullah'a doğru yürüdü.

Duru, parlak, göz kamaştıracak kadar kuvvetli ışıkların altında Mekke nurdan bir tablo gibi parlıyor. Kâbe, o dünya Müslümanlarının kıblegâhı olan Beyt, bütün ihtişamıyla geceye en nurlu çehresiyle gülümsüyor.

Kimler dolaşmamıştı buralarda?.. Bu çölde bir ana yavrusuyla tek başına kalmamış mıydı? Hz. İbrahim Hacer'i burada Allaha emanet etmiş, İsmail A.S. bu çölde kurban olunması için emrolunmuştu. İki Cihan Güneşi burada, cahiliye bulutlarının en korkunç karanlıkları arasında parıldamış, tevhid dinini buradan yaymaya başlamıştı. Bilmem hangi ağacın kesilmiş kütüğü üzerinde Hutbesini irat etmişti...

Bu yer, bu topraklar, bu gök, bu kuru çöl her şeye şahitti. Şu an, sadece manzarada değişiklik vardı. Sadelik ihtişamla, kanaat debdebeyle yer değişmiş, manzara şekil ve biçim bakımından değişikliğe uğratılmıştı.

Gündüze nazaran Beyt'in etrafı müsaitti... Hacer, yine otelde kalmıştı...

Enes, ıslak gözlerle Hacerü'l Esved'e sokulmayı denedi. Hafızasında dirilen hadis, yorgun kafasında en leziz biçimde manasını bulmaya çalışıyor, sihirli bir kalıptan çıkıp aslına rücu ediyordu. Mana örtülerini açtı, teslimiyete bürünüp birden kara taşa kadar Enes'i uzattı.

— Bismillâhuallahuekber.

Ürperdi, can çekiştiren hasta gibi... Aklına başka bir hadis düştü. Manası Enes'i kızgın saç üstündeki yağ gibi eritmeye başlamıştı.

— Hacerü'l Esved Allah'ın yeryüzündeki elidir. İşte evim, işte Beytimde bekleyen temsili elim...

Enes, bu mananın idrakinde, Hacerü'l Esved'e dudaklarını koydu. Vecdin verdiği yarı baygınlık içinde, Allah'ın yeryüzündeki elini öpmeye nail oluyordu.

Visal vaktiydi bu. Istırap bir yandan, vecd bir yandan; aşkın emsalsizi sarmıştı bedeni. Ve Enes pelte pelte yığılıp kaldı Beyt'in duldasına.

Aşkların en yücesinin kollarına ram olmuştu şimdi. Ne şerefli bir baygınlık geçiriyordu. Ne asil bir ürperti, ne ulaşılmaz ulvi bir teslimiyet içindeydi! Bu kendisinden geçişte en büyük vuslat, sonsuzluğun Rabbi olan Allah'a yükseliş vardı. Kalabalığın içinden iki kişi, çiğnenmesini önlemek için, kollarından tutup tenha bir yere çekmişlerdi. Bir müddet sonra, kendisine geldi. Vücudunda uyuşukluk, içinde tarifsiz duygular vardı. Bu haleti ruhiye içinde uzandığı yerden kalkmak istemedi.

Ampuller etrafı göz kamaştırıcı ışıklarla renklendiriyor, Kâbe nurdan bir abide gibi dünyayı aydınlatıyordu. Enes nemli gözlerindeki kamaşan pırıltılarla, yattığı yerden Asrı Saadet yıllarına kadar uzanıyordu. İki Cihan Serveri'nin emsalsiz hayatı şerit gibi geçti gözlerinin önünden. O eşsiz, emsal tanımayan nizamın yeryüzünde tek ve benzersiz uygulayıcısını seyretti.

O nurdan uzantının örneklerinden biri çıktı karşısına:

Hz. Ömer (r.a.)…

* * *

Akşamın koyu karanlıkları çölü çepeçevre kuşatmıştı. Ömer (r.a.) halâ görev başındaydı.

Kapısı vuruldu. Anlaşılan bir ziyaretçisi vardı. Meşguliyetini bırakıp, içeri girmesi için, müsaade ettiği adamı derin bir ilgiyle

süzdü. Karşılıklı selâm alışverişinden sonra, ziyaretçi maruzatta bulundu:

— Ya Emir el Müminin. Bir husus hakkında sizinle görüşmem gerektiğini idrak ettim.

Hz. Ömer adamın gözlerinin içine azametle baktı:

— Görüşeceğin husus devletle mi ilgili, yoksa şahsımla mı?

— Özel bir mesele Ya Ömer.

Müslümanların Emiri cebinden mum çıkartıp yaktı, devletin yanan mumunu söndürdü.

— Buyur, dedi. Seni dinliyorum.

* * *

Kudüs fethedilmişti. Halk merakla fatihini bekliyordu. Adını hatırlayınca yüreklerin ürperti duyduğu Halife Kudüs'e girecekti. İhtişamlı kalabalığın gözleri yollarda alev alev yandı. Nitekim uzaklardan hayal meyal deve sırtında gelen bir adam ve yanında bir gölge gibi yürüyen manzara gittikçe kalabalığa yaklaşmaktaydı.

Nasıl bir insandı Kudüs'ün fatihi. Gönüllerde devleşen erişilmez olan bu insan kimdi?

Kaşı çatık, alımlı bakışları düştüğü yeri eriten birini bekleyenlerin, gözlerinde daha değişik çehrelere bürünüyor, meraklar gittikçe büyüyordu.

Deve sırtındaki adam kalabalığa yaklaştıkça meraklar söndü, yüzlerde mahcubiyet gamzeleri gizlendi. Kalabalığın gözleri devenin sırtındaydı. Kuvvetli bakışlara muhatap olan insan, gözlerini önüne yıkıp hicap terleri döktü.

Devenin başucunda duran cüsseli, alımlı adamı kimse mühimsememişti. Sırtındaki cüppede onsekiz yama bulunan adam, devenin sırtında oturan köleye merakla bakanları seyretti. Tahminlere göre Halife oydu.

— Şehrimize hoş geldin ya Ömer!

Köle kızardı, bozardı, kısık ve edepli bir sesle konuştu:

— Halife önünüzde duran kimsedir. Bense köleyim.

Kalabalığın içerisinde hayret kasırga gibi dalgalandı.

Bir ses kalabalığı yüreklice kuşattı:

— Hâlife yürür, köle mi biner deveye?

— Kudüs'e girerken sıra bana gelmişti.

Halkla bütünleşmiş, halkın sosyal durumundan değişik olmayan bir Halife vardı karşılarında. İstese gözleri kamaştıran libaslar giyerdi. Eller üzerinde taşınarak girerdi Kudüs'e...

* * *

Mısır'ın fethinde soluk soluğa bir adam durdu önünde;

— Ya Ömer, müjde! diye haykırmaktaydı. Mısır'ı fethettik!

Müjdeyi alır almaz Halife yerinde çakılmış gibi hareketsiz kaldı. Rengi küllendi, neşesi sönmüştü.

Duruma şaşıran haberci:

— Ya Ömer, bir hata mı işledim? diye müteessir oldu. Size verdiğim bir müjdedir. Karşılığında sevinmeniz gerekirken üzülüşünüz beni hayrete düşürdü.

— Bundan böyle Nil kenarında dolaşan koyunu kurt kapsa Ömer'den sorulacak demektir.

* * *

Halife dışarıda bedevi ile sohbetini sürdürürken yanlarındaki çadırdan acı çığlıklar yükselmektedir. Halife çölün yalnızlığında sohbet ettiği kişiye dikkatle bakıp sorar:

— Bu ses ne?

— Hanımım içeride doğum sancısı çekmekte.

Yerinden hançer yemiş gibi kalkar:

— Bekle, ona bir yardımcı getireyim.

Evlerine koşup, hanesinden eşini aldığı gibi çadıra ulaşır.

Neden sonra eşi çadırın kapısından dışarıya çıkıp kocasını arar, sesini nezaketli bir eda ile yükseltir:

— Ya Emir el Müminin. Arkadaşına müjde et, bir erkek çocuğu dünyaya geldi!

Adam yanında oturanın Halife olduğunu anlayınca irkilerek ayağa doğrulur.

Hz. Ömer adamın tedirgin olduğunu görüp, ılık bir sesle onu yatıştırmaya uğraşır:

— Merak etme, şimdi gider çocuğun süt parasını da bağlatırım.

* * *

Aydınlık bir gecenin ilerlemiş saatlerinde Hz. Ömer yine çölü dolaşmakta. Gün çoktan dolanmış, gecenin ilerlemiş vakti çölün üzerinde karanlık çarşafını asık bir suratla germişti.

Bedevi çadırlarının etrafında gezinirken, çölü acı acı saran çocuk çığlıklarıyla ürperiyor, sesin yükseldiği çadırın önüne yaklaşıp muhatap olarak gördüğü bir yaşlı kadına affetmez bir çehreyle öfkeleniyor:

— Ağlatmasana çocukları!

Bunu, bir ihmalin ağlatısı sanmıştır Müslümanların başı.

Yaşlı kadın Halifeye bakıp:

— Susmuyorlar, diyor.

— Neden?

— Üç gündür aç bu çocuklar. Baba ve anaları şehit bunların. Şu gördüğün ocakta kaynayan sudur. İçine çakıl taşları atarak kandırıyorum, onları. Anlamış olsalar ki, sabırsızlanıp feryat ediyor zavallılar!

Halifenin gözlerinde iri iri yaşlar var. Yarışırcasına koşup, Beytülmalden çuvala erzak doldurup sırtına almak istediği zaman, kölesi mani olmak için çırpınıyor.

— Ya Ömer, müsaade et ki ben götüreyim!..

Müsaade etmedi...

Yorgun, bitkin bir halde çadıra döndüğünde erzak dolu çuvalı ihtiyar kadına bırakıp:

— Al şunları, hemen bir şeyler yap çocuklara!

Çömelip küllenen ateşi üflerken yaşlı kadın:

— Allah Hz. Ömer'in makamını sana nasip etsin. Çünkü sen o makama daha da layıksın...

* * *

Enes, İslam'ın idare anlayışını seyrediyordu Halifenin şahsında... Sonunda özlemini duyduğu bir mahkeme geliyor gözlerinin önüne:

Gayrimüslim bir zat kadıya başvuruyor:

— Ben Halife Ömer'den davacıyım...

Yaşlar akıyor Enes'in gözlerinden... Fersiz eli şakaklarını övseliyor, ısrarla önüne perde çekiliyor gözlerinin. Ve dev bir devir kapanıyor dünyasında...

Puslu pırıltılar Beytullah'ın siyah kadife örtüsünde arıyor manasını. Dudakları Kelime-i Şehadetle kıpırdıyor. Ve Mansur düşüyor aklına. Zalim bir rejimin kollarında esir yürekleri düşünüyor...

— Yaratan Sensin, diye yakarıyor Mevla'sına. Yöneten de!..

Hac

Bugün zilhiccenin sekizinci günüydü. Hacer ve Enes kaldıkları otelde gusül abdesti alıp, Temettü Haccı niyetiyle yeniden ihrama girdiler...

Vasıtalar, telaş içinde yürüyenler, Mekke'nin Arafat Dağı'nın eteklerine doğru tüyler ürpertici bir sel gibi akıyordu.

— Lebbeyk Allahümme Lebbeyk. Sedalarıyla göklerin yüzü gülmekteydi.

Arafat Dağı Mekke şehrinden yirmi dört kilometre uzaklıktadır. Zilhiccenin dokuzuncu günü öğleden akşama kadar Arafat Dağı'nda, Hz. Âdem (a.s.) rolünde, Allah katından uzaklaşmış bir insanın ruhani ve manevi oturuşuyla, insanı Allah'tan uzaklaştıran günahların farkına varıp gerçek bir tövbeyle Allah'a yönelinir.

Bütün ihtişamıyla gökleri delen beton yığınlarından, gözler kamaştırıcı dekoruyla debdebesi insanın nefsini celbeden malikhanelerimizden, suni kafeslerden, makinalaşmış hayatın maddi imtiyazlarından uzaklaşıp kaybettiği manevî, fıtrî, tabi kişiliğini bulabilmek için, âşık, tövbekâr bir gönülle ruhun Allah'a ram olduğu zamanı yaşar insan...

Arafat Dağı'nın etekleri şu an kaynaşıyor, karışıyor, göz ka-

maştıran bir ürpertiyle akıyordu. Mahşeri kalabalık öğle ve ikindi namazlarını, «öğle vakti içinde» cemi takdim ile peş peşe cemaatle kıldı. Birazdan Arafat vakfesi yapılacaktı. Hacer heyecandan parıldayan gözlerle etrafını süzüyor, ürperti içindeki yüreği, teslim olmuş bir lisanla Mevla'sına yakarıyordu.

Bir ara Arafat Dağı'nın doruğunda bekleyen bir çift göze şahit oldu. İsabet kaydettiği noktada ısrarla bekliyor, sağnak halinde akan iri iri damlacıklar elmacık kemiklerine doğru yuvarlanıp selleşiyordu.

Hacer dünya telaşesinden ve meşakkatinden tam anlamıyla kendisini uzaklaştıran Enes'e vehimle baktı. Hayret ifadesi bir ses:

— Enes! diye yükseldi.

Gözlerini bıraktığı sabit noktadan halâ çekmemişti. Tedirgin kadın. Vakfede bir müddet durduktan sonra anlaşılan sabrını da taşırmıştı.

— Enes, diye kısık bir sesle hitabını yeniledi. Baksana...

O kalıplaşmış insan, bozulmayan seyrini sürdürürken mırıldandı:

— Hacer!

— Söyle.

— Dikkatle dur ve dinle. Şu an, sanki gaipten gelen bir ses kulaklarıma bir şeyler fısıldamakta. Bilmem duyabiliyor musun?

Şehadet parmağını dağın bitiş noktasına doğru uzatıp ılık bir sesle konuşmasını sürdürdü:

— Bak, tepeye bak. Sanki İki Cihan Serveri (s.a.v.) Efendimiz Veda Hutbesi'ni şu mahşeri kalabalığa tekrarlıyor gibi, gözlerimde canlılığını muhafaza etmekte. Bütün ihtişam ve azametiyle devesinin sırtına binmiş, cihana nur saçan çehresi

adeta yeniden dünyayı avdet buyurmuş, mübarek vücuduyla şu an aşikaren yeryüzünde arzı endam etmekte...

Dinle bak, gelen seslere kulak ver. Şu sihirli rüzgâr kulaklarına yeryüzünün en tatlı sesini getirecek.

***

Veda Hutbesi:

«Ey insanlar! Biliyor musunuz siz hangi aydasınız? Hangi gündesiniz? Hangi beldedesiniz?»

diye sordu.

«Haram olan ayda,

Haram olan günde,

Haram olan beldedeyiz!»

dediler.

Peygamberimiz:

«İşte, kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız da —Rabbınıza kavuşacağınız güne kadar— şu ayınızda, şu beldenizde şu gününüzün haramlığı gibi, birbirinize haramdır!

Beni iyi dinleyiniz! Dikkat ediniz! Sakın, zulüm yapmayınız!

Dikkat ediniz: Sakın, zulüm yapmayınız!

Müslüman bir kimsenin malı —kendisi gönlünden koparak vermiş olmadıkça— başkasına helâl olmaz!

Biliniz ki: cahiliyet çağına ait bütün kan, mal davaları ve övülmeye vesile olan şeyler, kıyamet gününe kadar, şu ayaklarımın altındadır, hükümsüzdür. Kaldırdığım ilk kan davası da, Rebîa b. Haris b. Abdülmuttalib'in oğlunun davasıdır.

Haberiniz olsun ki: cahiliyet çağına ait bütün faiz alacakları kaldırılmıştır. Yüce Allah, ilk olarak, Abbas b. Abdülmuttalib'in faiz alacağını kaldırmağa hüküm etmiştir.

Resûlmallarınız (Ana paralarınız) sizindir.

Ne bundan fazlasını isteyip zulüm ve haksızlık ediniz, ne de, hakkınızdan aşağı alıp mazlum duruma düşünüz!

Biliniz ki: zaman Allah'ın, göklerle yeri yarattığı gündekine benzeyen şekline, eski haline dönmüştür!

(Aslında ayların sayısı, Allah, katında, Allah'ın Kitabında, ta gökleri ve yeri yarattığı günden beri on iki aydır. Onlardan dördü, haram olanlardır.)

İşte, bu, en doğru hesaptır. O haram aylarda kendinize zulüm etmeyiniz. (Tevbe sûresi 36) âyet mealini okudu.

Hutbesine şöyle devam buyurdu:

«Dikkat ediniz: Benden sonra, kâfirlik devrine dönmeyiniz. Birbirinizin boynunu vurmayınız!

Haberiniz olsun ki: Şeytan, kendisine tapılmaktan umudunu kesmiştir. Fakat o, sizi kandırıp azdırmak için aranızda bulunacaktır.

Kadınlar hakkında yüce Allah'tan korkunuz. Onlar, sizin yanınızda zaifdirler. Kendileri için hiç bir şeye malik değildirler. Onların, sizin üzerinizde hakkı, sizin de, onların üzerinde hakkınız vardır.

Sizin, onlar üzerindeki hakkınız: döşeğinize, sizden başkasına ayak bastırmamaları, istemediğiniz kimsenin, evlerinize girmesine izin vermemeleridir.

Eğer, şerlerinden, serkeşliklerinden yılarsanız, onları, önce öğütleyiniz. Vaz geçmezlerse, kendilerini, yatakta yalnız bırakınız. Yine kâr etmezse, fazla incitmeyecek şekilde dövünüz!

Onların, sizin üzerinizdeki hakkı da, kendilerinin mâruf veçhile, memleket âdet ve geleneğine göre yiyeceklerini, giyeceklerini sağlamaktır.

Siz, onları, ancak Allah'ın bir emaneti olarak aldınız ve kendileriyle evlenmeyi de, yüce Allah'ın kelimesi ve müsaadesi

ile helâl edindiniz.

Kimin yanında bir emanet varsa, onu, emanet edene teslim etsin!

Tebliğ ettim mi?

Tebliğ ettim mi?

Tebliğ ettim mi?

Bunları, burada bulunan, bulunmayana ulaştırsın.

***

Güneş, Arafat semalarından silinmek üzereydi. Bütün hacılar hazırlıklarını bitirdi. Arafat artık kaybolmuş, gecenin karanlığı üzerini iyiden iyiye örtmüştü. Meşarü'l Haram çölüne doğru harekete geçti. Mahşeri sel şimdi «Mezdelife'ye» doğru akmaktaydı.

Altı kilometrelik yolları vardı... Renk, dil ve ırk hepsi bu çölün uçsuz bucaksız enginliğinde silinmiş, tek kalp, tek vücut, tek sedanın cümbüşünde semalar huşu içinde titremektedir artık.

— Lebbeyk Allahümme Lebbeyk.

Yol, kükreyen seli yormuş gibiydi. Meşar çölünde dinlendiler. Çok geçmeden akşam namazı yatsıyla birleştirilerek kılındı.

Gece çölde geçecekti. Burada sabahlamaya, Meşarü'l Haram'da Vakfe denilir. Bu gece, hacılar küçük küçük taşlardan yetmişer adet topladılar.

Ufku kaplayan Meşar gecesi, semavi bir perde gibi görünüyor. Çölde her şey sessiz ve sakin.

Enes uzandığı yerden Meşar'ın göğüne hüzünle bakmaktadır...

Gecenin kalbine işleyen yıldızların parıltılarını seyrettikçe, dili zikir halkasını genişletiyordu.

Çölü kendisine döşek yapan insan selinin üzerine parlak yıldızlar sağanağı loş ışık huzmelerinden muhabbet buseleri yağdırıyordu...

Ertesi gün şeytanla cihat ahdi yapan Meşar aşığı, gecenin sessizliğine gömülmüş dinleniyor.

Artık gün doğmak üzeredir ufuklarda. Göklerin tavanında asılı kandiller gibi duran sayısız yıldızlar, gülümseyen yüzlerini sırlar âlemine çekmektedir yavaş yavaş.

Gece dağların üzerinden süzüldü. Gün doğumu yakındır artık. Sabah rüzgârları her tarafta yankılar yapan, çölün her köşesinde işitilen Ezan sesleriyle Meşar canlı, tüyler ürpertici kıpırdanışlara sahne oluyor, sanki yankılar en uzak ufuklara kadar ulaşıyordu.

Ocak ocak cemaatler halinde yüzbinlerce «şekil» alaca karanlık bir şafakta rükûa varıyor, vecd içinde âlemlerin sahibine secde ediyordu. Buna rağmen, hiçbir şey birliğin ihtişamını zedelemiyor...

Namaz bitti. Yeryüzüne şualar saçarak parlayan güneş, ortalığı aydınlatmaya başlayıncaya kadar, eller duaların kıblegâhı olan göklere açılmış, Müzdelife vakfesi için duruyordu...

Yanlarında taşlardan silahlar, dudaklarında kılıçların en keskini dua...

Mina

Meşar'da doğum için hazırlanan günün cılız ışıkları, insanları uykusundan uyarıyor, yavaş yavaş çeşitli köşelerden harekete geçen bölükler Mina boğazına uzanan yolda okyanuslaşıyor... Kükreyen sel, Mina'nın "batı yakasına doğru akmaya başlıyor artık...

Bayram güneşinin ışıkları, tevhid ordusunun üzerini yaldızlarken nefesler Muhasser boğazının dar geçidini zorlamaya çalışıyorlar...

Gerçekten de, dar bir boğaz burası. Akan, engel tanımayan seli daha bir başka sıkıştırıp bütünleştiriyor, yekvücut haline getirip yeniden kükretiyor.

Birden, akan korkunç sel önlerinde geçit vermeyen bir setle karşılaşmış gibi duruyor, Mina cephesinde olduğunun idrakiyle irkiliyor, dirilik kazanıyor. Allah'tan başka hiçbir kuvvete itaat etmeyen iman, Meşar'ı Mina'ya bağlayan kimsenin bir adım atmaya cesaret edemediği hayali çizgide engel tanımayan sel, ilahi emrin ürpertisiyle durmaktadır.

Bu görünmez duvar Meşar'ı Mina'dan ayıran çizgidir. Hiç kimse ve hiçbir güç bu güvenlik duvarını yarıp geçemez...

Burada güneş kumandandır. Duru, şedid ışıklarıyla duvarı

delecek, bir gölgenin ışıkta silinmesi gibi hac ordusuna yol verecektir... Az önce hayali duvarın ardında kaynaşan silahlı askerler, doğan güneşten «geç» emrini alır almaz şahlanacak...

Yeryüzünde hiçbir ulusun, hiçbir toplumun üzerinde güneşin doğuşu böylesine bir yetkiye sahip değildir...

Sabahın muhabbet rüzgârları orduya canlılık verecektir. Enes ve Hacer, mahşeri kalabalığın arasında ellerinde taştan silahlarıyla beklemektedir.

Güneşin yeryüzünü iyice aydınlatışı savaş emrini ve zafer muştularını vermeye hazırlanıyor. Putlar yıkılacak, burada şeytanın en güçlü üssü dağıtılacaktır. Gözlerde, gönüllerde şirk yok edilecek...

* * *

Zilhiccenin onuncu günüydü. Şeytanın sembolü olan cemrei akabenin hizasına gelenler, yedişer taş atarak şeytanı zelil düşürdü...

Oysa, hayatı boyunca şeytanla iç içe yaşar insan. Nefsi emmaremiz bize nifak, yalan, gıybet, iftira, fuhuş, hırsızlık kibirlenme ve benzeri günahları vesvese ettiği zaman, bu direniş hiçbir vakit kırılmamalıdır.

Şu anda cemreyi taşladığı gibi, insan, hayatında karşılaştığı bütün tağuti ve şeytanî güçlere karşı sarsılmaz kalalar misali durabilmeye ahd edebilmeli insan...

Enes'in yüreğinde bitmeyen bir çağlayan gibi akacaktı bu his...

İlk hücumda son putu vurmuşlardı. Kurbana giden yollar açıldı orduya. Mina ürpertili bir cenk yerini andırıyordu.

Çadırlardan kurulan şehrin sokaklarında, göz kamaştırıcı kaynaşmalar başladı. En içli seslerle tekbirler çekildi göklere. «Lebbeyk»ler artık sona erdi, ahenkli bir eda içinde:

— Bismillahu Allahuekber, sedalarıyla kuşatıldı gökler ve kurbanların kanı çekildi çölün kumlarına...

* * *

Kâbe'ye dönmüşlerdi. Şimdi tavafla tevhid inancını ilan edeceklerdi. Say ile yeniden Hazreti Hacer'in rolü oynanacaktı...

«Kâbe, Müslümanların yeryüzündeki anlaşma yeridir. Oraya giren kimse, ilahi anlaşmayı taahhüt eden kimsedir. Oraya girmekten sakınan kimse, ilahi anlaşmaya girmekten kaçınan kimsedir.»

Enes ve Hacer emanetlerini eda edip, ahde vefa göstermişliğin sevinci içindeydiler.

Tavaf ve Say yaptıktan hemen sonra tırnaklarını kesip, saçlarını kısaltıp ihramdan çıktılar. Şeytanla vuruşmak üzere yeniden Mina'ya yürüdüler.

On ikinci ve on üçüncü geceyi orada sabaha bağlamışlardı. Artan taşlarını Mina topraklarına gömüp, veda tavafı için Mekke'ye indiler.

Bütün ziyaretlerini huşu içinde tamamlamışlardı. Otellerine dönüp boy abdesti aldıktan sonra, Mekke'ye veda hazırlıkları başladı.

Enes'in içinde bir ukde, gönlünde buruk bir acı, arada sırada yüz hatlarını kırıştırıyor, Hacer'e sezdirmeden acı acı yutkunup Allah'a dua ediyordu.

— Allah'ım! Allah'ım!..

Hacer, Enes'in çehresinde mekân kuran çile yumağını hissediyor, buna rağmen, hiç bir şey sormuyordu.

Veda Haccı'nın bitiminde ikisi de hüzün doluydu.

Hacer:

— Şimdi nereye? diye mırıldandı.

Enes:

— Medine'ye, dedi. Gönlüm oralarda uçuşup durmakta şimdi...

Eşyalarını toplayıp Medine yoluna girdiler. Sultanın yurduna kavuşmaya az bir mesafe kalmıştı. Enes'in içinde ölçüsüz bir ürperti, gözlerinde boncuk boncuk yaşlar vardı.

İki Cihan Güneşi vardı bu beldede... Bindikleri vasıta Ravzai Mutahhara'nın yakınında durdu. Hacer, hayran bir gönülle gözlerini yeşil kubbenin üzerinde bekletirken dudakları büzüştü, burun direkleri seyrimeye başladı.

İnce ince bir hıçkırık söküldü dudaklarından. Gönüllerin Sultanı'na yaklaşmışlardı. Enes artık tutamıyordu kendisini. Elleri dualar için açılmış, dudakları:

— Esselatü vesselamu aleyke ya Resulallah, diye kımıldadı.

Esselatü vesselamu ya Habiballah.

Esselatü vesselamu aleyke ya evveline velahirin...

Edepli, huşu içinde bir bekleyiş, naz ve sitem dolu gönülle:

«Ruhum sana âşık sana hayrandır Efendim
Bir ben değil âlem sana kurbandır Efendim
Kıtmirinim ey Şâhı Resul, kovma kapından.
Asilere lütfun yüce fermandır Efendim...
Ta arşa çıkar her gece âşıkların ahı,
Medheyleyen ahlâkını Yüce Kur'an'dır Efendim.
Aşkınla buhurdan gibi tütmekte bu kalbim,
Sensiz bana cennet bile hicrandır Efendim.
Doğ kalbime bir lâhzacık ey Nûri dilârâ
Nurun ki, gönül derdime dermandır Efendim.»

Amerika...

Bahçeler mevsimin hazan vaktini yaşıyordu. Ağaçların yaprakları kehribarlaşmış, hafif esen bir rüzgârın darbesiyle dallarından kopup hazin bir görünüm içinde, havada uçuşarak yerlere düşüyor, toprağın üzeri yapraklardan yatak haline geliyordu. Tabiat süratle renk değiştirmekteydi. Görebildiği her manzarada hüzün vardı.

Taksi bahçe kapısının önünde durdu. Enes kapısını açıp indi, hemen arkası sıra Hacer...

Enes arabanın bagajını açtı, eşyalarını indirdi. İkisi birden etrafı garip pırıltılarla seyretti...

Hacer derin bir soluk çekti ciğerlerine, Enes'e manidar baktı:

— Bahçe bıraktığımız gibi değil. Adeta bize küs bir hali var. Ya biz manzarayı yadırgadık, yahut manzara bizi...

Enes:

— Alışırız, dedi...

Yerdeki eşyalara sarılıp evin giriş kapısının önüne taşıdı. Hacer, manidar baktı arkasından...

Enes cebinden anahtarını bulup kapıyı açmak için uğraşmaktaydı. Gözleri kapının arasına sıkıştırılmış bir zarfa hayretle baktı.

Kapıyı açmaktan vazgeçerek zarfı kapı aralığından çekip aldı. Hacer durgun bir tavırla baş ucunda beklerken, zarfı açtı. İçindeki kâğıdın katını açıp yazıyı okudu:

— Seyahatten döner dönmez mutlaka dışişlerine uğrayınız.

Aptallaşmış bir çehreyle Hacer'e döndü.

— Dışişlerinden.

— Açıklık getiren bir şey yok mu?

— Döner dönmez uğramamı istiyorlar.

— İçimde buruk bir acı, yüreğimde adını koyamadığım bir darlık var. Her şeyi olduğu yere bırak ve koş.

Enes anahtarı kapının üzerinde bırakıp arabaya koştu. Elleri titrek, kalbi heyecandan düzensiz vuruşlarla atmaktaydı. Arabayı çalıştırıp bahçe kapısından tüyleri ürperten gürültüyle çıktı...

Hacer arkasından dolu gözlerle baktı. Neden beraber gitmiyordu. Daha yeni yeni uyanmaya başladı.

Kilitli duran kapılarını açıp eşyalarını antreye taşıdı. Vücudu yorgun, ayakları iskeletini güç taşıyabiliyordu.

Oturma odasına geçti. Pencerenin dibindeki kanepenin üzerine oturup kafasını cama dayadı. Fersiz gözleri, bahçe kapısından uzanan yolların üzerinde ısrarla bekledi.

Zaman, bazen kolayca harcanır, bazen tükenmek bilmeyen işkence gibidir... Hacer, zaman içinde zaman yaşamaktaydı. Vakti eritemedi... Vakit onu eritmeye, hırpalamaya başlayınca yanan yüreğini dışarıda soğutabilmek için bahçeye çıktı.

Dipleri sarı yapraklarla döşeli ağaçları, üzeri nemli kanepeleri acılı bakışlarla seyretti. Hava sonbahara rağmen ılık, sema cam göbeği rengindeydi...

Renk, tabiat, gökyüzü, hiç bir şey sıkıntısını susturamadı. Ne yapsa zaman erimek, tükenmek bilmiyordu.

Göz ucuyla komşu bahçedeki kadınla ilgilendi. Süslü bir köpekle cilveleşiyor, tüylerini tarıyordu. İşi bitince, boğazına uçuk eflatun renkli bir kurdele bağladı. Anlaşılan mahkemede, köpeği almaya hak kazanmıştı. Fakat çocuğu görünürlerde yoktu... Çocuğunun şefkatini yüreğinden silen bu kadın, bir köpekle sevgisini besliyor, meşguliyetini onunla doldurmaktan haz duyuyordu.

Bu sevimsiz manzara canını oldukça sıkmıştı. Vicdanını hançerleyen seyre ara verip bahçeye bağlanan yolları gözetlemeye başladı. Mansur'dan, Anadan yana düşündü. Bu kadar gecikmeye karşılık mutlaka bir şeyler olmuştu.

Kolundaki saate baktı, Enes yanından ayrılalı tam üç saat olmuştu. Gün neredeyse kavuşmak üzereydi. Yoldan geldiği halde, pardösüsünü bile üzerinden çıkarmamıştı.

Başından düşecek kadar iğreti durduğu zannına kapıldığı eşarbını düzeltti.

Gün kızıllıklarını Washington'un batı yakasına ağdırırken, yolun göze görüntü kazandırdığı uzaklıktan arabalarının geldiğini görüp tanıdı. Heyecan yüreğinden taşmak istedikçe kalbi sıkışıyor, gözbebekleri irilmiş, yatağından taşacakmış gibi, doldurduğu yuvaları zorluyordu.

Araba bahçe kapısına yaklaştı. Taksinin ön camından içeriye süzülen bakışları, heyecanın son kertesine kadar yansıttı.

Ayakta sallandı, dengesini yitirmiş gibi yalpaladı. Adeta düşecek hali vardı. Gözleri karardı, başının döngünlüğünü dengelemeye çabaladı ve başardı.

Araba bahçenin açık kapısından içeriye yıldırım gibi dalıp sert bir frenle durdu.

Arabanın ön kapısı açıldı bir çocuk indi... Hacer heykelleşti, duygularını yitirmişçesine hareketsiz bekledi.

Israrlı gözler çocuğun üzerinde seyrini sürdürdü. Boynu hafif bir yana bükük gibi duran çocuğun hüznü hareketlerinden kolaylıkla anlaşılmaktaydı... Hacer'in gözlerinin içine hicran yüklü duygularla baktı.

Durgun, neşesi sönük bir hali vardı. Washington'un semalarını bir çığlık doldurdu:

— Mansuuuuuur!..

Heykel durgunluğunu yenen vücut önce boğulmamak için derin bir nefes aldı, sonra cılız kıpırdanışlarla kendisine gelmeye çalıştı. İki kol havada yelpaze gibi açıldı, yalpalayan ayaklar zor taşıdı vücudunu ve hasretli yürek hayatının kopuk parçasına kavuştu...

Kollarının arasında sıktı Mansur'u. Dizlerinin üzerine çöküp yanaklarını öptü. Sevinç çığlıkları hıçkırıklara döndü. Dişlerinin arasındaki dudağını aralayıp garip bir tavırla soğuk edasını sürdürmekte olan çocuğun gözlerinin nihayetsiz derinliklerinde hayatının en büyük yitiğini aradı...

— Mansur, bizi affettin mi?

Cılız bir ses mırıltılı bir hitapla Hacer'in kulaklarına ulaştı.

— Annem sen misin yoksa?

Hacer'in gözyaşları ceyhundu artık...

Derin hıçkırıkların yol verdiği ölçüde, kendisini cevap verebilmek için zorladı. Mansur'un gözlerinin içine bakarken gözyaşları selleşti:

— Annenim, dedi. Bak ben seni görür görmez tanıdım.

Sakin bir yüzle baktı... Sonra derin bir merakla inceledi:

— Ben seni hiç görmedim ki.

— Doğru, kader öyle istediği için görüşemedik...

— Babaannemle babamı gördüm ama.

Dudakları büzüşmesini silemedi. Sözü değiştirmek için başka konular aradı:

— Babaannen hani?

Hüzünlendi, gözleri ıslandı:

— Yok, kreşteki hemşire Sibirya'ya gittiğini söyledi.

Annesinin ellerinden bileklerini boşaltıp bir nefes kadar yakınlarında bekleyen Enes'e baktı. Birden gözlerinin içi güldü, yüzünün neşesi geldi:

— Güreş tutalım mı ha?

İlgiye hasret yaşamıştı. Hacer'in rengi uçtu. Başından bir kazan kaynar su boca edilmiş gibi, sersemledi, ateşlendi...

Mansur soğuk durmuştu kendisine. Anayı umursamamış, halâ babasının gözlerinin içinde hasretini söndürmeye çalışıyordu...

Enes:

— Güreşiriz, ama annenle biraz konuşmalısın.

Yanık bir merakla baktı babasına, titrek bir sesle sitem etti:

— Ben sana doyamadım ki!

Enes, ağlamamak için dudağını gevdi. Mansur'un kollarının altından sıkı sıkı tutup havalandırdı. Sonra solgun bahçenin çimleri üzerine sere serpe uzandılar...

Sevdi, öptü, alt üst, soluk otların, gazelleşen yaprakların üzerinde yoruluncaya kadar oynaştılar.

Yorulmuştu Mansur'u göğsünün üzerine uzatıp karşı bahçede bekledi gözleri... Seyretmeye değer bir manzaraydı gördüğü. Komşu kadın bir şeyler sezmişti. Dumandan heykeller gibi, tahta çitin kenarına durmuş, ana, baba, çocuk sevgisinin

müşahhas manzarasını seyrediyordu. Şefkatin, hasretin ne demek olduğuna şahit olmaktaydı. Adeta bunalımdaki hayatına cevap bulmuştu idraki. Gözleri hüzünlendi, dudakları seğridi. Bütün hissiyatıyla hançerlenmiş bir hali vardı. Nefesi yalağı gibiydi...

Az önce köpeğin tüylerini düzelttiği tarak vardı elinde. Hırsla bahçenin ortasına savurdu. Ayaklarının dibinde bekleyen köpeğe garazla baktı. Eğilip boğazındaki kurdeleyi çözdü, tasmasını çıkardı...

Köpekle göz göze geldiler. Esrarlı pırıltılarla baktı. Elindeki tasma düştü yere, sonra kurdele...

Köpek derin bir hissiyatla garipleşti. Vefasızlığı sezmiş gibi baktı sahibine, içi ezildi, gözleri sulandı hayvanın.

Karşı bahçedeki evlat sevgisini algıladı. Yüreğinde nihayetsiz burkulmalar oldu. Kalbi sıkıştı, güçlükle soludu.

Dürelendi dizlerinin üzerine çöktü. Tahta çitin aralığından, ıslak gözlerle, karşı bahçedeki seyrini sürdürdü. Tahammülü güç bir acıyla kıvrandı...

Yüzünü avuçlarının içine koyup başını tahtalara dayadı.

— Janet!.

SON

Üç Deniz Ötesi'nde bir masal ülkesinin varlığına inanan; o ülkeye ulaşmak için onca acı ve ıstıraba razı olan roman kahramanı, anlatılanların birer yalan olduğunu acı bir biçimde öğrenir. Esaretin birinden kaçarken diğerine yakalanmıştır. Vatan sevgisi ve evlat hasreti ise cabasıdır. Aradığı manevi huzuru Üç Deniz Ötesi'nde de bulamayarak kutlu bir yolculuğa karar verir. Bu yolculuğa katılmak istemez misiniz...

Üç Deniz Ötesi

Ahmed Günbay Yıldız

ISBN 975-7544-25-6

9 799757 544257

12.50 TL